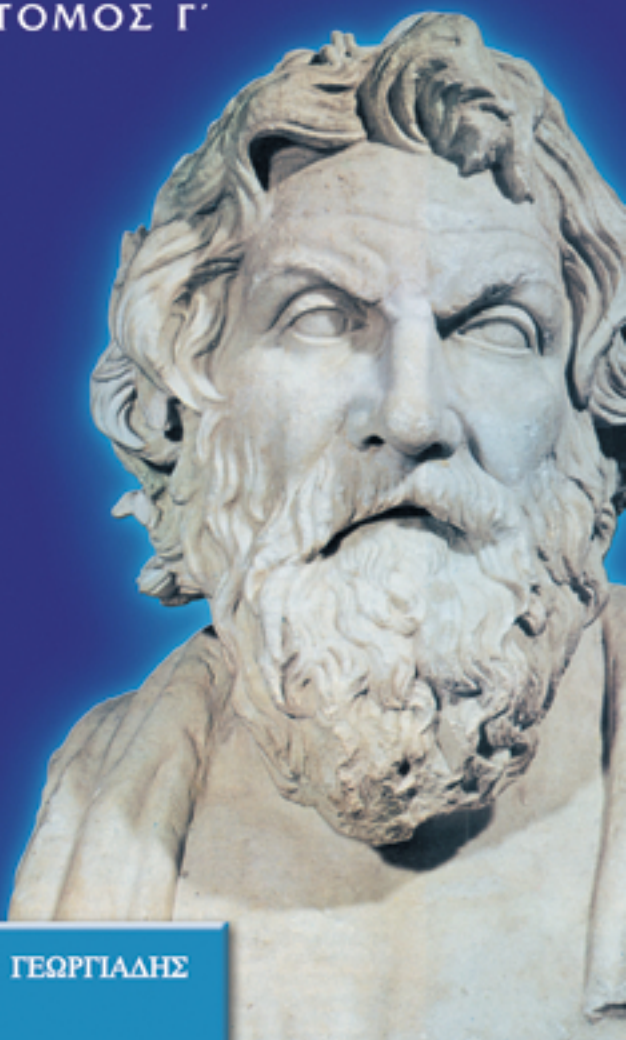

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΔΙΟΓΕΝΗΣ ΛΑΕΡΤΙΟΣ

ΒΙΟΙ ΦΙΛΟΣΟΦΩΝ
ΤΟΜΟΣ Γ΄

Θεόφραστος
Στράτων
Λύκων
Δημήτριος
Ήρακλείδης
Άντισθένης
Διογένης
Μόνιμος
Όνησίκριτος
Κράτης
Μητροκλής
Ήππαρχία
Μένιππος
Μενέδημος

ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

ΔΙΟΓΕΝΟΥΣ ΛΑΕΡΤΙΟΥ
«ΒΙΟΙ ΦΙΛΟΣΟΦΩΝ»

ΤΟΜΟΣ Γ΄

ΔΙΟΓΕΝΟΥΣ ΛΑΕΡΤΙΟΥ «ΒΙΟΙ ΦΙΛΟΣΟΦΩΝ»

ΤΟΜΟΣ Γ΄

ΒΙΒΛΙΟΝ Ε (συνέχεια) – ΒΙΒΛΙΟΝ ΣΤ
[Θεόφραστος, Στράτων, Λύκων, Δημήτριος, Ηρακλείδης,
Ἄντισθένης, Διογένης, Μόνιμος, Ὀνησίκριτος, Κράτης,
Μητροκλῆς, Ἴππαρχία, Μένιππος, Μενέδημος]

Μετάφρασις: Νικόλαος Κυργιόπουλος
Ἐπιμέλεια: Κωνσταντῖνος Ποταμιᾶνος

Τίτλος: Διογένους Λαερτίου «Βίοι Φιλοσόφων» – Τόμος Γ΄
Ἐκδόσεις: ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ-«ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ»
Ἑπεύθυνος Ἐκδόσεως: Λεωνίδα Γεωργιάδης
Στοιχειοθεσία-Φίλμ-Μοντάζ: Νίκος Χατζηπέτρης
Ἐξώφυλλο: Δημήτριος Μπιλιλῆς
Copyright © Λ. Γεωργιάδης 2009
ISBN: 978-960-316-451-7
SET: 978-960-316-423-4

Κεντρικὴ διάθεσις: τηλ. 210 38 15 000
Βιβλιοπωλεῖα:
Σόλωνος 114, Ἀθήναι Τ.Κ. 106 81 τηλ. 210 38 47 347
Κηφισίας 236, Κηφισιά Τ.Κ. 145 62, τηλ. 210 80 15 113
www.georgiadesbooks.com- e-mail: sales@georgiadesbooks.com

Ἀπαγορεύεται ἡ ἀναδημοσίευσις ὁλόκληρης ἢ μέρους τῆς παρούσης μελέτης, με
ὅποιοδήποτε μέσον, χωρὶς τὴν γραπτὴ ἄδεια τοῦ ἐκδότου ἢ τῶν νομίμων κληρονό-
μων του. Ἐπιτρέπεται ἡ ἀναφορὰ στὸ παρὸν βιβλίον ἢ στὸ περιεχόμενό του μόνον σὲ
περίπτωσι πού παρουσιάζονται ρητῶς τὰ στοιχεῖα αὐτοῦ.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

BIBΛION E (συνέχεια).....	8
2. Θεόφραστος.....	8
3. Στράτων.....	38
4. Λύκων.....	46
5. Δημήτριος.....	58
6. Ἡρακλείδης.....	72
BIBΛION ΣΤ.....	86
1. Ἄντισθένης.....	86
2. Διογένης.....	114
3. Μόνιμος.....	190
4. Ὀνησίκριτος.....	192
5. Κράτης.....	194
6. Μητροκλῆς.....	206
7. Ἴππαρχία.....	208
8. Μένιππος.....	212
9. Μενέδημος.....	216

ΔΙΟΓΕΝΟΥΣ ΛΑΕΡΤΙΟΥ

ΒΙΟΙ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ ΤΩΝ ΕΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ
ΕΥΔΟΚΙΜΗΣΑΝΤΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ V

2. ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ

- 36 *Θεόφραστος Μελάντα Ἐρέσιος κναφέως υἱός, ὧς φησιν Ἀθηνόδωρος ἐν ὀγδῷ Περιπάτων. οὗτος πρῶτον μὲν ἤκουσεν Ἀλκίππου τοῦ πολίτου ἐν τῇ πατρίδι, εἴτ' ἀκούσας Πλάτωνος μετέστη πρὸς Ἀριστοτέλην· κἀκείνου εἰς Χαλκίδα ὑποχωρήσαντος αὐτὸς διεδέξατο τὴν σχολὴν Ὀλυμπιάδι τετάρτῃ καὶ δεκάτῃ καὶ ἑκατοστῇ. φέρεται δ' αὐτοῦ καὶ δοῦλος φιλόσοφος ὄνομα Πομπύλος, καθά φησιν Μυρωνιανὸς Ἀμαστριανὸς ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Ὀμοίων ἱστορικῶν κεφαλαίων (FHG iv. 455). ὁ δὲ Θεόφραστος γέγονεν ἀνὴρ συνειτώτατος καὶ φιλοπονώτατος καί, καθά φησι Παμφίλη ἐν τῷ τριακοστῷ δευτέρῳ τῶν Ὑπομνημάτων (FHG iii. 522), διδάσκαλος Μενάνδρου τοῦ κωμικοῦ· ἄλλως*
- 37 *τε καὶ εὐεργετικὸς καὶ φιλόλογος. Κάσσανδρος γοῦν αὐτὸν ἀπεδέχετο καὶ Πτολεμαῖος ἔπεμψεν ἐπ' αὐτόν· τοσοῦτον δ' ἀποδοχῆς ἠξιοῦτο παρ' Ἀθηναίοις, ὥσθ' Ἀγωνίδης τολμήσας ἀσεβείας αὐτὸν γράψασθαι*

1. Περί τὸ 370 - 286. Διευθυντῆς τῆς σχολῆς ἀπὸ τὸ 323.

2. Τὰ βαφεῖα τότε ἦταν σοβαρὴ ἐπιχείρησις, ἄρα ὁ γυῖός τοῦ Μελάντα πρέπει νὰ ἦταν πλούσιος.

ΔΙΟΓΕΝΟΥΣ ΛΑΕΡΤΙΟΥ

ΒΙΟΙ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ ΤΩΝ ΕΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ
ΕΥΔΟΚΙΜΗΣΑΝΤΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ E (συνέχεια)

2. ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ

36. Ὁ Θεόφραστος¹ τοῦ Μελάντα κατήγετο ἀπὸ τὴν Ἐρεσό (τῆς Λέσβου) καὶ ἦταν γυῖός βαφέως,² ὅπως βεβαιώνει ὁ Ἀθηνόδωρος στὸ ὄγδοο βιβλίον τῶν *Περιπάτων* του. Στὴν ἀρχὴ παρηκολούθησε τὰ μαθήματα τοῦ συμπατριώτου τοῦ Ἀλκίππου στὴν Ἐρεσό, ἔπειτα ἄκουσε τὸν Πλάτωνα, τὸν ὁποῖον ἐγκατέλειψε χάριν τοῦ Ἀριστοτέλους. Καὶ ὅταν αὐτὸς ἀπεσύρθη στὴν Χαλκίδα, τὸν διεδέχθη στὴν διεύθυνσι τῆς σχολῆς τὴν 114ην Ὀλυμπιάδα (τὸ 323). Λέγεται δὲ ὅτι ἕνας δοῦλός του, ὀνόματι Πομπύλος, ὑπῆρξε φιλόσοφος, καθὼς ἀναφέρει ὁ Μυρωνιανὸς ὁ Ἀμαστριανὸς στὸ πρῶτο βιβλίον τῶν «Ὀμοίων ἱστορικῶν κεφαλαίων» του. Ὅσον ἀφορᾷ στὸν Θεόφραστο, ὑπῆρξε εὐφύεστατος καὶ φιλοπονώτατος καὶ διδάσκαλος τοῦ κωμικοῦ ποιητοῦ Μενάνδρου, καθὼς ἀναφέρει ἡ Παμφίλη στὸ τριακοστὸ δεύτερο βιβλίον τῶν *Ἀπομνημονευμάτων* της.

37. Ἐπίσης ἦταν πάντοτε πρόθυμος νὰ κάνῃ καλὸ³ καὶ τοῦ ἄρεσε ἢ συζήτησις. Ὁ Κάσσανδρος τοῦ παρεχώρησε ἀκρόασι καὶ ὁ Πτολεμαῖος τοῦ ἔκαμε προτάσεις. Τόσο πολὺ δὲ τὸν ἐκτιμοῦσαν οἱ Ἀθηναῖοι ὥστε, ὅταν ὁ Ἀγωνίδης ἐτόλμησε νὰ τοῦ

3. Εὐεργετικός: (ἄλλη γραφή) ἐνεργητικός.

μικροῦ καὶ προσῶφλεν. ἀπήντων τ' εἰς τὴν διατριβὴν αὐτοῦ μαθηταὶ πρὸς δισχιλίους. οὗτος τὰ τ' ἄλλα καὶ περὶ δικαστηρίου τοιαῦτα διείλεκται ἐν τῇ πρὸς Φανίαν τὸν περιπατητικὸν ἐπιστολῇ· “οὐ γὰρ ὅτι πανήγυριν, ἀλλ' οὐδὲ συνέδριον ῥάδιον, οἷόν τις βούλεται, λαβεῖν· αἱ δ' ἀναγνώσεις ποιοῦσιν ἐπανορθώσεις· τὸ δ' ἀναβάλλεσθαι πάντα καὶ ἀμελεῖν οὐκ ἐτι φέρουσιν αἱ ἡλικίαί.” ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιστολῇ σχολαστικὸν ὠνόμακε.

- 38 Τοιοῦτος δ' ὢν, ὅμως πρὸς ὀλίγον ἀπεδήμησε καὶ οὗτος καὶ πάντες οἱ λοιποὶ φιλόσοφοι, Σοφοκλέους τοῦ Ἀμφικλείδου νόμον εἰσενεγκόντος μηδένα τῶν φιλοσόφων σχολῆς ἀφηγεῖσθαι ἂν μὴ τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ δόξῃ· εἰ δὲ μὴ, θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν. ἀλλ' αὐθις ἐπανῆλθον εἰς νέωτα, Φίλωνος τὸν Σοφοκλέα γραψαμένου παρανόμων. ὅτε καὶ τὸν νόμον μὲν ἄκυρον ἐποίησαν Ἀθηναῖοι, τὸν δὲ Σοφοκλέα πέντε ταλάντοις ἐζημίωσαν καθόδον τε τοῖς φιλοσόφοις ἐψήφισαντο, ἵνα καὶ Θεόφραστος κατέλθῃ καὶ ἐν τοῖς ὁμοίοις ἦ. τοῦτον Τύρταμον λεγόμενον Θεόφραστον διὰ τὸ τῆς φράσεως θεσπέσιον Ἀριστοτέλης μετωνόμασεν· οὗ καὶ τοῦ υἱέος Νικομάχου φησὶν ἐρωτικῶς διατεθῆναι, καίπερ ὄντα διδάσκαλον, Ἀρίστιππος ἐν τετάρτῳ *Περὶ παλαιᾶς τρυφῆς* (FHG ii. 79). λέγεται δ' ἐπ' αὐτοῦ τε καὶ Καλλισθέ- νους τὸ ὅμοιον εἰπεῖν Ἀριστοτέλην, ὅπερ Πλάτωνα, καθὰ προσείρηται, φασὶν εἰπεῖν ἐπὶ τε Ξενοκράτους καὶ αὐτοῦ τούτου· φάναι γάρ, τοῦ μὲν Θεοφράστου καθ' ὑπερβολὴν δξύτητος πᾶν τὸ νοηθὲν ἐξεομνηνύοντος,
- 39

4. Ὁ Κικέρων γράφει ὅτι ὁ Θεόφραστος κατηγορήθηκε, διότι εἶπε «Βασί- λισσα τοῦ κόσμου εἶναι ἡ τύχη». Καὶ πράγματι ἐδίδασκε: «Τύχη τὰ θνητῶν πράγματ', οὐκ εὐβουλία».

κάμη καταγγελία ἐπὶ ἀθείᾳ⁴ (γὰρ ἀσέβεια), μόλις διέφυγε ὁ ἴδιος τὴν τιμωρία. Περίπου 2.000 μαθητὲς παρακολουθοῦσαν τὰ μαθήματά του. Σὲ κάποια ἐπιστολή του πρὸς τὸν περιπατητικὸν Φανία, ἀνάμεσα σ' ἄλλα ὠμίλησε καὶ περὶ δικαστηρίου⁵ (ἢ διδασκαλείου) ὡς ἐξῆς: «Τὸ νὰ ἀποκτήσῃ κανεὶς ἓνα κοινὸ ἢ ἔστω ἓνα κύκλο, τέτοιο πού τὸν θέλει, δὲν εἶναι εὐκόλο πρᾶγμα. Ἄν ἓνας συγγραφεὺς ξαναδιαβάσῃ τὸ ἔργον του, θὰ πρέπει νὰ τὸ ξαναγράψῃ. Τὸ νὰ ἀναβάλλῃ ὅμως κανεὶς πάντοτε τὴν ἀναθεώρησιν καὶ τὸ νὰ ἀγνοῇ τὴν κριτικὴν, δὲν πρό- κειται πλέον νὰ τὰ ἀνεχθῇ ἢ παροῦσα γενεὰ μαθητῶν». Στὴν ἐπιστολή αὐτῇ ἀπεκάλεσε κάποιον «σχολαστικόν».

38. Παρ' ὅλη ὅμως τὴν ἐκτίμησιν πού ἀπελάμβανε, ἀναγκά- σθηκε καὶ αὐτὸς νὰ φύγῃ γὰρ λίγο διάστημα μαζί με ὅλους τοὺς ἄλλους φιλοσόφους, διότι ὁ Σοφοκλῆς τοῦ Ἀμφικλείδου εἰσηγήθη νόμον πού ἀπηγόρευε, ἐπὶ ποινῇ θανάτου, νὰ διευθύ- νουν σχολᾶς οἱ φιλόσοφοι χωρὶς τὴν ἄδεια τῆς βουλῆς καὶ τῆς συνελεύσεως τοῦ λαοῦ. Ἐπέστρεψαν ὅμως τὸν ἄλλο χρόνον, διότι ἐν τῷ μεταξύ ὁ Φίλων εἶχε ὑποβάλῃ καταγγελία κατὰ τοῦ Σοφοκλέους ὅτι ἔκαμε παράνομη πρότασι. Καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκήρυξαν ἄκυρον τὸν νόμον, τὸν δὲ Σοφοκλῆ ἐτιμώρησαν με πρό- στιμον πέντε ταλάντων· καὶ ἐψήφισαν ὑπὲρ τῆς καθόδου τῶν φιλοσόφων, γὰρ νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ ὁ Θεόφραστος καὶ νὰ ζῆ ὅπως καὶ πρῶτα. Αὐτὸς πρωτύτερα ὠνομάζετο Τύρταμος, Θεόφρα- στο δὲ τὸν εἶπε ὁ Ἀριστοτέλης, ἐπειδὴ ὠμιλοῦσε ὥραϊα.

39. Ὅμως ὁ Θεόφραστος, ἂν καὶ εἶχε δάσκαλον, εἶχε τὸν γυιό του Νικόμαχο ἐρώμενον, ὅπως μαρτυρεῖ ὁ Ἀρίστιππος στὸ τέταρτον βιβλίον τοῦ ἔργου του *Περὶ παλαιᾶς τρυφῆς* (Ὁργια τῶν παλαιῶν). Λέγεται δὲ ὅτι γι' αὐτὸν καὶ τὸν Καλλισθένη ὁ Ἀρι- στοτέλης εἶπε ἐκεῖνον πού καὶ ὁ Πλάτων εἶχε πῆ γὰρ τὸν Ξενο- κράτη καὶ τὸν ἴδιον· ὅτι δηλαδή, ἐπειδὴ ὁ μὲν Θεόφραστος ἐρμήνευε με ἐξαιρετικὴ ἐπιδεξιότητα κάθε του σκέψιν, ὁ δὲ

5. Δικαστηρίου: (παραλλαγή) διδασκαλείου, διδαστηρίου. Πρβλ. Πλου- τάρχου Ἡθικά, 1108 E.

τοῦ δὲ νοθοροῦ τὴν φύσιν ὑπάρχοντος, ὡς τῶ μὲν χαλινοῦ δέοι, τῶ δὲ κέντρον. λέγεται δ' αὐτὸν καὶ ἴδιον κῆπον σχεῖν μετὰ τὴν Ἀριστοτέλους τελευτήν, Δημητρίου τοῦ Φαληρέως, ὃς ἦν καὶ γνώριμος αὐτῶ, τοῦτο συμπράξαντος, φέρεται δ' αὐτοῦ ἀποφθέγματα ταντὶ χρειώδη θᾶπτον ἔφη πιστεῦναι δεῖν ἵππῳ ἀχαλίνῳ ἢ λόγῳ ἀσυντάκτῳ.

40 Πρὸς δὲ τὸν ἐν τῷ συμποσίῳ σιωπῶντα τὸ ὄλον ἔφη, “εἰ μὲν ἀμαθὴς εἶ, φρονίμως ποιεῖς, εἰ δὲ πεπαιδευσαι, ἀφρόνως.” συνεχές τε ἔλεγε πολυτελὲς ἀνάλωμα εἶναι τὸν χρόνον.

Ἐτελευταίη δὴ γηραιός, βιὸς ἔτη πέντε καὶ ὀγδοήκοντα, ἐπειδήπερ ὀλίγον ἀνῆκε τῶν πόνων. καὶ ἔστιν ἡμῶν εἰς αὐτὸν (A. Pal. vii. 110).

οὐκ ἄρα τοῦτο μάταιον ἔπος μερόπων τινὶ λέχθη,
ρήγνυσθαι σοφίης τόξον ἀνιέμενον·
δὴ γὰρ καὶ Θεόφραστος ἕως ἐπόνει μὲν ἄπηρος
ἦν δέμας, εἴτ' ἀνεθείς κάτθανε πηρομελής.

Φασὶ δ' αὐτὸν ἐρωτηθέντα ὑπὸ τῶν μαθητῶν εἶ τι ἐπισκῆπτει, εἰπεῖν, “ἐπισκῆπτειν μὲν ἔχειν οὐδέν, πλὴν ὅτι πολλὰ τῶν ἡδέων ὁ βίος διὰ τὴν δόξαν καταλαζονεύεται.

ἄλλος ἦταν βραδύνου, ὁ Ἀριστοτέλης εἶπε ὅτι ὁ ἕνας ἔχει ἀνάγκη χαλινοῦ καὶ ὁ ἄλλος κέντρον. Ἐπίσης ἀναφέρεται ὅτι εἶχε καὶ δικό του κῆπο μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Ἀριστοτέλους, πού τὸν ἀπέκτησε μὲ τὴν μεσολάβησι τοῦ φίλου του Δημητρίου τοῦ Φαληρέως. Ὑπάρχουν δὲ ἐν κυκλοφορίᾳ νευρώδη ἀποφθέγματά του, ὅπως τὰ ἀκόλουθα: «Περισσότερη ἐμπιστοσύνη νὰ ἔχῃς σ' ἕνα ξεκαπίστρωτο ἄλογο παρὰ σ' ἕνα ἀσυντάκτο λόγο».

40. Σὲ κάποιον πού σ' ἕνα συμπόσιο δὲν ἄνοιξε τὸ στόμα του τοῦ εἶπε: «ἂν εἶσαι ἀμόρφωτος, καλὰ κάνεις, ἂν ὅμως εἶσαι μορφωμένος, διαπράττεις καθαρὴ ἀφροσύνη». Συνήθιζε δὲ διαρκῶς νὰ λέγῃ ὅτι τὸ μεγαλύτερο ἀπὸ τὰ ἔξοδά μας εἶναι ὁ χρόνος.

Πέθανε σὲ ἡλικία ὀγδόντα πέντε ἐτῶν, σχεδὸν μόλις παρηγήθη τῶν μόχθων του.

Ἀφιερώσαμε καὶ σ' αὐτὸν τοὺς κάτωθι στίχους:

Ἦταν λοιπὸν σωστὸς ὁ λόγος πού εἰπώθηκε, ὅτι «σπάζει τὸ τόξο τῆς σοφίας, ἅμα χαλαρωθῆ». Διότι καὶ ὁ Θεόφραστος, ὅσο ἐργαζόταν καὶ μοχθοῦσε, ἦταν γερός καὶ δυνατός, ἀλλὰ μόλις ἔπαυσε τὴν δραστηριότητά του, πέθανε παράλυτος.

Λέγουν ὅτι, ὅταν οἱ μαθητές του τὸν ρώτησαν ἂν ἔχη νὰ τοὺς πῆ κανένα τελευταῖο μῆνυμα, ἀπεκρίθη: «Τίποτε ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ τοῦτο, ὅτι ἡ ζωὴ καυχᾶται γιὰ πολλὰς ἀπολαύσεις, ἀλλὰ φαινομενικῶς.

41 *Ἡμεῖς γὰρ ὁπότ' ἀρχόμεθα ζῆν, τότε ἀποθνήσκομεν. οὐδὲν οὖν ἀλυσαιτελέστερόν ἐστι φιλοδοξίας. ἀλλ' εὐτυχεῖτε καὶ ἦτοι τὸν λόγον ἄφετε — πολλὸς γὰρ ὁ πόνος —, ἢ καλῶς αὐτοῦ πρόστητε· μεγάλη γὰρ ἡ δόξα. τὸ δὲ κενὸν τοῦ βίου πλεῖον τοῦ συμφέροντος. ἀλλ' ἔμοι μὲν οὐκέτ' ἐκποιεῖ βουλεύεσθαι τί πρακτέον, ὑμεῖς δ' ἐπισκέψασθε τί ποιητέον.” ταῦτα, φασίν, εἰπὼν ἀπέπνευσε· καὶ αὐτόν, ὡς ὁ λόγος, Ἀθηναῖοι πανδημεὶ παρέπεμψαν ποσὶ τὸν ἄνδρα τιμήσαντες. Φαβωρῖνος δὲ φησι γηράσαντα αὐτόν ἐν φορειῶ περιφέρεσθαι καὶ τοῦτο λέγειν Ἐρμίππον (FHG iii 46), παρατιθέμενον ἰστορεῖν Ἀρκεσίλαον τὸν Πιταναῖον ἐν οἷς ἔφασκε πρὸς Λακύνδην τὸν Κυρηναῖον.*

42 *Καταλέλοιπε δὲ βιβλία καὶ αὐτὸς ὅτι μάλιστα πάμπλειστα, ἃ καὶ αὐτὰ ἄξιον ἠγησάμην ὑπογράψαι διὰ τὸ πάσης ἀρετῆς πεπληρωῶσθαι. ἔστι δὲ τάδε.*

*Ἀναλυτικῶν προτέρων α' β' γ',
Ἀναλυτικῶν ὑστέρων α' β' γ' δ' ε' ζ' ζ',
Περὶ ἀναλύσεως συλλογισμῶν α'
Ἀναλυτικῶν ἐπιτομῆ α',
Ἀνηγμένων τόπων α' β',
Ἀγωνιστικὸν τῆς περὶ τοὺς ἐριστικὸς λόγους θεωρίας,*

41. Διότι ἔμεῖς οἱ ἄνθρωποι⁶, τὴν στιγμή πού ἀρχίζουμε νὰ ζοῦμε πραγματικά⁷, τότε πεθαίνουμε. Τίποτε λοιπὸν δὲν εἶναι πιὸ ἀνώφελο ἀπὸ τὴν φιλοδοξία. Ἀλλὰ μπορεῖτε νὰ εἴσθε εὐτυχισμένοι, καὶ ἢ ἀφήστε τὴν διδασκαλία μου — ἀφοῦ συνεπάγεται πολλοὺς μόχθους — ἢ νὰ εἴσθε ἀντάξιοι πρωταγωνιστῆς της, καὶ θὰ προσπορισθῆτε μεγάλη δόξα. Ἡ ἄδεια ζωὴ εἶναι μᾶλλον ἀπογοήτευσις παρὰ πλεονέκτημα. Ἀλλὰ ἐγὼ δὲν μπορῶ πιά νὰ συζητήσω τί πρέπει νὰ κάμετε, ἐσεῖς ἐξετάσετε ποιά θὰ εἶναι ἡ ὀρθὴ συμπεριφορὰ». Μὲ τὰ λόγια αὐτά, λέγουν, ἄφησε τὴν τελευταία του πνοή. Καὶ πανδημεὶ καὶ πεξοποροῦντες, κατὰ τὴν παράδοσι, τὸν προέπεμψαν οἱ Ἀθηναῖοι, λόγῳ τοῦ μεγάλου σεβασμοῦ πρὸς αὐτόν. Ὁ Φαβωρῖνος γράφει ὅτι ὅταν εἶχε γεράσει τὸν κουβαλοῦσαν μὲ φορεῖο καὶ ὅτι αὐτὸ τὸ στηρίζει σὲ μαρτυρία τοῦ Ἐρμίππου, πού τὴν παραθέτει βάσει μᾶς παρατηρήσεως τοῦ Ἀρκεσίλαου τοῦ Πιταναίου πρὸς τὸν Λακύνδη τὸν Κυρηναῖο.

42. Ἄφησε καὶ αὐτὸς πάρα πολλὰ συγγράμματα, τὰ ὁποῖα καὶ αὐτὰ ἔκρινα πρόπον νὰ ἀναφέρω, γιὰ εἶναι γεμᾶτα ἀπὸ κάθε εἶδους ἀρετῆ. Εἶναι δὲ αὐτὰ τὰ ἑξῆς:

*Ἀναλυτικὰ πρότερα, τρία βιβλ.
Ἀναλυτικὰ ὕστερα, ἑπτὰ βιβλ.
Ἐπιτομὴ ἀναλυτικῶν.
Ταξινομημένα τοπικά, δύο βιβλ.
Ἀγωνιστικὴ συζήτησις περὶ τῆς θεωρίας τῶν ἐριστικῶν ἐπιχειρημάτων.*

6. Ὁ Θεόφραστος, κατὰ τὸν Κικέρωνα, παρεπονείτο ἐπειδὴ ἡ φύσις ἔδωσε στὰ ἐλάφια καὶ στὶς κουροῦνες μιά τόσο μακρὰ ζωὴ πού τοὺς εἶναι ἄχρηστη, ἐνῶ στοὺς ἀνθρώπους δὲν ἔδωσε παρὰ μιά τόση σύντομη ζωὴ, μολονότι αὐτοὶ πρέπει νὰ ζήσουν πολὺ.

7. Δηλ. ἔχομε δημιουργήσει μιά κατάστασι, καὶ ἔχομε ἀποκτήσει κάποια πείρα τῆς ζωῆς καὶ κάποια συνειδητικότητα.

Περὶ αἰσθήσεων α',
 Πρὸς Ἀναξαγόραν α',
 Περὶ τῶν Ἀναξαγόρου α',
 Περὶ τῶν Ἀναξιμένους α',
 Περὶ τῶν Ἀρχελαίου α',
 Περὶ ἁλῶν, νίτρου, στυπτηρίας α',
 Περὶ τῶν λιθουμένων α' β',
 Περὶ τῶν ἀτόμων γραμμῶν α',
 Ἀκροάσεως α' β',
 Περὶ ἀνέμων α',
 Ἄρετῶν διαφοραὶ α',
 Περὶ βασιλείας α',
 Περὶ παιδείας βασιλέως α',
 Περὶ βίων α' β' γ',
 43 Περὶ γήρωσ α',
 Περὶ τῆς Δημοκρίτου ἀστρολογίας α',
 Τῆς μεταρσιολεσχίας α',
 Περὶ τῶν εἰδώλων α',
 Περὶ χυμῶν, χροῶν, σαρκῶν α',
 Περὶ τοῦ διακόσμου α',
 Περὶ τῶν ἀνθρώπων α',
 Τῶν Διογένους συναγωγῆ α',
 Διορισμῶν α' β' γ',
 Ἐρωτικὸς α',
 Ἄλλο περὶ ἔρωτος α',
 Περὶ εὐδαμονίας α',
 Περὶ εἰδῶν α' β',
 Περὶ ἐπιλήψεως α',
 Περὶ ἐνθουσιασμοῦ α',
 Περὶ Ἐμπεδοκλέους α',
 Ἐπιχειρημάτων α' β' γ' δ' ε' ζ' η' θ' ι' ια' ιβ' ιγ' ιδ' ιε' ις' ιζ' ιη',

Περὶ αἰσθήσεων.
 Ἀπάντησις στὸν Ἀναξαγόρα.
 Περὶ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἀναξαγόρου.
 Περὶ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἀναξιμένους.
 Περὶ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἀρχελαίου.
 Περὶ ἁλατος, νίτρου καὶ στυπτηρίας (στύψις).
 Περὶ ἀπολιθώσεων, δύο βιβλ.
 Περὶ τῶν ἀτόμων (ἀδαιρέτων) γραμμῶν.
 Παραδόσεις μαθημάτων, δύο βιβλ.
 Περὶ ἀνέμων.
 Ἄρετῶν διαφοραί.
 Περὶ βασιλείας.
 Περὶ παιδείας βασιλέως.
 Διάφοροι τρόποι ζωῆς, τρία βιβλ.
 43. Περὶ γήρατος.
 Περὶ τῆς ἀστρονομίας τοῦ Δημοκρίτου.
 Περὶ μετεωρολογίας.
 Περὶ ὀπτικῶν εἰκόνων (παραστάσεων).
 Περὶ χυμῶν, χρωμάτων καὶ σαρκῶν.
 Περὶ τῆς τάξεως τοῦ κόσμου.
 Περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.
 Ἐπιτομὴ τῶν συγγραφῶν τοῦ Διογένους.
 Ὅρισμοί, τρία βιβλ.
 Περὶ ἔρωτος.
 Ἄλλη πραγματεία περὶ ἔρωτος.
 Περὶ εὐδαμονίας.
 Περὶ εἰδῶν.
 Περὶ ἐπιληψίας.
 Περὶ ἐνθουσιασμοῦ.
 Περὶ Ἐμπεδοκλέους.
 Ἀνασκευὴ ἐπιχειρημάτων, δέκα ὀκτῶ βιβλ.

- Ἐνστάσεων α' β' γ',
 Περὶ ἔκουσιον α',
 Ἐπιτομὴ τῆς Πλάτωνος Πολιτείας α' β',
 Περὶ ἑτεροφωνίας ζῶων τῶν ὁμογενῶν α',
 Περὶ τῶν ἀθρόων φαινομένων α',
 Περὶ δακέτων καὶ βλητικῶν α',
 Περὶ τῶν ζῶων ὅσα λέγεται φθονεῖν α',
 Περὶ τῶν ἐν ξηρῷ διαμενόντων α',
 44 Περὶ τῶν τὰς χροῶς μεταβαλλόντων α',
 Περὶ τῶν φωλευόντων α',
 Περὶ ζῶων α' β' γ' δ' ε' ζ',
 Περὶ ἡδονῆς ὡς Ἀριστοτέλης α',
 Περὶ ἡδονῆς (ἄλλο) α',
 Θέσεις κδ',
 Περὶ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ α',
 Περὶ ἰλίγγων καὶ σκοτώσεων α',
 Περὶ ἰδρώτων α',
 Περὶ καταφάσεως καὶ ἀποφάσεως α',
 Καλλισθένης ἢ περὶ πένθους α',
 Περὶ κόπων α',
 Περὶ κινήσεως α' β' γ',
 Περὶ λίθων α',
 Περὶ λομιῶν α',
 Περὶ λιποψυχίας α',
 Μεγαρικός α',
 Περὶ μελαγχολίας α',
 Περὶ μετάλλων α' β',
 Περὶ μέλιτος α',
 Περὶ τῶν Μητροδώρου συναγωγῆς α',

- Ἀντιρρήσεις, τρία βιβλ.
 Περὶ ἔκουσιον.
 Ἐπιτομὴ τῆς Πολιτείας τοῦ Πλάτωνος, δύο βιβλ.
 Περὶ διαφορᾶς φωνῶν μεταξὺ ζῶων τοῦ αὐτοῦ εἴδους.
 Περὶ τῶν αἰφνιδίων φαινομένων.
 Περὶ τῶν ζῶων ποὺ δαγκώνουν ἢ τρυποῦν μὲ τὰ κέρατα.
 Περὶ τῶν κακεντρεχῶν ζῶων.
 44. Περὶ τῶν ζῶων ποὺ ἀλλάζουν χρῶμα.
 Περὶ τῶν ζῶων ποὺ σκάβουν καὶ κάμνουν ὑπόγειες φωλιές.
 Περὶ ζῶων, ἑπτὰ βιβλ.
 Περὶ ἡδονῆς κατ' Ἀριστοτέλη.⁸
 Ἄλλη πραγματεία περὶ ἡδονῆς.
 Θέσεις (ἀπόψεις), εἴκοσι τέσσερα βιβλ.
 Περὶ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ.
 Ἴλιγγοι καὶ σκοτοδίνες.
 Περὶ ἰδρώτος.
 Περὶ βεβαιώσεως καὶ ἀρνήσεως.
 Καλλισθένης ἢ περὶ πένθους.
 Περὶ κόπων.
 Περὶ κινήσεως, τρία βιβλ.
 Περὶ πολυτίμων λίθων.
 Περὶ λομιῶν.
 Περὶ λιποθυμίας.
 Μεγαρικός.
 Περὶ μελαγχολίας.
 Περὶ μετάλλων, δύο βιβλ.
 Περὶ μέλιτος.
 Ἐπιτομὴ τῶν δοξασιῶν τοῦ Μητροδώρου.

8. Ἐδῶ ἀρχίζει νέος κατάλογος συγγραφῶν κατ' ἀλφαβητική σειρά ποὺ δείχνει τὴν μεταγραφὴ ἀπὸ τὸν Λαέρτιο ἑνὸς κεμένου ποὺ εὗρηκε σὲ ἄλλον συγγραφέα. Ἔτσι ἐξηγεῖται καὶ ἡ ἐπανάληψις τῶν ἰδίων συγγραφῶν.

- 45 *Μεταρσιολογικῶν* α' β',
Περὶ μέθης α',
Νόμων κατὰ στοιχεῖον κδ',
Νόμων ἐπιτομῆς α' β' γ' δ' ε' ζ' η' θ' ι',
Πρὸς τοὺς ὀρισμοὺς α',
Περὶ ὁδμῶν α',
Περὶ οἴνου καὶ ἐλαίου,
Πρώτων προτάσεων α' β' γ' δ' ε' ζ' η' θ' ι' ια' ιβ' ιγ' ιδ' ιε' ις' ιζ'
 ιη',
Νομοθετῶν α' β' γ',
Πολιτικῶν α' β' γ' δ' ε' ζ',
Πολιτικῶν πρὸς τοὺς καιροὺς α' β' γ' δ',
Πολιτικῶν ἐθῶν α' β' γ' δ',
Περὶ τῆς ἀρίστης πολιτείας α',
Προβλημάτων συναγωγῆς α' β' γ' δ' ε',
Περὶ παρομιῶν α',
Περὶ πῆξεων καὶ τήξεων α',
Περὶ πυρός α' β',
Περὶ πνευμάτων α',
Περὶ παραλύσεως α',
Περὶ πνιγμοῦ α',
Περὶ παραφροσύνης α',
Περὶ παθῶν α',
Περὶ σημείων α',
Σοφισμάτων α' β',
Περὶ συλλογισμῶν λύσεως α',
Τοπικῶν α' β',
Περὶ τιμωρίας α' β',
Περὶ τριχῶν α',
Περὶ τυραννίδος α',
Περὶ ὕδατος α' β' γ',
Περὶ ὕπνου καὶ ἐνυπνίων α',

- Μετεωρολογικά,* δύο βιβλ.
Περὶ μέθης.
Περὶ νόμων κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν, εἴκοσι τέσσερα βιβλ.
Ἐπιτομὴ νόμων, δέκα βιβλ.
 45. *Παρατηρήσεις ἐπὶ ὀρισμῶν.*
Περὶ ὁσμῶν.
Περὶ οἴνου καὶ ἐλαίου.
Εἰσαγωγή εἰς προτάσεις, δέκα ὀκτὼ βιβλ.
Περὶ νομοθετῶν, τρία βιβλ.
Περὶ πολιτικῆς, ἕξι βιβλ.
Πολιτικὴ πραγματεία ἐρευνῶσα σοβαρὰς κρίσεις, τέσσερα βιβλ.
Κοινωνικὰ ἔθιμα, τέσσερα βιβλ.
Περὶ τοῦ ἀρίστου πολιτεύματος.
Συλλογὴ προβλημάτων, πέντε βιβλ.
Περὶ παρομιῶν.
Πῆξις καὶ τήξις.
Περὶ πυρός, δύο βιβλ.
Περὶ ἀνέμων.
Περὶ παραλύσεως.
Περὶ πνιγμοῦ.
Περὶ παραφροσύνης.
Περὶ παθῶν.
Περὶ συμπτωμάτων.
Περὶ σοφισμάτων, δύο βιβλ.
Περὶ λύσεως συλλογισμῶν.
Τοπικά, δύο βιβλ.
Περὶ τιμωρίας, δύο βιβλ.
Περὶ τριχῶν.
Περὶ τυραννίδος.
Περὶ ὕδατος, τρία βιβλ.
Περὶ ὕπνου καὶ ὀνείρων.

- 46 *Περὶ φιλίας* α' β' γ',
Περὶ φιλοτιμίας α' β',
Περὶ φύσεως α' β' γ',
Περὶ φυσικῶν α' β' γ' δ' ε' ζ' η' θ' ι' ια' ιβ' ιγ' ιδ' ιε' ις' ιζ' ιη',
Περὶ φυσικῶν ἐπιτομῆς α' β',
Φυσικῶν α' β' γ' δ' ε' ζ' η'
Πρὸς τοὺς φυσικοὺς α',
Περὶ φυσικῶν ἱστοριῶν α', β', γ', δ' ε' ζ' η', θ', ι',
Φυσικῶν αἰτιῶν α' β' γ' δ' ε' ζ' η'
Περὶ χυλῶν α' β' γ' δ' ε',
Περὶ ψεύδους ἡδονῆς α',
Περὶ ψυχῆς θέσις μία,
Περὶ τῶν ἀτέχνων πίστεων α',
Περὶ τῶν ἀπλῶν διαπορημάτων α',
Ἀρμονικῶν α',
Περὶ ἀρετῆς α',
Ἀφορμαὶ ἢ ἐναντιώσεις α',
Περὶ ἀποφάσεως α',
Περὶ γνώμης α',
Περὶ γελοίου α',
Δειλινῶν α' β',
Διαιρέσεις α' β',
Περὶ τῶν διαφορῶν α',
Περὶ τῶν ἀδικημάτων α',
Περὶ διαβολῆς α',
Περὶ ἐπαίνου α',
Περὶ ἐμπειρίας α',
Ἐπιστολῶν α', β', γ'
Περὶ τῶν αὐτομάτων ζώων α',
Περὶ ἐκκρίσεως α',

9. Ἔχει καὶ τὸν τίτλο *Περὶ φυτῶν ἱστορίας*. Εἶναι συστηματικὴ φυτολογία καὶ φυτογεωγραφία μαζί.

- Περὶ φιλίας*, τρία βιβλ.
Περὶ φιλοδοξίας, δύο βιβλ.
46. *Περὶ φύσεως*, τρία βιβλ.
Περὶ φυσικῆς, δέκα ὀκτὼ βιβλ.
Ἐπιτομὴ φυσικῆς, δύο βιβλ.
Ἀπάντησις στοὺς φυσικοὺς φιλοσόφους.
Φυσικῶν, ὀκτὼ βιβλ.
*Βοτανικὲς Ἔρευνες*⁹ δέκα βιβλ.
*Περὶ βοτανικῶν αἰτιολογιῶν*¹⁰ ὀκτὼ βιβλ.
Περὶ χυλῶν, πέντε βιβλ.
Περὶ ψεύδους ἡδονῆς.
Μία διατριβὴ περὶ ψυχῆς.
Περὶ πίστεων χωρὶς ἐπιστημονικῆ βάσι.
Περὶ ἀπλῶν ἀποριῶν.
Ἀρμονίες.
Περὶ ἀρετῆς.
Ἔλικα γιὰ ἐπιχειρήματα ἢ ἐναντιώσεις.
Περὶ ἀρνήσεως.
Περὶ κρίσεως.
Περὶ γελοίου.
Δοκίμια περὶ δειλινῶν, δύο βιβλ.
Διαιρέσεις, δύο βιβλ.
Περὶ διαφορῶν.
Περὶ ἐγκλημάτων.
Περὶ διαβολῆς.
Περὶ ἐπαίνου.
Περὶ ἐμπειρίας.
Ἐπιστολές, τρία βιβλ.
Περὶ τῶν αὐτομάτως παραγομένων ζώων.

10. Φέρεται καὶ μὲ τὸν τίτλο *Περὶ φυτῶν αἰτιῶν*. Εἶναι εἶδος φυσιολογίας τῶν φυτῶν.

- 47 Ἐγκώμια θεῶν *α'*,
 Περὶ ἑορτῶν *α'*,
 Περὶ εὐτυχίας *α'*,
 Περὶ ἐνθυμημάτων *α'*,
 Περὶ εὐρημάτων *α' β'*,
 Ἠθικῶν σχολῶν *α'*,
 Ἠθικοὶ χαρακτῆρες *α'*,
 Περὶ θορύβου *α'*,
 Περὶ ἱστορίας *α'*,
 Περὶ κρίσεως συλλογισμῶν *α'*,
 Περὶ θαλάττης *α'*,
 Περὶ κολακείας *α'*,
 Πρὸς Κάσσανδρον περὶ βασιλείας *α'*,
 Περὶ κωμωδίας *α'*,
 [Περὶ μέτρων *α'*,]
 Περὶ λέξεως *α'*,
 Λόγων συναγωγή *α'*,
 Λύσεις *α'*,
 Περὶ μουσικῆς *α' β' γ'*,
 Περὶ μέτρων *α'*,
 Μεγακλῆς *α'*,
 Περὶ νόμων *α'*,
 Περὶ παρανόμων *α'*,
 Τῶν Ξενοκράτους συναγωγῆς *α'*,
 Ὀμητικὸς *α'*
 Περὶ ὄρκου *α'*,
 Παραγγέλματα ῥητορικῆς *α'*,
 Περὶ πλούτου *α'*,

- Περὶ ἐκκρίσεως.
 47. Ἐγκώμια θεῶν.
 Περὶ ἑορτῶν.
 Περὶ εὐτυχίας.
 Περὶ ἐνθυμημάτων.
 Περὶ ἀνακαλύψεων, δύο βιβλ.
 Μαθήματα ἠθικῆς.
 Ἠθικοὶ χαρακτῆρες¹¹.
 Περὶ θορύβου.
 Περὶ ἐρεῦνης.
 Περὶ κρίσεως συλλογισμῶν.
 Περὶ θαλάσσης.
 Περὶ κολακείας.
 Πρὸς τὸν Κάσσανδρο περὶ βασιλείας.
 Περὶ κωμωδίας.
 Περὶ μέτρων.
 Περὶ λεκτικοῦ ὕφους.
 Ἐπιτομὴ ἐπιχειρημάτων.
 Λύσεις.
 Περὶ μουσικῆς, τρία βιβλ.
 Περὶ μέτρων.
 Μεγακλῆς.
 Περὶ νόμων.
 Περὶ παρανομιῶν.
 Ἐπιτομὴ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ξενοκράτους.
 Περὶ ὁμιλίας.
 Περὶ ὄρκου.
 Ρητορικὰ παραγγέλματα.
 Περὶ πλούτου.

11. Τὴν ἠθικὴν τοῦ ὁ Θεόφραστος τὴν εἶχε ἐκθέσει σὲ πολλὰ συγγράμματα καὶ τὴν πραγματεύθηκε στὰ καθέκαστα μὲ βαθειὰ γνώσι τοῦ ἀνθρώπου, πού

τὴν καθρεφτίζει τὸ ὄνομαστοῦ τοῦ σύγγραμμα «Χαρακτῆρες» τοῦ ὁποίου κατέχομε τὸ κείμενο.

- 48 *Περὶ ποιητικῆς α΄*
Προβλήματα πολιτικά, φυσικά, ἐρωτικά, ἠθικά α΄
Προομίων α΄
Προβλημάτων συναγωγῆς α΄
Περὶ τῶν προβλημάτων φυσικῶν α΄
Περὶ παραδείγματος α΄
Περὶ προθέσεως καὶ διηγήματος α΄
Περὶ ποιητικῆς ἄλλο α΄
Περὶ τῶν σοφῶν α΄
Περὶ συμβουλῆς α΄
Περὶ σολοικισμῶν α΄
Περὶ τέχνης ῥητορικῆς α΄
Περὶ τεχνῶν ῥητορικῶν εἶδη ιζ΄
Περὶ ὑποκρίσεως α΄
Ὑπομνημάτων Ἀριστοτελικῶν ἢ Θεοφραστειῶν α΄ β΄ γ΄ δ΄
ε΄ ζ΄
Φυσικῶν δοξῶν α΄, β΄, γ΄ δ΄, ε΄, ζ΄, η΄, θ΄, ι΄ α΄ β΄ γ΄ δ΄ ε΄ ιζ΄
Φυσικῶν ἐπιτομῆς α΄
Περὶ χάριτος α΄
[Χαρακτῆρες ἠθικοί,]
Περὶ ψεύδους καὶ ἀληθοῦς α΄
Τῶν περὶ τὸ θεῖον ἱστορίας α΄ β΄ γ΄ δ΄ ε΄ ζ΄
Περὶ θεῶν α΄ β΄ γ΄
Ἱστορικῶν γεωμετρικῶν α΄ β΄ γ΄ δ΄
Ἐπιτομῶν Ἀριστοτέλους περὶ ζώων α΄ β΄ γ΄ δ΄ ε΄ ζ΄
 49 *Ἐπιχειρημάτων α΄ β΄*
Θέσεις <ἄλλο> γ΄
Περὶ βασιλείας α΄ β΄
Περὶ αἰτιῶν α΄

- Περὶ ποιητικῆς τέχνης.*
Προβλήματα πολιτικά, ἠθικά, φυσικά καὶ ἐρωτικά.
 48. *Προοίμια.*
Συλλογὴ προβλημάτων.
Περὶ τῶν φυσικῶν προβλημάτων.
Περὶ παραδείγματος.
Περὶ εἰσαγωγῆς καὶ ἀφηγήσεως.
Ἄλλη πραγματεία περὶ ποιητικῆς τέχνης.
Περὶ τῶν σοφῶν.
Περὶ συμβουλῆς.
Περὶ σολοικισμῶν.
Περὶ ῥητορικῆς τέχνης.
Εἶδη ῥητορικῶν τεχνῶν, δέκα ἐπτὰ βιβλ.
Περὶ ὑποκρίσεως.
Σημειώσεις μαθημάτων τοῦ Ἀριστοτέλους ἢ τοῦ Θεοφράστου, ἕξι βιβλ.
Γνώμες φυσικῆς¹², δέκα ἕξι βιβλ.
Ἐπιτομὴ φυσικῶν γνωμῶν.
Περὶ εὐγνωμοσύνης.
ἠθικοὶ χαρακτῆρες (τύποι).
Περὶ ψεύδους καὶ ἀληθοῦς.
Ἱστορία τῆς θεολογικῆς ἐρεῦνης, ἕξι βιβλ.
Περὶ θεῶν τρία βιβλ.
Γεωμετρικῆς ἐρευνῆς, τέσσαρα βιβλ.
 49. *Ἐπιτομὲς τοῦ «Περὶ ζώων» ἔργου τοῦ Ἀριστοτέλους ἕξι βιβλ.*
Ἀνασκευαστικά ἐπιχειρήματα, δύο βιβλ.
Θέσεις, τρία βιβλ.
Περὶ βασιλείας, δύο βιβλ.

12. Βλ. Εἰσαγωγή: *Φυσικῶν δόξαν*.

Περὶ Δημοκρίτου *α'*,
 [Περὶ διαβολῆς *α'*,]
 Περὶ γενέσεως *α'*,
 Περὶ ζώων φρονήσεως καὶ ἤθους *α'*,
 Περὶ κινήσεως *α' β'*,
 Περὶ ὄψεως *α' β' γ' δ'*,
 Πρὸς ὄρους *α' β'*,
 Περὶ τοῦ δεδόσθαι *α'*,
 Περὶ μείζονος καὶ ἐλάττονος *α'*,
 Περὶ τῶν μουσικῶν *α'*,
 Περὶ τῆς θείας εὐδαιμονίας *α'*,
 Πρὸς τοὺς ἐξ Ἀκαδημείας *α'*,
 Προτρεπτικός *α'*,
 Πῶς ἂν ἄριστα πόλεις οἰκοῖντο *α'*,
 Ὑπομνήματα *α'*,
 Περὶ ῥύακος τοῦ ἐν Σικελίᾳ *α'*,
 Περὶ τῶν ὁμολογουμένων *α'*,
 [Περὶ τῶν προβλημάτων φυσικῶν *α'*,]
 Τίνες οἱ τρόποι τοῦ ἐπίστασθαι *α'*,
 Περὶ τοῦ ψευδομένου *α' β' γ'*,
 Τὰ πρὸ τῶν τόπων *α'*,
 50 Πρὸς Αἰσχύλον *α'*,
 Ἀστρολογικῆς ἱστορίας *α' β' γ' δ' ε' ζ'*,
 Ἀριθμητικῶν ἱστοριῶν περὶ ἀνξήσεως *α'*,
 Ἀκίχαρος *α'*,
 Περὶ δικανικῶν λόγων *α'*,
 [Περὶ διαβολῆς *α'*,]
 Ἐπιστολαὶ αἱ ἐπὶ τῷ Ἀστυκρέοντι, Φανία, Νικάνορι,
 Περὶ εὐσεβείας *α'*,
 Εὐιάδος *α'*,

Περὶ αἰτιῶν.
 Περὶ Δημοκρίτου.
 Περὶ διαβολῆς.
 Περὶ γενέσεως.
 Περὶ τῆς εὐφυΐας καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν ζώων.
 Περὶ κινήσεως, δύο βιβλ.
 Περὶ ὀράσεως, τέσσερα βιβλ.
 Περὶ ὀρισμῶν, δύο βιβλ.
 Περὶ δεδομένων.
 Περὶ μεγαλυτέρου καὶ μικροτέρου.
 Περὶ τῶν μουσικῶν.
 Περὶ τῆς εὐδαιμονίας τῶν θεῶν.
 Ἀπάντησις στοὺς Ἀκαδημαϊκοὺς.
 Παρότρυνσις στὴν φιλοσοφία.
 Πῶς μποροῦν ἄριστα νὰ κυβερνῶνται τὰ κράτη.
 Σημειώσεις μαθημάτων.
 Περὶ τῆς ἐκρήξεως στὴν Σικελία.
 Περὶ τῶν γενικῶς παραδεδεγμένων.
 Περὶ φυσικῶν προβλημάτων.
 Μέθοδοι γιὰ νὰ ἐπιτυγχάνεται ἡ γνῶσις.
 Περὶ τοῦ ψευδομένου, τρία βιβλ.
 50. Προλεγόμενα στὰ τοπικά.
 Γιὰ τὸν Αἰσχύλο.
 Ἀστρονομικὴ ἔρευνα, ἕξι βιβλ.
 Ἀριθμητικὲς ἔρευνες περὶ ἀνξήσεως.
 Ἀκίχαρος.
 Περὶ δικανικῶν λόγων.
 Περὶ διαβολῆς.
 Ἀλληλογραφία μὲ τὸν Ἀστυκρέοντα, τὸν Φανία καὶ τὸν Νικάνορα.
 Περὶ εὐσεβείας.
 Εὐιάς.

Περὶ καιρῶν α' β',
 Περὶ οἰκείων λόγων α',
 Περὶ παίδων ἀγωγῆς α',
 Ἄλλο διάφορον α',
 Περὶ παιδείας ἢ περὶ ἀρετῶν ἢ περὶ σωφροσύνης α',
 [Προτρεπτικός α',]
 Περὶ ἀριθμῶν α',
 Ὅριστικά περὶ λέξεως συλλογισμῶν α',
 Περὶ οὐρανοῦ α',
 Πολιτικοῦ α' β',
 Περὶ φύσεως,
 Περὶ καρπῶν,
 Περὶ ζώων.

Ἄ γίνονται στίχων μυριάων κγ', βωη' : τοσαῦτα μὲν οὖν καὶ τῶδε τὰ βιβλία.

- 51 *Εὖρον δ' αὐτοῦ καὶ διαθήκας τοῦτον ἐχούσας τὸν τρόπον*
 “Ἔσται μὲν εὖ' ἐὰν δέ τι συμβῆ, τάδε διατίθεμαι τὰ μὲν οἴκοι ὑπάρχοντα πάντα δίδωμι Μελάντη καὶ Παγκρέοντι τοῖς υἱοῖς Λέοντος. ἀπὸ δὲ τῶν παρ' Ἰππάρχου συμβεβλημένων τάδε μοι βούλομαι γενέσθαι· πρῶτον μὲν [βούλομαι γενέσθαι] τὰ περὶ τὸ μουσεῖον καὶ τὰς θεὰς συντελεσθῆναι κἂν τι ἄλλο ἰσχύη περὶ αὐτὰς ἐπικοσμηθῆναι πρὸς τὸ κάλλιον· ἔπειτα τὴν Ἀριστοτέλους εἰκόνα τεθῆναι εἰς τὸ ἱερὸν καὶ τὰ λοιπὰ ἀναθήματα ὅσα πρότερον ὑπῆρχεν ἐν τῷ ἱερῷ· εἶτα τὸ στωϊδίων οἰκοδομηθῆναι τὸ πρὸς τῷ μουσεῖῳ μὴ χειρὸν ἢ πρότερον ἀναθεῖναι δὲ καὶ τοὺς πίνακας, ἐν οἷς αἱ τῆς γῆς περιόδοι εἰσιν, εἰς τὴν κάτω στοάν· ἐπισκευασθῆναι δὲ καὶ τὸν βωμόν, ὅπως ἔχη τὸ τέλειον καὶ τὸ εὖσχημον. βούλομαι δὲ καὶ τὴν Νικομάχου εἰκόνα συντελεσθῆναι

13. Οἱ καταστροφῆς αὐτῆς προξενήθησαν ἀπὸ τοὺς Μακεδόνες κατόπι ἐξεγέρσεως τῶν Ἀθηναίων. Βλ. Πλουτάρχου *Δημήτριος* 33, 34, 46 καὶ Πανυσανία Α, 25, 2 καὶ 8, καὶ 26, 1.

Περὶ κρισίμων καιρῶν, δύο βιβλ.
 Περὶ προπόντων λόγων.
 Περὶ τῆς μορφώσεως τῶν παιδιῶν.
 Ἄλλη πραγματεία μὲ τὸν ἴδιο τίτλο.
 Περὶ παιδείας ἢ περὶ ἀρετῶν ἢ περὶ αὐτοκυριαρχίας.
 Παρότρυνσις στὴν φιλοσοφία.
 Περὶ ἀριθμῶν.
 Ὅρισμοὶ περὶ τοῦ λεκτικοῦ ὕφους τῶν συλλογισμῶν.
 Περὶ οὐρανοῦ.
 Περὶ πολιτικῆς, δύο βιβλ.
 Περὶ φύσεως.
 Περὶ καρπῶν.
 Περὶ ζώων.

Ἐν ὄλῳ 232.808 στίχοι. Αὐτὰ λοιπὸν γιὰ τὰ συγγράμματά του.

51. Ἐπίσης εὗρηκα καὶ τὴν διαθήκη του, ἡ ὁποία εἶναι συντεταγμένη κατὰ τὸν ἀκόλουθο τρόπο:

«Δὲν θὰ συμβῆ τίποτε κακό· ἀλλ' ἐν ἐναντία περιπτώσει, αὐτὴ εἶναι ἡ διαθήκη μου: ὅλη τὴν κινητὴ περιουσία μου, πού ὑπάρχει στὸ σπίτι, τὴν δίδω στὸς γυιούς τοῦ Λέοντος Μελάντη καὶ Παγκρέοντα. Μὲ τὰ χρήματα, πού ἔχω ἐμπιστευθῆ στὸν Ἰππάρχο, θέλω νὰ γίνουν τὰ ἔξῃς: Πρῶτον, νὰ ἀποπερατωθῆ ἡ ἀνοικοδόμησις τοῦ μουσείου μὲ τὰ ἀγάλματα τῶν θεαινῶν καὶ νὰ γίνῃ ὅ,τι ἄλλο χρειασθῆ γιὰ τὴν καλύτερη διακόσμησί τους. Δεύτερον, νὰ τοποθετηθῆ ἐκ νέου στὸ ἱερὸ ἢ προτομὴ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τὰ λοιπὰ ἀφιερῶματα πού ὑπῆρχαν προηγουμένως στὸ ἱερὸ. Ἔπειτα νὰ ἀνοικοδομηθῆ ἡ συνεχόμενη μὲ τὸ μουσεῖο μικρὴ στοά, τοῦλάχιστον ὅπως ἦταν πρῖν, καὶ νὰ τοποθετηθοῦν πάλι στὴν κάτω στοά οἱ πίνακες πού περιέχουν τοὺς χάρτες τῶν χωρῶν πού διέσχισαν οἱ ἐξερευνητές. Νὰ ἐπισκευασθῆ δὲ καὶ ὁ βωμός, ὥστε νὰ εἶναι ὅσο γίνεται τέλειος καὶ κομψός¹³.

- 52 ἴσην. τὸ μὲν τῆς πλάσεως ἔχει Πραξιτέλης, τὸ δ' ἄλλο ἀνάλωμα ἀπὸ τούτου γενέσθω. σταθῆναι δὲ ὅπου ἂν δοκῇ τοῖς καὶ τῶν ἄλλων ἐπιμελουμένοις τῶν ἐν τῇ διαθήκῃ γεγραμμένων. καὶ τὰ μὲν περὶ τὸ ἱερὸν καὶ τὰ ἀναθήματα τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον. τὸ δὲ χωρίον τὸ ἐν Σταγειρίοις ἡμῶν ὑπάρχον δίδωμι Καλλίνῳ· τὰ δὲ βιβλία πάντα Νηλεῖ. τὸν δὲ κῆπον καὶ τὸν περίπατον καὶ τὰς οἰκίας τὰς πρὸς τῷ κήπῳ πάσας δίδωμι τῶν γεγραμμένων φίλων ἀεὶ τοῖς βουλομένοις συσχολάζειν καὶ συμφιλοσοφεῖν ἐν αὐταῖς, ἐπειδήπερ οὐ δυνατὸν πᾶσιν ἀνθρώποις ἀεὶ ἐπιδημεῖν, μήτ' ἐξαλλοτριούσι μήτ' ἐξειδιαζομένου μηδενός, ἀλλ' ὡς ἂν ἱερὸν κοινῇ κεκτημένοις, καὶ τὰ πρὸς ἀλλήλους οἰκείως καὶ φιλικῶς χρωμένοις, ὥσπερ προσῆκον καὶ δίκαιον. ἔστωσαν δὲ οἱ κοινωνοῦντες Ἴππαρχος, Νηλεὺς, Στράτων, Καλλῖνος, Δημότιμος, Δημάρατος, Καλλισθένης, Μελάντης, Παγκρέων, Νίκιππος. ἐξεῖναι δὲ βουλομένῳ φιλοσοφεῖν καὶ Ἀριστοτέλει τῷ Μητροδώρου καὶ Πυθιάδος νιῶ καὶ μετέχειν τούτων· καὶ αὐτοῦ πᾶσαν ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι τοὺς πρεσβυτάτους, ὅπως ὅτι μάλιστα προαχθῇ κατὰ φιλοσοφίαν.

14. Ὁ «περίπατος» ἦταν στοές, ὅπου μποροῦσαν νὰ κάνουν περίπατο καὶ ὅταν ἔβρεχε.

52. »Επίσης θέλω νὰ στηθῇ ἄγαλμα καὶ γιὰ τὸν Νικόμαχο σὲ φυσικὸ μέγεθος. Καὶ τὰ μὲν ἔξοδα τῆς κατασκευῆς του ἔχουν ἤδη καταβληθῆ στὸν Πραξιτέλη, τὰ δὲ ἄλλα ἔξοδα θὰ ληφθοῦν ἀπὸ τὴν ἀνωτέρω μνημονευομένη πηγῇ. Νὰ στηθῇ δὲ ὅπου ἐγκρίνουν οἱ ἐκτελεστὲς καὶ τῶν ἄλλων διατάξεων τῆς διαθήκης μου. Καὶ τὰ μὲν ζητήματα τὰ σχετικὰ μὲ τὸ ἱερὸ καὶ τὰ ἀφιερῶματα ἔτσι ἄς τακτοποιηθοῦν. Ὅσον ἀφορᾷ στὸ κτήμα ποὺ ἔχω στὰ Στάγειρα, τὸ δίδω στὸν Καλλῖνο. Τὴν βιβλιοθήκη μου τὴν δίδω στὸν Νηλεῖα.

53. »Τὸν κῆπο, τὸν χῶρο τοῦ περιπάτου¹⁴ καὶ ὅλα τὰ συνεχόμενα μὲ τὸν κῆπο σπίτια τα δίδω σὲ ὅσους ἀπὸ τοὺς κατωτέρω κατονομαζομένους φίλους μου θὰ ἤθελαν νὰ ἐπιδίδωνται ἐκεῖ ἀπὸ κοινοῦ¹⁵ σὲ φιλογικὲς καὶ φιλοσοφικὲς μελέτες, διότι βεβαίως δὲν εἶναι δυνατὸν στὸν καθένα νὰ ζῆ πάντοτε σὲ δική του κατοικία· καὶ ὑπὸ τὸν ὄρο νὰ μὴ περιέλθουν σὲ ξένα χέρια οὔτε νὰ γίνουν ἰδιωτικῆς χρήσεως, ἀλλὰ νὰ τὰ ἔχουν ἀπὸ κοινοῦ ὡσὰν ἓνα ἱερὸ καὶ νὰ ζοῦν ἀναμεταξύ τους, ὅπως εἶναι ὀρθὸ καὶ δίκαιο, ὡσὰν οἰκεῖοι καὶ φίλοι. Αὐτὴν δὲ τὴν κοινότητα θὰ τὴν ἀποτελοῦν ὁ Ἴππαρχος, ὁ Νηλεὺς, ὁ Στράτων, ὁ Καλλῖνος, ὁ Δημότιμος, ὁ Δημάρατος, ὁ Καλλισθένης, ὁ Μελάντης, ὁ Παγκρέων καὶ ὁ Νίκιππος. Θὰ μπορῇ δὲ ἂν τὸ ἐπιθυμῇ νὰ συμμετέχη στὶς μελέτες καὶ τὴν συντροφιά αὐτῶν καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ γυιὸς τοῦ Μητροδώρου καὶ τῆς Πυθιάδος. Καὶ θὰ πρέπει οἱ μεγαλύτεροι στὴν ἡλικία νὰ λαμβάνουν κάθε μέριμνα γι' αὐτὸν ὥστε νὰ σημειώσῃ τὴν μεγαλύτερη ἐπίδοσι στὴν φιλοσοφία.

15. Πρβλ. Δ, 70.

- 54 θάψαι δὲ καὶ ἡμᾶς ὅπου ἂν δοκῇ μάλιστα ἀρόττον εἶναι τοῦ κήπου, μηδὲν περιέργον μήτε περὶ τὴν ταφὴν μήτε περὶ τὸ μνημεῖον ποιούντας. ὅπως δὲ συνείρηται, μετὰ τὰ περὶ ἡμᾶς συμβάντα, <τὰ> περὶ τὸ ἱερόν καὶ τὸ μνημεῖον καὶ τὸν κήπον καὶ τὸν περιπάτον θεραπευόμενα συνεπιμελεῖσθαι καὶ Πομπύλον τούτων ἐποικοῦντα αὐτὸν καὶ τὴν τῶν ἄλλων ἐπιμέλειαν ποιούμενον ἦν καὶ πρότερον τῆς δὲ λυσιτελείας ἐπιμελεῖσθαι αὐτοὺς τοὺς ἔχοντας ταῦτα. Πομπύλω δὲ καὶ Θρέπτη πάλαι ἐλευθέρους οὔσι καὶ ἡμῖν πολλὴν χρεῖαν παρεσχημένοις, εἴ τι πρότερον ἔχουσι παρ' ἡμῶν καὶ εἴ τι αὐτοὶ ἐκτήσαντο καὶ ἂ νῦν παρ' Ἰππάρχου αὐτοῖς συντέταχα, δισχιλίας δραχμᾶς, ἀσφαλῶς οἶμαι δεῖν αὐτοῖς ὑπάρχειν ταῦτα, καθάπερ καὶ αὐτὸς διελέχθη Μελάντη καὶ Παγκρέοντι πλεονάκεις καὶ πάντα μοι συγκατετίθεντο.
- 55 δίδωμι δ' αὐτοῖς καὶ Σωματάλην [καί] τὴν παιδίσκη. τῶν δὲ παίδων Μόλωνα μὲν καὶ Τίμωνα καὶ Παρμένοντα ἤδη ἐλευθέρους ἀφήμι· Μανῆν δὲ καὶ Καλλίαν παραμείναντας ἔτη τέτταρα ἐν τῷ κήπῳ καὶ συνεργασαμένους καὶ ἀναμαρτήτους γενομένους ἀφήμι ἐλευθέρους. τῶν δὲ οἰκηματικῶν σκευῶν ἀποδιδόντας Πομπύλω ὅσ' ἂν δοκῇ τοῖς ἐπιμεληταῖς καλῶς ἔχειν, τὰ λοιπὰ ἐξαργυρίσαι. δίδωμι δὲ καὶ Καρίωνα Δημοτίμῳ, Δόνακα δὲ Νηλεῖ· Εὐβοιον δ' ἀποδόσθαι. δότω δ' Ἰππαρχος Καλλίνῳ τρισχιλίας δραχμᾶς· Μελάντη δὲ καὶ Παγκρέοντι εἰ μὲν μὴ ἐωρῶμεν Ἰππαρχον καὶ ἡμῖν πρότερον χρεῖαν παρεσχημένον καὶ νῦν ἐν τοῖς ἰδίῳις μάλα νευαναγηκότα, προσετάξαμεν ἂν μετὰ Μελάντου καὶ Παγκρέοντος ἐξάγειν αὐτά.

16. Αὐτός: αὐτοῖς (κώδ.).

54. »Ἄς μὲ θάψουν δὲ σὲ ὅποιο μέρος τοῦ κήπου κρίνουν πὶο κατάλληλο, χωρὶς νὰ κάμουν περίσσια ἔξοδα οὔτε γιὰ τὴν κηδεῖα μου οὔτε γιὰ τὸ μνημεῖο μου. Σύμφωνα καὶ μὲ προηγουμένες συμφωνίες, μετὰ τὸν θάνατό μου, τὴν φροντίδα γιὰ τὸ ἱερό, τὸ μνημεῖο, τὸν κήπο καὶ τὸν τόπο τοῦ περιπάτου θὰ τὴν συμερίζεται καὶ ὁ Πομπύλος προσωπικῶς, κατοικῶντας πλησίον αὐτῶν καὶ ἀσκῶντας τὴν ἐποπτεία καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὑποθέσεων πού εἶχε καὶ πρωτότερα. Ἐπὶ τῶν συμεφερόντων δὲ ἄς ἐπαγρυπνοῦν ἐκεῖνοι πού ἔχουν τὴν ἰδιοκτησία τούτων. Ἀκόμη στὸν Πομπύλο καὶ τὴν Θρέπτα, πού πρό πολλοῦ εἶναι ἐλεύθεροι καὶ οἱ ὅποιοι πολλὲς ὑπηρεσίες μου ἔχουν προσφέρει, νομίζω πὼς ὅ,τι προηγουμένως ἔχουν πάρεῖ ἀπὸ μένα, ὅ,τι ἀπέκτησαν μόνοι τους, καὶ αὐτὰ πού σύμφωνα μὲ τὴν παροῦσα θὰ δοθοῦν σ' αὐτοὺς ἀπὸ τὸν Ἰππαρχο, δηλ. 2.000 δραχμῆς, ἀναμφισβητήτως τοὺς ἀνήκουν, καθὼς ὁ ἴδιος¹⁶ πολλὲς φορὲς ἀνέφερα σὲ συνομιλία μου μὲ τὸν Μελάντη καὶ τὸν Παγκρέοντα, καὶ ἔμειναν καθ' ὅλα σύμφωνα. Ἐπὶ πλέον τοὺς δίδω καὶ τὴν Σωματάλη τὴν ὑπηρετρια.

55. » Ἀπὸ τοὺς δούλους μου ἀφήνω ἀπὸ τώρα ἐλεύθερους τὸν Μόλωνα, τὸν Τίμωνα καὶ τὸν Παρμένοντα· τὸν δὲ Μανῆ καὶ τὸν Καλλία τοὺς ἀφήνω κι' αὐτοὺς ἐλεύθερους, ἀφοῦ παραμείνουν ἐργαζόμενοι ἐπὶ τέσσερα ἔτη στὸν κήπο καὶ ἐπιδείξουν καλὴ συμπεριφορὰ. Ἀπὸ τὰ οἰκιακά μου σκευὴ νὰ δοθοῦν στὸν Πομπύλο ὅσα οἱ ἐκτελεστὲς κρίνουν εὐλογο, καὶ τὰ ὑπόλοιπα νὰ ἐκποιηθοῦν. Δίδω δὲ καὶ τὸν Καρίωνα στὸν Δημοτίμο καὶ τὸν Δόνακα στὸν Νηλέα.

Ἄλλὰ ὁ Εὐβοιος νὰ πωληθῇ. Ὁ Ἰππαρχος νὰ δώσῃ στὸν Καλλίνο τρεῖς χιλιάδες δραχμῆς. Ἄν δὲ δὲν εἶχα ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ Ἰππαρχος πόσο ἀπασχολήθηκε γιὰ τὸν Μελάντη καὶ τὸν Παγκρέοντα καὶ γιὰ μένα προηγουμένως, καὶ ὅτι καὶ τώρα εἶναι πνιγμένος στὶς δικές του δουλειές, θὰ τὸν ὠρίζα ἐκτελεστὴ τῆς διαθήκης μου μαζί μὲ τὸν Μελάντη καὶ τὸν Παγκρέοντα.

- 56 ἐπειδὴ δὲ οὐτ' ἐκείνοις ἐώρων ῥάδιον ὄντα συνοικονομεῖν λυσιτελέστερόν τ' αὐτοῖς ὑπελάμβανον εἶναι τεταγμένον τι λαβεῖν παρὰ Ἰππάρχου, δότω Ἰππαρχος Μελάντη καὶ Παγκρέοντι, ἑκατέρω, τάλαντον· διδόναι δ' Ἰππαρχον καὶ τοῖς ἐπιμεληταῖς εἰς τὰ ἀναλώματα τὰ ἐν τῇ διαθήκῃ γεγραμμένα κατὰ τοὺς ἐκάστου καιροὺς τῶν δαπανημάτων. οἰκονομήσαντα δὲ ταῦτα Ἰππαρχον ἀπηλλάχθαι τῶν συμβολαίων τῶν πρὸς ἐμὲ πάντων· καὶ εἴ τι ἐπὶ τοῦ ἐμοῦ ὀνόματος συμβέβληκεν Ἰππαρχος ἐν Χαλκίδι, Ἰππάρχου τοῦτό ἐστιν. ἐπιμεληταὶ δὲ ἔστωσαν τῶν ἐν τῇ διαθήκῃ γεγραμμένων Ἰππαρχος, Νηλεύς, Στράτων, Καλλῖνος, Δημότιμος, Καλλισθένης, Κτήσαρχος. αἱ διαθήκαι κεῖνται, ἀντίγραφα τῶ Θεοφράστου δακτυλίῳ σεσημασμένοι, μία μὲν παρὰ Ἠγησίᾳ Ἰππάρχου· μάρτυρες Κάλλιππος Παλληγενεύς, Φιλόμηλος Εὐωνυμεύς, Λύσανδρος Ὑβάδης, Φίλων Ἀλωπεκῆθεν. τὴν δ' ἐτέραν ἔχει Ὀλυμπιόδωρος· μάρτυρες δ' οἱ αὐτοί· τὴν δ' ἐτέραν ἔλαβεν Ἀδεΐμαντος, ἀπὴνεγκε δὲ Ἀνδροσθένης ὁ υἱός· μάρτυρες Ἀρίμνηστος Κλεοβούλου, Λυσίστρατος Φεΐδωνος Θάσιος, Στράτων Ἀρκεσιλάου Λαμψακηνός, Θῆσιππος Θησίππου ἐκ Κεραμέων, Διοσκουρίδης Διονυσίου Ἐπικηφίσιος.”
- ᾧδ' ἔχουσιν αὐτῶ καὶ αἱ διαθήκαι.
Ἀκοῦσαι δ' αὐτοῦ καὶ Ἐρασίστρατον τὸν ἱατρόν εἶσιν οἱ λέγουσι καὶ εἰκός.

56. »Ἀλλὰ σὰν ἔβλεπα ὅτι οὔτε κ' αὐτὴ ἡ συνεργασία μ' αὐτὸν δὲν θὰ ἦταν δυνατὸν νὰ γίνῃ, ἔκρινα πιὸ ἐπωφελὲς νὰ πάρουν ἓνα ὠρισμένο ποσὸν ἀπὸ τὸν Ἰππαρχο, γι' αὐτὸ ἐπιθυμῶ νὰ δώσῃ ὁ Ἰππαρχος στὸν Μελάντη καὶ τὸν Παγκρέοντα ἀπὸ ἓνα τάλαντο στὸν καθένα. Ἐπίσης ὁ Ἰππαρχος νὰ καταβάλλῃ καὶ στοὺς ἐκτελεστὲς τῆς ἐκάστοτε ἀπαιτούμενης δαπάνης πρὸς ἐκτέλεσι τῶν ἀναγραφομένων στὴν διαθήκη. Ἄμα δὲ καταβάλλῃ αὐτὲς, θὰ εἶναι ἀπηλλαγμένος πάσης πρὸς ἐμὲ ὑποχρέωσης. Καὶ ἂν ἔδωσε γιὰ λογαριασμὸ μου καμμιά προκαταβολή στὴν Χαλκίδα, θὰ εἶναι δική του.

57. »Ἐκτελεστὲς δὲ τῶν ἐν τῇ διαθήκῃ ἀναγραφομένων θὰ εἶναι ὁ Ἰππαρχος, ὁ Νηλεύς, ὁ Στράτων, ὁ Καλλῖνος, ὁ Δημότιμος, ὁ Καλλισθένης καὶ ὁ Κτήσαρχος. Ἐνα ἀντίγραφο τῆς διαθήκης, σφραγισμένο μὲ τὸ δακτυλίδι-σφραγίδα τοῦ Θεοφράστου, εὐρίσκεται στὸν Ἠγησίᾳ τοῦ Ἰππάρχου. Μάρτυρες δὲ εἶναι ὁ Κάλλιππος ὁ Παλληγενεύς, ὁ Φιλόμηλος ὁ Εὐωνυμεύς, ὁ Λύσανδρος ὁ Ὑβάδης καὶ ὁ Φίλων ἀπὸ τὸν δῆμο Ἀλωπεκῆς. Ἐνα ἄλλο ἀντίγραφο ἔχει ὁ Ὀλυμπιόδωρος· μάρτυρες οἱ ἴδιοι. Τὸ τρίτο¹⁷ ἀντίγραφο εὐρίσκεται στὸν Ἀδεΐμαντο στὸν ὅποιον τὸ πῆγε ὁ Ἀνδροσθένης ὁ υἱός· μάρτυρες ὁ Ἀρίμνηστος τοῦ Κλεοβούλου, ὁ Λυσίστρατος τοῦ Φεΐδωνος ἀπὸ τὴν Θάσο, ὁ Στράτων τοῦ Ἀρκεσιλάου ἀπὸ τὴν Λάμψακο, ὁ Θῆσιππος τοῦ Θησίππου ἐκ Κεραμέων καὶ ὁ Διοσκουρίδης τοῦ Διονυσίου ἀπὸ τὴν Ἐπικηφισιά».

Αὐτὰ λέγει καὶ ἡ διαθήκη του.

Ἰππάρχου καὶ οἱ ὑποστηρίζοντες ὅτι ἄκουσε τὰ μαθήματά του καὶ ὁ ἱατρός ὁ Ἐρασίστρατος· καὶ δὲν εἶναι ἀπίθανο.

17. Ἐτέραν: τρίτην (διορθ.).

ΣΤΡΑΤΩΝ

58 Διεδέξατο δ' αὐτοῦ τὴν σχολὴν Στράτων Ἀρκεσίλαου Λαμψακηνός, οὗ καὶ ἐν ταῖς διαθήκαις ἐμνημόνευσεν ἀνὴρ ἐλλογιμώτατος καὶ φυσικὸς ἐπικληθεὶς ἀπὸ τοῦ περὶ τὴν θεωρίαν ταύτην παρ' ὄντινοῦν ἐπιμελέστατα διατετριφέναι. ἀλλὰ καὶ καθηγῆσατο Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου καὶ ἔλαβε, φασί, παρ' αὐτοῦ τάλαντα ὀγδοήκοντα· σχολαρχεῖν δέ, καθά φησιν Ἀπολλόδωρος ἐν Χρονικοῖς (FGrH 244 F 40). ἤρξατο τῇ τρίτῃ καὶ εἰκοστῇ καὶ ἑκατοστῇ Ὀλυμπιάδι, τῆς σχολῆς ἀφηγησάμενος ἔτη ὀκτωκαίδεκα.

59 Φέρεται δ' αὐτοῦ

Περὶ βασιλείας τρία,
 Περὶ δικαιοσύνης τρία,
 Περὶ τἀγαθοῦ γ',
 Περὶ θεῶν γ',
 Περὶ ἀρχῶν γ' ἢ β',
 Περὶ βίων,
 Περὶ εὐδαιμονίας,
 Περὶ βασιλέως φιλοσόφου,
 Περὶ ἀνδρείας,
 Περὶ τοῦ κενοῦ,
 Περὶ τοῦ οὐρανοῦ,
 Περὶ τοῦ πνεύματος,
 Περὶ φύσεως ἀνθρωπίνης,
 Περὶ ζωογονίας,
 Περὶ μίξεως,
 Περὶ ὕπνου,
 Περὶ ἐνυπνίων,

3. ΣΤΡΑΤΩΝ

58. Διάδοχός του στὴν σχολή¹⁸ ὑπῆρξε ὁ Στράτων τοῦ Ἀρκεσίλαου ἀπὸ τὴν Λάμψακο, τὸν ὁποῖον καὶ μνημονεύει στὴν διαθήκη του. Ἦταν ἔγκριτος ἄνδρας, γνωστός γενικῶς ὡς «ὁ φυσικός», γιατί μὲ περισσότερη ἀπὸ κάθε ἄλλον ἐπιμέλεια εἶχε ἐγκύψει στὴν μελέτη τῆς φύσεως. Ἐκτὸς τούτων, ἐχρημάτισε δάσκαλος καὶ τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον λέγουν ὅτι ἔλαβε ὀγδόντα τάλαντα. Ἀνέλαβε τὴν διεύθυνση τῆς σχολῆς τὴν 123ῃ Ὀλυμπιάδα¹⁹, καὶ συνέχισε νὰ προΐσταται αὐτῆς ἐπὶ δέκα ὀκτὼ ἔτη.

59. Φέρονται δὲ ὑπὸ τὸ ὄνομά του τὰ κάτωθι ἔργα:

Περὶ βασιλείας, τρία βιβλ.
 Περὶ δικαιοσύνης, τρία βιβλ.
 Περὶ τοῦ ἀγαθοῦ, τρία βιβλ.
 Περὶ θεῶν, τρία βιβλ.
 Περὶ πρώτων ἀρχῶν, τρία ἢ δύο βιβλ.
 Διάφοροι τρόποι ζωῆς.
 Περὶ εὐδαιμονίας.
 Περὶ βασιλέως φιλοσόφου.
 Περὶ ἀνδρείας.
 Περὶ τοῦ κενοῦ.
 Περὶ τοῦ οὐρανοῦ.
 Περὶ τοῦ πνεύματος (τοῦ νοῦ).
 Περὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.
 Περὶ ἐκτροφῆς ζώων.
 Περὶ μίξεως.
 Περὶ ὕπνου.
 Περὶ ὀνειρώτων.

18. Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς σχολῆς ἀπὸ τὸ 286 - 268 π.Χ.

19. 288 - 284 π.Χ.

Περὶ ὄψεως,
 Περὶ αἰσθήσεως,
 Περὶ ἡδονῆς,
 Περὶ χρωμάτων,
 Περὶ νόσων,
 Περὶ κρίσεων,
 Περὶ δυνάμεων,
 Περὶ τῶν μεταλλικῶν,
 Μηχανικόν,
 Περὶ λιμοῦ καὶ σκοτώσεων,
 Περὶ κόφου καὶ βαρέος,
 Περὶ ἐνθουσιασμοῦ,
 Περὶ χρόνου,
 Περὶ τροφῆς καὶ ἀνξήσεως,
 Περὶ τῶν ἀπορουμένων ζώων,
 Περὶ τῶν μυθολογουμένων ζώων,
 Περὶ αἰτιῶν,
 Λύσεις ἀπορουμένων,
 Τόπων προοίμια,
 Περὶ τοῦ συμβεβηκότος,
 60 Περὶ τοῦ ὄρου,
 Περὶ τοῦ μάλλον καὶ ἥττον,
 Περὶ ἀδίκου,
 Περὶ τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου,
 Περὶ τοῦ προτέρου γένους,
 Περὶ τοῦ ἰδίου.
 Περὶ τοῦ μέλλοντος,
 Εὐρημάτων ἔλεγκοι δύο,

Περὶ αἰσθήσεως.
 Περὶ ἡδονῆς.
 Περὶ χρωμάτων.
 Περὶ νόσων.
 Περὶ κρίσεων (στὶς ἀσθένειες).
 Περὶ ἰκανοτήτων.
 Περὶ τῶν μεταλλικῶν μηχανημάτων.
 Μηχανικόν.
 Περὶ ἀσιτίας²⁰ καὶ σκοτοδινῶν.
 Περὶ ἐλαφροῦ καὶ βαρέος.
 Περὶ ἐνθουσιασμοῦ (ἐκστάσεως).
 Περὶ χρόνου.
 Περὶ τροφῆς καὶ ἀνξήσεως (σωματικῆς ἀναπτύξεως).
 Περὶ τῶν ζώων τῶν ὁποίων ἡ ὕπαρξις ἀμφισβητεῖται.
 Περὶ τῶν ζώων πού ἀναφέρονται στοὺς μύθους.
 Λύσεις αἰτιολογιῶν.
 Λύσεις ἀποριῶν.
 Εἰσαγωγή στὰ Τοπικά.
 Περὶ τοῦ συμπτωματικοῦ, τοῦ τυχαίου συμβάματος.
 60. Περὶ τοῦ ὄρισμοῦ.
 Περὶ τοῦ μάλλον καὶ ἥττον.
 Περὶ ἀδικίας.
 Περὶ τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου.
 Περὶ τοῦ γένους τοῦ προτέρου.
 Περὶ τοῦ ἰδιάζοντος.
 Περὶ τοῦ μέλλοντος.
 Ἐλεγκοὶ ἀνακαλύψεων δύο.

20. Λιμοῦ: ἰλίγγου.

Υπομνήματα, ἃ διστάζεται,
Ἐπιστολαὶ ὧν ἡ ἀρχή· “Στράτων Ἀρσινόῃ εὖ πράττειν.”
Τοῦτόν φασιν οὕτω γενέσθαι λεπτόν ὡς ἀναισθήτως
τελευτῆσαι. καὶ ἔστιν ἡμῶν εἰς αὐτὸν οὕτως ἔχον (A. Pal. vii.
III).

λεπτός ἀνὴρ δέμας ἦν, εἷ μοι προσέχεις, ἀπὸ
χρισμῶν
Στράτωνα τοῦτόν φημί σοι,
Λάμψακος ὃν ποτ' ἔφυσεν· αἰεὶ δὲ νόσοισι παλαίων
θνήσκει λαθῶν, οὐδ' ἦσθετο.

61 Γεγόνασι δὲ Στράτωνες ὀκτώ· πρῶτος Ἰσοκράτους
ἀκροατῆς· δευτέρος αὐτὸς οὗτος· τρίτος ἰατρός, μαθητῆς
Ἐρασιστράτου, ὡς δέ τινες, τρόφιμος· τέταρτος ἱστορικός,
Φίλιππον καὶ Περσέως τῶν Ῥωμαίοις πολεμησάντων
γεγραφῶς πράξεις·... ἕκτος ποιητῆς ἐπιγραμμάτων· ἕβδο-
μος ἰατρός ἀρχαῖος, ὡς Ἀριστοτέλης φησὶν (Rose 374)·
ὄγδοος περιπατητικός, βεβιωκῶς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

Τοῦ δ' οὖν φυσικοῦ φέρονται καὶ διαθήκαι τοῦτον ἔχου-
σαι τὸν τρόπον·

“Τάδε διατίθεμαι, ἐάν τι πάσχω· τὰ μὲν οἴκοι καταλείπω
πάντα Λαμπυρίωνι καὶ Ἀρκεσίλῳ. ἀπὸ δὲ τοῦ Ἀθήνησιν
ὑπάρχοντός μοι ἀργυρίου πρῶτον μὲν οἱ ἐπιμεληταὶ τὰ περὶ
τὴν ἐκφορὰν ἐπιμεληθήτωσαν καὶ ὅσα νομίζεται μετὰ τὴν
ἐκφορὰν, μηδὲν μῆτε περιεργον ποιοῦντες μῆτ' ἀνελεύθε-
ρον.

Σημειώσεις μαθημάτων τῶν ὁποίων ἡ γνησιότης ἀμφι-
σβητεῖται. Ἐπιστολὲς πού ἀρχίζουσιν: «Ὁ Στράτων χαιρετᾷ τὴν
Ἀρσινόην». Ὁ Στράτων, λέγουν, ἦταν τόσο ἀδύνατος πού οὔτε
κατάλαβε πῶς πέθανε. Γράψαμε κί' ἐμεῖς γι' αὐτὸν τὰ
ἀκόλουθα:

Ἦταν ἓνας ἀδύνατος, μὲ λεπτὸ σῶμα ἄνθρωπος,
ἀφοῦ — καὶ σημείωσε το αὐτό — μετεχειρίζετο ἀλοιφές²¹.
Σοῦ λέγω γιὰ ἐκεῖνον τὸν Στράτωνα πού τὸν ἐγέννησε
ἡ Λάμψακος. Παλεύοντας διαρκῶς μὲ τὶς ἀρρώστιες,
πέθανε χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ οὔτε ἔνοιωσε τὸ χέρι τοῦ
θανάτου.

61. Ὑπῆρξαν ὀκτώ Στράτωνες: 1. Ἐνας μαθητῆς τοῦ Ἰσο-
κράτους. 2. Ὁ φιλόσοφος πού ἐξετάσαμε. 3. Ἐνας γιατρός,
μαθητῆς ἢ κατ' ἄλλους ψυχογυιὸς τοῦ Ἐρασιστράτου. 4. Ἐνας
ἱστορικός πού ἔγραψε γιὰ τοὺς ἀγῶνες τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ
Περσέως ἐναντίον τῶν Ῥωμαίων. 5. 6. Ἐνας ποιητῆς
πού ἔγραψε ἐπιγράμματα. 7. Ἐνας παλαιὸς ἰατρός μνημονευό-
μενος ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους. 8. Ἐνας περιπατητικὸς φιλόσο-
φος πού ἔζησε στὴν Ἀλεξάνδρεια.

Τοῦ Στράτωνος τοῦ φυσικοῦ σώζεται καὶ ἡ διαθήκη του,
συντεταγμένη κατὰ τὸν ἀκόλουθο τρόπο:

«Ὡς ἐξῆς διαθέτω τὰ δικά μου, ἐάν μοῦ συμβῇ δυστύχημα.
Ὅλα τὰ πράγματα, πού ἔχω στὸ σπίτι, τὰ ἀφήνω στὸν Λαμπυ-
ρίωνα καὶ τὸν Ἀρκεσίλαιο. Τὰ χρήματα πού ἔχω στὴν Ἀθήνα οἱ
ἐκτελεστὲς νὰ τὰ χρησιμοποιήσουν κατὰ πρῶτον λόγον γιὰ τὴν
κηδεῖα μου καὶ γιὰ ὅ,τι ἄλλο ἀπαιτεῖ τὸ ἔθιμο, μετὰ ἀπὸ αὐτήν,
χωρὶς σπατάλη ἀλλὰ οὔτε καὶ μὲ τσιγγουνιά.

21. Εἷ μοι προσέχεις ἀπὸ χρισμῶν: εἷ μοι προσέχεις ἀπόχρη μοι.

- 62 ἐπιμεληταὶ δὲ ἔστωσαν τῶν κατὰ τὴν διαθήκην οἶδε· Ὀλύμπιχος, Ἀριστείδης, Μνησιγένης, Ἴπποκράτης, Ἐπικράτης, Γοργύλος, Διοκλῆς, Λύκων, Ἄθανις. καταλείπω δὲ τὴν μὲν διατριβὴν Λύκωνι, ἐπειδὴ τῶν ἄλλων οἱ μὲν εἰσι πρεσβύτεροι, οἱ δὲ ἄσχολοι. καλῶς δ' ἂν ποιοῖεν καὶ οἱ λοιποὶ συγκατασκευάζοντες τούτῳ. καταλείπω δ' αὐτῷ καὶ τὰ βιβλία πάντα, πλὴν ὧν αὐτοὶ γεγράφαμεν, καὶ τὰ σκεύη πάντα κατὰ τὸ συσσίτιον καὶ τὰ στρώματα καὶ τὰ ποτήρια. δότωσαν δὲ οἱ ἐπιμεληταὶ Ἐπικράτει πεντακοσίας δραχμὰς καὶ τῶν παιδῶν ἓνα ὃν ἂν δοκῇ Ἀρκεσίλαῳ. καὶ πρῶτον μὲν Λαμπυρίων καὶ Ἀρκεσίλαος ἀράσθωσαν τὰς συνθήκας ἃς ἔθετο Δαίππος ὑπὲρ Ἡραίου· καὶ μηδὲν ὀφειλέτω μήτε Λαμπυρίωνι μήτε τοῖς Λαμπυρίωνος κληρονόμοις, ἀλλ' ἀπηλλάχθω παντὸς τοῦ συμβολαίου. δότωσαν δ' αὐτῷ καὶ οἱ ἐπιμεληταὶ ἀργυρίου δραχμὰς πεντακοσίας καὶ τῶν παιδῶν ἓνα, ὃν ἂν δοκιμάζῃ Ἀρκεσίλαος, ὅπως ἂν πολλὰ συμπεπονηκῶς ἡμῖν καὶ παρεσχημένος χρείας ἔχη βίον ἱκανὸν καὶ εὐσχημονῆ. ἀφήμι δὲ καὶ Διόφαντον ἐλεύθερον καὶ Διοκλέα καὶ Ἄβωνν· Σμίαν δὲ ἀποδίδωμι Ἀρκεσίλαῳ. ἀφήμι δὲ καὶ Δρόμωνα ἐλεύθερον. ἐπειδὴν δὲ παραγένηται Ἀρκεσίλαος, λογισάσθω Ἡραῖος μετ' Ὀλυμπίχου καὶ Ἐπικράτους καὶ τῶν ἄλλων ἐπιμελητῶν τὸ γεγονός ἀνάλωμα εἰς τὴν ἐκφορὰν καὶ τὰ ἄλλα τὰ νομιζόμενα. τὸ δὲ περιὸν ἀργύριον κομισάσθω Ἀρκεσίλαος παρ' Ὀλυμπίχου, μηθὲν ἐνοχλῶν αὐτὸν κατὰ τοὺς καιροὺς καὶ τοὺς χρόνους· ἀράσθω δὲ καὶ τὰς συνθήκας Ἀρκεσίλαος ἃς ἔθετο Στράτων πρὸς Ὀλύμπιχον καὶ Ἀμεινίαν, τὰς κειμένας παρὰ Φιλοκράτει Τισαμενοῦ. τὰ δὲ περὶ τὸ μνημεῖον ποιείτωσαν
- 63
- 64

62. »Ἐκτελεστὲς τῆς παρούσης διαθήκης μου θὰ εἶναι ὁ Ὀλύμπιχος, ὁ Ἀριστείδης, ὁ Μνησιγένης, ὁ Ἴπποκράτης, ὁ Ἐπικράτης, ὁ Γοργύλος, ὁ Διοκλῆς, ὁ Λύκων καὶ ὁ Ἄθανις. Τὴν σχολὴν τὴν ἀφήνω στὸν Λύκωνα, ἐπειδὴ οἱ ἄλλοι εἶναι γεροντότεροι ἢ πολὺ ἀπησχολημένοι. Ὡστόσο, καλὰ θὰ εἶναι νὰ συνεργάζονται καὶ οἱ ἄλλοι μὲ αὐτόν. Ἐπὶ πλέον ἀφήνω σ' αὐτόν καὶ ὅλα τὰ βιβλία, ἐκτὸς ἀπὸ ἐκεῖνα πού ἐγραψα ὁ ἴδιος, καθὼς καὶ ὅλα τὰ σκεύη γιὰ τὸ συσσίτιο καὶ τὰ στρώματα καὶ τὰ ποτήρια. Νὰ δώσουν δὲ οἱ ἐκτελεστὲς πεντακόσιες δραχμὲς στὸν Ἐπικράτη κ' ἓνα παιδί (δοῦλο), ὅποιο πῆ ὁ Ἀρκεσίλαος.

63. »Καὶ ἐν πρώτοις, ὁ Λαμπυρίων καὶ ὁ Ἀρκεσίλαος νὰ ἀκυρώσουν τὸ συμφωνητικὸ πού ἐτοίμασε ὁ Δαίππος γιὰ τὸν Ἡραῖο· καὶ νὰ μὴ χρωστάη τίποτε οὔτε στὸν Λαμπυρίωνα οὔτε στοὺς κληρονόμους του, ἀλλὰ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ ὅλες τὶς ὑποχρεώσεις τοῦ συμβολαίου. Ἐπὶ πλέον νὰ τοῦ δώσουν οἱ ἐκτελεστὲς καὶ πεντακόσιες δραχμὲς εἰς χρεῖμα καὶ ἓνα ὑπηρετὴ πού θὰ ἐγκρίνη ὁ Ἀρκεσίλαος, εἰς τρόπον ὥστε, ἔναντι τῶν ὄσων ὑπέφερε μαζί μου καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν πού μοῦ προσέφερε, νὰ ἔχη τὰ μέσα νὰ ζήσῃ μὲ ἄνεσι καὶ ἀξιοπρέπεια. Ἀκόμη ἀφήνω ἐλεύθερον καὶ τὸν Διόφαντο καὶ τὸν Διοκλῆ καὶ τὸν Ἄβωνν. Τὸν Σμίαν τὸν δίδω στὸν Ἀρκεσίλαο. Ἐπίσης ἀφήνω ἐλεύθερον καὶ τὸν Δρόμωνα. Ἄμα θὰ ἔλθῃ ὁ Ἀρκεσίλαος, ἃς κάμη ὁ Ἡραῖος μὲ τὸν Ὀλύμπιχο, τὸν Ἐπικράτη καὶ τοὺς ἄλλους ἐκτελεστὲς ἓνα λογαριασμὸ τῶν ἐξόδων γιὰ τὴν κηδεῖα καὶ γιὰ τ' ἄλλα σχετικὰ ἔθιμα, τὸ δὲ περίσσευμα νὰ τὸ ζητήσῃ ὁ Ἀρκεσίλαος ἀπὸ τὸν Ὀλύμπιχο, χωρὶς ὅμως νὰ τὸν ἐνοχλῇ κάθε ὥρα καὶ στιγμῇ.

64. »Ὁ Ἀρκεσίλαος ἐπίσης νὰ ἀκυρώσῃ καὶ τὰ συμφωνητικὰ πού ἔκαμε ὁ Στράτων μὲ τὸν Ὀλύμπιχο καὶ τὸν Ἀμεινία, καὶ τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται εἰς χεῖρας τοῦ Φιλοκράτους, τοῦ γιου τοῦ Τισαμενοῦ. Ὅσον ἀφορᾷ στὸ μνημεῖο μου, ἃς

ὡς ἂν δοκῇ Ἀρκεσίλαω καὶ Ὀλυμπίχῳ καὶ Λύκωνι.”

Καὶ αἶδε μὲν εἰσιν αἱ φερόμεναι αὐτοῦ διαθήκαι, καθάπου συνήγαγε καὶ Ἀρίστων ὁ Κεῖος (Wehrli vi, fg. 31). αὐτὸς δὲ ὁ Στράτων ἀνὴρ γέγονε, καθάπερ καὶ ἄνω δεδηλωται, πολλῆς τῆς ἀποδοχῆς ἄξιος, διαπρέψας ἐν παντὶ λόγων εἶδει καὶ μάλιστα γὰρ ἐν τῷ καλουμένῳ φυσικῷ, ὅπερ εἶδος ἀρχαιότερον τε καὶ σπουδαιότερον.

ΛΥΚΩΝ

- 65 Τοῦτον διεδέξατο Λύκων Ἀστυάνακτος Τρωαδεύς, φραστικός ἀνὴρ καὶ περὶ παίδων ἀγωγὴν ἄκρως συντεταγμένος. ἔφρασε (Wehrli vi, fg. 22) γὰρ δεῖν παρεξεῦχθαι τοῖς παισὶ τὴν αἰδῶ καὶ φιλοτιμίαν ὡς τοῖς ἵπποις μύωπα καὶ χαλινόν. τὸ δ' ἐκφραστικὸν αὐτοῦ καὶ περιγεγωνὸς ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ φαίνεται κἀνθάδε· φησὶ γὰρ τοῦτον τὸν τρόπον ἐπὶ παρθένου πενιχῶς (Wehrli vi, fg. 27)· “βαρὺν γὰρ φορτίον πατρὶ κόρη διὰ σπάνιν προικὸς ἐκτρέχουσα τὸν ἀκμαῖον τῆς ἡλικίας καιρόν.” διὸ δὴ καὶ φασιν Ἀντίγονον ἐπ' αὐτοῦ τοῦτο εἶπεῖν ὡς οὐκ ἦν ὡσπερ μήλου τὴν εὐωδίαν καὶ χάριν ἄλλοθί που μετενεγκεῖν, ἀλλ' ἐπ' αὐτοῦ τοῦ

κάμουν ὅπως θὰ ἐγκρίνουν ὁ Ἀρκεσίλαος, ὁ Ὀλύμπιχος καὶ ὁ Λύκων».

Τέτοιο λοιπὸν εἶναι τὸ περιεχόμενον τῆς διαθήκης του, ὅπως τὸ βεβαιώνει στήν «Συλλογὴ» του ὁ Ἀρίστων ὁ Κεῖος²². Ὅπως δὴποτε, ὁ ἴδιος ὁ Στράτων κατέστη πολλῆς ἐπιδοκιμασίας ἄξιος, διαπρέψας εἰς πᾶν εἶδος μαθήσεως καὶ κατ' ἐξοχὴν στὸ καλούμενον «φυσικόν», πού εἶναι ἀρχαιότερο καὶ σπουδαιότερο ἀπὸ τὰ ἄλλα²³.

4. ΛΥΚΩΝ

65. Τὸν Στράτωνα διεδέχθη ὁ Λύκων τοῦ Ἀστυάνακτος ἀπὸ τὴν Τροία, ἓνας ἀριστοτέχνης τῆς ἐκφράσεως καὶ ἰκανώτατος²⁴ στήν ἀνατροφή παιδιῶν. Διότι συνήθιζε νὰ λέγῃ ὅτι ἡ σεμνότης καὶ τὸ φιλότιμο εἶναι τόσο ἀναγκαῖα ἐφόδια γιὰ τὰ παιδιά ὅσο τὰ σπηροῦνια καὶ τὰ χαλινάρια γιὰ τ' ἄλογα. Ἡ δὲ ἐκφραστικὴ του ἰκανότης καὶ τὸ ἠχηρὸ τοῦ ὕφους του φαίνεται καὶ ἀπὸ τοῦτο τὸ γεγονός· ὠμίλησε ὡς ἐξῆς γιὰ μιὰ φτωχὴ κοπέλλα: «Εἶναι καταθλιπτικὸ φορτίο», εἶπε, «γιὰ ἓνα πατέρα μιὰ κόρη πού, ἐπειδὴ δὲν ἔχει προῖκα, περνάει ἀνύπαντρη τὰ νειάτα της». Π' αὐτὸ λέγουν πῶς καὶ ὁ Ἀντίγονος εἶπε γι' αὐτόν, ὅτι, ὅπως ἡ εὐωδία καὶ ἡ χάρις τοῦ μήλου δὲν μπορεῖ νὰ

22. Κεῖος: τὰ χειρόγραφα, ἐσφαλμένως βέβαια, γράφουν οἰκεῖος (ἡ διορθωσις εἶναι τοῦ Τσέλλεο).

23. Τὸ τονίζει αὐτὸ ὁ Λαέρτιος, διότι στὸ βιβλ. Α. 14, 15 τελειώνει τὴν σειρὰ

τῶν περιπατητικῶν μὲ τὸν Θεόφραστο, ἀφοῦ τοὺς ὑπόλοιπους τοὺς θεωρεῖ ἀσήμαντους. Πρὸβλ. Στράβωνα XIII 609 καὶ Κικέρωνα De Fin.V 12, 13.

24. Συντεταγμένος: συντεταμένος.

ἀνθρώπου καθάπερ ἐπὶ τοῦ δένδρου τῶν λεγομένων ἕκαστον ἔδει θεωρεῖσθαι. Τοῦτο δὲ ὅτι ἐν μὲν τῷ λέγειν γλυκύτατος ἦν· παρὸ καὶ τινες τὸ γάμμα αὐτοῦ τῷ ὀνόματι προσετίθεσαν. ἐν δὲ τῷ γράφειν ἀνόμοιος αὐτῷ. ἀμέλει γοῦν καὶ ἐπὶ τῶν μεταγινωσκόντων ἐπειδὴ μὴ ἔμαθον ὅτε καιρὸς καὶ εὐχομένων τοῦτον ἐκαλλιλέκτει τὸν τρόπον ἔλεγεν (Wehrli vi, fig. 23) “αὐτῶν κατηγορεῖν ἀδυνάτω μηνύοντας εὐχῆ μετάνοιαν ἀργίας ἀδιορθώτου.” τούς τε βουλευομένους <οὐκ> ὀρθῶς διαπίπτειν ἔφασκε (Wehrli vi, fig. 24) τῷ λογισμῷ, οἴονει στρεβλῷ κανόνι βασανίζοντας εὐθεΐαν φύσιν ἢ πρόσωπον ὕδατι κλυδαττομένῳ ἢ κατόπτρῳ διεστραμμένῳ. καὶ (Wehrli vi, fig. 25) ἐπὶ μὲν τὸν ἐκ τῆς ἀγορᾶς στέφανον πολλοὺς ἀπιέναι, ἐπὶ δὲ τὸν Ὀλυμπίασιν ἢ ὀλίγους ἢ οὐδένα. πολλάκις τε πολλὰ συμβουλεύσας Ἀθηναίους, τὰ μέγιστα αὐτοὺς ὠφέλησεν.

67 Ἦν δὲ καὶ καθαρῶτατος τὴν στολήν, ὡς ἀνυπερβλήτω χρῆσθαι μαλακότητι ἱματίων, καθά φησιν Ἐρμιππος (FHG iii. 46). ἀλλὰ καὶ γυμναστικώτατος ἐγένετο καὶ εὐέ-

μεταφερθῆ ἄλλοῦ, ἔτσι μόνον ἐπάνω στὸν ἴδιον τὸν ὁμιλητή, ὅπως ἐπάνω στὸ δένδρο, μπορεῖς νὰ ἀπολαύσης καθένα ἀπὸ τὰ λεγόμενά του.

66. Καὶ τοῦτο διότι ἦταν πολὺ γλυκεῖα ἢ κουβέντα του· γι' αὐτὸ μερικοὶ πρόσθεσαν στὴν ἀρχὴ τοῦ ὀνόματός του τὸ γράμμα γάμμα (δηλ. ἀντὶ Λύκωνα τὸν ἔλεγαν Γλύκωνα). Στὰ γραπτά του ὁμως ἦταν διαφορετικὸς. Ἐκείνους π.χ. ποὺ μετάνοιωσαν ἐπειδὴ δὲν ἔμαθαν γράμματα ὅταν ἔπρεπε καὶ τὸ εἶχαν καημό, τοὺς ἐκτυποῦσε μὲ κομπὸ τρόπο, παρατηρῶν ὅτι «αὐτοὶ κατηγοροῦν τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ τους, φανερώνοντας μὲ μάταια ἐπιθυμία μὰ μετάνοια γιὰ μὰ ἀνεπανόρθωτη ὀκνηρία». Ἐκεῖνοι ποὺ δὲν σκέπτονται σωστὰ πέφτουν ἔξω στοὺς ὑπολογισμοὺς τους, ἔλεγε, σὰν ἐκείνους ποὺ δοκιμάζουν κάτι ἴσιο μ' ἓνα στραβὸ χάρακα ἢ κυττάζουν τὸ πρόσωπό τους σὲ ταραγμένο νερὸ ἢ σὲ διεστραμμένο καθρέφτη. Ἐπίσης ἔλεγε ὅτι πολλοὶ πηγαίνουν νὰ ἀναζητήσουν τὸ στεφάνι τῆς ἀγορᾶς²⁵, λίγοι ὁμως ἢ κανένας δὲν πάει νὰ τὸ διεκδικήσῃ στοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες. Μὲ τίς ἐπανειλημμένες δὲ καὶ σὲ ποικίλα θέματα συμβουλές του πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, τοὺς ὠφέλησε τὰ μέγιστα.

67. Ἐπὶ πλέον ἦταν καθαρῶτατος στὴν ἐνδυμασία· τόσο ποὺ χρησιμοποιοῦσε πάρα πολὺ μαλακὰ ἱμάτια, ὅπως ἀναφέρει ὁ Ἐρμιππος. Ὡστόσο ἐπεδίδετο τόσο πολὺ καὶ σὲ γυμναστικὴς ἀσκήσεις, ὥστε εἶχε ἀποκτήσει γερὸ καὶ δυνατὸ σῶμα

25. Ἀγορὰ ὀνομάζετο κυρίως ὁ τόπος ὅπου συγκεντρώνονταν οἱ πολῖτες, συζητοῦσαν διάφορα ζητήματα τῆς πολιτείας, ἀγόρευαν οἱ ῥήτορες, κ.λπ. Ἐκεῖ «ἄστραφτε καὶ βροντοῦσε κι' ὁ Περικλῆς, καὶ εἶχε στὴν γλῶσσα του

φοβερὸ κεραυνό», ὅπως λέγει ὁ Ἀριστοφάνης στοὺς «Ἀχαρνῆς» του. Περιφημῆ ἦταν στὴν Ἀθήνα ἡ ἀγορὰ τοῦ Κεραμικοῦ, ποὺ εἶχε πολλὰ γλυπτὰ ἔργα.

κτης τὸ σῶμα τὴν τε πᾶσαν σχέσιν ἀθλητικὴν ἐπιφαίνων, ὠτοθλαδίας καὶ ἐμπινῆς ὄν, καθά φησιν Ἀντίγονος ὁ Καρύστιος (Wil. Ant. v. Kar., p. 85)· διὰ τοῦτο δὲ καὶ παλαιᾶσαι λέγεται τὰ τ' ἐν τῇ πατρίδι Ἰλίου καὶ σφαιροῖσαι. ὡς οὐκ ἄλλος τ' ἦν φίλος τοῖς περὶ Εὐμένῃ καὶ Ἄτταλον, οἳ καὶ πλεῖστα ἐπεχορήγουν αὐτῶ.

68 Ἐπειράθη δ' αὐτὸν σχεῖν καὶ Ἀντίοχος, ἀλλ' οὐκ ἔτυχεν. οὕτω δ' ἦν ἐχθρὸς Ἰερωνύμῳ τῷ περιπατητικῶ, ὡς μόνον μὴ ἀπαντᾶν πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν ἐτήσιον ἡμέραν, περὶ ἧς ἐν τῷ περὶ Ἀρκεσιλάου βίῳ διειλέγεμεθα.

Ἀφηγήσατο δὲ τῆς σχολῆς ἔτη τέτταρα πρὸς τοῖς τετταράκοντα, Στράτωνος αὐτὴν ἐν ταῖς διαθήκαις καταλιπόντος κατὰ τὴν ἐβδόμην καὶ εἰκοστὴν καὶ ἑκατοστὴν Ὀλυμπιάδα. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Πανθοίδου διήκουσε τοῦ διαλεκτικοῦ. ἐτελεύτησε δὲ γεγονῶς ἔτος τέταρτον καὶ ἑβδομηκοστόν, νόσῳ ποδαγωγικῇ καταπονηθείς. καὶ ἔστιν ἡμῶν εἰς αὐτόν (A. Pal. vii. 112)·

οὐ μὰ τόν, οὐδὲ Λύκωνα παρήσομεν, ὅτι ποδαγωγὴς
κάθθανε· θανμάζω τοῦτο μάλιστα δ' ἐγώ,
τὴν οὕτως αἴδαο μακρὴν ὁδὸν εἰ πρὶν ὁ ποσσὶν
ἄλλοτρίοις βαδίσας ἔδραμε νυκτὶ μῆ.

69 Γεγόνασι δὲ Λύκωνες καὶ ἄλλοι πρῶτος Πυθαγορικός, δεύτερος αὐτὸς οὗτος, τρίτος ἐπῶν ποιητής, τέταρτος ἐπιγραμμάτων ποιητής.

Τοῦ δὲ φιλοσόφου καὶ διαθήκαις περιετύχομεν ταῖσδε (Wehrli vi, fg. 15)·

καὶ εἶχε καθ' ὅλα τὴν ἐμφάνισι ἀθλητοῦ, μὲ τὰ κτυπημένα αὐτιά του καὶ τὴν λεκασμένη ἀπὸ λάδι ἐπιδερμίδα του, ὅπως λέγει ὁ Ἀντίγονος ἀπὸ τὴν Κάρυστο. Π' αὐτὸ καὶ ἔλαβε μέρος, λέγουν, ὄχι μόνο σὲ ἀγῶνες πάλης ἀλλὰ καὶ σφαιροῖσεως στὴν πατρίδα του τὸ Ἰλίο. Καὶ τὸν ἐκτιμοῦσαν περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον φιλόσοφο ὁ Εὐμένης καὶ ὁ Ἄτταλος, οἳ ὅποιοι καὶ πολλές ἐπιχορηγήσεις τοῦ ἔκαμαν.

68. Προσεπάθησε δὲ νὰ τὸν προσελκύσῃ καὶ ὁ Ἀντίοχος, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσε. Ἦταν δὲ τόσο ἐχθρικός ἐναντι τοῦ περιπατητικοῦ Ἰερωνύμου, ὥστε μόνος αὐτὸς δὲν πῆγαινε στὴν ἐπέτειο τῶν γενεθλίων του, περὶ τῆς ὁποίας ἔχομε ὀμιλήσει στὴν βιογραφία τοῦ Ἀρκεσιλάου²⁶. Διηύθυνε τὴν σχολὴ ἐπὶ σαράντα τέσσαρα χρόνια μετὰ ἀπὸ τὸν Στράτωνα, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν διαθήκη του τοῦ εἶχε κληροδοτήσει κατὰ τὴν 127ῃ Ὀλυμπιάδα²⁷. Ὑπῆρξε ὅμως μαθητὴς καὶ τοῦ Πανθοίδου τοῦ διαλεκτικοῦ. Πέθανε σὲ ἡλικία ἑβδομήντα τεσσάρων ἐτῶν, ὕστερα ἀπὸ ἐπώδυνη ἀρθρίτιδα. Καὶ ἐγράψαμε γι' αὐτὸν τὰ ἑξῆς:

Ὅχι, πρὸς θεοῦ! Δὲν θὰ παραλείψωμε οὔτε τὸν Λύκωνα, ἐπειδὴ πέθανε ἀπὸ πόνους τῶν ποδιῶν. Ἀλλὰ τοῦτο μοῦ κάνει ἐμένα μεγαλύτερη κατάπληξι, ὅτι αὐτὸς ποὺ πρωτύτερα ἐβάδιζε μὲ ξένα πόδια, διήνυσσε σὲ μιὰ μόνο νύκτα τὸν μακρὸ δρόμο πρὸς τὸν Ἄδη!

69. Ὑπῆρξαν καὶ ἄλλοι Λύκωνες: 1. Ὁ Πυθαγορικός. 2. Ὁ φιλόσοφος ποὺ ἐξετάσαμε. 3. Ἐνας ἐπικός ποιητής. 4. Ἐνας ποιητὴς ποὺ ἔγραψε ἐπιγράμματα.

Κατωρθώσαμε δὲ καὶ εὐρήκαμε καὶ τὴν διαθήκη τοῦ ἐν λόγῳ φιλοσόφου, ἡ ὁποία ἔχει ὡς ἀκολούθως:

26. Βλ. Δ. 41.

27. 274 - 270 π.Χ.

“Τάδε διατίθεμαι περὶ τῶν κατ’ ἐμαυτόν, ἐὰν μὴ δυνηθῶ τὴν ἀρρωστίαν ταύτην ὑπενεγκεῖν· τὰ μὲν ἐν οὐκῶ πάντα δίδωμι τοῖς ἀδελφοῖς Ἀστυάνακτι καὶ Λύκωνι, καὶ οἴμαι δεῖν ἀποδοθῆναι ἀπὸ τούτων ὅσα κατακέρημαι Ἀθήνησι παρὰ τινος ἔχων ἢ ἐκπεπραχώς· καὶ ἃ ἂν εἰς τὴν ἐκφορὰν ἀναλωθῆ καὶ εἰς τᾶλλα νομιζόμενα. τὰ δ’ ἐν ἄστει καὶ ἐν Αἰγίνῃ δίδωμι Λύκωνι διὰ τὸ καὶ τοῦνομα φέρειν ἡμῶν καὶ συνδιατετριφέναι πλείω χρόνον ἀρεστῶς πάνυ, καθάπερ δίκαιον ἦν τὸν υἱοῦ τάξιν ἐσχηκότα. τὸν δὲ περίπατον καταλείπω τῶν γνωρίμων τοῖς βουλομένοις, Βούλωνι, Καλλίνῳ, Ἀρίστωνι, Ἀμφίωνι, Λύκωνι, Πύθωνι, Ἀριστομάχῳ, Ἡρακλείῳ, Λυκομήδει, Λύκωνι τῷ ἀδελφιδῷ. προσησάσθωσαν δ’ αὐτοὶ ὃν ἂν ὑπολαμβάνωσι διαμενεῖν ἐπὶ τοῦ πράγματος καὶ συναύξειν μάλιστα δυνήσεσθαι. συγκατασκευαζέτωσαν δὲ καὶ οἱ λοιποὶ γνώριμοι κάμου καὶ τοῦ τόπου χάριν. περὶ δὲ τῆς ἐκφορᾶς καὶ καύσεως ἐπιμεληθήτωσαν Βούλων καὶ Καλλῖνος μετὰ τῶν συνήθων, ὅπως μὴτ’ ἀνελεύθερος γένηται μήτε περιεργος. τῶν δ’ ἐν Αἰγίνῃ μοι γενομένων μοριῶν μετὰ τὴν ἐμὴν ἀπόλυσιν καταχωρισάτω Λύκων τοῖς νεανίσκοις εἰς ἐλαιοχρηστίαν, ὅπως κάμου καὶ τοῦ τιμήσαντος ἐμὲ μνήμη γίνηται διὰ τῆς χρείας αὕτη ἢ προσήκουσα. καὶ ἀνδριάντα ἡμῶν ἀναθέτω τὸν δὲ τόπον, ὅπως ἀρμόττων ἢ τῆς στάσεως, ἐπιβλεψάτω καὶ συμπραγματευθήτω Διόφαντος καὶ Ἡρακλείδης Δημητρίου. ἀπὸ δὲ τῶν ἐν ἄστει Λύκων ἀποδότω πᾶσι παρ’ ὧν τι προεῖληφα μετὰ τὴν ἀποδημίαν τὴν ἐκείνου. παρεχέσθωσαν δὲ Βούλων καὶ Καλλῖνος καὶ ἃ ἂν εἰς τὴν ἐκφορὰν ἀναλωθῆ καὶ τᾶλλα τὰ νομιζόμενα. κομισά-

«Ὡς ἐξῆς διαθέτω τὰ δικά μου, ἂν δὲν κατορθώσω νὰ νικήσω τὴν ἀρρώστια: Ὅλα τὰ πράγματα ποὺ ἔχω στὸ σπίτι τὰ δίδω στους ἀδελφούς μου Ἀστυάνακτα καὶ Λύκωνα. Καὶ ἀπὸ αὐτὴ τὴν πηγὴ, νομίζω, θὰ πρέπει νὰ πληρωθοῦν τὰ πράγματα ποὺ ἔχω στὴν Ἀθήνα ἀπὸ δάνεια ἢ ἀγορές, καὶ ὅσα θὰ ξοδευθοῦν γιὰ τὴν κηδεῖα μου καὶ τὰ ἄλλα καθιερωμένα ἔθιμα.

70. »Τὴν περιουσία μου στὴν πόλι καὶ στὴν Αἰγίνα τὴν δίδω στὸν Λύκωνα, διότι φέρει τὸ ἴδιο μὲ μένα ὄνομα καὶ ἔμεινα ἐπὶ πολλὰ χρόνια μαζί μου κατὰ τρόπον πολὺ ἱκανοποιητικό, ὅπως ἦταν σωστὸ γιὰ ἓνα ποὺ τὸν εἶχα σὰν παιδί μου. Τὸν «περίπατο» τὸν ἀφήνω στους κάτωθι ἀπὸ τοὺς φίλους μου ποὺ θὰ ἤθελαν νὰ τὸν χρησιμοποιοῦν: τὸν Βούλωνα, Καλλῖνο, Ἀρίστωνα, Ἀμφίωνα, Λύκωνα, Πύθωνα, Ἀριστόμαχο, Ἡράκλειο, Λυκομήδη καὶ τὸν Λύκωνα, τὸν ἀνεψιό μου. Ἄς τὸν ἀναθέσουν δὲ αὐτοὶ σὲ ἐκείνον ποὺ κατὰ τὴν γνώμη τους θὰ ἐμμεῖνη στὸ ἔργο τῆς σχολῆς καὶ θὰ εἶναι ἱκανὸς καὶ νὰ τὸ ἐπεκτείνει καὶ ὅλοι οἱ φίλοι μου ἄς συνεργασθοῦν ἀπὸ ἀγάπη πρὸς ἐμένα καὶ τὸν τόπο. Ὅσο γιὰ τὴν κηδεῖα μου καὶ τὴν καῦσι ἄς φροντίσουν ὁ Βούλων καὶ ὁ Καλλῖνος μαζί μὲ τοὺς ἄλλους συναδέλφους τους νὰ μὴ γίνουν οὔτε μὲ φειδῶ οὔτε μὲ σπατάλη.

71. »Τὰ ἐλαιόδενδρα, ποὺ ἔχω στὴν Αἰγίνα, νὰ τὰ παραχωρήσῃ ὁ Λύκων μετὰ τὸν θάνατό μου στους ἐκεῖ νέους νὰ παίρνουν τὸ λάδι, γιὰ νὰ μνημονεύεται μὲ τὴν χρῆσι αὐτὴ τ’ ὄνομά μου καθὼς καὶ τοῦ εὐεργέτου ποὺ μὲ ἐτίμησε. Ἐπίσης θὰ πρέπει νὰ μοῦ ἀνεγείρη καὶ ἀνδριάντα· ὅσο γιὰ τὴν ἀρμόζουσα τοποθεσία ποὺ πρέπει νὰ στηθῆ, ἄς συζητήσῃ μὲ τὸν Διόφαντο καὶ τὸν Ἡρακλείδη τοῦ Δημητρίου. Ἀπὸ τὴν περιουσία μου στὴν πόλι ὁ Λύκων νὰ ἀποδώσῃ σ’ ὅλους τοὺς δικαιοῦχος ὀτιδήποτε ἔχω δανεισθῆ μετὰ τὴν ἀποδημία του. Ὁ Βούλων καὶ ὁ Καλλῖνος ἐξ ἄλλου νὰ καταβάλουν ὅσα θὰ χρειασθοῦν γιὰ τὴν κηδεῖα καὶ τὰ ἄλλα καθιερωμένα ἔθιμα· θὰ

- σθωσαν δὲ ταῦτ' ἀπὸ τῶν ἐν οἴκῳ κοινῇ καταλειπομένων
- 72 ἀμφοτέροις ὑπ' ἐμοῦ. τιμησάτωσαν δὲ καὶ τοὺς ἰατροὺς Πασίθεμιν καὶ Μηδίαν ἀξιόους ὄντας καὶ διὰ τὴν ἐπιμέλειαν τὴν περὶ ἐμὲ καὶ τὴν τέχνην καὶ μείζονος ἔτι τιμῆς, δίδωμι δὲ τῷ Καλλίνου παιδίῳ Θηρικλείων ζευγος, καὶ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ Ῥοδιακῶν ζευγος, ψιλοτάπιδα, ἀμφίταπον, περιστρωμα, προσκεφάλαια δύο τὰ βέλτιστα τῶν καταλειπομένων· ὡς ἂν ἐφ' ὅσον ἀνήκει πρὸς τιμὴν, καὶ τούτων φανῶμεν μὴ ἀμνήμονες ὄντες. περὶ δὲ τῶν θεραπευόντων ἐμαυτὸν οὕτως ἐξάγω· Δημητρίῳ μὲν ἐλευθέρῳ πάλαι ὄντι ἀφήμι τὰ λύτρα καὶ δίδωμι πέντε μνᾶς καὶ ἱμάτιον καὶ χιτῶνα, ἵνα πολλὰ πεπονηκῶς μετ' ἐμοῦ βίον εὐσχήμονα ἔχη. Κρίτωνι δὲ Χαλκηδονίῳ, καὶ τούτῳ τὰ λύτρα ἀφήμι
- 73 καὶ δίδωμι τέτταρας μνᾶς. καὶ τὸν Μίκρον ἀφήμι ἐλεύθερον καὶ θρεψάτω Λύκων αὐτὸν καὶ παιδευσάτω ἀπὸ τοῦ νῦν χρόνου ἕξ ἔτη. καὶ Χάρητα ἀφήμι ἐλεύθερον· καὶ θρεψάτω Λύκων αὐτόν. καὶ δύο μνᾶς αὐτῷ δίδωμι καὶ τὰ ἐμὰ βιβλία τὰ ἀνεγνωσμένα· τὰ δ' ἀνέκδοτα Καλλίνῳ ὅπως ἐπιμελῶς αὐτὰ ἐκδῶ· δίδωμι δὲ καὶ Σῦρῳ ἐλευθέρῳ ὄντι τέτταρας μνᾶς καὶ τὴν Μηνοδώραν δίδωμι· καὶ εἴ τί μοι ὀφείλει, ἀφήμι αὐτῷ. καὶ Ἰλαρῶ πέντε μνᾶς καὶ ἀμφίταπον καὶ περιστρωμα καὶ δύο προσκεφάλαια καὶ κλίνην ἣν ἂν βούληται. ἀφήμι δ' ἐλεύθερον καὶ τὴν τοῦ Μίκρου μητέρα καὶ

καλύψουν δὲ τὰ ποσὰ αὐτὰ ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ τοῦ σπιτιοῦ ποὺ ἀπὸ κοινοῦ εἰς ἀμφοτέρους κληροδοτῶ.

72. »Πέραν αὐτῶν, νὰ ἀνταμειφθοῦν καὶ οἱ ἄξιοι ἰατροὶ Πασίθεμης καὶ Μηδίας, οἱ ὅποιοι γιὰ τὶς πρὸς ἐμὲ περιποιήσεις τους καὶ τὴν ἱκανότητά τους εἶναι ἄξιοι ἀκόμη μεγαλυτέρας ἀμοιβῆς. Ἀφήνω στὸ παιδί τοῦ Καλλίνου ἓνα ζευγάρι Θηρικλειώτικα κύπελλα, καὶ στὴν γυναῖκα του ἓνα ζευγάρι Ῥοδίτικα ἀργεῖα, ἓνα μαλακό χαλί, ἓνα διπλόχνουδο χαλί, ἓνα ἐπενδυμένον καναπέ καὶ δύο προσκέφαλα ἀπὸ τὰ καλύτερα ποὺ ἀφήνω, γιὰ νὰ μὴ τοὺς ξεχάσω κι' αὐτούς, ὅσο ἔχω τὰ μέσα τῆς ἀνταμοιβῆς τους. Ὅσον ἀφορᾷ στοὺς ὑπηρέτες μου, ὡς ἐξῆς ἀποφασίζω: Στὸν Δημήτριον, ποὺ πρὸ πολλοῦ εἶναι ἐλεύθερος, χαρίζω τὰ λύτρα²⁸, καὶ δίδω πέντε μνᾶς καὶ ἱμάτιον καὶ χιτῶνα, γιὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ μὰ εὐπρεπῆ διαβίωσι, διότι πολλὰ ὑπέφερε συμμεριζόμενος τὶς περιπέτειες τῆς ζωῆς μου. Ἐπίσης χαρίζω τὰ λύτρα καὶ στὸν Κρίτωνα τὸν Χαλκηδόνιον καὶ τοῦ δίδω τέσσερις μνᾶς.

73. »Ἀφήνω ἐλεύθερον καὶ τὸν Μίκρον, ὁ δὲ Λύκων θὰ τὸν διατρέφῃ καὶ θὰ τὸν μορφώῃ ἐπὶ ἕξι ἔτη ἀπὸ σήμερα. Καὶ τὸν Χάρητα τὸν ἀφήνω ἐλεύθερον· καὶ θὰ τὸν συντηρῇ ὁ Λύκων. Τοῦ δίδω καὶ δύο μνᾶς καὶ τὰ συγγράμματά μου τὰ δημοσιευμένα· τὰ ἀνέκδοτα τὰ ἐμπιστεύομαι στὸν Καλλίνον γιὰ νὰ τὰ ἐκδώσῃ μὲ ἐπιμέλεια. Καὶ στὸν Σῦρον, ποὺ εἶναι ἤδη ἐλεύθερος, δίδω τέσσερις μνᾶς καὶ τοῦ δίδω καὶ τὴν Μηνοδώρα· καὶ ἂν μοῦ χρωστάῃ τίποτε, τοῦ τὸ χαρίζω. Καὶ στὴν Ἰλαρᾶ δίδω πέντε μνᾶς κι' ἓνα διπλόχνουδο χαλί, δύο προσκέφαλα, ἓνα ντυμένον καναπέ κι' ἓνα κρεβάτι, ὅποιο θελήσῃ. Ἀφήνω δὲ ἐλεύθερον καὶ τὴν μητέρα τοῦ Μίκρου καὶ τὸν Νοήμονα καὶ

28. Τὰ χρήματα ποὺ ἐπλήρωσαν οἱ δοῦλοι γιὰ νὰ ἐξαγοράσουν τὴν ἐλευθερία τους.

74 *Νοήμονα καὶ Δίωνα καὶ Θέωνα καὶ Εὐφρόνορα καὶ Ἑρμείαν. καὶ Ἀγάθωνα δύο ἔτη παραμείναντα ἀφείσθαι ἐλεύθερον καὶ τοὺς φορεαφόρους Ὁφελίωνα καὶ Ποσειδάωνιον τέτταρα ἔτη παραμείναντας. δίδωμι δὲ καὶ Δημητρίῳ καὶ Κρίτωνι καὶ Σύρω κλίνην ἐκάστω καὶ στρώματα τῶν καταλειπομένων ἃ ἂν φαίνεται Λύκωνι καλῶς ἔχειν. ταῦτ' ἔστω αὐτοῖς ἀποδείξασιν ὀρθῶς ἐφ' ὧν ἕκαστοι τεταγμένοι εἰσὶ. περὶ δὲ τῆς ταφῆς ἐάν τ' αὐτοῦ βούληται Λύκων θάπτειν ἐάν τ' ἐν οἴκῳ, οὕτω ποιείτω. πέπεισμαι γὰρ αὐτὸν οὐδὲν ἦττον ἐμοῦ συνορᾶν τὸ εὐσχημον. ταῦτα δὲ πάντα οἰκονομήσαντι κυρία ἔστω ἢ δόσις τῶν ἐνταῦθα. μάρτυρες Καλλῖνος Ἑρμιονεύς, Ἀρίστων Κεῖος, Εὐφρόνιος Παιανεύς.*

Οὕτω μέντοι αὐτῶ συνετῶς τὰ πάντα πράττοντι τὰ τε περὶ παιδείαν καὶ πάντας λόγους, οὐδὲν ἦττον καὶ τὰ τῶν διαθηκῶν τρόπον τινὰ καὶ σφόδρα ἐπιμελῶς τε καὶ οἰκονομικῶς ἴσχει ὥστε κἀνταῦθα ζηλωτέος.

τὸν Δίωνα καὶ τὸν Θέωνα καὶ τὸν Εὐφρόνορα καὶ τὸν Ἑρμεία. Καὶ ὁ Ἀγάθων νὰ ἀφεθῆ ἐλεύθερος ὕστερα ἀπὸ δύο χρόνια, καὶ οἱ μεταφορεῖς²⁹ Ὁφελίων καὶ Ποσειδώνιος ὕστερα ἀπὸ τέσσερα χρόνια.

74. »Δίδω ἀπὸ ἓνα κρεββάτι καὶ στὸν Δημήτριον καὶ στὸν Κρίτωνα καὶ στὸν Σύρον, καὶ κουβέρες ἀπ' αὐτὲς ποὺ ἀφήνω, ἐκεῖνες ποὺ θὰ πῆ ὁ Λύκων. Αὐτὰ θὰ δοθοῦν σ' αὐτοὺς διότι ἀπέδειξαν ὅτι ἐξετέλεσαν δεόντως τὸ ἔργο στὸ ὅποιο ὁ καθένας τους εἶναι τεταγμένος. Ὅσον ἀφορᾷ στὴν ταφή μου, ἄς μὲ θάψῃ ἐδῶ, ἂν ἔτσι ἀποφασίσῃ· ἂν πάλι προτιμᾷ νὰ μὲ θάψῃ στὸ σπίτι, ἔτσι ἄς κάμῃ, διότι εἶμαι πεπεισμένος ὅτι ἡ ἀντίληψίς του γιὰ τὸ πρέπον δὲν ὑπολείπεται τῆς ἰδικῆς μου. Ἄμα ἐκτελέσῃ ὅλα αὐτὰ, θὰ εἶναι κύριος τῆς ἐδῶ περιουσίας. Μάρτυρες εἶναι ὁ Καλλῖνος ἀπὸ τὴν Ἑρμιόνη, ὁ Ἀρίστων ὁ Κεῖος καὶ ὁ Εὐφρόνιος ἀπὸ τὴν Παιανία».

Ἦτσι ἐνεργῶν εἰς ὅλα μὲ ὀξύνοια, στὴν διδασκαλία του καὶ σ' ὅλες τὶς μελέτες του, ὑπῆρξε κατὰ κάποιον τρόπον ἐξ ἴσου ἀξιοσημείωτος καὶ στὴν διαθήκη του, γιὰ τὴν προσεκτικὴ καὶ σοφὴ σύνταξί της, τόσο ὥστε καὶ ἀπὸ αὐτῆς τῆς ἀπόψεως νὰ εἶναι ἀξιοθαύμαστος.

29. Οἱ δύο αὐτοὶ δοῦλοι τὸν κουβαλοῦσαν μὲ τὸ φορεῖο.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

- 75 *Δημήτριος Φανοστράτου Φαληρεύς. οὗτος ἤκουσε μὲν Θεοφράστου· δημηγορῶν δὲ παρ' Ἀθηναίους τῆς πόλεως ἐξηγήσατο ἔτη δέκα, καὶ εἰκόνων ἠξιώθη χαλκῶν ἐξήκοντα πρὸς ταῖς τριακοσίαις, ὧν αἱ πλείους ἐφ' ἵππων ἦσαν καὶ ἀομάτων καὶ συνωρίδων, συντελεσθεῖσαι ἐν οὐδὲ τριακοσίαις ἡμέραις· τοσοῦτον ἐσπουδάσθη. ἄρξασθαι δ' αὐτὸν τῆς πολιτείας φησὶ Δημήτριος ὁ Μάγνης ἐν τοῖς Ὀμωνύμοις (FHG iv. 382), ὁπότε φυγῶν Ἀλέξανδρον εἰς Ἀθήνας ἦκεν Ἄρπαλος. πολλὰ δὲ καὶ κάλλιστα τῇ πατρίδι ἐπολιτεύσατο. καὶ γὰρ προσόδοις καὶ κατασκευαῖς ἠύξησε τὴν πόλιν, καίπερ οὐκ εὐγενῆς ὢν.*
- 76 *Ἦν γὰρ ἐκ τῆς Κόνωνος οἰκίας, ὡς Φαβωρίνος ἐν πρώτῳ τῶν Ἀπομνημονευμάτων φησὶν (FHG iii. 578), ἀλλ'*

5. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

75. Ὁ Δημήτριος³⁰ τοῦ Φανοστράτου ἦταν ἀπὸ τὸ Φάληρο. Διετέλεσε μαθητὴς τοῦ Θεοφράστου, καὶ μὲ τις δημηγορίες του στὶς συνελεύσεις τῶν Ἀθηναίων ἐκράτησε ἐπὶ δέκα ἔτη τὴν ἀνωτάτη ἐξουσία καὶ ἠξιώθη πολλῶν ἀνδριάντων, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ περισσότεροὶ τὸν παριστάνουν ἐφιπποῦ ἢ ὀδηγοῦντα ἄρμα ἢ ζευγὸς ἵππων. Οἱ ἐν λόγῳ ἀνδριάντες κατασκευάσθησαν σὲ διάστημα μικρότερο τῶν τριακοσίων ἡμερῶν· τόσον πολὺ ἐξετιμῆθη. Ἀνέλαβε δὲ τὴν διακυβέρνησι τοῦ κράτους, ὅταν ὁ Ἄρπαλος, διωκόμενος ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρο, ἔφθασε στὴν Ἀθήνα³¹, ὅπως λέγει ὁ Δημήτριος ἀπὸ τὴν Μαγνησία στοὺς «Ὀμωνύμους» του. Πολλὰ δὲ καὶ καλὰ πράγματα ἔκαμε στὴν πατρίδα του. Διότι καὶ μὲ εἰσοδήματα καὶ μὲ κτίρια ἐπλούτισε τὴν πόλιν, παρ' ὅλον ὅτι δὲν ἦταν εὐγενοῦς καταγωγῆς.

76. Διότι ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς ὑπηρετές τοῦ Κόνωνος³², ὅπως ἀναφέρει στὰ Ἀπομνημονεύματά του ὁ Φαβωρίνος.

30. Περί τὸ 350 - 280. Ὑπῆρξε ἀπὸ συγγραφικὴ ἀποψι ἕνας ἐξαιρετικὰ γόνιμος ἐκλαϊκευτὴς φιλόσοφος. Ἀπὸ τὸ 318 ὡς τὸ 307 κατεῖχε τὴν ἀνωτάτη ἐξουσία στὴν Ἀθήνα τοποθετηθεὶς ὑπὸ τοῦ Κασσάνδρου, ἔκαμε ἀπογραφὴ τοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἀποκατέστησε τὴν τάξι (μέτρα τὰ ὁποῖα κάποτε ἀπεδίδοντο στὸν Δημήτριον τὸν Πολιορκητή)· καὶ ἀργότερα ἔδωσε τὴν ὄψις γιὰ τὴν ἴδρυσιν τῆς βιβλιοθήκης καὶ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας στὴν Ἀλεξάνδρεια. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Λαέρτιον, πολλὰ γιὰ τὸν Δημήτριον Φαληρέα γράφουν ὁ Ἀθήναιος, ὁ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης, ὁ Πλούταρχος, ὁ Στράβων καὶ ὁ Κικέρων.

31. Τὸ 324 π.Χ.

32. Ἡ μαρτυρία αὕτη ἀμφισβητεῖται. Πρόκειται περὶ παρεμβολῆς, ἀφοῦ οἱ προτάσεις *καίπερ οὐκ εὐγενῆς ὢν καὶ ἀστῆ καὶ εὐγενεῖ* ἀποτελοῦν ἑνιαῖο σύνολο. Ὁ Αἰλιανὸς (Ποικ. Ἰστ. XII, 43) γράφει: «*Δημήτριον δὲ τὸν Φαληρέα οἰκότεριβα γενέσθαι* (διδάσκαλος τῆς γυμναστικῆς) *λέγουσιν ἐκ τῆς οἰκίας τῆς Τιμοθέου καὶ Κόνωνος*». πρβλ. καὶ Ἡσύχιον στὸ λεξικὸ «Σουῖδα».

ἀστῆ καὶ εὐγενεῖ συνώκει Λαμία τῇ ἐρωμένη, καθάπερ ὁ αὐτὸς ἐν τῷ πρώτῳ φησὶν· ἀλλὰ καὶ ὑπὸ Κλέωνος πεπονθέναι ἐν τῷ δευτέρῳ ἱστορεῖ. Δίδυμος δ' ἐν Συμποσιακοῖς (M. Schmidt, p. 374) καὶ Χαριτοβλέφαρον καὶ Λαμπιτὸν καλεῖσθαι αὐτὸν φησιν ἀπὸ τινος ἐταίρας. λέγεται δ' ἀποβαλόντα αὐτὸν τὰς ὄψεις ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, κομίσασθαι αὐθις παρὰ τοῦ Σαράπιδος· ὅθεν καὶ τοὺς παιᾶνας τοὺς μέχρι νῦν ἀδομένους.

77 Σφόδρα δὲ λαμπρὸς ὢν παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις, ὅμως ἐπεσκοπήθη καὶ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ τὰ πάντα διεσθίοντος φθόνου. ἐπιβουλευθεὶς γὰρ ὑπὸ τινων δίκην θανάτου οὐ παρῶν ὤφλεν. οὐ μὴν ἐκυρίευσαν τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἀλλὰ τὸν ἰὸν ἀπήρυσαν εἰς τὸν χαλκόν, κατασπάσαντες αὐτοῦ τὰς εἰκόνας καὶ τὰς μὲν ἀποδόμενοι, τὰς δὲ βυθίσαντες, τὰς δὲ κατακόψαντες εἰς ἀμίδας· λέγεται γὰρ καὶ τοῦτο. μία δὲ μόνη σώζεται ἐν ἀκροπόλει. Φαβωρῖνος δὲ φησιν ἐν Παντοδαπῇ ἱστορίᾳ (FHG iii. 582) τοῦτο ποιῆσαι τοὺς Ἀθηναίους Δημητρίου κελεύσαντος τοῦ βασιλέως. ἀλλὰ καὶ τῷ ἔτει τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ ἐπέγραψαν ἀνομίας, ὡς Φαβωρῖνος.

Ἐποτόσο, ἢ Λαμία ἢ ἐρωμένη του, μὲ τὴν ὁποία συζῶσε, ἦταν ἀστὴ καὶ ἀριστοκρατικῆς καταγωγῆς, ὅπως ὁ ἴδιος συγγραφεὺς σημειώνει στὸ πρῶτο βιβλίο του. Ἐπίσης, στὸ δεύτερο βιβλίο του ἱστορεῖ ὅτι ὑπέστη σφοδρὸς κατατρεγμοὺς ἀπὸ τὸν Κλέωνα³³, ἐνῶ ὁ Δίδυμος στὰ «Συμποσιακά» του γράφει ὅτι κάποια ἐταίρα τὸν ἀποκαλοῦσε Χαριτοβλέφαρο (δηλ. εἶχε τὰ ματόφυλλα τῶν Χαρίτων) καὶ Λαμπιτὸν (εἶχε λαμπερὰ μάτια). Λέγεται ὅτι στὴν Ἀλεξάνδρεια ἔχασε τὴν ὄρασί του καὶ τὴν ἀνέκτησε παρὰ τοῦ θεοῦ Σαράπιδος· γι' αὐτὸ καὶ συνέθεσε τοὺς θρησκευτικὸς ὕμνους (παιᾶνες) ποὺ τραγουδιοῦνται καὶ σήμερα.

77. Παρ' ὅλην ὅμως τὴν δημοτικότητα, ποὺ ἀπῆλαυε κοντὰ στοὺς Ἀθηναίους, ἐπεσκιάσθη καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὸν φθόνον ποὺ καταβροχθίζει τὰ πάντα. Διότι ἐσυκοφαντήθη ἀπὸ μερικὸς καὶ κατεδικάσθη ἐρήμην εἰς θάνατον. Καθὼς δὲ οἱ κατήγοροὶ του δὲν εὗρηκαν τὸν ἴδιον, ξέσπασαν τὴν λύσσα τους στὸν χαλκὸ τῶν ἀνδριάντων του, τοὺς ὁποίους ἔσπασαν τελείως· καὶ ἄλλους τοὺς ἐπώλησαν, ἄλλους τοὺς ἐπέταξαν στὴν θάλασσα, καὶ ἄλλους τοὺς συνέτριψαν καὶ τοὺς ἔκαμαν οὐροδοχεῖα· γιατί λέγεται καὶ αὐτό. Ὁ Φαβωρῖνος ὅμως στὴν «Παντοδαπὴ ἱστορία» του λέγει πὼς αὐτὰ οἱ Ἀθηναῖοι τὰ ἔκαμαν κατόπιν διαταγῆς τοῦ βασιλέως Δημητρίου. Ἀλλὰ καὶ στὸν ἐπίσημο κατάλογο, τὸ ἔτος ποὺ αὐτὸς ἦταν ἀρχων, τὸ ἐπέγραψαν «ἔτος ἀνομίας», ὅπως πάλι ὁ Φαβωρῖνος ἀναφέρει.

33. Κλέων: περίφημος Ἀθηναῖος δημαγωγός· ὑπερίσχυσε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Περικλέους.

78 *Φησὶ δ' αὐτὸν Ἐρμῆπος (FHG iii 47) μετὰ τὸν Κασσάνδρου θάνατον φοβηθέντα Ἀντίγονον παρὰ Πτολεμαῖον ἐλθεῖν τὸν Σωτῆρα· κάκει χρόνον ἰκανὸν διατρίβοντα συμβουλευεὶν τῷ Πτολεμαίῳ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν βασιλείαν τοῖς ἐξ Εὐρυδίκης περιθεῖναι παισί. τοῦ δὲ οὐ πεισθέντος ἀλλὰ παραδόντος τὸ διάδημα τῷ ἐκ Βερενίκης, μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν ἀξιοθῆναι πρὸς τούτου παραφυλάττεσθαι ἐν τῇ χώρᾳ μέχρι τι δόξει περὶ αὐτοῦ. ἐνταῦθα ἀθυμότερον διῆγε· καὶ πως ὑπνώτων ὑπ' ἀσπίδος τὴν χεῖρα δηχθεὶς τὸν βίον μεθῆκε. καὶ θάπτεται ἐν τῷ Βουσιρίτη νομῷ πλησίον Διοσπόλεως.*

79 *Καὶ αὐτῷ ἐπεγράψαμεν ἡμεῖς [παρ' ἡμῖν]. (A. Pal. vii. 113)·*

*ἀνεῖλεν ἀσπίς τὸν σοφὸν Δημήτριον
ἰὸν ἔχουσα πολὺν
ἄσμηκτον, οὐ στίλβουσα φῶς ἀπ' ὀμμάτων
ἀλλ' αἴδην μέλανα.*

Ἡρακλείδης δ' ἐν τῇ ἐπιτομῇ τῶν Σωτίωνος Διαδοχῶν τῷ Φιλαδέλφῳ τὴν βασιλείαν θέλειν ἐκχωρῆσαι τὸν Πτολεμαῖον τὸν δ' ἀποτρέπειν φάσκοντα, “ἂν ἄλλω δῶς, σὺ οὐχ ἔξεις.” ὅπηνίκα δ' ἐσυκοφαντεῖτο ἐν ταῖς Ἀθήναις — μανθάνω γὰρ καὶ τοῦτο — Μένανδρος ὁ κωμικὸς παρ' ὀλίγον ἦλθε κριθῆναι δι' οὐδὲν ἄλλο ἢ ὅτι φίλος ἦν αὐτῷ. ἀλλ' αὐτὸν παρητήσατο Τελεσφόρος ὁ ἀνεπιὸς τοῦ Δημητρίου.

78. Ὁ Ἐρμῆπος γράφει ὅτι μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Κασσάνδρου, φοβούμενος τὸν Ἀντίγονο, κατέφυγε στὸν Πτολεμαῖο τὸν Σωτῆρα. Ἐκεῖ ἔμεινε ἐπὶ πολὺν καιρὸ, καὶ ἀνάμεσα στὶς ἄλλες συμβουλές ποῦ ἔδιδε στὸν Πτολεμαῖο, τοῦ συνιστοῦσε νὰ ἀναθέσῃ τὴν βασιλεία στὰ παιδιά του ἀπὸ τὴν Εὐρυδίκη. Αὐτὸς ὅμως δὲν ἐπείσθη καὶ παρέδωσε τὸ διάδημα στὸν γιὸ τοῦ ἀπὸ τὴν Βερενίκη· ὁ ὁποῖος, μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Πτολεμαίου, διέταξε νὰ κρατῆται ἐντὸς τῆς χώρας, μέχρις ὅτου λάβῃ μίαν ἀπόφασι γι' αὐτόν. Κι' ἔτσι ὁ Δημήτριος ζοῦσε σὲ μεγάλη ἀθυμία, ὅποτε κάποια μέρα τὸν ἐδάγκωσε κοιμώμενον μιὰ ἀσπίδα, ἓνα δηλητηριῶδες φίδι, καὶ πέθανε. Τὸν ἔθαψαν στὸν Βουσιρίτη νομό, πλησίον τῆς Διοσπόλεως.

79. Τοῦ ἀφιερώσαμε τὸ ἀκόλουθο ἐπίγραμμα:

*Ἐνα φίδι ἐφόνευσε τὸν σοφὸν Δημήτριο,
ἓνα φίδι μὲ πολὺ καὶ μεταδοτικὸ δηλητηριῶ,
ποῦ δὲν ἐξακόντιζε ἀπὸ τὰ μάτια του φῶς,
ἀλλὰ μαῦρο θάνατο.*

Ὁ Ἡρακλείδης στὴν ἐπιτομὴ τοῦ τῶν «Διαδοχῶν» (φιλοσόφων) τοῦ Σωτίωνος λέγει ὅτι ὁ Πτολεμαῖος ἤθελε νὰ μεταβίβασῃ τὴν βασιλεία στὸν Φιλάδελο, ἀλλὰ ὁ Δημήτριος τὸν ἀπέτρεπε λέγοντάς του: «ἂν τὴν δώσης σ' ἄλλον, ἐσὺ δὲν πρόκειται νὰ τὴν ἔχῃς». Κατὰ τὸ διάστημα δὲ ποῦ τὸν κατεδίωκαν στὴν Ἀθήνα, παρ' ὀλίγον, ὅπως ἔμαθα, νὰ παραπεμφθῆ σὲ δίκη καὶ ὁ κωμικὸς ποιητὴς Μένανδρος γιὰ μόνον τὸν λόγο ὅτι ἦταν φίλος του. Ἀλλὰ τὸν ἐγλύτωσε ὁ ἀνεπιὸς τοῦ Δημητρίου Τελεσφόρος.

80 Πλήθει δὲ βιβλίων καὶ ἀριθμῶ στίχων σχεδὸν ἅπαντας παρελήλακε τοὺς καθ' αὐτὸν περιπατητικούς, εὐπαιδευτοὺς ὧν καὶ πολὺπειρος παρ' ὄντιν' ὧν ἔστι τὰ μὲν ἱστορικά, τὰ δὲ πολιτικά, τὰ δὲ περὶ ποιητῶν, τὰ δὲ ῥητορικά, δημηγοριῶν τε καὶ πρεσβειῶν, ἀλλὰ μὴν καὶ λόγων Αἰσωπειῶν συναγωγῆς καὶ ἄλλα πλείω. ἔστι δὲ τὰ

Περὶ τῆς Ἀθήνησι νομοθεσίας α' β' γ' δ' ε',
 Περὶ τῶν Ἀθήνησι πολιτειῶν α' β',
 Περὶ δημαγωγίας α' β',
 Περὶ πολιτικῆς α', β',
 Περὶ νόμων α',
 Περὶ ῥητορικῆς α' β',
 Στρατηγικῶν α' β',
 81 Περὶ Ἰλιάδος α' β',
 Περὶ Ὀδυσσεΐας α' β' γ' δ',
 Πτολεμαῖος α',
 Ἐρωτικός α',
 Φαιδώνδας α',
 Μαίδων α',
 Κλέων α',
 Σωκράτης α',
 Ἀρταξέρξης α',
 Ὀμηρικός α',
 Ἀριστείδης α',
 Ἀριστόμαχος α',
 Προτρεπτικός α',
 Ὑπὲρ τῆς πολιτείας α',
 Περὶ τῆς δεκαετίας α',

80. Κατὰ τὸ πλῆθος δὲ τῶν συγγραφῶν καὶ τὸν συνολικὸ ἀριθμὸ τῶν στίχων ξεπέρασε ὅλους σχεδὸν τοὺς συγχρόνους του περιπατητικούς, πολυμαθῆς καὶ εὐστροφος, καθὼς ἦταν περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον. Ἀπὸ τὰ ἔργα του ἄλλα εἶναι ἱστορικά, ἄλλα ποιητικά, ρητορικά, δημηγορίες, ἐκθέσεις πρεσβειῶν (ἀποστολῶν), κοντὰ δὲ σ' αὐτὰ καὶ συλλογές Αἰσωπειῶν μύθων, καὶ ἄλλα πολλά. Εἶναι δὲ αὐτὰ τὰ ἐξῆς:

Περὶ τῆς ἐν Ἀθήναις νομοθεσίας, πέντε βιβλία.
 Περὶ τῶν πολιτευμάτων τῶν Ἀθηνῶν, δύο βιβλία.
 Περὶ δημαγωγίας, δύο βιβλία.
 Περὶ πολιτικῆς, δύο βιβλία.
 Περὶ νόμων.
 Περὶ ρητορικῆς, δύο βιβλία.
 Στρατιωτικὰ θέματα, δύο βιβλία.
 81. Περὶ Ἰλιάδος, δύο βιβλία.
 Περὶ Ὀδυσσεΐας, τέσσερα βιβλία.
 Πτολεμαῖος.
 Σχετικῶς πρὸς τὸν ἔρωτα.
 Φαιδώνδας.
 Μαίδων.
 Κλέων.
 Σωκράτης.
 Ἀρταξέρξης.
 Σχετικῶς πρὸς τὸν Ὅμηρον.
 Ἀριστείδης.
 Ἀριστόμαχος.
 Προτρεπτικός (παρότρυνσις πρὸς τὴν φιλοσοφίαν).
 Περὶ πολιτεύματος.
 Περὶ τῆς δεκαετίας (τῆς δικῆς του κυβερνήσεως).

Περί τῶν Ἰώνων *α'*,
 Πρεσβευτικός *α'*,
 Περί πίστεως *α'*,
 Περί χάριτος *α'*,
 Περί τύχης *α'*,
 Περί μεγαλοψυχίας *α'*,
 Περί γάμων *α'*,
 Περί τοῦ δοκοῦ *α'*,
 Περί εἰρήνης *α'*,
 Περί νόμων *α'*,
 Περί ἐπιτηδευμάτων *α'*,
 Περί καιροῦ *α'*,
 Διονύσιος *α'*,
 Χαλκιδικός *α'*,
 Ἀθηναίων καταδρομή *α'*,
 Περί Ἀντιφάνους *α'*,
 Προοίμιον ἱστορικόν *α'*,
 Ἐπιστολαὶ *α'*,
 Ἐκκλησία ἔνορκος *α'*,
 Περί γήρωσ *α'*,
 Δίκαια *α'*,
 Αἰσωπείων *α'*,
 Χρειῶν *α'*,

82 *Χαρακτήρ δὲ φιλόσοφος, εὐτονία ῥητορικῆ καὶ δυνάμει κεκραμένος. οὗτος ἀκούσας ὅτι τὰς εἰκόνας αὐτοῦ κατέσρεψαν Ἀθηναῖοι, “ἀλλ’ οὐ τὴν ἀρετὴν,” ἔφη, “ δι*

Περί τῶν Ἰώνων.
 Σχετικῶς μὲ τίς πρεσβεῖες (ἀποστολές).
 Περί δοξασίας.
 Περί εὐνοίας.
 Περί τύχης.
 Περί μεγαλοψυχίας.
 Περί γάμων.
 Περί τῆς ἀκτῖνος στὸν οὐρανό³⁴.
 Περί εἰρήνης.
 Περί νόμων.
 Περί ἐπιτηδευμάτων.
 Περί εὐκαιρίας, ἐπικαίρου στιγμῆς.
 Διονύσιος.
 Ἀναφορικῶς πρὸς τὴν Χαλκίδα.
 Δημοσία καταγγελία τῶν Ἀθηναίων.
 Περί Ἀντιφάνους.
 Προοίμιον ἱστορικόν.
 Ἐπιστολές.
 Ἐνορκος συνέλευσις.
 Περί γήρατος.
 Δίκαια.
 Αἰσώπειοι μῦθοι.
 Ἀνέκδοτα.

82. Τὸ λεκτικὸ τοῦ ὕφους εἶναι φιλοσοφικὸ, ἀνάμικτο μὲ ρητορικὴ ζωηρότητα καὶ δύναμι. Ὅταν ἄκουσε ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι κατέσρεψαν τοὺς ἀνδριάντες του, «αὐτὸ μπόρεσαν καὶ

34. Μερικοὶ ἀποδίδουν «Περί γνώμης». Ἀλλὰ στὴν ἔννοια αὐτὴ χρησιμοποιεῖται ἡ λέξις *δόκησις*.

ἦν ἐκείνας ἀνέστησαν.” ἔλεγε μὴ μικρὸν εἶναι μέρος τὰς ὀφρῦς· ὅλω γοῦν ἐπισκοτῆσαι τῷ βίῳ δύνασθαι. οὐ μόνον τὸν πλοῦτον ἔφη τυφλόν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὀδηγοῦσαν αὐτὸν τύχην. ὅσον ἐν πολέμῳ δύνασθαι σίδηρον, τοσοῦτον ἐν πολιτείαις ἰσχύειν λόγον. ἰδὼν ποτε νεανίσκον ἄσικτον, “ἰδοῦ,” ἔφη, “τετράγωνος Ἐρμῆς ἔχων σύρμα, κοιλίαν, αἰδοῖον, πώγωνα.” τῶν τετυφωμένων ἀνδρῶν ἔφη τὸ μὲν ὕψος δεῖν περιαιρεῖν, τὸ δὲ φρόνημα καταλείπειν. τοὺς νέους ἔφη δεῖν ἐπὶ μὲν τῆς οἰκίας τοὺς γονέας αἰδεῖσθαι, ἐν δὲ ταῖς ὁδοῖς τοὺς ἀπαντῶντας, ἐν δὲ ταῖς ἐρημίαις ἑαυτούς. τοὺς φίλους ἐπὶ μὲν τὰ ἀγαθὰ παρακαλουμένους ἀπιένα, ἐπὶ δὲ τὰς συμφορὰς αὐτομάτους. τοσαῦτα καὶ εἰς τοῦτο ἀναφέρεσθαι δοκεῖ.

83 Γεγόνασι δὲ Δημήτριοι ἀξιόλογοι εἴκοσι πρῶτος Χαλκηδόνιος, ῥήτωρ καὶ Θρασυμάχον πρεσβύτερος· δεύτερος αὐτὸς οὗτος· τρίτος Βυζάντιος, περιπατητικὸς· τέταρτος καλούμενος Γραφικὸς καὶ σαφῆς διηγήσασθαι ἦν δὲ ὁ αὐτὸς καὶ ζωγράφος· πέμπτος Ἀσπένδιος, μαθητὴς Ἀπολλωνίου τοῦ Σολέως·

35. Ὁ Ἐρμῆς (καθὼς καὶ ὁ Ἀπόλλων) ἦταν ὁ θεὸς τῆς ἀνδρικήας ὁμορφιάς.

36. Σύρμα: στόμα: στῦμα. Πρβλ. Ἀνθολογία Παλατινῆ, 12.2: σύρμα μένει

τὸ ἔκαμαν», εἶπε, «δὲν μπόρεσαν ὁμως νὰ καταστρέψουν καὶ τὴν ἀρετὴ γιὰ τὴν ὁποία τοὺς ἔστησαν». Συνήθιζε νὰ λέγῃ ὅτι τὰ φρούδια ἀποτελοῦν ἓνα μικρὸ μέρος τοῦ προσώπου, ὁμως μποροῦν νὰ ἐπισκοτήσουν ὀλόκληρη τὴν ζωὴ μὲ τὴν καταφρόνησι πού ἐκφράζουν. Ἀκόμη ἔλεγε ὅτι ὄχι μόνο ὁ θεὸς Πλοῦτος εἶναι τυφλός, ἀλλὰ καὶ ὁ ὀδηγός του, ἡ (θεὰ) Τύχη· καὶ ὅτι ὅση δύναμι ἔχει στὸν πόλεμο τὸ σίδηρο, τὴν ἴδια ἰσχύ ἔχει στὴν πολιτικὴ ἢ εὐγλωττία. Ὅταν εἶδε κάποτε ἓνα κομιφευόμενον νεαρό, «νά», εἶπε, «ἓνας τετράγωνος Ἐρμῆς³⁵ μὲ συρόμενον³⁶ χιτῶνα, κοιλιά, αἰδοῖο καὶ γενειάδα. Τῶν ἐπηρμένων καὶ ἀλαζόνων πρέπει νὰ τοὺς κόβωμε», εἶπε, «τὸ ὑψηλὸ ἀνάστημα, νὰ τοὺς κονταίνουμε, ἀλλὰ νὰ τοὺς ἀφήνωμε τὸ ἀβλαβὲς μυαλό τους. Οἱ νέοι, ἔλεγε, στὸ μὲν τὸ σπῆτι ὀφείλουν νὰ σέβωνται τοὺς γονεῖς τους, στὸν δρόμο ἐκείνους πού θὰ συναντήσουν, ὅταν δὲ εἶναι μόνοι τους, ὀφείλουν νὰ σέβωνται τὸν ἑαυτό τους. Κατ’ αὐτόν, οἱ φίλοι, ὅταν εὐημεροῦμε, δὲν φεύγουν, παρὰ ὅταν τὸ θελήσουμε ἑμεῖς· ὅταν ὁμως δυστυχοῦμε, φεύγουν μόνοι τους. Αὐτά, φαίνεται, εἶναι ἐν ὅλω τὰ ἀποφθέγματα πού ἀποδίδονται σ’ αὐτόν.

83. Ὑπῆρξαν δὲ εἴκοσι ἀξιοσημεῖωτοι Δημήτριοι: 1. Ἐνας ῥήτωρ ἀπὸ τὴν Χαλκηδόνα, μεγαλύτερος στὴν ἡλικία ἀπὸ τὸν Θρασύμαχο. 2. Ὁ φιλόσοφος πού ἐξετάσαμε. 3. Ἐνας περιπατητικὸς ἀπὸ τὸ Βυζάντιο. 4. Ὁ καλούμενος Γραφικὸς συγγραφεὺς, σαφῆς στὴν ἀφήγησι· ἦταν καὶ ζωγράφος. 5. Ἐνας Ἀσπένδιος τὴν καταγωγὴ, μαθητὴς τοῦ Ἀπολλωνίου ἀπὸ τοὺς Σόλους.

πλοκάμων καὶ Αἰλιανοῦ Ποικίλη Ἱστορία XII, 14: τὴν μὲν γὰρ κόμην ἀνασεσύρθαι.

37. Ἰξίω: βασιλεὺς στὴν Θεσσαλία· Αὐτός, ὅταν ἐφιλοξενήθη στὸν Ὀλυ-

- 84 ἕκτος Καλλατιανός, ὁ γεγραφώς περὶ Ἀσίας καὶ Εὐρώπης εἴκοσι βίβλους· ἕβδομος Βυζάντιος, ἐν τρισκαίδεκα βιβλίοις γεγραφώς τὴν Γαλατῶν διάβασιν ἐξ Εὐρώπης εἰς Ἀσίαν καὶ ἐν ἄλλοις ὀκτὼ τὰ περὶ Ἀντίοχον καὶ Πτολεμαῖον καὶ τὴν τῆς Λιβύης ὑπ' αὐτῶν διοίκησιν· ὄγδοος ὁ διατρίψας ἐν Ἀλεξανδρείᾳ σοφιστὴς, τέχνας γεγραφώς ῥητορικάς· ἕνατος Ἀδραμυττηνὸς γραμματικὸς, ἐπικληθεὶς Ἰξίων διὰ τὸ ἀδικῆσαι τι δοκεῖν περὶ τὴν Ἥραν· δέκατος Κυρηναῖος, γραμματικὸς, ὁ ἐπικληθεὶς Στάμνος, ἀνὴρ ἀξιόλογος· ἐνδέκατος Σκήψιος, πλούσιος καὶ εὐγενὴς ἄνθρωπος καὶ φιλόλογος ἄκρως· οὗτος καὶ Μητροδόωρον προεβίβασε τὸν πολίτην. δωδέκατος γραμματικὸς Ἐρυθραῖος, πολιτογραφηθεὶς ἐν Λήμνῳ τρισκαδέκατος Βιθυνὸς Διφίλου τοῦ Στωϊκοῦ υἱός, μαθητὴς δὲ Παναιτίου τοῦ Ροδίου· τεσσαρεσκαδέκατος ῥήτωρ Σμυρναῖος, καὶ οὗτοι μὲν λογικοὶ ποιηταὶ δὲ πρῶτος ἀρχαίαν κωμωδίαν πεποιηκώς· δεύτερος ἐπῶν ποιητὴς, οὗ μόνον σώζεται πρὸς τοὺς φθονερούς εἰρημμένα τάδε·
- 85

6. Ἐνας Καλλατιανὸς τὴν καταγωγὴν ποὺ ἔγραψε γεωγραφία τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης σὲ εἴκοσι βιβλία. 7. Ἐνας Βυζαντινὸς ποὺ ἔγραψε ἱστορία τῆς μεταναστεύσεως τῶν Γαλατῶν ἀπὸ τὴν Εὐρώπην εἰς τὴν Ἀσίαν σὲ δέκα τρία βιβλία, καὶ ἄλλο ἔργο σὲ ὀκτὼ βιβλία, στὸ ὁποῖο ἐξιστορεῖ τὰ περὶ τὸν Ἀντίοχον καὶ Πτολεμαῖον καὶ γιὰ τὸν ἐποικισμὸ ἀπὸ αὐτοὺς τῆς Λιβύης. (84) 8. Ὁ σοφιστὴς ποὺ ἔζησε εἰς τὴν Ἀλεξανδρεῖα, συγγραφεὺς ἐγχειριδίου ῥητορικῆς. 9. Ἐνας Ἀδραμυττηνὸς γραμματικὸς (φιλόλογος) ποὺ τὸν εἶχαν ὀνομάσει Ἰξίωνα³⁷, διότι εἶχε τὴν ἰδέαν πὼς εἶχε ἀδικῆσει σὲ κάποιον ζήτημα τὴν Ἥρα. 10. Ἐνας γραμματικὸς ἀπὸ τὴν Κυρήνη, ἐπονομασθεὶς Στάμνος (κρασοστάμνα), ἕξοχος ἄνδρας. 11. Ἐνας Σκήψιος τὴν καταγωγὴν, πλούσιος καὶ ἀριστοκρατικῆς καταγωγῆς ἄνθρωπος καὶ μὲ ζῆλον δοσμένος εἰς τὴν μάθησιν· αὐτὸς ἀνέβασε σὲ περιωπὴ καὶ τὸν Μητροδόωρον τὸν συμπολίτην του. 12. Ἐνας γραμματικὸς ἀπὸ τὴν Ἐρυθραία, ποὺ ἐνεγράφη πολίτης τῆς Λήμνου. 13. Ἐνας ἀπὸ τὴν Βιθυνία, γυιὸς τοῦ Διφίλου τοῦ στωϊκοῦ καὶ μαθητὴς τοῦ Παναιτίου τοῦ Ροδίου. (85) 14. Ἐνας ῥήτωρ ἀπὸ τὴν Σμύρνη. Ὅλοι αὐτοὶ ἦσαν πεζογράφοι. Ἀπὸ τοὺς ποιητὰς μὲ τὸ ἴδιον ὄνομα ὁ πρῶτος ἀνήκε εἰς τὴν ἀρχαία κωμωδία· ὁ δεύτερος ἦταν ἕνας ἐπικός ποιητὴς τοῦ ὁποῖου σώζονται μόνον οἱ πρὸς τοὺς φθονερούς ἀπευθυνόμενοι στίχοι του.

μπο ἀπὸ τὸν Δία, ἀσέβησε πρὸς τὴν Ἥρα· γι' αὐτὸν τὸν λόγον ἐδέθη σὲ τροχὸ περιστρεφόμενο στὸν Ἄδη.

ζων ἀτιμήσαντες ἀποφθίμενον ποθέουσι
καί ποθ' ὑπὲρ τύμβοιο καὶ ἀπνόου εἰδώλοιο
ἄστεα νεῖκος ἐπήλθεν, ἔριν δ' ἐστήσατο λαός.

τρίτος Ταρσικὸς σατυρογράφος· τέταρτος ἰάμβους γεγρα-
φώς, πικρὸς ἀνὴρ· πέμπτος ἀνδριαντοποιός, οὗ μέμνηται
Πολέμων (FHG iii. 135)· ἔκτος Ἐρυθραῖος, ποικιλογράφος
ἄνθρωπος, ὃς καὶ ἱστορικὰ καὶ ῥητορικὰ πεποίηκε βιβλία.

ΗΡΑΚΛΕΙΔΗΣ

- 86 Ἡρακλείδης Εὐθύφρονος Ἡρακλεώτης τοῦ Πόντου,
ἀνὴρ πλούσιος. Ἀθήνησι δὲ παρέβαλε πρῶτον μὲν Σπεν-
σίππῳ ἀλλὰ καὶ τῶν Πυθαγορείων διήκουσε καὶ τὰ Πλά-
τωνος ἐξηλώκει καὶ ὕστερον ἤκουσεν Ἀριστοτέλους, ὃς
φησι Σωτίων ἐν Διαδοχαῖς. οὗτος ἐσθῆτί τε μαλακῇ ἐχρηῖτο
καὶ ὑπέρογκος ἦν τὸ σῶμα, ὥστ' αὐτὸν ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν μὴ
Ποντικὸν ἀλλὰ Πομπικὸν καλεῖσθαι. πρῶτος τ' ἦν τὸ βάδι-
σμα καὶ σεμνός. φέρεται δ' αὐτοῦ συγγράμματα κάλλιστά
τε καὶ ἄριστα· διάλογοι, ὧν ἠθικὰ μὲν

38. Περὶ τὸ 360 π.Χ.

Ἐνόσω ζῆ, αὐτοὶ περιφρονοῦν τὸν ἄνθρωπο καὶ στε-
νοχωριοῦνται, ὅταν προσδεύῃ· ὅμως κάποτε, γιὰ ἓνα
τάφο καὶ γιὰ μιὰ ἄψυχη σκιά, καταλαμβάνονται
πολιτεῖες καὶ λαοὶ πολεμοῦν.

Ὁ τρίτος, ἀπὸ τὴν Ταρσό, ἦταν σατυρογράφος· ὁ τέταρτος,
συγγραφεὺς ἰάμβων σὲ πικραμένο ὕφος· ὁ πέμπτος, ἓνας
ἀνδριαντοποιὸς ποὺ τὸν μνημονεύει ὁ Πολέμων· καὶ ὁ ἕκτος,
ἀπὸ τὴν Ἐρυθραία, ποικιλογράφος ποὺ ἔγραψε καὶ ἱστορικὰ
καὶ ῥητορικὰ ἔργα.

6. ΗΡΑΚΛΕΙΔΗΣ

86. Ὁ Ἡρακλείδης³⁸ τοῦ Εὐθύφρονος ἀπὸ τὴν Ἡράκλεια
τοῦ Πόντου ἦταν πλούσιος. Στὴν Ἀθήνα προσεκολλήθη κατὰ
πρῶτον στὸν Σπεύσιππο· ἀλλὰ καὶ τῶν Πυθαγορείων τὰ μαθή-
ματα παρηκολούθησε καὶ τοῦ Πλάτωνος τὰ συγγράμματα
ἐθαύμαζε. Καὶ τελευταῖον ἀπ' ὅλους ἄκουσε τὸν Ἀριστοτέλη.
Φοροῦσε κομπὰ μαλακὰ ἐνδύματα καὶ ἦταν τόσο σωματώδης,
ὥστε οἱ Ἀθηναῖοι δὲν τὸν ἔλεγαν Ποντικὸ (ἀπὸ τὸν Πόντο,
Πόντιος) ἀλλὰ Πομπικό. Τὸ βλέμμα του ἦταν πρᾶο καὶ ἀξιο-
πρεπές. Σώζονται ἔργα του ὠραιότατα καὶ ἐξαιρέτα. Ἀπὸ αὐτὰ
εἶναι ἠθικοὶ διάλογοι τὰ ἐξῆς:

39. Εἰδῶλα εἶναι οἱ παραστάσεις, οἱ εἰκόνες ἐκ τοῦ ἔξωτερικοῦ κόσμου.

Περὶ δικαιοσύνης γ',
 Ἐν δὲ περὶ σωφροσύνης,
 Περὶ τ' εὐσεβείας α' καὶ
 Περὶ ἀνδρείας α',
 Κοινῶς τε περὶ ἀρετῆς α' καὶ ἄλλο,
 Περὶ εὐδαιμονίας α',
 87 Περὶ τῆς ἀρχῆς α' καὶ
 Νόμων α' καὶ τῶν συγγενῶν τούτοις,
 Περὶ ὀνομάτων α',
 Συνθῆκαι α',
 Ἀκούσιος α',
 Ἐρωτικός καὶ
 Κλεινίας α'

Φυσικὰ δὲ

Περὶ νοῦ,
 Περὶ ψυχῆς καὶ κατ' ἰδίαν περὶ ψυχῆς καὶ
 Περὶ φύσεως καὶ
 Περὶ εἰδώλων,
 Περὶ Δημόκριτον,
 Περὶ τῶν οὐρανῶν α',
 Περὶ τῶν ἐν ἄδου,
 Περὶ βίων α' β',
 Αἰτίαι περὶ νόσων α',
 Περὶ τὰγαθοῦ α',
 Πρὸς τὰ Ζήνωνος α',
 Πρὸς τὰ Μήτρωνος α'

Περὶ δικαιοσύνης, τρία βιβλία.
 Περὶ σωφροσύνης.
 Περὶ εὐσεβείας.
 Περὶ ἀνδρείας.
 Περὶ ἀρετῆς γενικῶς, καὶ ἓνα δεύτερο μὲ τὸν ἴδιο τίτλο.
 Περὶ εὐδαιμονίας.
 87. Περὶ συστήματος διακυβερνήσεως (περὶ τῆς ἐξουσίας).
 Περὶ νόμων καὶ τῶν συγγενῶν πρὸς αὐτοὺς θεμάτων.
 Περὶ ὀνομάτων.
 Συνθῆκαι (συμφωνίες).
 Περὶ τοῦ ἀκουσίου.
 Ἀναφορικῶς πρὸς τὸν ἔρωτα καὶ τὸν Κλεινία.
 Ἄλλα εἶναι φυσικὲς πραγματεῖες:
 Περὶ νοῦ.
 Περὶ ψυχῆς, καὶ μία ξεχωριστὴ πραγματεία μὲ τὸν ἴδιο
 τίτλο.
 Περὶ φύσεως.
 Περὶ εἰδώλων³⁹ (εἰκόνες).
 Ἀντίκρουσις τοῦ Δημοκρίτου.
 Περὶ τῶν οὐρανίων φαινομένων.
 Περὶ τῶν πραγμάτων τοῦ κάτω κόσμου.
 Περὶ διαφορῶν τρόπων ζωῆς, δύο βιβλία.
 Οἱ αἰτίαι τῶν νόσων.
 Περὶ τοῦ ἀγαθοῦ.
 Ἀντίκρουσις τῶν θεωριῶν τοῦ Ζήνωνος.
 Ἀντίκρουσις τῶν θεωριῶν τοῦ Μήτρωνος.

40. Πάροδος: λυρική σύνθεσις, ἀδομένη ὑπὸ τοῦ χοροῦ κατὰ τὴν εἴσοδό

Γραμματικά δὲ

Περὶ τῆς Ὀμήρου καὶ Ἡσιόδου ἡλικίας α' β',
Περὶ Ἀρχιλόχου καὶ Ὀμήρου α' β'.

Καὶ μουσικά δὲ

- 88 Περὶ τῶν παρ' Εὐριπίδου καὶ Σοφοκλεῖ α' β' γ',
Περὶ μουσικῆς α' β',
Λύσεων Ὀμηρικῶν α' β',
Θεωρηματικὸν α',
Περὶ τῶν τριῶν τραγωδοποιῶν α',
Χαρακτῆρες α',
Περὶ ποιητικῆς καὶ τῶν ποιητῶν α',
Περὶ στοχασμοῦ α',
Προοπτικὸν α',
Ἡρακλείτου ἐξηγήσεις δ',
Πρὸς τὸν Δημόκριτον ἐξηγήσεις α',
Λύσεων ἐριστικῶν α' β',
Ἄξιωμα α',
Περὶ εἰδῶν α',
Λύσεις α',
Ὑποθήκαι α',
Πρὸς Διονύσιον α'.

Στὴν γραμματολογία καὶ τὴν κριτικὴ ἀνήκουν:

Περὶ τῆς ἡλικίας τοῦ Ὀμήρου καὶ τοῦ Ἡσιόδου, δύο βιβλία.
Περὶ Ἀρχιλόχου καὶ Ὀμήρου, δύο βιβλία.

Φιλολογικῆς δὲ φύσεως εἶναι:

- Περὶ τῶν παρόδων⁴⁰ στὸν Εὐριπίδου καὶ στὸν Σοφοκλεῖ, τρία βιβλία.
Περὶ μουσικῆς, δύο βιβλία.
88. Λύσεις Ὀμηρικῶν προβλημάτων, δύο βιβλία.
Περὶ θεωρημάτων.
Περὶ τῶν τριῶν τραγικῶν ποιητῶν.
Χαρακτῆρες.
Περὶ ποιήσεως καὶ ποιητῶν.
Περὶ εἰκασίας (περὶ στοχασμοῦ).
Ἀναφορικῶς μὲ τὴν πρόβλεψιν.
Ἀπόψεις τοῦ Ἡρακλείτου, τέσσερα βιβλία.
Ἀπόψεις πρὸς ἀντίκρουσιν τοῦ Δημόκριτου.
Λύσεις ἐριστικῶν προβλημάτων, δύο βιβλία.
Λογικὴ ἀπόφανσις.
Περὶ εἰδῶν.
Λύσεις.
Ὑποθήκαι.
Ἀπάντησις στὸν Διονύσιον.

του στοῦ θεάτρο.

41. Πὰ δημόσιες ὑποθέσεις.

42. Βλ. Ἀθήναιον XII, 523 - 524α ὅπου ἀντιγράφει τὸ τί ἔγραφε ὁ Ἡρακλείδης γιὰ τοὺς κοινωνικοὺς ἀγῶνες τῆς Μιλίτου. Βλ. ἀκόμα τὸν Νικόλαο

Δαμασκηνὸ F.H.G. τ. III ἀποσπ. 54, 388.

Ῥητορικά δὲ

Περὶ τοῦ ῥητορεύειν ἢ Πρωταγόρας.

Ἱστορικά·

*Περὶ τῶν Πυθαγορείων καὶ
Περὶ εὐρημάτων.*

Τούτων τὰ μὲν κωμικῶς πέπλακεν, ὡς τὸ Περὶ ἡδονῆς καὶ Περὶ σωφροσύνης· τὰ δὲ τραγικῶς, ὡς τὸ Περὶ τῶν καθ' ἄδην καὶ τὸ Περὶ εὐσεβείας καὶ τὸ Περὶ ἐξουσίας.

- 89 Ἔστι δ' αὐτῶ καὶ μεσότης τις ὁμιλητικῆ φιλοσόφων τε καὶ στρατηγικῶν καὶ πολιτικῶν ἀνδρῶν πρὸς ἀλλήλους διαλεγόμενων. ἀλλὰ καὶ γεωμετρικὰ ἐστὶν αὐτοῦ καὶ διαλεκτικά. ἄλλως τ' ἐν ἅπασιν ποικίλος τε καὶ διηρμένος τὴν λέξιν ἐστὶ καὶ ψυχαγωγεῖν ἱκανῶς δυνάμενος.

Δοκεῖ δὲ καὶ τὴν πατρίδα τυραννομένην ἐλευθερῶσαι, τὸν μόναρχον κτείναι, ὡς φησι Δημήτριος ὁ Μάγνης ἐν Ὀμωνύμοις (FHG iv. 382). ὃς καὶ τοιόνδε ἱστορεῖ περὶ αὐτοῦ· “θρέψαι αὐτὸν δράκοντα ἐκ νέου καὶ ἀυξηθέντα, ἐπειδὴ τελευτᾶν ἔμελλε, κελεῦσαί τινι τῶν πιστῶν αὐτοῦ τὸ σῶμα κατακρύψαι, τὸν δὲ δράκοντα ἐπὶ τῆς κλίνης θείναι, ἵνα δόξειεν εἰς θεοὺς μεταβεβηκέναι.

- 90 Ἐγένετο δὲ πάντα. καὶ μεταξὺ παραπεμπόντων τὸν Ἡρακλείδην τῶν πολιτῶν καὶ εὐφημούντων, ὁ δράκων ἀκούσας τῆς ἐπιβοῆς ἐξέδν τῶν ἱματίων καὶ διετάρραξε

Ῥητορικά:

Περὶ τοῦ ῥητορεύειν⁴¹ ἢ Πρωταγόρας.

Ἱστορικά:

Περὶ τῶν Πυθαγορείων.

Περὶ ἀνακαλύψεων.

Ἐκ τῶν αὐτῶν τὰ ἔργα, μερικὰ εἶναι σὲ ὕφος κωμωδίας, οἱ *Περὶ ἡδονῆς καὶ Περὶ σωφροσύνης* π.χ. πραγματεῖες· ἄλλα εἶναι σὲ ὕφος τραγωδίας, ὅπως τὰ βιβλία τὰ τιτλοφορούμενα *Περὶ τῶν καθ' ἄδην*, *Περὶ εὐσεβείας καὶ Περὶ ἐξουσίας*.

89. Κάποτε πάλι ὁ συγγραφεὺς κρατεῖται σ' ἓνα μέσο ὕφος συνομιλίας, τὸ ὁποῖον χρησιμοποιεῖ ὅταν φιλόσοφοι, στρατηγοὶ καὶ πολιτικοὶ ἄνδρες συνδιαλέγονται ἀναμεταξύ τους. Ἐκτὸς αὐτῶν ἔγραψε καὶ γεωμετρικὰ ἔργα καὶ διαλεκτικά. Σὲ ὅλα δὲ εἶναι εὐστροφὸς καὶ ὑψηλόφρων στὸ λεκτικὸ ὕφος, καὶ πολὺ ἱκανὸς στὸ νὰ σαγηνεύῃ τὸν ἀναγνώστη.

Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ τὴν πατρίδα του δυναστευομένη τὴν ἐλευθέρωσε φονεῦων τὸν τύραννό της, ὅπως βεβαιώνει ὁ Δημήτριος ὁ Μάγνης στοὺς «Ὀμωνύμους» του⁴², ὁ ὁποῖος καὶ τὰ ἐξῆς ἱστορεῖ περὶ αὐτοῦ: Ὁ Ἡρακλείδης ἔτρεφε ἀπὸ μικρὸ ἓνα φίδι πὸν εἶχε μεγαλώσει, καὶ σὰν κατάλαβε ὅτι σύντομα θὰ πεθάνη, διέταξε ἓνα ἀπὸ τοὺς πιστοὺς ἀκολούθους του, ἅμα πεθάνη νὰ κρύψῃ τὸ σῶμά του καὶ νὰ βάλῃ στὸ φέρετρο τὸ φίδι, γιὰ νὰ νομισθῇ ὅτι αὐτὸς πῆγε στοὺς θεοὺς.

90. Ὅλα αὐτὰ ἔγιναν. Καὶ καθὼς οἱ συμπατριῶτες τοῦ Ἡρακλείδου εἶχαν συγκεντρωθῆ γιὰ νὰ τὸν προπέμψουν στὴν τελευταία του κατοικία καὶ ἔλεγαν καλὰ λόγια γι' αὐτόν, τὸ φίδι ἀπὸ τὸν θόρυβο πετάχθηκε ἔξω ἀπὸ τὰ καλύμματα καὶ

ζωντανὸ φίδι».

44. Οὐδ' ἦσχύνθη: ὁ δὲ ἦσχύνθη.

43. Ἄπασι: ἅπασι. Κατὰ τὴν διόρθωσι πρέπει νὰ μεταφράσωμε: «Ἦθελες ν' ἀφήσῃς μὰ φήμη πίσω σου, ὅτι ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατό σου ἔγινες

τοὺς πλείστους. ὕστερον μέντοι ἐξεκαλύφθη πάντα καὶ ᾤφθη Ἡρακλείδης οὐχ οἷος ἐδόκει, ἀλλ' οἷος ἦν.”

Καὶ ἔστιν ἡμῶν εἰς αὐτὸν οὕτως ἔχον (A. Pal. vii. 114).

ἦθελες ἀνθρώποισι λιπεῖν φάτιν, Ἡρακλείδη,
ὡς ῥα θανῶν ἐγένου ζωὸς ἅπασι δράκων.
ἀλλὰ διεψεύσθης, σεσοφισμένε· δὴ γὰρ ὁ μὲν θῆρ
ἦε δράκων, σὺ δὲ θῆρ, σὺ σοφὸς ὢν, ἐάλως.

ταῦτα δέ φησι καὶ Ἰππόβοτος.

- 91 Ἐρμῆπος (FHG iii. 46 sq.) δὲ λιμοῦ κατασχόντος τὴν χώραν φησὶν αἰτεῖν τοὺς Ἡρακλεώτας τὴν Πυθίαν λύσιν. τὸν δὲ Ἡρακλείδην διαφθεῖραι χρήμασι τοὺς τε θεωροὺς καὶ τὴν προειρημένην, ὥστ' ἀνειπεῖν ἀπαλλαγῆσθαι τοῦ κακοῦ, εἰ ζῶν μὲν Ἡρακλείδης ὁ Εὐθύφρονος χρυσῶ στεφάνῳ στεφανωθείη πρὸς αὐτῶν, ἀποθανῶν δὲ ὡς ἦρως τιμῶτο. ἐκομίσθη ὁ δῆθεν χρησιμὸς καὶ οὐδὲν ὄναντο οἱ πλάσαντες αὐτόν. αὐτίκα γὰρ ἐν τῷ θεάτρῳ στεφανούμενος ὁ Ἡρακλείδης ἀπόπληκτος ἐγένετο, οἱ τε θεωροὶ καταλευσθέντες διεφθάρησαν. ἀλλὰ καὶ ἡ Πυθία τὴν αὐτὴν ὥραν κατιοῦσα ἐς τὸ ἄδυτον καὶ ἐπιστάσα ἐνὶ τῶν δρακόντων δηχθεῖσα παραχορῆμα ἀπέπνευσε. καὶ τὰ μὲν περὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ τσσαῦτα.

45. Πυρρίχιος: εἶδος ὀρχήσεως.

προεκάλεσε μεγάλη ταραχή. Ὑστερα ὁμοῦς ἀπεκαλύφθησαν τὰ πάντα καὶ ἀπεδείχθη ὁ Ἡρακλείδης ὄχι τέτοιος, ὅπως ἐνεφανίζετο, ἀλλὰ τέτοιος πὺ πραγματικὰ ἦταν.

Ἐγραψα γι' αὐτὸν τὰ ἐξῆς:

ἦθελες, Ἡρακλείδη, ν' ἀφήσης στὸ ἀνθρώπινο γένος τὴν φήμη, ὅτι μετὰ τὸν θάνατό σου ζοῦσες μὲ τὴν μορφὴν δράκοντα⁴³. Ἀλλὰ διαψεύσθηκες, ἐσὺ σοφιστὴ, διότι τὸ ζῶο βέβαια ἦταν πραγματικὰ δράκοντας, ἐσὺ ὁμοῦς ἀπεκαλύφθης ζῶο μᾶλλον παρὰ σοφός.

Αὐτὰ δὲ τὰ ἀναφέρει καὶ ὁ Ἰππόβοτος.

91. Ὁ δὲ Ἐρμῆπος διηγεῖται ὅτι, ὅταν ἔπεσε πεῖνα στὸν τόπο τους, οἱ Ἡρακλειῶτες ἐζήτησαν ἀπὸ τὴν Πυθία νὰ τοὺς ἀνακουφίσῃ ἀπὸ τὸ κακό. Ὁ Ἡρακλείδης τότε ἐδωροδόκησε τοὺς ἀπεσταλμένους καὶ τὴν Πυθία νὰ ποῦν ὅτι θὰ γλυτώσουν ἀπὸ τὴν θεομηνία, μόνον ἂν στεφανώσουν μὲ χρυσὸ στεφάνι τὸν Ἡρακλείδη τοῦ Εὐθύφρονος, μετὰ δὲ τὸν θάνατό του νὰ τὸν τιμοῦν ὡς ἦρως. Ὁ δῆθεν χρησιμὸς προσεκομίσθη, ἀλλὰ τίποτε δὲν ἐκέρδισαν οἱ πλαστογράφοι του. Γιατὶ τὴν στιγμή πὺ τὸν ἐστεφάνωναν στὸ θεᾶτρο, ὁ Ἡρακλείδης ἔπαθε ἀποπληξία, οἱ δὲ ἀπεσταλμένοι, λιθοβοληθέντες, ἐφρονεύθησαν. Ἀλλὰ καὶ ἡ Πυθία, κατεβαίνοντας τὴν ἴδια ἀκριβῶς ὥρα στὸ ἄδυτο, μόλις ἐκάθισε στὴν ἔδρα της, τὴν ἐδάγκωσε ἕνα φίδι καὶ ξειψύχησε ἐπὶ τόπου. Αὐτὰ λοιπὸν λέγονται γύρω ἀπὸ τὸν θάνατό του.

46. Αὐτὸν τὸν Ἡρακλείδη Λέμβο συχνὰ τὸν ἐπικαλεῖται ὁ Λαέρτιος.

47. Περὶ τὸ 446 - 366 π.Χ.

48. Πιθανῶς πρόκειται γιὰ τὴν μάχη πὺ ἐγινε τὸ 426 π.Χ. καὶ πὺ τὴν μνη-

92 Φησὶ δ' Ἀριστόξενος ὁ μουσικός (Wehrli ii, fg. 114) καὶ τραγωδίας αὐτὸν ποιεῖν καὶ Θέσπιδος αὐτὰς ἐπιγράφειν. Χαμαιλέων (Koeperke, fg. 38) τε τὰ παρ' ἐαυτῷ φησι κλέψαντα αὐτὸν τὰ περὶ Ἡσιόδου καὶ Ὀμήρου γράφαι· ἀλλὰ καὶ Ἀντίδωρος <δ> Ἐπικούρειος ἐπιτιμᾷ αὐτῷ, τοῖς Περὶ δικαιοσύνης ἀντιλέγων. ἔτι καὶ Διονύσιος ὁ Μεταθέμενος (ἢ Σπίνθαρος, ὡς ἔνιοι) γράψας τὸν Παρθενοπαῖον (N², p. 839 sp.) ἐπέγραψε Σοφοκλέους. ὁ δὲ πιστεύσας εἰς τι τῶν ἰδίων συγγραμμάτων ἐχοῖτο μαρτυροῖς ὡς Σοφοκλέους.

93 Αἰσθόμενος δ' ὁ Διονύσιος ἐμήνυσεν αὐτῷ τὸ γεγονός· τοῦ δ' ἀρνούμενου καὶ ἀπιστοῦντος ἐπέστειλεν ἰδεῖν τὴν παραστιχίδα· καὶ εἶχε Πάγκαλος· οὗτος δ' ἦν ἐρώμενος Διονυσίου· ὡς δ' ἔτι ἀπιστῶν ἔλεγε κατὰ τύχην ἐνδέχεσθαι οὕτως ἔχειν, πάλιν ἀντεπέστειλεν ὁ Διονύσιος ὅτι “καὶ ταῦτα εὐρήσεις

A. γέρων πίθηκος οὐχ ἀλίσκεται πάγῃ·

B. ἀλίσκεται μὲν, μετὰ χρόνον δ' ἀλίσκεται.”

καὶ πρὸς τούτοις· “Ἡρακλείδης γράμματα οὐκ ἐπίσταται οὐδ' ἠσχύνθη.”

92. Πέραν αὐτῶν, ὁ Ἀριστόξενος ὁ μουσικός βεβαιώνει ὅτι ἔγραψε καὶ τραγωδίες τις ὁποῖες ὅμως παρουσίαζε ὅτι τις ἔγραψε ὁ Θέσπις. Κι' ὁ Χαμαιλέων τὸν κατηγορεῖ γιὰ λογοκλοπία, ἰσχυριζόμενος ὅτι τὰ ἔργα του περὶ Ἡσιόδου καὶ Ὀμήρου τὰ ἔγραψε ὁ Ἡρακλείδης κλέβοντας τὰ δικά του. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀντίδωρος ὁ Ἐπικούρειος τὸν ἐπικρίνει, καταπολεμῶν τις ἀντιλήψεις πού διετύπωσε στὴν «Περὶ δικαιοσύνης» πραγματεία του. Ἀκόμη καὶ ὁ Διονύσιος ὁ Μεταθέμενος, ἢ «Σπίθα» (Σπίνθαρος) ὅπως τὸν λέγουν μερικοί, γράφοντας τὸν «Παρθενοπαῖο», τὸν ἐπιλοφόρησε ὡς θεατρικὸ ἔργο τοῦ Σοφοκλέους.

93. Ὁ Ἡρακλείδης τὸ ἐπίστευσε καὶ σ' ἓνα ἀπὸ τὰ ἔργα του μετεχειρίζετο ἀπ' αὐτὸ τὸ βιβλίον ἀποδείξεις ὡς ἀποδείξεις τοῦ Σοφοκλέους. Ἀντιληφθεὶς τοῦτο ὁ Διονύσιος, τοῦ ἐξωμολογήθη τὴν πραγματικότητα· ἐπειδὴ ὅμως αὐτὸς ἠρνεῖτο νὰ τὸ παραδεχθῆ καὶ δυσπιστοῦσε, τοῦ ἔγραψε νὰ κυττάξῃ τὴν ἀκροστιχίδα, ὅπου ὑπῆρχε τὸ ὄνομα Πάγκαλος, ὁ ὁποῖος ἦταν ἐρώμενος (ἐρωμένος) τοῦ Διονυσίου. Ἐπειδὴ ὅμως πάλι ὁ Ἡρακλείδης δὲν ἐπίστευε, καὶ ἔλεγε ὅτι πιθανὸν αὐτὸ νὰ ἔγινε κατὰ τύχην, τοῦ ξανάγραψε ὁ Διονύσιος καὶ τοῦ ἔλεγε ὅτι στὸ βιβλίον «θὰ βρῆς καὶ τούτους τοὺς στίχους:

A. Γέροντας πίθηκος δὲν συλλαμβάνεται σὲ παγίδα.

B. Συλλαμβάνεται στὸ τέλος, ἀλλὰ ὕστερα ἀπὸ μακροχρόνια προσπάθεια».

Καὶ προσέθετε: «Ὁ Ἡρακλείδης εἶναι ἀγράμματος καὶ οὔτε ντρᾶπηκε γι' αὐτὴν τὴν ἀγραμματοσύνην του»⁴⁴.

μονεύει ὁ Θουκυδίδης, III, 91.

94 *Γεγόνασι δ' Ἡρακλείδαι τεσσαρεσκαίδεκα· πρῶτος αὐτὸς οὗτος· δεύτερος πολίτης αὐτοῦ, πυρρίχας καὶ φλυαρίας συντεταγμένος· τρίτος Κυμαῖος, γεγραφὼς Περσικὰ ἐν πέντε βιβλίοις· τέταρτος Κυμαῖος, ῥήτωρ τέχνας γεγραφὼς· πέμπτος Καλλατιανὸς ἢ Ἀλεξανδρεὺς, γεγραφὼς τὴν Διαδοχὴν ἐν ἕξι βιβλίοις καὶ Λεμβεντικὸν λόγον, ὅθεν καὶ Λέμβος ἐκαλεῖτο· ἕκτος Ἀλεξανδρεὺς, γεγραφὼς τὰ Περσικὰ ἰδιώματα· ἕβδομος διαλεκτικὸς Βαργυληΐτης, κατ' Ἐπικούρου γεγραφὼς· ὄγδοος ἰατρὸς τῶν ἀπὸ Ἰκεσίου ἕνατος ἰατρὸς Ταραντῖνος, ἐμπειρικὸς· δέκατος ποιητικὸς, παραινέσεις γεγραφὼς· ἐνδέκατος ἀνδριαντοποιὸς Φωκαεὺς· δωδέκατος ἐπιγραμμάτων ποιητὴς Λιγυρὸς· τρισκαίδεκατος Μάγνης, Μιθραδατικὰ γεγραφὼς· τεσσαρεσκαίδεκατος ἀστρολογούμενα συγγεγραφὼς.*

49. Τὸν τύπο τοῦ «Προτρεπτικοῦ» (παρόρμησι στὴν φιλοσοφία) τὸν ἐχρη-

94. Ὑπήρξαν δὲ δεκατέσσερις Ἡρακλείδαι: 1. Αὐτὸς ποὺ ἐξετάσαμε. 2. Ἐνας συμπατριώτης του ποὺ ἔγραψε πυρρίχι-
ους⁴⁵ στίχους καὶ μύθους. 3. Ἐνας ἀπὸ τὴν Κύμη ποὺ ἔγραψε
γιὰ τὴν Περσία σὲ πέντε βιβλία. 4. Ἐνας ἄλλος ἀπὸ τὴν Κύμη
ποὺ ἔγραψε ρητορικὰ ἐγχειρίδια. 5. Ἐνας Καλλατιανὸς ἢ Ἀλε-
ξανδρεὺς τὴν καταγωγὴ, συγγραφεὺς τῆς «*Διαδοχῆς*» (φιλοσό-
φων) σὲ ἕξι βιβλία, καὶ τοῦ ἔργου «*Λεμβεντικός*», ἀπὸ τὸ ὁποῖο
ὠνομάσθη Λέμβος⁴⁶. 6. Ἐνας ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια ποὺ
ἔγραψε γιὰ τὸν χαρακτήρα τῶν Περσῶν. 7. Ἐνας διαλεκτικὸς
Βαργυληΐτης τὴν καταγωγὴ ποὺ στὰ συγγράμματά του ἤσκησε
πολεμικὴ κατὰ τοῦ Ἐπικούρου. 8. Ἐνας ἰατρὸς τῆς σχολῆς τοῦ
Ἰκεσίου. 9. Ἄλλος ἰατρὸς ἀπὸ τὸν Τάραντα, ἐμπειρικὸς. 10.
Ἐνας ποιητὴς ποὺ ἔγραψε παραινέσεις. 11. Ἐνας ἀνδριαντο-
ποιὸς ἀπὸ τὴν Φώκεια. 12. Ἐνας ποιητὴς ἐπιγραμμάτων ἀπὸ
τὴν Λιγυρία. 13. Ὁ ἐκ Μαγνησίας Ἡρακλείδης ποὺ ἔγραψε
ἱστορία τοῦ Μιθραδάτου. 14. Ὁ Ἡρακλείδης ποὺ ἔγραψε
ἀνθολογία ἀστρονομίας.

οιμοποίησε πρῶτος ὁ Ἀντισθένης.

ΑΝΤΙΣΘΕΝΗΣ

- 1 Ἀντισθένης Ἀντισθένους Ἀθηναῖος. ἐλέγετο δ' οὐκ εἶναι ἰθαγενῆς ὅθεν καὶ πρὸς τὸν ὀνειδίζοντα εἶπεῖν, “καὶ ἡ μήτηρ τῶν θεῶν Φρυγία ἐστίν.” ἐδόκει γὰρ εἶναι Θράκτης μητρός ὅθεν καὶ ἐν Τανάγρα κατὰ τὴν μάχην εὐδοκμήσας ἔδωκε λέγειν Σωκράτει ὡς οὐκ ἂν ἐκ δυοῖν Ἀθηναίων οὕτω γεγόνοι γενναῖος, καὶ αὐτὸς δὲ τοὺς Ἀθηναίους ἐπὶ τῷ γηγενεῖς εἶναι σεμνυνομένους ἐκφραλίζων ἔλεγε μηδὲν εἶναι κοχλιῶν καὶ ἀπτελέβων εὐγενεστέρους.
- 2 Οὗτος κατ' ἀρχὰς μὲν ἤκουσε Γοργίου τοῦ ῥήτορος ὅθεν τὸ ῥητορικὸν εἶδος ἐν τοῖς διαλόγοις ἐπιφέρει καὶ μάλιστα ἐν τῇ Ἀληθείᾳ καὶ τοῖς Προτρεπτικοῖς. φησὶ δ' Ἐρμῆπος (FHG iii. 45) ὅτι προεἴλετο ἐν τῇ τῶν Ἰσθμίων πανηγύρει ψέξει τε καὶ ἐπαινέσαι Ἀθηναίους, Θηβαίους, Λακεδαιμονίους· εἶτα μέντοι παραιτήσασθαι ἰδόντα πλείους ἐκ τῶν πόλεων ἀφικμένους.

50. Πρβλ. καὶ ἀμέσως κατωτέρω, 9 καὶ 11.

51. Πρβλ. Μάρκος Αὐρηλῖος Ἀντωνῖνος, VII 3: Ἀντισθενικόν, βασιλικόν μὲν εὖ πράττειν, κακῶς δὲ ἀκούειν. Καὶ Πλουτάρχου Ἀλέξανδρος C. 41.

1. ΑΝΤΙΣΘΕΝΗΣ

1. Ὁ Ἀντισθένης τοῦ Ἀντισθένους ἦταν Ἀθηναῖος⁴⁷. Ἐλέγετο ὅμως ὅτι δὲν ἦταν καθαρόαιμος Ἀθηναῖος. Π' αὐτὸ καὶ σ' ἐκείνον πού τὸν ἐκοροΐδευε γιὰ τὸ ζήτημα αὐτὸ τοῦ εἶπε: «καὶ ἡ μητέρα τῶν θεῶν εἶναι ἀπὸ τὴν Φρυγία». Πιὰτί, φαίνεται, ἡ μητέρα τοῦ ἦταν Θράκισσα. Π' αὐτὸ καὶ ὅταν διεκριθῆ στὴν μάχη τῆς Τανάγρας⁴⁸, ἔδωκε τὴν εὐκαιρία στὸν Σωκράτη νὰ παρατηρήσῃ ὅτι δὲν μπορούσε ἀπὸ δύο Ἀθηναίους γονεῖς νὰ γεννηθῆ ἓνας τόσο γενναῖος ἄνθρωπος. Ἀλλὰ κι' ὁ ἴδιος ἔδειχνε τὴν περιφρόνησί του στοὺς Ἀθηναίους πού ὑπερηφανεύοντο ὅτι εἶναι γηγενεῖς, λέγοντάς τους ὅτι αὐτὸ καθόλου δὲν τοὺς κάνει ἀριστοκρατικώτερη τὴν καταγωγή ἀπὸ ἐκείνη τῶν σαλιγκαριῶν καὶ τῶν ἀπτέρων ἀκρίδων.

2. Κατ' ἀρχὰς ἄκουσε τὴν διδασκαλία τοῦ ῥήτορος Γοργίου γι' αὐτὸ στοὺς διαλόγους του εἰσάγει τὸ ῥητορικὸ ὕφος, καὶ πρὸ πάντων στίς συγγραφές του «Ἀλήθεια» καὶ «Προτρεπτικοί»⁴⁹. Ὁ Ἐρμῆπος γράφει ὅτι εἶχε σκοπὸ νὰ ὀμιλήσῃ στὸν κόσμον πού συγκεντρωνόταν στοὺς ἀγῶνες τῶν Ἰσθμίων γιὰ τὰ ἐλαττώματα καὶ τὰ προτερήματα τῶν Ἀθηναίων, τῶν Θηβαίων καὶ τῶν Λακεδαιμονίων· ἀλλὰ ὕστερα παρητήθη τῆς ιδέας αὐτῆς, ὅταν εἶδε πολλοὺς πού ἦλθαν ἀπ' αὐτὲς τίς πόλεις.

52. Ἡ μητέρα τοῦ ἦταν σκλάβη ἀπὸ τὴν Θράκη.

53. Δηλαδή χωρὶς νὰ προσηγηθῆ μακρὰ ἐπώδυνη ἀρρώστια ἢ συμφορές,

Ἔυτερον δὲ παρέβαλε Σωκράτει, καὶ τοσοῦτον ὄνατο αὐτοῦ, ὥστε παρήνει τοῖς μαθηταῖς γενέσθαι αὐτῷ πρὸς Σωκράτην συμμαθητάς. οἰκῶν τ' ἐν Πειραιεὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν τοὺς τετταράκοντα σταδίους ἀνιών ἤκονε Σωκράτους, παρ' οὗ καὶ τὸ καρτερικὸν λαβὼν καὶ τὸ ἀπαθὲς ζηλώσας κατήρξε πρῶτος τοῦ κυνισμοῦ. καὶ ὅτι ὁ πόνος ἀγαθὸν συνέστησε διὰ τοῦ μεγάλου Ἡρακλέους καὶ τοῦ Κύρου, τὸ μὲν ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων, τὸ δὲ ἀπὸ τῶν βαρβάρων ἐλκύσας.

- 3 Πρῶτός τε ὠρίσατο λόγον εἰπών, «λόγος ἐστὶν ὁ τὸ τί ἦν ἢ ἔστι δηλῶν.» ἔλεγέ τε συνεχές, «μανεῖν μᾶλλον ἢ ἠσθεῖν.» καὶ «χρὴ τοιαύταις πλησιάζειν γυναιξίν αἱ χάριν εἶσονται.» πρὸς τε τὸ Ποντικὸν μειράκιον μέλλον φοιτᾶν αὐτῷ καὶ πυθόμενον τίνων αὐτῷ δεῖ φησί, «βιβλαρίου καινοῦ καὶ γραφείου καινοῦ καὶ πινακιδίου καινοῦ, τὸν νοῦν παρεμφαίνων. πρὸς δὲ τὸν ἐρόμενον ποδαπὴν γήμη ἔφη, «ἂν μὲν καλήν, ἔξεις κοινήν, ἂν δὲ αἰσχροάν, ἔξεις ποιινήν.» ἀκούσας ποτὲ ὅτι Πλάτων αὐτὸν κακῶς λέγει, «βασιλικόν,» ἔφη, «καλῶς ποιῶντα κακῶς ἀκούειν.»

Ἄργότερα, ἦλθε σὲ ἐπαφὴ μὲ τὸν Σωκράτη, καὶ τόση ὀφέλεια προσεπορίσθη ἀπὸ αὐτόν, ὥστε συνιστοῦσε στοὺς δικούς του τοὺς μαθητὲς νὰ γίνουν μαζί του μαθητὲς τοῦ Σωκράτους. Ἔμενε στὸν Πειραιᾶ, καὶ ἀνέβαινε κάθε ἡμέρα μὲ τὰ πόδια τὰ σαράντα στάδια γιὰ τὴν Ἀθήνα, γιὰ ν' ἀκούῃ τὸν Σωκράτη. Ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔλαβε τὴν καρτερικότητα, δείχνοντας τὴν ἀπάθειά του ἔναντι τῶν ἀντιξοοτήτων καὶ τῶν δεινῶν τῆς ζωῆς, καὶ ἔτσι ἐγκαινίασε τὸν Κυνικὸ τρόπο ζωῆς. Καὶ ἀπεδείκνυε ὅτι ὁ κόπος κ' ὁ ἀγώνας (πόνος) εἶναι ἀγαθὸ μὲ ἀπόδειξι τὸν μεγάλο Ἡρακλῆ καὶ τὸν Κύρο, λαμβάνοντας ἔτσι ἓνα ὑπόδειγμα ἀπὸ τὸν ἑλληνικὸ κόσμον καὶ ἓνα ἄλλο ἀπὸ τὸν βαρβαρικόν.

3. Πρῶτος ὠρίσε τὸν λόγον εἰπών ὅτι «λόγος εἶναι αὐτὸ ποὺ δηλώνει τὸ τί ἓνα πράγμα ἦταν ἢ εἶναι». Συνήθιζε δὲ νὰ λέγῃ ὅτι «καλύτερα νὰ τρελλαθῆ παρὰ νὰ παραδοθῆ στὴν ἡδονή», καὶ ὅτι πρέπει νὰ πλησιάζωμε ἐκεῖνες τίς γυναῖκες ποὺ θὰ αἰσθανθοῦν εὐγνωμοσύνη»⁵⁰. Στὸ παιδί ἀπὸ τὸν Πόντον ποὺ ἐπρόκειτο νὰ φοιτήσῃ στὴν σχολή του καὶ τὸν ρωτοῦσε τί σύνεργα χρειάζονται τοῦ ἀπήντησε ὅτι χρειάζεται «ἓνα καινούργιο βιβλίον, μία καινούργια πέννα καὶ μία καινούργια πλάκα», ὑπονοῶν (μὲ τὴν ἐπανάληψιν τῆς λέξεως καινοῦ) τὴν ἀνάγκη καὶ νοῦ καὶ μυαλοῦ. Πρὸς ἐκεῖνον ποὺ τὸν ρωτοῦσε τί γυναῖκα νὰ νυμφευθῆ (ὁμορφη ἢ ἄσχημη), ἀπήντησε «ἂν νυμφευθῆς ὁμορφη, θὰ τὴν ἔχῃς «κοινή», ἂν ἄσχημη «ποιινή». Σὰν ἄκουσε ὅτι ὁ Πλάτων τὸν κακολογεῖ, εἶπε ὅτι «εἶναι βασιλικὸ προνόμιον νὰ κάνῃς καλὸ καὶ νὰ κατακρίνεσαι»⁵¹.

καὶ σὲ στιγμὲς εὐχάριστες. «Καλὸ μολύβι!» εὔχονταν ἀναμεταξύ τους καὶ οἱ

ἀρματολοὶ κ' οἱ κλέφτες. Καὶ ὁ Σοφοκλῆς μὲ τούτους ἔδωκε τοὺς στίχους κλείνει τὴν τραγωδίαν του «Οἰδίπους Τύραννος»: «Μηδένα ὀλβίζειν, πρὶν ἂν τέραμα

- 4 Μνούμενός ποτε τὰ Ὀρφικά, τοῦ ἱερέως εἰπόντος ὅτι οἱ ταῦτα μνούμενοι πολλῶν ἐν ἕδου ἀγαθῶν μετίσχοι, “τί οὖν,” ἔφη, “οὐκ ἀποθνήσκεις;” ὄνειδιζόμενός ποτε ὡς οὐκ εἶη ἐκ δύο ἐλευθέρων, “οὐδὲ γὰρ ἐκ δύο,” ἔφη, “παλαιστικῶν, ἀλλὰ παλαιστικός εἰμι.” ἐρωτώμενος διὰ τί ὀλίγους ἔχει μαθητάς, ἔφη, “ὅτι ἀργυρέα αὐτοὺς ἐκβάλλω ῥάβδῳ.” ἐρωτηθεὶς διὰ τί πικρῶς τοῖς μαθηταῖς ἐπιπλήττει, “καὶ οἱ ἰατροί,” φησί, “τοῖς κάμνουσιν.” ἰδὼν ποτε μοιχὸν φεύγοντα, “ὡς δυστυχής” εἶπε, “**πηλίκον κίνδυνον ὀβολοῦ διαφυγεῖν ἐδύνασο.**” κρεῖττον ἔλεγε, καθά φησιν Ἐκάτων ἐν ταῖς Χρείαις (Gomoll 21), **εἰς κόρακας ἢ εἰς κόλακας ἐμπεισεῖν** οἱ μὲν γὰρ νεκρούς, οἱ δὲ ζῶντας ἐσθίουσιν.
- 5 Ἐρωτηθεὶς τί μακαριώτερον ἐν ἀνθρώποις, ἔφη, “εὐτυχοῦντα ἀποθανεῖν.” γνωρίμου ποτὲ πρὸς αὐτὸν ἀποδυρομένου ὡς εἶη τὰ ὑπομνήματα ἀπολωλεκώς, “**ἔδει γὰρ,**” ἔφη, “**ἐν τῇ ψυχῇ αὐτὰ καὶ μὴ ἐν τοῖς χαρτίοις καταγράφειν.**” ὥσπερ ὑπὸ τοῦ ἰοῦ τὸν σίδηρον, οὕτως ἔλεγε τοὺς φθονερούς ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἥθους κατεσθίεσθαι. τοὺς βουλομένους ἀθανάτους εἶναι ἔφη δεῖν εὐσεβῶς καὶ δικαίως ζῆν. τότε ἔφη τὰς πόλεις ἀπόλλυσθαι, ὅταν μὴ δύνωνται

τοῦ βίου περάση, μηδὲν ἀλγεινὸν παθῶν».

4. Μνούμενος κάποτε στὰ Ὀρφικά μυστήρια, ὅταν τοῦ εἶπε ὁ ἱερεὺς ὅτι οἱ μνούμενοι σ' αὐτὰ θὰ ἀπολαύσουν πολλὰ καλὰ στὸν ἄλλον κόσμο, «τί κάθεσαι», τοῦ εἶπε, «καὶ δὲν πεθαίνεις!». Ὀνειδιζόμενος ἐπειδὴ δὲν ἦταν ἀπὸ δύο ἐλευθέρους γονεῖς⁵², εἶπε «μὰ οὔτε ἀπὸ παλαιστῆς εἶμαι, καὶ ὅμως εἶμαι παλαιστής». Ἐρωτηθεὶς γιατί ἔχει ὀλίγους μαθητές, «γιατί μὲ ἀσημένιο ραβδί», εἶπε, «τοὺς πετᾶω ἔξω». Ὄταν πάλι τὸν ρώτησαν γιατί τόσο αὐστηρὰ μαλῶνει τοὺς μαθητές του, «μὰ κί' οἱ ἰατροί», εἶπε, «τὸ ἴδιο κάνουν στοὺς ἄρρωστους». Βλέποντας κάποια ἡμέρα ἓνα μοιχὸ πού ἔτρεχε γιατί ἐκινδύνευε ἡ ζωὴ του, «ἂ, κακομοίρη», φώναξε, «τί μεγάλο κίνδυνο χρειάσθηκε νὰ διαφύγης γιὰ ἓνα ὀβολό». Καλύτερα, ἔλεγε, ὅπως ἀναφέρει ὁ Ἐκάτων στὰ «Ἀνέκδοτά» του, νὰ πέσης σὲ κόρακες παρὰ σὲ κόλακες· γιατί οἱ πρῶτοι σὲ τρώγουν νεκρό, οἱ δεύτεροι ὅμως σὲ τρώγουν ζωντανόν.

5. Ἐρωτηθεὶς ποιά εἶναι ἡ ὑψίστη ἀνθρωπίνη μακαριότης, τὸ νὰ πεθάνη κανεὶς εὐτυχῶν», ἀπεκρίθη⁵³. Ὄταν κάποτε ἓνας φίλος του τοῦ παρεπονεῖτο ὅτι εἶχε χάσει τὶς σημειώσεις, «ἔπρεπε νὰ τὶς καταγράψης στὸ μυαλό σου» τοῦ εἶπε, «κί' ὄχι στὰ χαρτιά». Ὄπως ἡ σκουριά κατατρώγει τὸ σίδηρο, ἔτσι, ἔλεγε, καὶ οἱ φθονεροὶ κατατρώγονται ἀπὸ τὸ δικό τους τὸ πάθος. Ἐκεῖνοι πού θέλουν νὰ γίνουν ἀθάνατοι, πρέπει, εἶπε, εὐσεβῶς καὶ δικαίως νὰ ζοῦν. Τότε, εἶπε, τὰ κράτη ἀφανίζονται, ὅταν δὲν μποροῦν νὰ ξεχωρίσουν τοὺς φαύλους ἀπὸ τοὺς

54. Ὁ Διογένης ἦταν μαθητὴς τοῦ Ἀντισθένης καὶ ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους διαδόχους του.

55. Πρβλ. Πλάτωνος *Φαῖδρο*, 260 C.

τοὺς φαύλους ἀπὸ τῶν σπουδαίων διακρίνειν. ἐπαινούμενος ποτε ὑπὸ πονηρῶν, ἔφη, «ἀγωνιῶ μὴ τι κακὸν εἰργασμαι.»

- 6 Ὀμοιοῦντων ἀδελφῶν συμβίωσιν παντὸς ἔφη τείχους ἰσχυροτέραν εἶναι. τοιαῦτ' ἔφη δεῖν ἐφόδια ποιεῖσθαι ἃ καὶ ναυαγήσαντι συγκολυμβήσει. ὄνειδιζόμενός ποτ' ἐπὶ τῷ πονηροῖς συγγενέσθαι, «καὶ οἱ ἰατροί,» φησί, «μετὰ τῶν νοσοῦντων εἰσίν, ἀλλ' οὐ πυρέττουσιν.» ἄτοπον ἔφη τοῦ μὲν σίτου τὰς αἴρας ἐκλέγειν καὶ ἐν τῷ πολέμῳ τοὺς ἀχρεῖους, ἐν δὲ πολιτείᾳ τοὺς πονηροὺς μὴ παραιτεῖσθαι. ἐρωτηθεὶς τί αὐτῷ περιέγονεν ἐκ φιλοσοφίας, ἔφη, «τὸ δύνασθαι ἐναντῷ ὀμιλεῖν.» εἰπόντος αὐτῷ τινος παρὰ πότον, «ἄσον,» «σύ μοι,» φησὶν, «αὐλησον.» Διογένης χιτῶνα αἰτοῦντι πτύξαι προσέταξε θοῖμάτιον. ἐρωτηθεὶς τί τῶν μαθημάτων ἀναγκαιότατον, «τὸ περιαιρεῖν,» ἔφη, «τὸ ἀπομανθάνειν.» παρεκελεύετό τε κακῶς ἀκούοντας καρτερεῖν μᾶλλον ἢ εἰ λίθοις τις βάλλοιτο.

7 Ἐσκωπτέ τε Πλάτωνα ὡς **τετυφωμένον**. πομπῆς γούν γενομένης ἵππον θεασάμενος φρουακτὴν φησι πρὸς τὸν Πλάτωνα, «ἐδόκει μοι καὶ σὺ ἵππος ἂν εἶναι λαμπρυν-τής.» τοῦτο δὲ ἐπεὶ καὶ συνεχῆς ὁ Πλάτων ἵππον ἐπῆνει. καὶ ποτ' ἐλθὼν πρὸς αὐτὸν νοσοῦντα καὶ θεασάμενος

καλοῦς. Ἐπαινούμενος κάποτε ἀπὸ ἀχρεῖους «ἀγωνιῶ», εἶπε, «μήπως ἔκανα τίποτε κακό».

6. Ἡ συμβίωσις ὁμοιοῦντων ἀδελφῶν, εἶπε, εἶναι ἰσχυροτέρα παντὸς τείχους, καὶ ὅτι τὰ καλύτερα ἐφόδια γιὰ ἓνα ταξίδι εἶναι ἐκεῖνα πού καὶ σὲ περίπτωσι ναυαγίου θὰ μπορούν νὰ ἐπιπλέουν μαζί σου. Ὀνειδιζόμενος ὅτι κάνει παρέα μὲ παλιανθρώπους, «καὶ οἱ γιατροί,» εἶπε, «μὲ τοὺς ἄρρωστους ἀνακατεύονται, ἀλλὰ πυρετὸ δὲν ἔχουν». Εἶναι παράξενο, εἶπε, ἀπὸ τὸ σιτάρι νὰ βγάζωμε τὴν ἥρα, καὶ στὸν πόλεμο νὰ παραμερίζωμε τοὺς ἀκατάλληλους, ἀλλὰ νὰ μὴ ἀπομακρύνωμε ἀπὸ τὴν διοίκησι τοῦ κράτους τοὺς κακοὺς πολῖτες. Ἐρωτηθεὶς τί ὠφέλεια εἶχε ἀπὸ τὴν φιλοσοφία, «τὸ νὰ μπορῶ», εἶπε, «νὰ συνομιλῶ μὲ τὸν ἑαυτό μου». Ὄταν κάποιος, ἐκεῖ πού ἔπιναν, τοῦ εἶπε «πές μας καὶ ἓνα τραγούδι», «συνόδεψέ με κι' ἐσὺ μὲ τὴν φλογέρα σου», τοῦ εἶπε. Ὄταν ὁ Διογένης τοῦ ἐζήτησε ἓνα χιτῶνα⁵⁴, τοῦ εἶπε νὰ ἀναδιπλώσῃ τὸ ἱμάτιό του.

7. Ἐρωτηθεὶς ποῖο μάθημα εἶναι ἀναγκαιότατο, «ἐκεῖνο», εἶπε, «πού θὰ μᾶς ἐξασφαλίσῃ ἀπὸ τὸ νὰ λησμονοῦμε ὅ,τι ἐμάθαμε». Καὶ συνεβούλευε νὰ εἴμεθα περισσότερο καρτερικοί, ὅταν μᾶς συκοφαντοῦν, παρὰ ὅταν μᾶς λιθοβολοῦν.

Εἰρωνευόταν τὸν Πλάτωνα ὡς **ματαιόδοξο**. Ὄταν εἶδε σὲ κάποια πομπή ἓνα ζωηρὸ πολεμικὸ ἄλογο, ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν Πλάτωνα τοῦ εἶπε: «Μοῦ φαινόσουν καὶ ἐσὺ σὰν περήφανο ἄλογο». Τοῦτο δὲ ἐπειδὴ διαρκῶς ὁ Πλάτων ἐπαινοῦσε τὰ ἄλογα. Καὶ ὅταν κάποια ἡμέρα τὸν ἐπεσκέφθῃ πού ἦταν ἄρρωστος καὶ εἶδε τὴν λεκάνη πού ἔκανε ἐμετὸ ὁ Πλά-

56. Οἱ στρατηγοὶ ἦσαν κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα οἱ σπουδαιότεροι τῶν Ἀθηναίων ἀρχόντων. Ὑπεράσπιζαν τὸ κράτος κατὰ παντὸς ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ κινδύνου, εἶχαν ἀναλάβει τὴν φρούρησι τῶν ὀχυρῶν, τοῦ στόλου καὶ τοῦ ὕλικου πολέμου, τὴν κατάταξι τῶν στρατιωτῶν, ναυτῶν, τὴν εἰσπραξι τῶν

στρατιωτικῶν φόρων κ.λ.π.

57. Πρβλ. Αἰλιανοῦ *Ποικίλη ἱστορία*, IX, 35.

λεκάνην ἔνθα ὁ Πλάτων ἐμημέκει ἔφη, “χολὴν μὲν ὄρῳ ἔνταῦθα, **τυφον** δὲ οὐχ ὄρῳ.”

- 8 **Συνεβούλευεν Ἀθηναίους τοὺς ὄνους ἵππους ψηφίσασθαι** ἄλογον δὲ ἡγουμένων, “ἀλλὰ μὴν καὶ στρατηγοί,” φησί, “γίνονται παρ’ ὑμῖν **μηδὲν μαθόντες, μόνον δὲ χειροτονηθέντες.**” πρὸς τὸν εἰπόντα “πολλοί σε ἐπαινοῦσι,” “τί γάρ,” ἔφη, “κακὸν πεποίηκα;” στρέψαντος αὐτοῦ τὸ διερωγὸς τοῦ τρίβωνος εἰς τὸ προφανές, Σωκράτης ἰδὼν φησιν, “ὄρῳ σου διὰ τοῦ τρίβωνος τὴν φιλοδοξίαν.” ἐρωτηθεὶς ὑπὸ του, καθά φησι Φαινίας ἐν τῷ *Περὶ τῶν Σωκρατικῶν* (FHG ii. 299), *τί ποιῶν καλὸς ἀγαθὸς ἔσοιτο*, ἔφη, “εἰ τὰ κακὰ ἃ ἔχεις ὅτι φευκτά ἐστι μάθους παρὰ τῶν εἰδόντων.”

των, «χολὴ βλέπω ἐδῶ», εἶπε, **«ματαιοδοξία** ὅμως δὲν βλέπω» (δηλ. αὐτὴν ἐξακολουθοῦσε νὰ τὴν ἔχη).

8. Συνήθιζε νὰ συνιστᾷ στοὺς Ἀθηναίους νὰ κάμουν ψήφισμα ὅτι τὰ γαιδιούρια εἶναι ἄλογα⁵⁵, κί ἐπειδὴ αὐτοὶ τὸ ἐθεώρησαν αὐτὸ παράλογο, «μήπως καὶ τοὺς στρατηγούς⁵⁶», τοὺς εἶπε, «δὲν τοὺς διορίζετε χωρὶς καμμιά εἰδικὴ ἐκπαίδευσι, ἀλλὰ μόνον καὶ μόνον ἐπειδὴ αὐτοὶ ἐξελέγησαν δι’ ἀνυψώσεως τῶν χειρῶν;». Σὲ ἐκεῖνον πού τοῦ εἶπε, «πολὺς κόσμος σὲ ἐπαινεῖ», «γιατί», τοῦ εἶπε, «τί κακὸ ἔκανα;». Ὅταν ἐγύρισε τὸ σκισμένο μέρος τοῦ τρίβωνός του (φτωχικοῦ ἐνδύματος) ἔτσι ὥστε νὰ φαίνεται, ἅμα τὸ εἶδε ὁ Σωκράτης, τοῦ εἶπε: «Μπορῶ νὰ ἰδῶ τὴν ματαιοδοξία σου, Ἀντισθένη, ἀπὸ τίς τρυπες τοῦ τρίβωνά σου»⁵⁷. Ὁ Φαινίας στὸ *Περὶ τῶν Σωκρατικῶν* ἔργο του διηγεῖται ὅτι κάποιος τὸν ρώτησε τί νὰ κάνη γιὰ νὰ εἶναι γερός, ὁμορφος κί ἐνάρετος, «πρέπει νὰ μάθης», τοῦ εἶπε, «ἀπὸ ἐκείνων πού γνωρίζουν ὅτι τὰ ἐλαττώματα, πού ἔχεις, εἶναι ἀποφευκτά».

58. Εἶναι — μαζί μὲ τὸν Λύκωνα — οἱ κατήγοροι τοῦ Σωκράτους, βάσει τῆς καταγγελίας τῶν ὁποίων κατεδικάσθη εἰς θάνατον ὁ φιλόσοφος.

59. Ἀμυνεῖσθαι: ἀμύνεσθαι.

60. Τὰ δόγματα, τίς δοξασίαι οἱ ἀρχαῖοι τὰ ἔλεγον ἐπίσης τὰ ἀρέσκοντα

φιλοσόφους.

61. Δηλ. βάσει τῶν κανόνων τοῦ θετικοῦ δικαίου πού θεσπίζεται γιὰ τὸν μέσον ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος στερεῖται τοῦ αἰσθήματος εὐθύνης καὶ ἐλαύνεται

- 9 *Πρὸς τὸν ἐπαινοῦντα τρυφήν, “ἐχθρῶν παῖδες,” ἔφη, “τρυφήσειαν.” πρὸς τὸ παρασηματίζον αὐτὸ τῷ πλάστῃ μειράκιον, “εἰπέ μοι,” φησίν, “εἰ φωνὴν λάβοι ὁ χαλκός, ἐπὶ τίνι ἂν <οἶει> σεμνυνθῆναι;” τοῦ δ’ εἰπόντος, “ἐπὶ κάλλει,” “οὐκ αἰσχύνῃ οὖν,” ἔφη, “τὰ ὅμοια γεγηθὼς ἀψύχῃ;” Ποντικοῦ νεανίσκου πολυωρήσειν αὐτοῦ ἐπαγγελλομένου, εἰ τὸ πλοῖον ἀφίκοιτο τῶν ταρίχων, λαβὼν αὐτὸν καὶ θύλακον κενὸν πρὸς ἀλφιτόπωλιν ἦκε καὶ σαξάμενος ἀπήει τῆς δὲ αἰτούσης τὸ διάφορον, “ὁ νεανίσκος,” ἔφη, “δώσει ἐὰν τὸ πλοῖον αὐτοῦ τῶν ταρίχων ἀφίκηται.”*
- 10 *Αὐτὸς δὲ καὶ Ἄνυτῷ τῆς φυγῆς αἴτιος γενέσθαι δοκεῖ καὶ Μελήτῳ τοῦ θανάτου. Ποντικοῖς γὰρ νεανίσκοις κατὰ κλέος τοῦ Σωκράτους ἀφιγμένοις περιτυχόντων ἀπήγαγεν αὐτούς πρὸς τὸν Ἄνυτον, εἰπὼν ἐν ἡθελίᾳ σοφώτερον εἶναι τοῦ Σωκράτους ἐφ’ ᾧ διαγανακτήσαντας τοὺς περιστώτας ἐκδιῶξαι αὐτόν. εἰ δὲ ποθὶ θεάσαιτο γύναιον κεκοσμημένον, ἀπήει ἐπὶ τὴν οἰκίαν καὶ ἐκέλευε τὸν ἄνδρα ἐξαγαγεῖν ἵππον καὶ ὄπλα, ὥστ’ εἰ μὲν ἔχοι ταῦτα, ἐὰν τρυφᾶν ἀμυνεῖσθαι γὰρ τούτοις· εἰ δὲ μή, περιαιρεῖν τὸν κόσμον.*

9. Σὲ ἐκεῖνον ποὺ ἐξυμνοῦσε τὴν τρυφήν, «τὰ παιδιὰ τῶν ἐχθρῶν σου», τοῦ εἶπε, «νὰ περιπέσουν στὴν τρυφηλὴ ζωή». «Δὲν μοῦ λές», εἶπε στὸν νεαρό, ποὺ θεωροῦσε τὸν ἑαυτό του καλλιτεχνικὸ μοντέλο, «ἂν ἀποκτήσῃ λαλιὰ ὁ μπροῦτζος, γιὰ τί πρᾶγμα νομίζεις θὰ καυχηθῆ;» — «Πὰ ὁμορφιά». «Δὲν ντρέπεται λοιπόν», τοῦ εἶπε, «νὰ εὐχαριστήσαι μὲ ιδιότητες ὅμοιες μὲ ἐνὸς ἀψύχου ἀντικειμένου;». Καθὼς ἕνας νεαρὸς ἀπὸ τὸν Πόντο τοῦ ὑπέσχετο ὅτι θὰ τοῦ δώσῃ μεγάλη ἀμοιβὴ μόλις θάρθῃ τὸ πλοῖό του μὲ τὰ ἀλίπαστα, ὁ Ἀντισθένης τὸν πῆρε ἀπὸ τὸ χέρι, πῆρε κ’ ἕνα ἄδειο σακκίδιο καὶ πῆγε σὲ μιὰ ἀλευροπώλιδα, κ’ ἀφοῦ τὸ ἐγέμισε, ἀπομακρυνόταν· σὰν τοῦ ζητοῦσε τὰ λεφτὰ ἢ γυναικα, «θὰ σοῦ τὰ δώσῃ ὁ νεαρός», τῆς εἶπε, «ἅμα θάρθῃ τὸ καρᾶβι του μὲ τὰ ἀλίπαστα».

10. Φαίνεται δὲ ὅτι ὑπῆρξε ὁ αἴτιος καὶ τῆς ἐξορίας τοῦ Ἄνυτου καὶ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ Μελήτου⁵⁸. Γιατί, ὅταν συνάντησε μερικὸς νεαρὸς ἀπὸ τὸν Πόντο, ποὺ ἠ φήμη τοῦ Σωκράτους τοὺς εἶχε προσελκύσει στὴν Ἀθήνα, τοὺς πῆρε καὶ τοὺς πῆγε στὸν Ἄνυτο, ὅπου εἶπε (εἰρωνικῶς) ὅτι εἶναι σοφώτερος ἀπὸ τὸν Σωκράτη. Αὐτὸ προεκάλεσε τέτοια ἀγανάκτησι στους περιστώτες ποὺ τὸν κατεδίωξαν (τὸν Ἄνυτο) ἔξω τῶν ὁρίων τῆς πόλεως. Ἄμα ἔβλεπε καμμιά γυναικα φορτωμένη κοσμήματα, πῆγαινε στὸ σπίτι τῆς καὶ ζητοῦσε ἀπὸ τὸν ἄνδρα τῆς νὰ βγάλῃ ἔξω τὸ ἄλογό της καὶ τὰ ὄπλα· καὶ ἂν μὲν τὰ εἶχε, τοῦ ἐπέτρεπε αὐτὴν τὴν σπατάλη· διότι (ἔλεγε) θὰ μποροῦσε μ’ αὐτὰ νὰ ὑπερασπισθῆ τὸν ἑαυτό του⁵⁹· ἀλλιῶς, τὸν διέτασε ν’ ἀφαιρέσῃ τὰ κοσμήματα.

ἀπὸ τὸ ἔνστικτο.

62. Ἄπορον (Ἐρρ. Στέφ.): ἄπο (κώδ.).

63. Ἡ ἀπὸ τὸν τρόπο τῆς ζωῆς ποὺ περισσότερο ἀπὸ τὸν Ἀντισθένη

- 11 Ἦρεσκεν αὐτῷ καὶ τάδε. διδακτὴν ἀπεδείκνυε τὴν ἀρετὴν. καὶ τοὺς αὐτοὺς εὐγενεῖς τοὺς καὶ ἐναρέτους· αὐτάρκη δὲ τὴν ἀρετὴν πρὸς εὐδαιμονίαν, μηδενὸς προσδεομένην ὅτι μὴ Σωκρατικῆς ἰσχύος. τὴν τ' ἀρετὴν τῶν ἔργων εἶναι, μῆτε λόγων πλείστων δεομένην μῆτε μαθημάτων. αὐτάρκη τ' εἶναι τὸν σοφόν· πάντα γὰρ αὐτοῦ εἶναι τὰ τῶν ἄλλων. τὴν τ' ἀδοξίαν ἀγαθὸν καὶ ἴσον τῷ πόνῳ. καὶ τὸν σοφὸν οὐ κατὰ τοὺς κειμένους νόμους πολιτεύεσθαι, ἀλλὰ κατὰ τὸν τῆς ἀρετῆς. γαμήσειν τε τεκνοποιίας χάριν, ταῖς εὐφρευστάταις συνιόντα γυναῖξί. καὶ ἐρασθήσεσθαι δέ· μόνον γὰρ εἰδέναι τὸν σοφὸν τίνων χρῆ ἐρᾶν.
- 12 Ἀναγράφει δ' αὐτοῦ καὶ Διοκλῆς ταυτί. τῷ σοφῷ ξένον οὐδὲν οὐδ' ἄπορον. ἀξιέραστος ὁ ἀγαθός· οἱ σπουδαῖοι φίλοι· συμμάχους ποιεῖσθαι τοὺς εὐψύχους ἅμα καὶ δικαίους· ἀναφαίρετον ὄπλον ἢ ἀρετὴ· κρεῖττόν ἐστι μετ' ὀλίγων ἀγαθῶν πρὸς ἅπαντας τοὺς κακοὺς ἢ μετὰ πολλῶν κακῶν πρὸς ὀλίγους ἀγαθοὺς μάχεσθαι. προσέχειν τοῖς ἐχθροῖς·

11. Τὰ δόγματά του⁶⁰ ἦσαν τὰ ἑξῆς: Ἀπεδείκνυε διδακτὴ τὴν ἀρετὴ (ὅτι δηλ. μπορεῖ νὰ ἀποκτηθῆ μετὰ διδασκαλία). Ἀριστοκράτες δὲν εἶναι ἄλλοι παρὰ οἱ ἐνάρετοι· ἡ δὲ ἀρετὴ εἶναι ἀρκετὴ γιὰ τὴν εὐδαιμονία, καὶ δὲν χρειάζεται τίποτε ἄλλο (ἢ ἀρετὴ) παρὰ τὴν δύναμι ἐνὸς Σωκράτους· ἡ ἐπίτευξις τῆς εἶναι ζήτημα πρακτικὸ καὶ δὲν χρειάζεται πολλὰ λόγια καὶ γνώσεις. Ὁ σοφὸς εἶναι αὐτάρκης, ἀφοῦ ὅλα τὰ ἀγαθὰ τῶν ἄλλων εἶναι δικὰ του. Ἡ ἔλλειψις δόξης, ἢ ἀφάνεια, εἶναι ἀγαθὸν καὶ ἴσης ἀξίας μετὰ τὸν κόπο καὶ τὸν ἀγῶνα. Ὁ σοφός, δηλαδή οἱ ἐξαιρετικὲς φύσεις, δὲν θὰ συμπεριφέρονται κατὰ τοὺς κειμένους νόμους⁶¹, ἀλλὰ κατὰ τὸν νόμον τῆς ἀρετῆς. Καὶ θὰ νυμφευθῆ ὁ σοφὸς ἀλλὰ χάριν τεκνοποιίας, νυμφευόμενος πρὸς τοῦτο **πρα-ότατες γυναῖκες**. Ἐπὶ πλέον δὲν θὰ ἀπαξιῶσιν καὶ νὰ ἐρωτευθῆ, διότι μόνον ὁ σοφὸς ξέρει ποιῆς γυναῖκες πρέπει ν' ἀγαπᾶμε.

12. Ὁ Διοκλῆς ἀναγράφει καὶ τὰ ἀκόλουθα δικὰ του ρητά: Στὸν σοφὸ τίποτε δὲν εἶναι ξένο ἢ ἀκατόρθωτο⁶². Ὁ ἀγαθὸς ἀξίζει νὰ ἀγαπᾶται. Οἱ **ἐνάρετοι εἶναι** (πραγματικοὶ) **φίλοι**. Συμμάχους νὰ κάνωμε τοὺς θαρραλέους ἀλλὰ καὶ δικαίους συγχρόνως. Ἀναφαίρετο ὄπλο εἶναι ἡ ἀρετὴ. Καλύτερα εἶναι μετὰ ὀλίγους ἀγαθοὺς νὰ μαχώμεθα ἐναντίον ὅλων τῶν κακῶν, παρὰ μετὰ πολλοὺς κακοὺς ἐναντίον ὀλίγων ἀγαθῶν. Νὰ προσέ-

ἀκολούθησε ὁ μαθητὴς του Διογένης.

64. Ἀπλοκῦων: Αὐτοκῦων. Διότι ὁ Διογένης ἔλεγε πὼς ἦταν «ἕνας σκύλος δαγκανάρης».

65. Ἡ Ἐρατώ, μία ἀπὸ τὶς ἑννέα Μοῦσες, ποὺ ἦσαν θυγατέρες τῆς Μνήμης.

66. Ἡ παρούσα παράγραφος φαίνεται καθαρὰ πὼς δὲν εἶναι ἀπὸ τὴν ἴδια

πρῶτοι γὰρ τῶν ἁμαρτημάτων αἰσθάνονται. τὸν δίκαιον περὶ πλείονος ποιῆσθαι τοῦ συγγενοῦς· ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς ἢ αὐτὴ ἀρετὴ· τὰ γὰρ καλὰ, τὰ κακὰ αἰσχροῦ· τὰ πονηρὰ νόμιζε πάντα ξενικά.

- 13 Τεῖχος ἀσφαλέστατον φρόνησιν μῆτε γὰρ καταρρεῖν μῆτε προδίδοσθαι. τεῖχη κατασκευαστέον ἐν τοῖς αὐτῶν ἀναλώτοις λογισμοῖς. διελέγετο δ' ἐν τῷ Κυνοσάργει γυμνασίῳ μικρὸν ἄπωθεν τῶν πυλῶν· ὅθεν τινὲς καὶ τὴν κυνικήν ἐντεῦθεν ὀνομασθῆναι. αὐτὸς τ' ἐπεκαλεῖτο Ἄπλοκῦων. καὶ πρῶτος ἐδίπλωσε τὸν τρίβωνα, καθά φησι Διοκλῆς, καὶ μόνῳ αὐτῷ ἐχρήτο· βάλκτρον τ' ἀνέλαβε καὶ πήραν. πρῶτον δὲ καὶ Νεάνθης (FGrH 84 F 24) φησὶ διπλῶσαι τοῖματιον. Σωσικράτης δ' ἐν τρίτῃ Διαδοχῶν (FHG iv. 503) Διόδωρον τὸν Ἀσπένδιον, καὶ πάγονα καθεῖναι καὶ πήρα καὶ βάλκτρον χρῆσθαι.
- 14 Τοῦτον μόνον ἐκ πάντων Σωκρατικῶν Θεόπομπος (FGrH 115 F 295) ἐπαινεῖ καὶ φησὶ δεινὸν τ' εἶναι καὶ δι' ὁμιλίας ἐμμελοῦς ὑπαγαγέσθαι πάνθ' ὄντινον. δῆλον δ' ἐκ τῶν συγγραμμάτων κακ τοῦ Ξενοφῶντος Συμποσίου (iv. 61–64).

χωμε τί λέγουν οἱ ἐχθροί μας, διότι αὐτοὶ πρῶτοι ἀντιλαμβάνονται τὰ λάθη μας. Τὸν ἔντιμο ἀνθρώπο νὰ τὸν βάζεις πάνω ἀπὸ τὸν συγγενῆ. Ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναῖκα ἔχουν τὴν ἴδια ἀξία. Οἱ καλὲς πράξεις εἶναι ὠραῖες, οἱ κακὲς ἄσχημες. Νὰ θεωρῆς ὅλα τὰ φαῦλα ξενικά.

13. Τεῖχος ἀσφαλέστατον εἶναι ἡ φρόνησις· διότι οὔτε καταρρεῖ οὔτε προδίδεται. Τὰ τεῖχη νὰ τὰ στηρίξωμε στὴν ἀπόρρητη λογικὴ μας. Ἐδίδασκε δὲ στὸ γυμναστήριον τοῦ Κυνοσάργου λίγο πρὸ πέρα ἀπὸ τὴν πύλην τῆς πόλεως· καὶ ἀπ' αὐτό, λέγουν μερικοί, ὠνομάσθησαν Κυνικοί⁶³. Ὁ ἴδιος ἀποκαλοῦσε τὸν ἑαυτοῦ ἀπλῶς σκυλί⁶⁴ (χωρὶς ἄλλους προσδιορισμούς). Καὶ ὑπῆρξε ὁ πρῶτος κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Διοκλέους ποὺ ἐδίπλωσε τὸν τρίβωνά του καὶ μόνον αὐτὸν φοροῦσε (χειμῶνα - καλοκαίρι)· καὶ ἐγύριζε μ' ἓνα ραβδί στὸ χέρι καὶ μ' ἓνα σακκούλι στὸν ὦμο. Ἐπίσης κ' ὁ Νεάνθης ἀναφέρει ὅτι πρῶτος αὐτὸς ἐδίπλωσε τὸ ἱμάτιό του. Ὁ Σωσικράτης ὁμοίως ἰσχυρίζεται στὸ τρίτο βιβλίον τῶν «Διαδοχῶν» του, ὅτι τὴν ἀρχὴν τὴν ἔκανε ὁ Διόδωρος ὁ Ἀσπένδιος, ὁ ὁποῖος ἐπίσης ἔφερε καὶ γενειάδα καὶ σακκούλι καὶ βακτηρία (μαγκούρα).

14. Αὐτὸν μόνον ἀπ' ὅλους τοὺς Σωκρατικοὺς ἐπαινεῖ ὁ Θεόπομπος, γὰρ τὸν ὁποῖον λέγει ὅτι ἦταν ἐξαιρετικὰ ἱκανὸς ἀνθρώπος καὶ μποροῦσε μὲ τὴν εὐχάριστη ὁμιλίαν του νὰ κατακτήσῃ ὅποιον ἤθελε. Αὐτὸ γίνεται φανερὸ κ' ἀπὸ τὰ συγγραμμάτια του, καθὼς καὶ ἀπὸ τὸ «Συμπόσιον» τοῦ Ξενοφῶντος.

πηγὴ ἐκείνης ποὺ προηγεῖται τοῦ ἐπιγράμματος (παράγρ. 14).

67. Τὰ συγγραμμάτια ἐγράφοντο σὲ φύλλα παπύρου ἀπὸ τὸ ἓνα μόνον

μέρος τοῦ φύλλου. Ὑστερα συγκλοῦσαν τὰ φύλλα, τὸ ἓνα μετὰ τὸ ἄλλο, καὶ στὸ τελευταῖο προσκολλοῦσαν μιὰ ράβδο γύρω στὴν ὁποία ἐτύλιγαν ὅλη τὴν

δοκεῖ δὲ καὶ τῆς ἀνδρωδεσπότης Στωϊκῆς κατάρξαι ὅθεν καὶ Ἀθήναιος ὁ ἐπιγραμματοποιὸς περὶ αὐτῶν φησιν οὕτως (A. Pal. ix. 496):

ὦ Στωϊκῶν μύθων εἰδήμονες, ὦ πανάριστα
 δόγματα ταῖς ἱεραῖς ἐνθέμενοι σελίσιν,
 τὰν ἀρετὰν ψυχᾶς ἀγαθὸν μόνον ἄδε γὰρ ἀνδρῶν
 μούνα καὶ βιοτὰν ῥύσατο καὶ πόλιας.
 σαρκὸς δ' ἠδυπάθημα φίλον τέλος ἀνδράσιν ἄλλοις,
 ἢ μία τῶν Μνήμησ' ἦνσε θυγατέρων.

- 15 Οὗτος ἠγήσατο καὶ τῆς Διογένους ἀπαθείας καὶ τῆς Κράτητος ἐγκρατείας καὶ τῆς Ζήνωνος καρτερίας, αὐτὸς ὑποθέμενος τῇ πόλει τὰ θεμέλια. ὁ δὲ Ξενοφῶν ἠδιστον μὲν εἶναι περὶ τὰς ὁμιλίας φησὶν αὐτόν, ἐγκρατέστατον δὲ περὶ τᾶλλα.

Φέρονται δ' αὐτοῦ συγγράμματα τόμοι δέκα· πρῶτος ἐν ᾧ

Περὶ λέξεως ἢ περὶ χαρακτήρων,
 Αἴας ἢ Αἴαντος λόγος,

Εἰς αὐτὸν δὲ φαίνεται ὅτι **χρεωστῆ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ καὶ τὸ πλέον ἀνδροπρεπὲς τμήμα τῆς Στωϊκῆς Σχολῆς. Πι** αὐτὸ καὶ ὁ Ἀθήναιος ὁ ἐπιγραμματοποιὸς ἐκφράζεται ὡς ἑξῆς γι' αὐτούς:

Ἐσεῖς οἱ ἔμπιστοι τῶν στωϊκῶν λόγων, ἐσεῖς ποῦ πανάριστα δόγματα ἐμπιστευτήκατε στίς ἱερὲς σελίδες — ὅτι μόνον ἢ ἀρετὴ εἶναι ἀγαθὸ τῆς ψυχῆς, ἀφοῦ μονάχα ἢ ἀρετὴ σώζει ἀνθρώπους καὶ πολιτεῖες. Τὴν σαρκικὴ ὁμως ἀπόλαυσι, ποῦ ἄλλοι ἔταξαν γιὰ σκοπὸ τους, μόνον ἢ μία ἀπὸ τίς θυγατέρες τῆς Μνήμησ' τὴν ἐπιδοκιμάζει.

15. Ὁ Ἀντισθένης⁶⁶ ἔδωσε τὴν παρόρμησι καὶ στοῦ Διογένους τὴν ἀπάθεια καὶ στοῦ Κράτητος τὴν ἐγκράτεια καὶ στοῦ Ζήνωνος τὴν καρτερία, ἀφοῦ ἔθεσε ὁ ἴδιος τὰ θεμέλια τῆς καταστάσεώς τους. Ὁ Ξενοφῶν τὸν ἀναφέρει ὡς ἐξαιρετικὰ εὐχάριστο στὴν ὁμιλία καὶ ἐγκρατέστατο στὰ ἄλλα.

Τὰ συγγράμματά του διεσώθησαν σὲ δέκα τόμους⁶⁷. Ὁ πρῶτος περιέχει:

Περὶ ἐκφράσεως ἢ περὶ ὕφους ὁμιλίας.
 Αἴας ἢ ὁ λόγος τοῦ Αἴαντος.

ταινία, καὶ ἔτσι γινόταν ὁ τόμος ποῦ εἶχε ὄψι κυλίνδρου. Βρέθηκαν τέτοιοι κύλινδροι μήκους 45 μέτρων.

Ὅδυσσεὺς ἢ περὶ Ὅδυσσέως,
Ὅρεστον ἀπολογία <ἢ> περὶ τῶν δικογράφων,
Ἰσογραφή ἢ Λυσίας καὶ Ἰσοκράτης,
Πρὸς τὸν Ἰσοκράτους Ἀμάρτυρον.

Τόμος δεύτερος ἐν ᾧ

- 16 Περὶ ζῶων φύσεως,
Περὶ παιδοποιίας ἢ περὶ γάμου ἐρωτικός,
Περὶ τῶν σοφιστῶν φυσιογνωμονικός,
Περὶ δικαιοσύνης καὶ ἀνδρείας προτρεπτικός πρῶτος,
δεύτερος, τρίτος,
Περὶ Θεόγνιδος δ', ε'.

Τόμος τρίτος ἐν ᾧ

Περὶ ἀγαθοῦ,
Περὶ ἀνδρείας,
Περὶ νόμου ἢ περὶ πολιτείας,
Περὶ νόμου ἢ περὶ καλοῦ καὶ δικαίου,
Περὶ ἐλευθερίας καὶ δουλείας,
Περὶ πίστεως,
Περὶ ἐπιτρόπου ἢ περὶ τοῦ πείθεσθαι,
Περὶ νίκης οἰκονομικός.

Ὅδυσσεὺς ἢ περὶ Ὅδυσσέως.
Ὅρεστον ἀπολογία ἢ περὶ τῶν γραφόντων δικανικῶν
λόγων.
Ἰσογραφή (ἴμοια συγγράμματα) ἢ Λυσίας καὶ Ἰσοκρά-
της.
Εἰς ἀπάντησιν τοῦ λόγου τοῦ Ἰσοκράτους πρὸς τιλο-
φορεῖται Ἀμάρτυρος (ἄνευ μαρτύρων).

Ὁ δεύτερος τόμος περιέχει:

16. Περὶ τῆς φύσεως τῶν ζῶων.
Περὶ παιδοποιίας ἢ περὶ γάμου, ὁμιλία περὶ ἔρωτος.
Περὶ δικαιοσύνης καὶ ἀνδρείας: προτρεπτικὸ ἔργο σὲ 3
βιβλία.
Περὶ Θεόγνιδος, τέταρτο καὶ πέμπτο βιβλίο.

Ὁ τρίτος τόμος περιέχει πραγματεῖες:

Περὶ ἀγαθοῦ.
Περὶ ἀνδρείας.
Περὶ νόμου ἢ περὶ πολιτείας.
Περὶ νόμου ἢ περὶ καλωσύνης καὶ δικαιοσύνης.
Περὶ ἐλευθερίας καὶ δουλείας.
Περὶ πίστεως (δοξασίας).
Περὶ κηδεμόνος ἢ περὶ εὐπειθείας.
Περὶ νίκης: οἰκονομικὸ ἔργο.

68. Στὸ πρόσωπο τοῦ ἥρωος αὐτοῦ ὁ Ἀντισθένης ἐγκωμιάζε τὸ κυνικὸ ἰδανικὸ τῆς αὐτοπεποιθήσεως καὶ τῆς σκληραγωγίας, τοῦ κόπου καὶ τοῦ ἀγῶνα (πόνου).

69. Ὁ Σάθων εἶναι πολεμικὸ ἐναντίον τοῦ Πλάτωνος σύγγραμμα, πρὸς

ἐκεῖνος τοῦ ἀπήνησε μὲ τὸν *Εὐθύδημο*. Ὁ Πλάτων, πού, ὅπως καὶ ὁ Ἰσοκρά-
της, σ' ὅλη του τὴν ζωὴ δὲν τὰ περνοῦσε καλὰ μαζί του, τὸν κοροϊδεύει
ἀνώνυμα στὸν *Σοφιστὴ* του (251 b) σὰν ἀργοσπουδασμένο γέροντα

Τόμος τέταρτος ἐν ᾧ

Κῦρος,
Ἡρακλῆς ὁ μείζων ἢ περὶ ἰσχύος.

Τόμος πέμπτος ἐν ᾧ

Κῦρος ἢ περὶ βασιλείας,
Ἄσπασία.

Τόμος ἕκτος ἐν ᾧ

Ἀλήθεια,
Περὶ τοῦ διαλέγεσθαι ἀντιλογικός,
Σάθων ἢ περὶ τοῦ ἀντιλέγειν ἀ β γ δ,
Περὶ διαλέκτου.

17 Τόμος ἑβδομος ἐν ᾧ

Περὶ παιδείας ἢ περὶ ὀνομάτων ἀ β γ δ ε,
Περὶ ὀνομάτων χρήσεως ἐριστικός,
Περὶ ἐρωτήσεως καὶ ἀποκρίσεως,
Περὶ δόξης καὶ ἐπιστήμης ἀ β γ δ,
Περὶ τοῦ ἀποθανεῖν,
Περὶ ζωῆς καὶ θανάτου,

Στὸν τέταρτο τόμο περιέχονται:

Κῦρος.
Μέγας Ἡρακλῆς ἢ περὶ ἰσχύος⁶⁸.

Ὁ πέμπτος περιλαμβάνει:

Κῦρος ἢ περὶ κυριαρχίας.
Ἄσπασία.

Ὁ ἕκτος:

Ἀλήθεια.
Περὶ τοῦ διαλέγεσθαι: ἐγχειρίδιο περὶ συζητήσεως.
Σάθων ἢ περὶ τοῦ ἀντιλέγειν, τρία βιβλία⁶⁹.
Περὶ ὁμιλίας

17. Ἑβδομος τόμος:

Περὶ παιδείας ἢ ὀνομάτων, πέντε βιβλία.
Περὶ τῆς χρήσεως τῶν ὀνομάτων: ἐριστικὸ ἔργο.
Περὶ ἐρωτήσεως καὶ ἀποκρίσεως.
Περὶ γνώμης καὶ γνώσεως, τέσσερα βιβλία.
Περὶ τοῦ ἀποθνήσκοντος.
Περὶ ζωῆς καὶ θανάτου.

(ὀψιμαθῆς γέρων). Ὁ Ἀντισθένης πάλι (βλ. Ἀθήναιο, XI,507 α). Τὸν ἐβάπτισε κοροΐδευτικά Σάθωνα. Σάθη: τὸ ἀνδρικό μόριο).

Περὶ τῶν ἐν ᾄδου,
 Περὶ φύσεως α' β',
 Ἐρώτημα περὶ φύσεως α' β',
 Δόξαι ἢ ἐριστικός,
 Περὶ τοῦ μανθάνειν προβλήματα.

Τόμος ὄγδοος ἐν ᾧ

Περὶ μουσικῆς,
 Περὶ ἐξηγητῶν,
 Περὶ Ὀμήρου,
 Περὶ ἀδικίας καὶ ἀσεβείας,
 Περὶ Κάλχαντος,
 Περὶ κατασκόπου,
 Περὶ ἡδονῆς.

Τόμος ἕνατος ἐν ᾧ

Περὶ Ὀδυσσεΐας,
 Περὶ τῆς ῥάβδου,
 Ἀθηνᾶ ἢ περὶ Τηλεμάχου,
 Περὶ Ἑλένης καὶ Πηνελόπης,
 Περὶ Πρωτέως,
 Κύκλωψ ἢ περὶ Ὀδυσσεΐας,
 Περὶ οἴνου χρήσεως ἢ περὶ μέθης ἢ περὶ τοῦ Κύκλωπος,
 Περὶ Κίρκης,
 Περὶ Ἀμφιαράου,
 Περὶ τοῦ Ὀδυσσεΐας καὶ Πηνελόπης καὶ περὶ τοῦ κυνός.

18

Περὶ τοῦ κάτω κόσμου.
 Περὶ φύσεως, δύο βιβλία.
 Ἐνα πρόβλημα σχετικῶς πρὸς τὴν φύσιν.
 Γνώμες, δοξασίες ἢ ἐριστικός.
 Προβλήματα γύρω ἀπὸ τὴν μάθησιν.

Ἔοδος τόμος:

Περὶ μουσικῆς.
 Περὶ σχολιαστῶν.
 Περὶ Ὀμήρου.
 Περὶ ἀδικίας καὶ ἀσεβείας.
 Περὶ Κάλχαντος.
 Περὶ προσκόπου.
 Περὶ ἡδονῆς.

Τόμος ἕνατος:

Περὶ Ὀδυσσεΐας.
 Περὶ τῆς ῥάβδου τῶν ραψωδῶν.
 Ἀθηνᾶ ἢ περὶ Τηλεμάχου.
 Περὶ Ἑλένης καὶ Πηνελόπης.
 Περὶ Πρωτέως.
 Κύκλωψ ἢ περὶ Ὀδυσσεΐας.

18. Περὶ τῆς χρήσεως τοῦ οἴνου ἢ περὶ μέθης ἢ περὶ τοῦ
 Κύκλωπος.
 Περὶ Κίρκης.
 Περὶ Ἀμφιαράου.
 Περὶ τοῦ Ὀδυσσεΐας, τῆς Πηνελόπης καὶ τοῦ κυνός.

Τόμος δέκατος ἐν ᾧ

Ἡρακλῆς ἢ Μίδαας,
 Ἡρακλῆς ἢ περὶ φρονήσεως ἢ ἰσχύος,
 Κῦρος ἢ ἐρώμενος,
 Κῦρος ἢ κατάσκοποι,
 Μενέξενος ἢ περὶ τοῦ ἄρχειν,
 Ἀλκιβιάδης,
 Ἀρχέλαος ἢ περὶ βασιλείας.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐστὶν ἅ συνέγραψεν.

ᾧ Τίμων (Diels 37) διὰ τὸ πλῆθος ἐπιτιμιῶν “παντοφνῆ φλέδονά” φησιν αὐτόν. ἐτελεύτησε δὲ ἀρρώστια· ὅτε καὶ Διογένης εἰσιὼν πρὸς αὐτόν ἔφη, “μήτι χρεῖα φίλου;” καί ποτε παρ’ αὐτόν ξιφίδιον ἔχων εἰσῆλθε. τοῦ δ’ εἰπόντος, “τίς ἂν ἀπολύσειέ με τῶν πόνων;” δείξας τὸ ξιφίδιον, ἔφη «τοῦτο»· καὶ ὅς, «τῶν πόνων», εἶπον, “οὐ τοῦ ζῆν.”

Δέκατος τόμος:

Ἡρακλῆς ἢ Μίδαας.
 Ἡρακλῆς ἢ περὶ φρονήσεως ἢ δυνάμεως.
 Κῦρος ἢ ὁ ἐρώμενος.
 Κῦρος ἢ οἱ πρόσκοποι.
 Μενέξενος ἢ περὶ τοῦ ἄρχειν.
 Ἀλκιβιάδης.
 Ἀρχέλαος ἢ περὶ βασιλείας.

Αὐτὰ εἶναι τὰ ὅσα ἔγραψε.

Ὁ Τίμων τὸν ἐπικρίνει πού ἔγραψε τόσα πολλὰ καὶ τὸν λέει «γόνιμο μικρολόγο». Πέθανε ἀπὸ ἀρρώστια τὴν ὥρα ἀκριβῶς πού εἶχε φθάσει σ’ αὐτόν ὁ Διογένης καὶ τοῦ εἶπε: «Μήπως ἔχῃς ἀνάγκη φίλου;». Μιὰ ἄλλη φορὰ ἦλθε ὁ Διογένης ἔχοντας ἓνα ξιφίδιο. Καὶ σὰν ἐφώνησε ὁ Ἀντισθένης, «ποιός θὰ μὲ γλυτώσῃ ἀπὸ τούς πόνους;», «τοῦτο δῶ» τοῦ εἶπε, δείχνοντας τὸ μαχαίρι. «Ἀπὸ τούς πόνους εἶπα», παρετήρησε ὁ Ἀντισθένης, «ὄχι ἀπὸ τὴν ζωή».

19 Ἐδόκει γὰρ πως μαλακώτερον φέρειν τὴν νόσον ὑπὸ φιλοζωίας. καὶ ἔστιν ἡμῶν εἰς αὐτὸν οὕτως ἔχον (A. Pal. vii. 115):

τὸν βίον ἦσθα κύων, Ἀντισθένης, ὧδε πεφυκῶς
ὥστε δακεῖν καρδίην ῥήμασιν, οὐ στόμασιν·

ἀλλ' ἔθανες φθισικός, τάχ' ἐρεῖ τις ἴσως· "τί δὲ τοῦτο;
πάντως εἰς Αἴδην δεῖ τιν' ὀδηγὸν ἔχειν."

Γεγόνασι δὲ καὶ ἄλλοι Ἀντισθένεις τρεῖς· Ἡρακλείτειος εἷς, καὶ ἕτερος Ἐφέσιος, καὶ Ῥόδιός τις ἱστορικός.

Ἐπειδὴ δὲ τοὺς ἀπ' Ἀριστίππου διεληλύθαμεν καὶ Φαίδωνος, νῦν ἐλκύσωμεν τοὺς ἀπ' Ἀντισθένους κυνικούς τε καὶ Στωικούς. καὶ ἐχέτω ὧδε.

19. Φαινόταν νὰ ὑποφέρει εὐκολώτερα τὴν ἀρρώστια μὲ τὴν φιλοζωία. Γράψαμε γι' αὐτὸν τοὺς ἐξῆς στίχους:

Τέτοιο ἦταν τὸ φυσικό σου, Ἀντισθένη, ποὺ σ' ὅλη σου τὴν ζωὴ, στάθηκες ἓνα σωστὸ σκυλί ποὺ ἐδάγκωνε τὴν καρδιά μὲ τὰ λόγια κ' ὄχι μὲ τὰ δόντια. Καὶ ὁμως πέθανες φθισικός, θὰ πῆ ἴσως κανεῖς. Ἀλλὰ τί μ' αὐτό;

Πάντως πρέπει νὰ ἔχωμε στὸν ἄλλο κόσμον κάποιον ὀδηγό.

Ἐπὶ ἤρξαν καὶ ἄλλοι τρεῖς Ἀντισθένεις: ἓνας ὀπαδὸς τοῦ Ἡρακλείτου, ἓνας ἄλλος ἀπὸ τὴν Ἐφεσο καὶ κάποιος ἀπὸ τὴν Ῥόδο ἱστορικός.

Ἐπειδὴ ἔχομε ἀπαριθμήσει τοὺς μαθητὲς τοῦ Ἀριστίππου καὶ τοῦ Φαίδωνος, ἃς κάμωμε τώρα μία ἔκθεσι γιὰ τοὺς Κυνικούς καὶ τοὺς Στωικούς ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὸν Ἀντισθένη. Καὶ ἃς γίνῃ αὐτὸ κατὰ τὴν ἀκόλουθον τάξιν.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

- 20 Διογένης Ἰκεσίου τραπεζίτου Σινωπεύς. φησὶ δὲ Διοκλῆς, δημοσίαν αὐτοῦ τὴν τραπέζαν ἔχοντας τοῦ πατρὸς καὶ παραχαράξαντος τὸ νόμισμα, φυγεῖν. Εὐβουλίδης δ' ἐν τῷ *Περὶ Διογένους* αὐτὸν φησὶ Διογένην τοῦτο πράξει καὶ συναλαῖσθαι τῷ πατρί. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αὐτὸς περὶ αὐτοῦ φησὶν ἐν τῷ *Πορδάλω* ὡς παραχαράξει τὸ νόμισμα. ἔνιοι δ' ἐπιμελητὴν γενόμενον ἀναπεισθῆναι ὑπὸ τῶν τεχνιτῶν καὶ ἐλθόντα εἰς Δελφοὺς ἢ εἰς τὸ Δήλιον ἐν τῇ πατρίδι Ἀπόλλωνος πνυθάνεσθαι εἰ ταῦτα πράξει ἄπερ ἀναπείθεται τοῦ δὲ συγχωρήσαντος τὸ πολιτικὸν νόμισμα, οὐ συνεῖς, τὸ κέρμα ἐκβιδήλευσε καὶ φωραθεῖς, ὡς μὲν τινες. ἐφνυγαδύθη, ὡς δέ τινες, ἐκὼν ὑπεξῆλθε φοβηθεῖς.
- 21 Ἔνιοι δὲ φασὶ παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτὸν λαβόντα τὸ νόμισμα διαφθεῖραι καὶ τὸν μὲν δεθέντα ἀποθανεῖν, τὸν δὲ φυγεῖν ἐλθεῖν τ' εἰς Δελφοὺς καὶ πνυθανόμενον οὐκ εἰ

2. ΔΙΟΓΕΝΗΣ

20. Ὁ Διογένης⁷⁰ τοῦ Ἰκεσίου, ποῦ ἦταν τραπεζίτης, κατήγετο ἀπὸ τὴν Σινώπη. Ὁ Διοκλῆς διηγεῖται ὅτι ἀναγκάσθηκε νὰ ἐκπατρισθῆ, διότι ὁ πατέρας του, ποῦ τοῦ εἶχαν ἐμπιστευθῆ τὰ χρήματα τοῦ κράτους, εἶχε κόψει κίβδηλα νομίσματα. Ὁ Εὐβουλίδης ὁμοίως στὸ *Περὶ Διογένους* βιβλίον του διηγεῖται ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Διογένης τὸ ἔκαμε αὐτὸ καὶ ἔφυγε μαζί με τὸν πατέρα του. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ στὴν συγγραφή του «*Πόρδαλος*» ὅτι πραγματικὰ διέπραξε τὴν παραχάραξη. Ἄλλοι πάλι συγγραφεῖς λέγουν ὅτι ἐπόπτης τοῦ νομισματοκοπείου τυγγάνων ἐπέισθη ὑπὸ τῶν τεχνιτῶν νὰ προβῆ στὴν παραχάραξη καὶ ὅτι ἐπῆγε στοὺς Δελφοὺς ἢ στὸ Δήλιο (μαντεῖο), στὴν πατρίδα του, γιὰ νὰ ρωτήσῃ τὸν Ἀπόλλωνα ἂν πρέπει νὰ κάμῃ αὐτὰ ποῦ τοῦ λέγουν. Ὁ θεὸς τοῦ ἔδωσε τὴν ἄδεια νὰ παραχαράξῃ τὸ πολιτικὸ νόμισμα, δηλαδὴ τίς ἰσχύουσες ἀξίες στὸ πολιτικὸ πεδίο, ἀλλὰ αὐτὸς δὲν κατάλαβε καὶ ἐκβιδήλευσε τὰ χρήματα, ὅποτε ἀνακαλυφθεῖς, κατ' ἄλλους μὲν ἐξωρίσθη, κατ' ἄλλους δὲ ἔφυγε μόνος του γιὰ τὸν φόβο τῶν συνεπειῶν.

21. Κατ' ἄλλην ἐκδοχὴν, παραλαβὼν ἀπὸ τὸν πατέρα του τὰ νομίσματα τὰ ἐνόθευσε, με συνέπεια ὁ μὲν πατέρας του νὰ συλληφθῆ καὶ νὰ πεθάνῃ στίς φυλακές, αὐτὸς δὲ νὰ πάῃ στοὺς Δελφοὺς καὶ νὰ ρωτήσῃ, ὅχι ἂν πρέπει νὰ κάμῃ παραχαρά-

70. 404 - 323 π.Χ.

71. Ὁ Διογένης, ὡς φιλόσοφος, θεωροῦσε ἀποστολὴ του τὴν διόρθωσι τῆς

παραχαράξει, ἀλλὰ τί ποιήσας ἐνδοξότατος ἔσται, οὕτω λαβεῖν τὸν χρῆσμον τοῦτον.

Γενόμενος δὲ Ἀθήνησιν Ἀντισθένης παρέβαλε. τοῦ δὲ διωθομένου διὰ τὸ μηδένα προσίεσθαι, ἐξεβιάζετο τῇ προσεδρία. καὶ ποτε τὴν βακτηρίαν ἐπανατεινόμενος αὐτῷ τὴν κεφαλὴν ὑποσχών, «παῖε,» εἶπεν, «οὐ γὰρ εὐρήσεις οὕτω σκληρὸν ξύλον ᾧ με ἀπείρξεις ἕως ἄν τι φαίνη λέγων.» τοῦντεῦθεν διήκουσεν αὐτοῦ καὶ ἄτε φυχὰς ὡν ὤρμησεν ἐπὶ τὸν εὐτελῆ βίον.

- 22 **Μῦν θεασάμενος** διατρέχοντα, καθά φησι Θεόφραστος ἐν τῷ Μεγαρικῷ, καὶ μήτε κοίτην ἐπιζητοῦντα μήτε σκότος εὐλαβούμενον ἢ ποθοῦντά τι τῶν δοκούντων ἀπολαυστῶν, πόρον ἐξεῦρε τῆς περιστάσεως. τρίβωνα διπλώσας πρῶτος κατὰ τινος διὰ τὴν ἀνάγκην ἔχειν καὶ ἐνεύδειν αὐτῷ, πήραν τ' ἐκομίσατο ἔνθα αὐτῷ τὰ σιτία ἦν, καὶ παντὶ τόπῳ ἐχρητο εἰς πάντα, ἀριστῶν τε καὶ καθεύδων καὶ διαλεγόμενος. ὅτε καὶ τοὺς Ἀθηναίους ἔφασκε, δεικνὺς τὴν τοῦ Διὸς στοᾶν καὶ τὸ Πομπεῖον, αὐτῷ κατεσκευακέναι ἐνδαιτιασθαι.

Ξεις, ἀλλὰ τί πρέπει νὰ κάνη γιὰ νὰ γίνη διάσημος: ὁπότε καὶ ἔλαβε τὸν ἀνωτέρω χρῆσμό⁷¹.

Ὅταν ἔφθασε στὴν Ἀθήνα συνήνησε τὸν Ἀντισθένη. Αὐτὸς ὅμως τὸν ἀπέκρουσε, γιὰτὶ δὲν ἐδέχετο κανένα μαθητή, ἀλλὰ μπροστὰ στὴν ἐπιμονὴ τοῦ Διογένους ὑπεχώρησε. Ὅταν κάποτε ὁ Ἀντισθένης ἐσήκωσε τὴν μαγκούρα του, αὐτὸς, προτεινόντας τὸ κεφάλι του, «κτύπα», τοῦ εἶπε, «δὲν θὰ βρῆς τόσο σκληρὸ ξύλο πού θὰ μὲ κρατήσῃ μακριὰ ἀπὸ σένα, ὅσο θὰ μοῦ φαίνεσαι πὼς κάτι λές». Ἀπὸ ἐκείνη τὴν στιγμή ἔγινε μαθητὴς του, καὶ σὰν ἐξόριστος πού ἦταν, ἐστράφη στὴν ἀπλὴ ζωὴ.

22. Ὅταν εἶδε ἓνα ποντίκι πού ἔτρεχε δῶ κι' ἐκεῖ, λέγει ὁ Θεόφραστος στὸν «Μεγαρικὸ διάλογο», καὶ οὔτε γιὰ κατάλυμα σκοτιζόταν οὔτε τὸ σκοτάδι φοβόταν οὔτε ποθοῦσε κάτι ἀπὸ ὅσα θεωροῦνται ἄξια ἀπολαύσεως, ἀνεκάλυψε τὰ μέσα νὰ προσαρμοσθῇ ὁ ἴδιος στὶς περιστάσεις. Πρῶτος κατὰ τινος ἐδίπλωσε τὸν τρίβωνά του, ἐπειδὴ ἔπρεπε καὶ νὰ κοιμᾶται μέσα σ' αὐτόν, καὶ εἶχε ἓνα σακκούλι πού ἔβαζε τὰ τρόφιμά του, καὶ δὲν τὸν ἐνοίαζε νὰ ἐκπληρώνη κάθε ἀνάγκη του ὅπου ἐτύγχανε, νὰ τρώη δηλαδή, νὰ κοιμᾶται καὶ νὰ συζητῇ. Ὅποτε καὶ ἔλεγε, δείχνοντας τὴν στοᾶ τοῦ Διὸς καὶ τὸ Πομπεῖο, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι τὰ κατεσκεύασαν γιὰ νὰ μένη αὐτός.

διαφθορείσης ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ τὴν ριζικὴ μεταμόρφωσι τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας. **Τοῦ ἄρσεε νὰ δείχνῃ ὡς ὑπόδειγμα τὴν φυσικότητα τῆς ζωῆς τῶν ζώων.** Ἐξ ἄλλου δὲν ἔπαιρνε τὸ ὕψος ἀφηγιασμένου ἠθικολόγου ἀλλὰ

ἐνὸς ἔξυπνου καὶ καυστικοῦ σατυριστοῦ.

72. Ὀλυμπιόδωρος· ἐπιφανὴς πολιτικός. Ὁ Πausanias (A CC. 25, 26)

23 Βακτηρία δ' ἐπεστηρίζετο ἀσθενήσας· ἔπειτα μέντοι καὶ διὰ παντὸς ἐφόρει, οὐ μὴν ἐν ἄστει, ἀλλὰ καθ' ὁδὸν αὐτῆ τε καὶ τῆ πύρρα, καθά φησιν Ὀλυμπιόδωρος ὁ Ἀθηναίων προσατήσας καὶ Πολύευκτος ὁ ῥήτωρ καὶ Λυσανίας ὁ Αἰσχυρίωνος. ἐπιστείλας δέ τινι οἰκίδιον αὐτῶ προνοήσασθαι, βραδύνοντος, τὸν ἐν τῷ Μητρῶφ πίθον ἔσχεν οἰκίαν, ὡς καὶ αὐτὸς ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς διασαφεῖ. καὶ θέρους μὲν ἐπὶ ψάμμον ζεστῆς ἐκυλινδεῖτο, χειμῶνος δ' ἀνδριάντας κεχιονισμένους περιελάμβανε, **πανταχόθεν ἑαυτὸν συνασκῶν.**

24 Δεινὸς τ' ἦν **κατασοβαρεύσασθαι τῶν ἄλλων.** καὶ τὴν μὲν Εὐκλείδου σχολὴν ἔλεγε χολήν, τὴν δὲ Πλάτωνος διατριβὴν κατατριβήν, τοὺς δὲ Διονυσιακοὺς ἀγῶνας μεγάλα θαύματα μωροῖς ἔλεγε καὶ τοὺς δημαγωγοὺς ὄχλου διακόνους. ἔλεγε δὲ καὶ ὡς ὅταν μὲν ἴδη κυβερνήτας ἐν τῷ βίῳ καὶ ἰατροὺς καὶ φιλοσόφους, συνετώτατον εἶναι τῶν ζῶων νομίζειν τὸν ἄνθρωπον· ὅταν δὲ πάλιν ὄνειροκρίτας καὶ μάντις καὶ τοὺς προσέχοντας τούτοις ἢ τοὺς ἐπὶ δόξῃ καὶ πλούτῳ πεφουσημένους, οὐδὲν ματαιότερον νομίζειν ἄνθρωπον. συνεχές τε ἔλεγεν εἰς τὸν βίον παρεσκευάσθαι δεῖν λόγον ἢ βρόχον.

23. Ὑστερα ἀπὸ κάποια ἀρρώστια του, περπατοῦσε μὲ μπαστούνι. Ἀργότερα ὅμως τὸ εἶχε πάντοτε, ὄχι μόνο μέσα στὴν πόλι, ἀλλὰ δὲν τὸ ἄφηνε καὶ ὅταν ὁδοιποροῦσε, καθὼς καὶ τὸ σακκούλι του, ὅπως ἀναφέρει ὁ διατελέσας ἄρχων τῶν Ἀθηναίων Ὀλυμπιόδωρος⁷², καὶ ὁ Πολύευκτος ὁ ῥήτωρ, καὶ ὁ Λυσανίας τοῦ Αἰσχυρίωνος. Εἶχε γράψει σὲ κάποιον νὰ τοῦ βρῆ ἓνα καλύβι, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἄργησε, πῆγε καὶ ἐγκατεστάθη στὸ πιθάρι ποῦ ἦταν στὴν αὐλὴ τοῦ Μητρῶου⁷³, ὅπως ὁ ἴδιος διασαφηνίζει στὶς ἐπιστολές του. Καὶ τὸ μὲν καλοκαίρι συνήθιζε νὰ κυλιέται ἐπάνω στὴν ζεστὴ ἄμμο, τὸν δὲ χειμῶνα ἀγκάλιαζε τὰ χιονισμένα ἀγάλματα, χρησιμοποιῶν κάθε μέσον γιὰ νὰ ἀσκῆ τὸν ἑαυτό του.

24. Πλὴν τούτων, ἦταν καὶ δεινὸς στὸ **νὰ καταφρονῆ τοὺς συγχρόνους του.** Τὴν σχολὴ τοῦ Εὐκλείδου τὴν ἔλεγε χολή, τὴν διατριβή (τὰ μαθήματα) τοῦ Πλάτωνος κατατριβή (χασομέρια), τοὺς Διονυσιακοὺς ἀγῶνες μεγάλα τσιρίγματα καὶ ἐπιδείξεις γιὰ μωροὺς καὶ τοὺς δημαγωγοὺς ὑπηρέτες τοῦ ὄχλου. Ἐπίσης συνήθιζε νὰ λέγη πῶς, ὅταν ἔβλεπε ἰατροὺς, φιλοσόφους καὶ πλοηγοὺς ἐπὶ τὸ ἔργον των, θεωροῦσε τὸν ἄνθρωπο σὰν τὸ ἐξυπνότερο ἀπὸ τὰ ζῶα. Ὅταν ἐξ ἀντιθέτου ἔβλεπε ἐρμηνευτὲς ὄνειρων καὶ μάντις καὶ ἐκείνους ποὺ ἔδιδαν σημασία σ' αὐτά, ἢ ἐκείνους ποὺ κορδώνονταν γιὰ τὴν δόξα ἢ τὰ πλούτη τους, τίποτε δὲν θεωροῦσε πιὸ χαμένο πλάσμα ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο. Καὶ συνήθιζε νὰ λέγη ὅτι γιὰ τὴν ζωὴ μᾶς χρειάζεται ὀρθὸς λόγος ἢ βρόχος (θηλειά).

περιγράφει ἓνα ἄγαλμα τοῦ Ὀλυμπιόδωρου στὴν Ἀκρόπολι καὶ λαμβάνει ἀφορμὴ νὰ διηγηθῆ τὰ κατορθώματά του, ὅταν (περὶ τὸ 288 π.Χ.) ἀπελευθέρωσε τὴν Ἀθήνα ἀπὸ τοὺς Μακεδόνας (πρβλ. Πλουτάρχου *Δημήτριος*, C, 46).

73. Τὸ Μητρῶο ἦταν ναὸς τῆς Κυβέλης (μητρὸς τῶν θεῶν), ὅπου ἐφυλάσ-

σοντο τὰ ἀρχεῖα τῆς πόλεως.

74. Πολλὰ τῶν ἀνεκδότων φαίνονται ἐπινοήματα τῶν μεταγενεστέρων, ποὺ ἴσως ἀβασανίστως συνέλεξε ὁ Λαέρτιος.

- 25 *Καί ποτε Πλάτωνα ἐν δείπνῳ πολυτελεῖ κατανοήσας ἐλάας ἀφράμενον, “τί,” φησίν, “ὁ σοφὸς εἰς Σικελίαν πλεύσας τῶν τραπεζῶν τούτων χάριν, νῦν παρακειμένων οὐκ ἀπολαύεις;” καὶ ὅς, “ἀλλὰ νῆ τοὺς θεοὺς,” φησί, “Διόγετες, κάκει τὰ πολλὰ πρὸς ἐλάας καὶ τὰ τοιαῦτα ἐγινόμεν.” ὁ δέ, “τί οὖν ἔδει πλεῖν εἰς Συρακούσας; ἢ τότε ἡ Ἄττικὴ οὐκ ἔφερον ἐλάας;” Φαβωρίνος δὲ φησιν ἐν Παντοδαπῇ ἱστορίᾳ (FHG iii. 582) Ἀριστιππον εἰπεῖν τοῦτο. καὶ ἄλλοτε ἰσχάδας ἐσθίων ἀπήντητ’ αὐτῷ φησὶ τε, “ἔξεστί σοι μετασχεῖν” τοῦ δὲ λαβόντος καὶ φαγόντος, ἔφη, “μετασχεῖν εἶπον, οὐ καταφαγεῖν”.*
- 26 *Πατῶν αὐτοῦ ποτε στρώματα κεκληκότες φίλους παρὰ Διονυσίου, ἔφη, “πατῶ τὴν Πλάτωνος κενοσπουδίαν”· πρὸς δὲ ὃν ὁ Πλάτων, “ὅσον, ὃ Διόγετες, τοῦ τύφου διαφαίνεις, δοκῶν μὴ τετυφῶσθαι.” οἱ δὲ φασὶ τὸν Διογένειν εἰπεῖν, “πατῶ τὸν Πλάτωνος τύφον”· τὸν δὲ φάναι, “ἔτέρω γε τύφῳ, Διόγετες”· Σωτίων δ’ ἐν τῷ τετάρτῳ φησὶ πρὸς αὐτὸν εἰπεῖν τοῦτο τὸν Πλάτωνα τὸν κύνα. Διογένει οἶνόν ποτ’ ἤτησεν αὐτόν, τότε δὲ καὶ ἰσχάδας. ὁ δὲ κεράμιον*

25. Βλέποντας κάποια ἡμέρα τὸν Πλάτωνα νὰ τρώῃ ἐλιές σ’ ἓνα πολυτελές δεῖπνο, «πῶς γίνεται αὐτό», τοῦ εἶπε, «ἐσὺ ὁ φιλόσοφος ποὺ πῆγες ὡς τὴν Σικελία γι’ αὐτὰ τὰ πλούσια τραπέζια, τώρα ποὺ εἶναι μπροστά σου δὲν τὰ γλεντᾷς;». «Ἦχι, μὰ τοὺς θεοὺς, Διογένει», ἀπεκρίθη ὁ Πλάτων, «κι’ ἐκεῖ μὲ ἐλιές ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον περνοῦσα καὶ μὲ τέτοια». «Ἄλλὰ τότε, ποιά ἀνάγκη νὰ πᾶς ὡς τὶς Συρακούσες» τοῦ εἶπε ὁ Διογένει· «μήπως δὲν ἔβγαζε τότε ἡ Ἄττικὴ ἐλιές;». Ὁ Φαβωρίνος ὁμοῦς λέει στὴν «Παντοδαπὴ Ἱστορία» του ὅτι ὁ Ἀριστιππος τὴν εἶπε αὐτὴ τὴν κουβέντα⁷⁴. Μιὰ ἄλλη φορὰ ἔτυχε νὰ τρώῃ σῦκα (ξερά) ὅταν τὸν συνήντησε ὁ Πλάτων. «Μπορεῖς νὰ συμμετάσχης», τοῦ εἶπε. Κι’ ὅταν ἐκεῖνος πῆρε καὶ τᾶφαγε ὅλα, «νὰ συμμετάσχης εἶπα», τοῦ παρετήρησε ὁ Διογένει, «ὄχι νὰ τὰ φᾶς ὅλα».

26. Ἄλλοτε, ὅταν ὁ Πλάτων ἐπιστρέφοντας ἀπὸ τὸ ταξίδι του στὸν Διονύσιο εἶχε καλέσει στὸ σπίτι του φίλους, ὁ Διογένει πατοῦσε πάνω στὰ χαλιὰ κι’ ἔλεγε: «Πατῶ τὴν ματαιοδοξία τοῦ Πλάτωνος». Καὶ ὁ Πλάτων τοῦ εἶπε: «Πόσο φανερώνεις τὴν ματαιοδοξία σου, Διογένει, δείχνοντας πῶς δὲν εἶσαι ματαιόδοξος». Κατ’ ἄλλους ὁ Διογένει εἶπε: «Πατῶ τὴν ματαιοδοξία τοῦ Πλάτωνος»· κι αὐτὸς τοῦ εἶπε: «Ναί, Διογένει, ἀλλὰ μὲ μιὰ ἄλλη ματαιοδοξία». Ὁ Σωτίων ὁμοῦς στὸ τέταρτο βιβλίο του λέγει ὅτι ὁ Κυνικός ἀπηύθυνε στὸν ἴδιο τὸν Πλάτωνα τὴν παρατήρησί του, δηλαδή εἶπε: «Πατῶ τὸν Πλάτωνα». Κάποτε ὁ Διογένει εἶχε ζητήσει λίγο κρασί ἀπὸ τὸν Πλάτωνα καὶ σῦκα ξερά, κι’ ἐκεῖνος τοῦ ἔστειλε ὀλόκληρη

ὄλον ἔπεμψεν αὐτῶν· καὶ ὅς, “σύ,” φησὶν, “ἂν ἐρωτηθῆς δύο καὶ δύο πόσα ἐστίν, εἴκοσιν ἀποκρινῆ; οὕτως οὔτε πρὸς τὰ αἰτούμενα δίδως οὔτε πρὸς τὰ ἐρωτώμεν’ ἀποκρίνη.” ἔσκωψε δὴ ὡς ἀπεραντολόγον.

27 Ἐρωτηθεὶς ποῦ τῆς Ἑλλάδος ἴδοι ἀγαθοὺς ἄνδρας, “ἄνδρας μὲν,” εἶπεν, “οὐδαμοῦ, παῖδας δ’ ἐν Λακεδαίμονι.” σπουδαιολογουμένῳ ποτὲ ὡς οὐδεὶς προσήει, ἐπέβαλε τερετίξειν· ἀθροισθέντων δέ, ὠνειδισεν ὡς ἐπὶ μὲν τοὺς φληνάφους ἀφικνουμένων σπουδαίως, ἐπὶ δὲ τὰ σπουδαῖα βραδυνόντων ὀλιγώρως. ἔλεγέ τε περὶ μὲν τοῦ παρορούττειν καὶ λακτίζειν ἀγωνίζεσθαι τοὺς ἀνθρώπους, περὶ δὲ καλοκάγαθίας μηδένα.

28 Τούς τε γραμματικούς ἐθαύμαζε τὰ μὲν τοῦ Ὀδυσσέως κακὰ ἀναζητοῦντας, τὰ δ’ ἴδια ἀγνοοῦντας. καὶ μὴν καὶ τοὺς μουσικούς τὰς μὲν ἐν τῇ λύρᾳ χορδὰς ἀρμόττεσθαι, ἀνάρμοστα δ’ ἔχειν τῆς ψυχῆς τὰ ἦθη· τοὺς μαθηματικούς ἀποβλέπειν μὲν πρὸς τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, τὰ δ’ ἐν ποσὶ πράγματα παρορᾶν· τοὺς ῥήτορας τὰ δίκαια μὲν ἐσπουδακέναι λέγειν, πράττειν δὲ μηδαμῶς· ἀλλὰ μὴν καὶ τοὺς φιλαργύρους ψέγειν μὲν τὸ ἀργύριον, ὑπεραγαπᾶν δέ. κατεγίνωσκε δὲ καὶ τῶν ἐπαινούντων μὲν τοὺς δικαί-

στάμνα. «Δέν μοῦ λές», τοῦ εἶπε τότε ὁ Διογένης, «ἂν σὲ ρωτήσουν πόσο κάνουν δύο καὶ δύο, εἴκοσι θὰ πῆς; Ἐσὺ οὔτε ἀνάλογα μὲ ὅ,τι τοῦ ζητοῦν δίδεις οὔτε σχετικὰ μὲ ὅ,τι σὲ ρωτοῦν ἀπαντᾷς». Τοιοῦτοτρόπως, τὸν ἔσκωψε ὡς ἀπεραντολόγο.

27. Ἐρωτηθεὶς σὲ ποῖο μέρος τῆς Ἑλλάδος εἶδε ἀγαθοὺς ἄνδρες, «ἄνδρες», εἶπε, «πουθενά, παιδιὰ στὴν Σπάρτη». Κάποτε ποῦ μιλοῦσε γιὰ σοβαρὰ πράγματα, ἀλλὰ κανένας δὲν πῆγαινε νὰ τὸν ἀκούσῃ, ἄρχισε νὰ σφυρίζῃ σὰν πουλί. Ὅταν μαζεύτηκε κόσμος, τοὺς κατέκρινε ὅτι γιὰ ν’ ἀκούσουν ἀνοησίες τρέχουν μὲ ὅλη τους τὴν σοβαρότητα, ἀλλὰ γιὰ σοβαρὰ θέματα ἀργοποροῦν καὶ ἀδιαφοροῦν. Ἐπίσης ἔλεγε ὅτι γιὰ νὰ σκάβουν ὀρύγματα⁷⁵ καὶ νὰ κλωτσοῦν, ἀγωνίζονται οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ κανένας δὲν ἀγωνίζεται γιὰ νὰ γίνῃ ἐνάρετος.

28. Καὶ ἀποροῦσε γιὰ τὸ ὅτι οἱ μελετητὲς ἀναζητοῦν τὰ ἀτυχήματα τοῦ Ὀδυσσέως, ἐνῶ ἀγνοοῦν τὰ δικά τους· γιὰ τὸ ὅτι οἱ μουσικοὶ προσαρμόζουν τίς χορδὲς τῆς λύρας, ἀλλὰ ἀφήνουν σὲ ἀκαταστασία τίς ψυχικὲς τους διαθέσεις· γιὰ τὸ ὅτι οἱ μαθηματικοὶ ἀτενίζουν τὸν ἥλιο καὶ τὴν σελήνην, ἀλλὰ παραβλέπουν ἐκεῖνα ποῦ εἶναι μπροστὰ στὰ πόδια τους· καὶ γιὰ τὸ ὅτι οἱ ῥήτορες κάνουν μεγάλη φασαρία γύρω ἀπὸ τὴν δικαιοσύνη στοὺς λόγους τους, καθόλου ὅμως δὲν τὴν ἐφαρμόζουν.

Ἔστώσο, ἔλεγε καὶ γιὰ τοὺς φιλαργύρους ὅτι καταφέρονται μὲν κατὰ τῶν χρημάτων, ὅμως τὰ ὑπεραγαποῦν. Κατεδίκαζε καὶ ἐκείνους ποῦ ἐπαινοῦν μὲν τοὺς ἐντίμους ἀνθρώπους, ὅτι

ἄθλητῶν ποῦ θὰ ἀγωνίζονταν στὴν Ὀλυμπία.

76. Πρβλ. τὸ ρητὸ τοῦ «Ἐκκλησιαστοῦ»: «Μὴ ἔστω ἡ χεὶρ σου ἐκτεταμένη εἰς τὸ λαβεῖν καὶ ἐν τῷ ἀποδιδόναί σου συνεσταλμένη».

75. Ὁ Ἐπίκτητος γράφει (111.15.4) ὅτι ἡ ἄμιλλα στὸ σκάψιμο ὀρυγμάτων (ἐν τῷ ἀγῶνι παρορύσσεσθαι) ἀποτελοῦσε μέρος τῆς προπονήσεως τῶν

ους, ὅτι χρημάτων ἐπάνω εἶεν, ζηλούντων δὲ τοὺς πολυχρημάτων. ἐκίνει δ' αὐτὸν καὶ τὸ θύειν μὲν τοῖς θεοῖς ὑπὲρ ὑγείας, ἐν αὐτῇ δὲ τῇ θυσίᾳ κατὰ τῆς ὑγείας δειπνεῖν. ἄγασθαι δὲ καὶ τῶν δούλων οἱ λαβροφαγοῦντας ὀρῶντες τοὺς δεσπότας μηδὲν ἀρπάζοιεν τῶν ἐσθιομένων.

- 29 Ἐπῆναι τοὺς μέλλοντας γαμεῖν καὶ μὴ γαμεῖν, καὶ τοὺς μέλλοντας καταπλεῖν καὶ μὴ καταπλεῖν, καὶ τοὺς μέλλοντας πολιτεύεσθαι καὶ μὴ πολιτεύεσθαι, καὶ τοὺς παιδοτροφεῖν καὶ μὴ παιδοτροφεῖν, καὶ τοὺς παρασκευαζομένους συμβιοῦν τοῖς δυνάσταις καὶ μὴ προσιόντας. ἔλεγε δὲ καὶ δεῖν τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς φίλους ἐκτείνειν ἢ συγκεκαμμένοις τοῖς δακτύλοις. φησὶ δὲ Μένιππος ἐν τῇ Διογένους Πράσει (Wachsmuth p. 82, n. 7) ὡς ἄλως καὶ πωλούμενος ἠρωτήθη τί οἷδε ποιεῖν. ἀπεκρίνατο, «ἀνδρῶν ἄρχειν»· καὶ πρὸς τὸν κήρυκα, «κήρυσε», ἔφη, «εἴ τις ἐθέλει δεσπότην αὐτῷ πράσσειν.» κωλυθεὶς καθίζεσθαι, «οὐδέν», ἔφη, «διαφέρει καὶ γὰρ τοὺς ἰχθῦς ὅπως ἂν κέοντο πιπράσκεσθαι.»

εἶναι ἀνώτεροι χρημάτων, ἀλλὰ ζηλεύουν τοὺς πολυχρημάτων. Προκαλοῦσε δὲ τὴν ὀργή του καὶ τὸ ὅτι οἱ ἄνθρωποι προσφέρουν θυσίες στοὺς θεοὺς γιὰ τὴν ὑγεία τους, καὶ κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἴδιας αὐτῆς τῆς θυσίας τὸ ρίχνουν στὸ φαγοπότι κατὰ τρόπον ποὺ νὰ βλάπτουν τὴν ὑγεία τους. Τοῦ προξενοῦσε δὲ κατάπληξι τὸ ὅτι οἱ δούλοι ἂν καὶ ἔβλεπαν τοὺς κυρίους τους νὰ ἔχουν παραφάει, δὲν ἄγγιζαν κανένα τρόφιμο.

29. Ἐπαινοῦσε ἐκείνους ποὺ ἦταν ἔτοιμοι νὰ νυμφευθοῦν καὶ δὲν ἐνυμφεύοντο, ἐκείνους ποὺ ἐσκόπευαν νὰ ταξιδεύσουν καὶ δὲν ἐταξίδευαν, ἐκείνους ποὺ σκέπτονταν νὰ πολιτευθοῦν καὶ δὲν πολιτεύονταν, ἐκείνους ποὺ ἐσχεδίαζαν νὰ δημιουργήσουν οἰκογένεια καὶ δὲν τὸ ἔκαμναν καὶ ἐκείνους ποὺ ἐτοιμάζονταν νὰ συζήσουν μὲ δυνάστες καὶ μετὰ δὲν πῆγαιναν. Ἐπίσης συνήθιζε νὰ λέγη ὅτι δὲν πρέπει μὲ κλειστά τὰ δάκτυλα νὰ προτείνωμε τὸ χέρι μας στοὺς φίλους⁷⁶. Ὁ Μένιππος⁷⁷ στὸ βιβλίο του «Διογένους Πράσις» (Ἡ πώλησις τοῦ Διογένους) διηγεῖται πὼς, ὅταν αἰχμαλωτισθεὶς καὶ πωλούμενος ὡς δούλος ρωτήθηκε τί ἤξερε νὰ κάνη, «Ἀνδρῶν ἄρχειν», ἀπεκρίθη. Καὶ στὸν κήρυκα εἶπε νὰ φωνάζη: «Ποιὸς θέλει ν' ἀγοράσῃ ἀφεντικό». Σὰν τὸν ἐμπόδισαν νὰ καθίση, «δὲν ἔχει σημασία», εἶπε, «γιατί καὶ τὰ ψάρια σ' ὅποιαδήποτε στάσι κι' ἂν εἶναι τοποθετημένα, εὐρίσκουν ἀγοραστὲς».

77. Ὁ Μενάγιος, ἀκολουθούμενος καὶ ἀπὸ τὸν Ἀμβρόσιο καὶ τὸν Hübner, γράφει Ἐρμῆπος ἀντὶ Μένιππος. Διότι ἀνάμεσα στὰ ἔργα τοῦ Μένιππου, ποὺ ἀναφέρει ὁ ἴδιος ὁ Λαέρτιος (ΣΤ, παραγρ. 101) οὐδαμοῦ γίνεται μνεία γιὰ

βιβλίο «Διογένους Πράσις».

30 Θαυμάζειν τ' ἔφη εἰ χύτραν μὲν καὶ λοπάδα ὠνούμενοι κομποῦμεν· ἄνθρωπον δὲ μόνη τῇ ὄψει ἀρκεῖσθαι. ἔλεγε τῷ Ξενιάδῃ τῷ πριαμένῳ αὐτόν, δεῖν πείθεσθαι αὐτῷ, εἰ καὶ δοῦλος εἴη· καὶ γὰρ ἰατρὸς ἢ κυβερνήτης εἰ δοῦλος εἴη, πεισθῆναι ἂν αὐτῷ. Εὐβουλος δὲ φησιν ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ Διογένους Πρᾶσις οὕτως ἄγειν τοὺς παῖδας τοῦ Ξενιάδου, μετὰ τὰ λοιπὰ μαθήματα ἱππεύειν, τοξεύειν, σφενδονᾶν, ἀκοντίζειν· ἔπειτ' ἐν τῇ παλαιστρᾷ οὐκ ἐπέτρεπε τῷ παιδοτριβῇ ἀθλητικῶς ἄγειν, ἀλλ' αὐτὸ μόνον ἐρουθήματος χάριν καὶ εὐεξίας.

31 Κατεῖχον δὲ οἱ παῖδες πολλὰ ποιητῶν καὶ συγγραφέων καὶ τῶν αὐτοῦ Διογένους, πᾶσάν τ' ἔφοδον σύντομον πρὸς τὸ εὐμνημόνευτον ἐπήσκει. ἐν οἴκῳ τ' ἐδίδασκε διακονεῖσθαι λιτῇ τροφῇ χρωμένους καὶ ὕδωρ πίνοντας, ἐν χρῶ κονριάς τε καὶ ἀκαλλωπίστους εἰργάζετο καὶ ἀχίτωνας καὶ ἀνυποδίτους καὶ σιωπηλοὺς, καθ' αὐτοὺς βλέποντας ἐν ταῖς ὁδοῖς. ἐξῆγγε δ' αὐτοὺς καὶ ἐπὶ κνηγγέσια. οἱ δὲ καὶ αὐτοῦ Διογένους ἐπιμέλειαν ἐποιοῦντο καὶ πρὸς τοὺς γονέας αἰτητικῶς εἶχον. ὁ δ' αὐτὸς φησι παρὰ τῷ Ξενιάδῃ καὶ γηρᾶσαι αὐτὸν καὶ θανόντα ταφῆναι πρὸς τῶν υἱῶν αὐτοῦ.

30. Εἶναι ἄξιον ἀπορίας, ἔλεγε, ὅτι προκειμένου ν' ἀγοράσωμε μιὰ χύτρα ἢ ἓνα πιάτο, τὰ κτυποῦμε μὲ τὸ δάκτυλό μας γιὰ νὰ ἰδοῦμε ἀπὸ τὸν ἦχο ἂν εἶναι γερά, προκειμένου ὅμως γιὰ ἄνθρωπο ἀρκοῦμεθα στὴν ἐξωτερικὴ του ἐμφάνισι. Ἔλεγε στὸν Ξενιάδη, σ' αὐτόν ποῦ τὸν ἀγόρασε, ὅτι ἔπρεπε νὰ τὸν ὑπακούη, ἂν καὶ εἶναι δοῦλος· γιὰτὶ βέβαια καὶ στὸν ἰατρό του ἢ στὸν ναύκληρο, καὶ δοῦλοι νὰ ἦσαν, θὰ ὑπήκουε. Ὁ Εὐβουλος στὸ βιβλίον του τὸ ἐπιγραφόμενον «Διογένους Πρᾶσις» λέγει ὅτι μετὰ τὰ ἄλλα μαθήματα ἐδίδασκε στὰ παιδιά τοῦ Ξενιάδου ἱππασία, τόξευσι, σφενδόνημα καὶ ἀκόντισμα. Ἀργότερα, στὴν σχολῇ πάλης δὲν ἐπέτρεπε στὸν δάσκαλο νὰ τοὺς κἀνῃ πλήρη ἀθλητικὴ ἐκπαίδευσι, ἀλλὰ μόνον ὅσο χρειάζεται γιὰ νὰ ἔχουν ροδαλὸ χροῶμα καὶ εὐεξία.

31. Κατεῖχαν δὲ τὰ παιδιά πολλὰς περικοπὰς ἀπὸ τοὺς ποιητῆς καὶ τοὺς ἱστορικοὺς, κ' ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ συγγράμματα τοῦ Διογένους· καὶ τὰ ἐξασκοῦσε νὰ κάνουν σύντομη ἔκθεσι κάθε μαθήματος ὥστε ν' ἀπομνημονεύεται εὐκόλα. Τοὺς ἐδίδασκε νὰ αὐτοεξηηρετοῦνται στὸ σπίτι, νὰ ἀρκοῦνται σὲ λιτὴ τροφή καὶ νὰ μὴ πίνουν παρὰ νερό. Ἐπίσης τοὺς συνήθιζε νὰ κουρεύωνται μὲ τὴν πρώτη, νὰ μὴ στολίζωνται, νὰ ντύνωνται ἐλαφρά, νὰ περπατοῦν ξυπόλητα, νὰ εἶναι σιωπηλά καὶ στὸν δρόμο νὰ μὴ κοιτάζουν γύρω τους. Ἐπίσης τὰ πῆγαινε γιὰ κνήγι. Ἐκ μέρους των δὲ αὐτὰ εἶχαν μεγάλο σεβασμὸ στὸν Διογένη καὶ ζητοῦσαν πολλὰ πράγματα γι' αὐτόν ἀπὸ τοὺς γονεῖς τους. Ὁ ἴδιος συγγραφεὺς μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἔμεινε στὸ σπίτι τοῦ Ξενιάδου ὥσπου ἐγένεσε, καὶ πῶς, ὅταν πέθανε, τὸν ἔθαψαν τὰ παιδιά του.

32 Ἐνθα καὶ πυνθανομένου τοῦ Ξενιάδου πῶς αὐτὸν θάψειν, ἔφη, “ἐπὶ πρόσωπον”· τοῦ δ’ ἐρομένου “διὰ τί;” “ὅτι μετ’ ὀλίγον” εἶπε, “μέλλει τὰ κάτω ἀναστρέφεσθαι.” τοῦτο δὲ διὰ τὸ ἐπικρατεῖν ἤδη **τοὺς Μακεδόνας** ἢ ἐκ ταπεινῶν ὑψηλοὺς γίνεσθαι. εἰσαγαγόντος τινὸς αὐτὸν εἰς οἶκον πολυτελεῖ καὶ κωλύοντος πτύσαι, ἐπειδὴ ἐχρέμψατο, εἰς τὴν ὄψιν αὐτοῦ ἔπτυσεν, εἰπὼν χειρόνα τόπον μὴ εὐρήκεναι. οἱ δὲ τοῦτο Ἀριστίππου φασί. φωνήσας ποτέ, “ἰὼ ἄνθρωποι,” συνελθόντων, καθίκετο τῇ βακτηρίᾳ εἰπὼν, “ἀνθρώπους ἐκάλεσα, οὐ καθάρματα,” ὡς φησιν Ἐκάτων ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Χρειῶν (Gomoll 22). φασὶ δὲ καὶ Ἀλέξανδρον εἰπεῖν ὡς εἶπερ Ἀλέξανδρος μὴ ἐγεγόνει, ἐθελῆσαι ἂν Διογένης γενέσθαι.

33 Ἀναπήρους ἔλεγεν οὐ τοὺς κωφούς καὶ τυφλοὺς, ἀλλὰ τοὺς μὴ ἔχοντας πῆραν. εἰσελθὼν ποτε ἡμιξύρητος εἰς νέων συμπόσιον, καθά φησι Μητροκλῆς ἐν ταῖς Χρείαις, πληγὰς ἔλαβε· μετὰ δὲ ἐγγράψας τὰ ὀνόματα εἰς λεύκωμα τῶν πληγάντων περιήει ἐξημμένος ἕως αὐτοὺς ὕβρει περιέθηκε καταγινωσκομένους καὶ ἐπιπληττομένους. ἔλεγεν ἑαυτὸν κῦνα εἶναι τῶν ἐπαινουμένων, ἀλλὰ μηδένα τολμᾶν τῶν ἐπαινούντων συνεξιέναι ἐπὶ τὴν θήραν. πρὸς τὸν εἰπόντα, “Πύθια νικῶ ἄνδρας,” ἐγὼ μὲν οὖν,” εἶπεν, “ἄνδρας, σὺ δ’ ἀνδράποδα.”

32. Ὄταν κάποτε τὸν ρώτησε ὁ Ξενιάδης πῶς ἤθελε νὰ τὸν θάψουν, «μὲ τὸ πρόσωπο πρὸς τὰ κάτω», εἶπε. «Πατί;» τὸν ρώτησε, «Πατί σὲ λίγο», εἶπε, «πρόκειται νὰ γυρίσουν τὰ κάτω ἄπάνω». Αὐτὸ δὲ τὸ εἶπε, γιατί ἤδη εἶχαν ἐπικρατήσει οἱ Μακεδόνες, ἢ ἐννοοῦσε ὅτι ἀπὸ ταπεινὴ θέσι ἀνεβαίνει κανεὶς ψηλά. Ὄταν κάποιος τὸν ὠδηγοῦσε σ’ ἓνα πολυτελῶς ἐπιπλωμένο σπίτι καὶ ἐπειδὴ ἔβηξε, τὸν προειδοποίησε νὰ μὴ φτύση, ὁ Διογένης ἔφτυσε στὸ πρόσωπο τοῦ συνοδοῦ του, λέγοντάς του ὅτι δὲν εὐρήκε χειρότερο μέρος νὰ φτύση. Ἄλλοι λένε ὅτι αὐτὸ τὸ ἔκαμε ὁ Ἀριστίππος. Μία μέρα ἐφώναζε: «Ἔ, ἄνθρωποι, ποῦ εἶστε!». Ὄταν μαζεύτηκε κόσμος, τοὺς ἄρχισε μὲ τὴν μαγκούρα λέγοντάς τους: «Ἀνθρώπους ἐκάλεσα, ὄχι καθάρματα». Αὐτὸ τὸ ἀναφέρει ὁ Ἐκάτων στὸ πρῶτο βιβλίο τῶν «Ἀστείων ἀνεκδότων» του. Ἐπίσης λένε ὅτι καὶ ὁ (Μέγας) Ἀλέξανδρος εἶπε ὅτι, ἂν δὲν ἦταν Ἀλέξανδρος, θὰ ἤθελε νὰ εἶναι Διογένης.

33. Ἀνάπηροι, ἔλεγε, δὲν πρέπει νὰ λέγονται οἱ κουφοὶ καὶ οἱ τυφλοὶ, ἀλλὰ ἐκεῖνοι ποὺ δὲν ἔχουν πῆρα (σακκούλι). Κάποτε ὅταν εἰσῆλθε σ’ ἓνα συμπόσιο νεαρῶν, τὸν ἔδειραν βάνουσα, ὅπως ἀναφέρει ὁ Μητροκλῆς στὰ «Ἀνέκδοτα» του· αὐτὸς μετὰ, ἀφοῦ ἔγραψε τὰ ὀνόματά τους σὲ μία πινακίδα, ἐγύριζε στοὺς δρόμους μὲ τὴν πινακίδα κρεμασμένη ἀπὸ τὸν λαϊμό του, ὥσπου τοὺς ἔκανε ρεζίλι καὶ προκάλεσε τὴν γενικὴ κατάκρισι καὶ δυσφήμησι εἰς βάρος των. Ἐλεγε γιὰ τὸν ἑαυτό του ὅτι εἶναι σκυλὶ ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ὄλοι τὰ ἐπαινοῦν, ἀλλὰ ποὺ κανένας δὲν τολμάει νὰ πάη γιὰ κυνήγι μαζί τους. Σὲ ἐκεῖνον ποὺ τοῦ εἶπε, «στὰ Πύθια (στοὺς ἀγῶνες) νικῶ ἄνδρες», ἀπεκρίθη: «Λάθος, ἐγὼ νικῶ ἄνδρες, ἐσὺ νικᾷς ἀνδράποδα (δούλους)».

34. Πρὸς τοὺς εἰπόντας, “γέρον εἶ καὶ λοιπὸν ἄνες,” “τί δέ,” ἔφη, “εἰ δόλιχον ἔτρεχον, πρὸς τῷ τέλει ἔδει με ἀνεῖναι καὶ μὴ μᾶλλον ἐπιτεῖναι;” κληθεὶς ἐπὶ δεῖπνον οὐκ ἔφη παρέσεσθαι· μηδὲ γὰρ πρώην αὐτῷ χάριν ἐγνωκέναι. **γυμνοῖς ποσὶ χιόνα ἐπάτει** καὶ τὰ ἄλλα ὅσα ἄνω προείρηται **καὶ ὦμά δὲ κρέα ἐπεχείρησε φαγεῖν**, ἀλλ’ οὐ διώκησεν. κατέλαβέ ποτε Δημοσθένην τὸν ῥήτορα ἐν πανδοκείῳ ἀριστῶντα. τοῦ δ’ ὑποχωροῦντος, “τοσοῦτῳ μᾶλλον,” ἔφη, “ἔση ἐν τῷ πανδοκείῳ.” ξένων δὲ ποτε θεάσασθαι θελότων Δημοσθένην, τὸν μέσον δάκτυλον ἐκτείνας, “οὗτος ὑμῖν,” ἔφη, “ἔστιν ὁ **Ἀθηναίων δημαγωγός.**” ἐκβαλόντος δ’ ἄρτον <τινός> καὶ αἰσχynomένου ἀνελέσθαι, βουλόμενος αὐτὸν νουθετῆσαι, κεράμιον τράχηλον δήσας ἔσυρε διὰ τοῦ Κεραμεικοῦ.

Μιμῆσθαι ἔλεγε τοὺς χοροδιδασκάλους· καὶ γὰρ ἐκείνους ὑπὲρ τόνον ἐνδιδόναι ἔνεκα τοῦ τοὺς λοιποὺς ἄψασθαι τοῦ προσήκοντος τόνου. τοὺς πλείστους ἔλεγε παρὰ δάκτυλον μαίνεσθαι· ἐὰν οὖν τις τὸν μέσον προτείνας πορεύηται, δόξει μαίνεσθαι, ἐὰν δὲ τὸν λιχανόν, οὐκέτι. τὰ πολλοῦ ἄξια τοῦ μηδενός ἔλεγε πιπράσκεσθαι καὶ ἔμπαλιν ἀνδριάντα γοῦν τρισχιλίων πιπράσκεσθαι, χοίνικα δ’ ἀλφιτῶν δύο χαλκῶν.

78. Ὁ χαλκοῦς, νόμισμα ἐκ χαλκοῦ, ἰσοδυναμοῦσε πρὸς τὸ ὄγδοον τοῦ ὀβολοῦ.

79. Ἐκφρασις παρομοιακὴ, κατὰ τὸν Σχολιαστὴ καὶ τὸν Ἡσύχιον, πού θέλει νὰ δείξῃ τὴν ἀνατροπὴ τῶν φυσικῶν νόμων. Ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Εὐριπίδῃ

34. Σὲ ἐκείνους πού τοῦ εἶπαν, «γέρος εἶσαι πιά, δὲν κάθεσαι ν’ ἀναπαυθῆς;», «Μά, πῶς», τοὺς εἶπε, «ἂν ἔτρεχα στὸ στάδιο κι’ ἤμουν κοντὰ στὸ τέρμα, θὰ ἔπρεπε νὰ χαλαρώσω τὸ βῆμα μου κι’ ὄχι μᾶλλον νὰ βάλω ὅλα τὰ δυνατὰ μου;». Περπατοῦσε μὲ γυμνὰ πόδια ἐπάνω στὰ χιόνια κι’ ἔκανε καὶ ὅλα ὅσα προηγούμενως ἀναφέραμε.

Ἐπεχείρησε ἀκόμη καὶ ὦμό κρέας νὰ φάῃ, ἀλλὰ δὲν μπόρεσε νὰ τὸ χωνέψῃ. Κάποτε ὅταν ἔπιασε τὸν Δημοσθένη τὸν ῥήτορα νὰ γευματίζῃ σὲ ἓνα πανδοχεῖο, κι’ αὐτὸς πήγαινε «πιὸ μέσα γιὰ νὰ μὴ τὸν ἰδῇ, «Ὅσο πιὸ μέσα πηγαίνεις», τοῦ εἶπε, «τόσο περισσότερο θὰ εἶσαι μέσα στὸ πανδοχεῖο». Κάποτε πού κάποιοι ξένοι ἤθελαν νὰ ἰδοῦν τὸν Δημοσθένη, αὐτὸς, ἀφοῦ ἐξέτεινε τὸν μέσον δάκτυλό του, «ἐκεῖ, πηγαίνει», τοὺς εἶπε, «ὁ δημαγωγὸς τῶν Ἀθηναίων». Ὅταν κάποιου τοῦ εἶχε πέσει μιὰ φραντζόλα καὶ ντρεπόταν νὰ τὴν πάρῃ, ὁ Διογένης θέλοντας νὰ τὸν νουθετῆσῃ ἔδωσε ἓνα δοχεῖο κρασιοῦ καὶ προχωρῶντας τὸ ἔσερνε μέσα στὴν ἀγορά.

35. Συνήθιζε νὰ λέῃ ὅτι μιμῆται τοὺς διδασκάλους τῶν χορωδιῶν· διότι κι’ αὐτοὶ τραγουδοῦν σὲ χαμηλότερο τόνο ὥστε νὰ ἐπιτυγχάνουν οἱ ἄλλοι τὸν προσήκοντα τόνον. Οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι, ἔλεγε, εἶναι τόσο τρελλοὶ ὥστε ὅλη τὴν διαφορὰ ἀπὸ τοὺς γνωστικούς νὰ τὴν ἀποτελῇ ἓνα δάκτυλο. Γιατί, ἂν περπατᾷς μὲ προτεταμένο τὸ μεσαῖο δάκτυλο, θὰ σὲ πάρουν γιὰ τρελλό, ἂν ὅμως περπατᾷς μὲ προτεταμένο τὸ μικρὸ δάκτυλο, δὲν θὰ σὲ θεωροῦν πιά τρελλό. Τὰ μεγάλης ἀξίας πράγματα, ἔλεγε, πωλοῦνται πολὺ φθηνά, καὶ ἀντιστρόφως. Ἐνα ἄγαλμα ἐπὶ παραδείγματι πωλεῖται τρεῖς χιλιάδες δραχμές, ἐνῶ ἓνα κιλὸ κριθαράλευρο πωλεῖται δύο «χαλκοῦς»⁷⁸.

στὴν *Μῆδεια*, 410.

80. Τὸ ἀνέκδοτο αὐτὸ τὸ ἀναφέρει καὶ παραπάνω ὁ Λαέρτιος συντομώ-

36 Τῷ προιαμένῳ αὐτὸν Ξενιάδῃ φησί, “ἄγε ὅπως τὸ προ-
σταπτόμενον ποιήσεις.” τοῦ δ’ εἰπόντος (E. Med. 410),

ἄνω ποταμῶν χωροῦσι παγαί,

“εἰ δὲ ἰατρὸν ἐπρίω νοσῶν, οὐκ ἄν, <ἔφη,> αὐτῷ ἐπέι-
θου, ἀλλ’ εἶπες ἄν ὡς ἄνω ποταμῶν χωροῦσι παγαί;” ἤθελέ
τις παρ’ αὐτῷ φιλοσοφεῖν· ὁ δὲ οἱ σαπέροδην δούς ἐκέλευσεν
ἀκολουθεῖν. ὡς δ’ ὑπ’ αἰδοῦς ῥύφας ἀπήλθε, μετὰ χρόνον
ὑπαντήσας αὐτῷ καὶ γελάσας λέγει, “τὴν σὴν καὶ ἐμὴν
φιλίαν σαπέροδης διέλυσε.” Διοκλῆς δ’ οὕτως ἀναγράφει.
εἰπόντος τινὸς αὐτῷ, “ἐπίταπτε ἡμῖν, Διογένες,” ἀπαγαγὼν
αὐτὸν ἡμιβολίου τυρὸν ἐδίδου φέρειν· ἀρνησαμένον δέ,
“τὴν σὴν,” ἔφη, “καὶ ἐμὴν φιλίαν ἡμιβολίου τυρίδιον δια-
λέλυκε.”

37 **Θεασάμενός ποτε παιδίον ταῖς χερσὶ πῖνον ἐξέρορψε τῆς
πήρας τὴν κοτύλιν,** εἰπὼν, “**παιδίον με νενίκηκεν εὐτελεία.**”
ἐξέβαλε δὲ καὶ τὸ τρυβλίον, ὁμοίως παιδίον θεασάμενος,
ἐπειδὴ κατέαξε τὸ σκεῦος, τῷ κοίλῳ τοῦ ψωμίου **τὴν φακὴν**
ὑποδεχόμενον. συνελογίζετο δὲ καὶ οὕτως· τῶν θεῶν ἐστὶ
πάντα· φίλοι δὲ οἱ σοφοὶ τοῖς θεοῖς·

36. Στὸν Ξενιάδῃ πού τὸν εἶχε ἀγοράσει, εἶπε: «Πήγαινε νὰ
κάμης αὐτὸ πού λέω». Καὶ ὅταν ἐκεῖνος τοῦ παρετήρησε:

Πηγαίνουν πίσω τὰ νερὰ τῶν ποταμῶν⁷⁹:

«Μήπως ἄν, ἄρρωστος, εἶχες ἀγοράσει ἰατρό», τοῦ εἶπε,
«δὲν θὰ τὸν ὑπάκουες⁸⁰. ἀλλὰ θὰ τοῦ ἔλεγες ἄν πᾶνε πίσω τὰ
νερὰ τῶν ποταμῶν»; Κάποιος ἤθελε νὰ σπουδάσῃ φιλοσοφία
κοντά του. Ὁ Διογένης τοῦ ἔδωσε νὰ κρατᾷ μιὰ ρέγγα καὶ τοῦ
εἶπε νὰ τὸν ἀκολουθῇ· ὅμως αὐτὸς ἀπὸ ντροπὴ τὴν ἐπέταξε κί
ἔφυγε. Ὑστερα ἀπὸ καιρὸ ὅταν τὸν συνήντησε ὁ Διογένης τοῦ
εἶπε γελῶντας: «Εἶδες, μιὰ ρέγγα μᾶς ἐχάλασε τὴν φιλία». Ὁ
Διοκλῆς τὸ διηγεῖται αὐτὸ ὡς ἐξῆς: Κάποιος τοῦ εἶπε, «στὶς
προσταγές σου, Διογένη», αὐτὸς δὲ τοῦδωσε νὰ κρατᾷ ἓνα
κομματάκι τυρὶ ἀξίας μισοῦ ὀβολοῦ· σὰν ἀρνήθηκε ὁ ἄλλος,
«μιὰ σταλιά τυρί», τοῦ εἶπε, «μᾶς χάλασε τὴν φιλία».

37. Ὅταν εἶδε μιὰ ἡμέρα ἓνα παιδί νὰ πίνῃ στὴν χούφτα του,
ἐπέταξε ἀπὸ τὸ σακκούλι του τὸ κύπελλο λέγοντας: «Ἐνα
παιδί μὲ ἐνίκησε σὲ ἀπλότητα ζωῆς». Ἐπίσης ἐπέταξε καὶ τὸ
πίατο του ὅταν εἶδε πάλι ἓνα παιδί, πού, ἐπειδὴ εἶχε σπάσει τὸ
ἀγγεῖο του, εἶχε φτιάξει ἓνα κοίλωμα στὸ ψωμί του καὶ ἐκεῖ
ἔβαζε τίς φακές του. Συνήθιζε δὲ νὰ κἀνῃ καὶ τὸν ἐξῆς συλλογι-
σμό: Ὅλα εἶναι τῶν θεῶν. Οἱ σοφοὶ εἶναι φίλοι τῶν θεῶν,

τερο. Μιὰ ἐπὶ πλέον ἀπόδειξις ὅτι ἦντλησε ἀπὸ πολλὰς πηγὰς καὶ φύροδην
μίγδην τὰ μετέγραψε.

81. Πρβλ. Πλουτάρχου Ἀλέξανδρος, C. 14.

82. Τὰ βιβλία τῶν ἀρχαίων εἶχαν ὄψι κυλίνδρου Βλ. καὶ προηγούμενη σχε-
τικὴ σημείωσις.

κοινὰ δὲ τὰ τῶν φίλων πάντ' ἄρα ἐστὶ τῶν σοφῶν. θεασάμε-
νός ποτε γυναῖκα ἀσχημονέστερον τοῖς θεοῖς προσπίπτου-
σαν, βουλόμενος αὐτῆς περιελεῖν τὴν δεισιδαιμονίαν, καθά-
φησι Ζωῖλος ὁ Περγαῖος, προσελθὼν εἶπεν, “οὐκ εὐλαβῆ, ὦ
38 γύναι, μή ποτε θεοῦ ὀπισθεν ἐστῶτος — πάντα γάρ ἐστιν
αὐτοῦ πλήρη — ἀσχημονήσης;” τῷ Ἀσκληπιῷ ἀνέθηκε πλή-
κτην, ὃς τοὺς ἐπὶ στόμα πίπτοντας ἐπιτρέχων συνέτριβεν.

Εἰώθει δὲ λέγειν τὰς τραγικὰς ἀράς αὐτῷ συνητηκέναι
εἶναι γοῦν (N², Adesp. 284)

ἄπολις, ἄοικος, πατρίδος ἐστερημένος,
πτωχός, πλανήτης, βίον ἔχων τοῦφ' ἡμέραν.

ἔφασκε δ' ἀντιτιθέναι τύχη μὲν θάρσος, νόμῳ δὲ φύσιν,
πάθει δὲ λόγον. ἐν τῷ Κρανείῳ ἡλιουμένῳ αὐτῷ Ἀλέξαν-
δρος ἐπιστάς φησιν, “αἴτησόν με ὃ θέλεις.” καὶ ὅς, “ἀποσκο-
τησόν μου,” φησί. μακρὰ τινος ἀναγνώσκοντος καὶ πρὸς
τῷ τέλει τοῦ βιβλίου ἄγραφον παραδείξαντος “θαρρεῖτε,”
ἔφη “ἄνδρες γῆν ὀρῶ.”

κοινὰ δὲ εἶναι τὰ τῶν φίλων. Ἐπομένως ὅλα ἀνήκουν στοὺς
σοφούς. Ὅταν εἶδε κάποια ἡμέρα μιὰ γυναῖκα νὰ σκύβῃ πολὺ
μπροστὰ στὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν, θέλοντας νὰ τὴν γλυτώσῃ
ἀπὸ τὴν δεισιδαιμονία, ὅπως γράφει ὁ Ζωῖλος ὁ Περγαῖος,
πῆγε κοντά της καὶ τῆς εἶπε: «Δὲν φοβᾶσαι, καλή μου κυρία,
μήπως εὐρεθῆς εἰς ἄσεμνον στάσιν, ἐὰν ὑπάρχῃ κανεὶς θεὸς
πίσω σου, ἀφοῦ τὰ πάντα εἶναι γεμᾶτα ἀπὸ θεοῦς;».

38. Ἀφιέρωσε στὸ Ἀσκληπιεῖο ἕναν πλήκτη, ποὺ ἐκείνους
ποὺ προσέφτανε ἐπίστομα ἔτρεχε καὶ τοὺς κτυποῦσε. Συνή-
θιζε δὲ νὰ λέγῃ ὅτι ὅλες οἱ κατάρες τῆς τραγωδίας ἔπесαν
ἐπάνω του. Πάντως ἦταν

ἐξόριστος, δίχως σπίτι, δίχως πατρίδα,
πτωχός, περιπλανώμενος, ποὺ ζητιανεύει τὸ καθημε-
ρινὸ ψωμί του.

Ὅμως ἰσχυριζόταν ὅτι στὴν τύχη ἠμποροῦσε νὰ ἀντιπαρα-
θέτῃ τὸ θάρρος, στὸν νόμο (τὸ συμβατικὸν δίκαιον) τὴν φύσιν,
καὶ στὸ πάθος τὸν ὀρθὸ λόγον. Μιὰ μέρα ποὺ λιαιζόταν στὸ
Κρανεῖο τὸν συνήνητησε ὁ Ἀλέξανδρος καὶ τὸν ρώτησε τί ἤθελε
νὰ τοῦ δώσῃ, «παραμέρισε ἀπὸ τὸν ἥλιο», τοῦ εἶπε⁸¹. Κάποιος
διάβαζε μεγαλοφώνως πολλὴ ὥρα, καὶ καθὼς πρὸς τὸ τέλος
τοῦ βιβλίου — κυλίνδρου⁸², φάνηκε ἕνα ἄγραφο τμήμα, «κου-
ράγιο, παιδιά», εἶπε, «στεριά βλέπω».

83. Μειδίας: πλούσιος Ἀθηναῖος ποὺ μᾶς εἶναι γνωστός ἀπὸ τὸν ἐναντίον
τοῦ λόγου τοῦ Δημοσθένους (Κατὰ Μειδίον).

39 *Πρὸς τὸν συλλογισάμενον ὅτι κέρατα ἔχει, ἀψάμενος τοῦ μετώπου, “ἐγὼ μὲν,” ἔφη, οὐχ ὀρῶ.” ὁμοίως καὶ πρὸς τὸν εἰπόντα ὅτι κίνησις οὐκ ἔστιν, ἀναστὰς περιεπάτει. πρὸς τὸν λέγοντα περὶ τῶν μετεώρων, “ποσταῖος,” ἔφη, “πάροι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ;” εὐνούχου μοχθηροῦ ἐπιγράψαντος ἐπὶ τὴν οἰκίαν, “μηδὲν εἰσὶτω κακόν,” “ὁ οὖν κύριος,” ἔφη, “τῆς οἰκίας ποῦ εἰσέλθῃ;” τῷ μύρῳ τοὺς πόδας ἀλειψάμενος ἔφη ἀπὸ μὲν τῆς κεφαλῆς εἰς τὸν ἀέρα ἀπιέναι τὸ μύρον, ἀπὸ δὲ τῶν ποδῶν εἰς τὴν ὄσφρησιν. ἀξιούντων Ἀθηναίων μνηθῆναι αὐτὸν καὶ λεγόντων ὡς ἐν ἄδου προεδρίας οἱ μεμνημένοι τυγχάνουσι, “γελοῖον,” ἔφη, “εἰ Ἀγησίλαος μὲν καὶ Ἐπαμεινώνδας ἐν τῷ βορβόρῳ διάξουσιν, εὐτελεῖς δὲ τινες μεμνημένοι ἐν ταῖς μακάρων νήσοις ἔσονται.”*

40 *Πρὸς τοὺς ἐρπύσαντας ἐπὶ τὴν τράπεζαν μῦς, “ἰδοῦ,” φησί, “καὶ Διογένης παρασίτους τρέφει.” Πλάτωνος εἰπόντος αὐτὸν κῦνα, “ναί,” ἔφη. “ἐγὼ γὰρ ἐπανῆλθον ἐπὶ τοὺς πεπρακότας.” ἐκ τοῦ βαλανείου ἐξιὼν τῷ μὲν πυθομένῳ εἰ πολλοὶ ἄνθρωποι λούονται, ἠρνήσατο· τῷ δ' εἰ πολλὸς ὄχλος, ὁμολόγησε. Πλάτωνος ὀρισσαμένου, Ἄνθρωπος ἔστι ζῶον δίπουν ἄπτερον, καὶ εὐδοκμοῦντος, τίλας ἀλεκτρούνα εἰσῆνεγκεν αὐτὸν εἰς τὴν σχολὴν καὶ φησιν, “οὗτός ἐστιν ὁ Πλάτωνος ἄνθρωπος.” ὅθεν τῷ ὄρω προσε-*

39. Πρὸς ἐκεῖνον ποῦ μὲ σειρὰ συλλογισμῶν ἀπεδείκνυε στὸ τέλος ὅτι ἔχει κέρατα, εἶπε, ἀφοῦ ἐψηλάφησε τὸ μέτωπό του: «Ἐγὼ ἐκ μέρους μου δὲν τὰ βλέπω». Ὅμοίως ὅταν κάποιος εἶπε ὅτι δὲν ὑπάρχει κίνησις, σηκώθηκε καὶ περπατοῦσε γύρω σ' αὐτόν. Σὲ ἐκεῖνον ποῦ μιλοῦσε γιὰ τὰ οὐράνια φαινόμενα εἶπε: «Πόσες ἡμέρες ἔχεις ποῦ ἦλθες ἀπὸ τὸν οὐρανό;». Πὰ τὸν μοχθηρὸ εὐνούχο ποῦ ἔγραψε στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ του «κανένα κακὸ νὰ μὴ μπῆ», «ἀλλὰ ὁ νοικοκύρης τοῦ σπιτιοῦ», εἶπε, «ἀπὸ ποῦ θὰ μπῆ;». Ὅταν εἶχε ἀλείψει τὰ πόδια του μὲ μῦρο, εἶπε πῶς ὅταν τὸ βάζωμε στὸ κεφάλι φεύγει στὸν ἀέρα, ἀπὸ τὰ πόδια ὅμως ἔρχεται στὴν μύτη. Καθὼς οἱ Ἀθηναῖοι τὸν παρακινουσαν νὰ μνηθῆ στα μυστήρια καὶ τοῦ ἔλεγαν ὅτι οἱ μεμνημένοι τυγχάνουν εἰδικῶν προνομίων στὸν ἄλλο κόσμος, «εἶναι γελοῖο», τοὺς εἶπε, «ὁ μὲν Ἀγησίλαος κ' ὁ Ἐπαμεινώνδας νὰ μένουν μέσα στὸν βόρβορο, μερικοὶ δὲ τυχαῖοι νὰ ζοῦν στὶς Νήσους τῶν Μακάρων ἐπειδὴ ἔχουν μνηθῆ».

40. Δείχνοντας τὰ ποντίκια ποῦ περπατοῦσαν πάνω στὸ τραπέζι του, «νὰ ποῦ κ' ὁ Διογένης», εἶπε, «τρέφει παρασίτους». Ὅταν ὁ Πλάτων τὸν εἶπε σκυλί: «Πραγματικὰ εἶμαι» τοῦ ἀπεκρίθη, «γιατὶ ἐγὼ ξαναγύρισα σὲ ἐκείνους ποῦ μὲ ἐπώλησαν». Μιὰ ἡμέρα βγαίνοντας ἀπὸ τὰ δημόσια λουτρά, σὲ ἐκεῖνον ποῦ τὸν ρώτησε ἂν εἶναι πολλοὶ ἄνθρωποι μέσα; ὄχι, ἀπήντησε· σὲ ἐκεῖνον ὅμως ποῦ τὸν ρώτησε ἂν εἶναι πολλὸς ὄχλος, ναί, εἶπε. Καθὼς ὁ Πλάτων εἶχε δώσει τὸν ὄρισμὸ «Ἄνθρωπος ἔστι ζῶον δίπουν, ἄπτερον» καὶ θεωρήθηκε ἐπιτυχῆς ὁ ὀρισμὸς αὐτός, ὁ Διογένης ἐμάθησε ἓνα κόκκορα καὶ τὸν πῆγε στὴν αἴθουσα διδασκαλίας. «Νὰ ὁ ἄνθρωπος τοῦ Πλάτωνος», εἶπε. Π' αὐτὸ ἀναγκάσθηκε ὁ Πλάτων νὰ δώσει

τέθη τὸ πλατυώνυχον. πρὸς τὸν πυθόμενον ποία ὄρα δεῖ ἀριστᾶν, «εἰ μὲν πλούσιος,» εἶπεν, «ὅταν θέλῃ· εἰ δὲ πένης, ὅταν ἔχῃ.»

41 Ἐν Μεγάροις ἰδὼν τὰ μὲν πρόβατα τοῖς δέσμασιν ἐσκεπασμένα, τοὺς δὲ παῖδας αὐτῶν γυμνοὺς, ἔφη, «**λυσιτελέστερόν ἐστι Μεγαρέως εἶναι κριὸν ἢ υἷόν.**» πρὸς τὸν ἐντινάξαντα αὐτῷ δοκόν, εἶτα εἰπόντα, «φύλαξαι,» «πάλιν γάρ με,» ἔφη, «παίειν μέλλεις;» ἔλεγε τοὺς μὲν δημαγωγοὺς ὄχλου διακόνους, τοὺς δὲ στεφάνους δόξης ἐξανθήματα. **λύχνον μεθ' ἡμέραν ἄψας, «ἄνθρωπον,» φησί, «ζητῶ.**» εἰστίκει ποτὲ κατακρουνηζόμενος τῶν δὲ περιεστώτων ἐλεούτων, παρὼν Πλάτων ἔφη, εἰ βούλεσθ' αὐτὸν ἐλεῆσαι, ἀπόστητε,» ἐνδεικνύμενος φιλοδοξίαν αὐτοῦ. ἐντρίψαντος αὐτῷ **κόνδυλόν** τινος, «**Ἡράκλεις,**» ἔφη, «οἶον με χρῆμι ἐλάνθανε τὸ μετὰ περικεφαλαίας περιπατεῖν.»

42 Ἀλλὰ καὶ Μειδίον **κονδυλίσαντος** αὐτὸν καὶ εἰπόντος, «**τρισχίλιαί σοι κεῖνται ἐπὶ τῇ τραπέζῃ,**» τῇ ἐξῆς πυκτικοὺς λαβὼν ἱμάντας καὶ καταλοήσας αὐτὸν ἔφη, «**τρισχίλιαί σοι κεῖνται ἐπὶ τῇ τραπέζῃ.**» Λυσίου τοῦ φαρμακοπώλου πυθόμενον εἰ θεοὺς νομίζει, «**πῶς δέ,**» εἶπεν, «**οὐ νομίζω, ὅπου καὶ σὲ θεοῖς ἐχθρὸν ὑπολαμβάνω;**»

τὸν ὄρισμό ὡς ἐξῆς: Ἄνθρωπος ἐστὶ ζῶον δίπουν, ἄπτερον καὶ πλατυώνυχον. Σὲ ἐκείνον πού τὸν ρώτησε ποιὲς ὄρες πρόπει νὰ τρῶμε, «ὅταν κανεῖς εἶναι πλούσιος τρῶει ὅποτε θέλει, τοῦ εἶπε, «ὅταν εἶναι φτωχὸς ὅποτε ἔχει.»

41. Βλέποντας στὰ Μέγαρα τὰ μὲν πρόβατα σκεπασμένα μὲ δέσματα τὰ δὲ παιδιὰ γυμνά, «**καλύτερα,**» εἶπε, «**νὰ εἶσαι κριάρι ἑνὸς Μεγαρέως παρὰ γυιὸς του.**» Ὅταν κάποιος τὸν κτύπησε μ' ἓνα δοκάρη χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ, καὶ μετὰ τοῦ εἶπε «φυλάξου», «γιατί;» τοῦ εἶπε, «μήπως σκέπτεσαι νὰ μὲ ξανακτυπήσης;». Ἀποκαλοῦσε τοὺς πολιτευτὲς ὑπηρετὲς τοῦ ὄχλου καὶ τοὺς στεφάνους, πού ἀπενέμοντο, ἐξανθήματα δόξης. Κάποτε μέρα μεσημέρι, **εἶχε ἀνάψει τὸ φανάρι του καὶ γύριζε λέγοντας «ψάχνω νὰ βρῶ ἄνθρωπο.**» Μιά ἡμέρα, ἐνῶ ἡ βροχὴ ἔπεφτε κρουνηδὸν ἀπάνω του κ' εἶχε γίνεи μούσκεμα, αὐτὸς στεκόταν ἀμετακίνητος· ἐπειδὴ οἱ παριστάμενοι τὸν ἐλυποῦντο, ὁ Πλάτων πού ἔτυχε νᾶναι κ' αὐτὸς ἐκεῖ, «ἂν θέλετε νὰ τοῦ κάνετε καλό», τοὺς εἶπε, «φύγετε», ὑπαινισσόμενος τὴν ματαιοδοξία τοῦ Διογένοῦς. Ὅταν κάποιος τοῦδωσε μερικὲς **καρπαξιές,** «**Ἡράκλεις,**» εἶπε, «δὲν ἤξερα ὅτι πρέπει νὰ βγαίνω μὲ περικεφαλαία!».

42. Ὅταν πάλι τὸν ἐκτύπησε ὁ Μειδίας⁸³ μὲ γροθιὲς καὶ τοῦ εἶπε, «**τρεῖς χιλιάδες δραχμὲς ὑπάρχουν εἰς πίστωσίν σου,**» ὁ Διογένης τὴν ἄλλη ἡμέρα πῆρε ἓνα ζευγάρι γάντια πυγμαχίας, καὶ ἀφοῦ τὸν ἐκοπάνισε καλὰ τοῦ εἶπε: «**Τρεῖς χιλιάδες γροθιὲς ὑπάρχουν εἰς πίστωσίν σου.**» Ὅταν τὸν ρώτησε ὁ Λυσίας ὁ φαρμακοπώλης ἂν πιστεύῃ στὴν ὑπαρξὶ θεῶν, «**πῶς μπορῶ,**» τοῦ εἶπε, «**νὰ μὴ πιστεύω στὴν ὑπαρξὶ καὶ τὴν βοήθειά τους, ὅταν βλέπω ἓνα ἄθλιο ἀπαρνητὴ τῶν θεῶν σὰν κ' ἐσένα;**».

84. Ἡ μάχη τῆς Χαιρωνείας ἔγινε τὸ 338 π.Χ., ὁ δὲ Διογένης ἦταν τότε 66 ἐτῶν.

οί δὲ Θεόδωρον εἰπεῖν τοῦτο. ἰδὼν τινα περιοραινόμενον ἐπεῖπεν, “ὦ κακόδαμον, οὐκ ἐπίστασαι ὅτι ὡσπερ τῶν ἐν γραμματικῇ ἀμαρτημάτων περιοραινόμενος οὐκ ἂν ἀπαλλαγείης, οὕτως οὐδὲ τῶν ἐν τῷ βίῳ;”

43 Ἐνεκάλει τοῖς ἀνθρώποις περὶ τῆς τύχης, αἰτεῖσθαι λέγων αὐτοὺς ἀγαθὰ τὰ αὐτοῖς δοκοῦντα καὶ οὐ τὰ κατ’ ἀλήθειαν. πρὸς δὲ τοὺς περὶ τὰ ὄνειρα ἐπισημένους ἔλεγεν ὡς ὑπὲρ ὧν μὲν πράττουσιν ἕπαρ, οὐκ ἐπιστρέφονται, ὑπὲρ ὧν δὲ καθεύδοντες φαντασιοῦνται, πολυπραγμονοῦσιν. Ὀλυμπίασι τοῦ κήρυκος ἀνειπόντος, “νικᾷ Διώξιππος ἄνδρας,” “οὗτος μὲν δὴ ἀνδράποδα, ἄνδρας δ’ ἐγώ.”

44 Ἡγαπᾶτο δὲ καὶ πρὸς Ἀθηναίων μειρακίου γοῦν τὸν πίθον αὐτοῦ συντριψάντος, τῷ μὲν πληγὰς ἔδοσαν, ἐκείνῳ δὲ ἄλλον παρέσχον. φησὶ δὲ Διονύσιος ὁ στωικός ὡς μετὰ Χαιρώνειαν συλληφθεὶς ἀπήχθη πρὸς Φίλιππον καὶ ἐρωτηθεὶς τίς εἴη, ἀπεκρίνατο, “κατάσκοπος τῆς σῆς ἀπληστίας.” ὅθεν θανατωθεὶς ἀφείθη.

Ἀλεξάνδρου ποτὲ πέμψαντος ἐπιστολὴν πρὸς Ἀντίπατρον εἰς Ἀθήνας διὰ τινος Ἀθλίου, παρὼν ἔφη

ἄθλιος παρ’ ἀθλίου δι’ ἀθλίου πρὸς ἄθλιον.

Ἄλλοι λέγουν ὅτι ὁ Θεόδωρος εἶπε αὐτό. Ὅταν εἶδε κάποιον ποῦ ἔκανε θρησκευτικὴ κάθαρσι (ἔκανε ἀγίασμό ὅπως θὰ λέγαμε σήμερα), «δὲν ξέρεις κακομοίρη», τοῦ εἶπε, «ὅτι, ὅπως ἀπὸ τὰ γραμματικὰ λάθη δὲν ἀπαλλάσσεται κανεὶς μ’ ἀγιασμούς, ἔτσι οὕτε ἀπὸ τὰ λάθη στὴν ζωή».

43. Κατηγοροῦσε γενικὰ τοὺς ἀνθρώπους γιὰ τίς προσευχές τους, ὅτι ζητοῦν μ’ αὐτὲς ἐκεῖνα τὰ πράγματα ποῦ φαίνονται σ’ αὐτοὺς καλὰ καὶ ὄχι ἐκεῖνα ποῦ στ’ ἀληθινὰ εἶναι καλὰ. Πὰ ἐκείνους πάλι ποῦ παθαίνουν ὑπερδιέγερσι ἀπὸ τὰ ὄνειρά τους ἔλεγε ὅτι γιὰ ἐκεῖνα ποῦ κάνουν τίς ὥρες ποῦ εἶναι ξύπνιοι δὲν δίδουν προσοχή, ὅμως διατηροῦν τὴν περιέργειά τους γιὰ τὰ ὄραματα ποῦ τοὺς ἐπισκέπτονται στὸν ὕπνο τους. Στὴν Ὀλυμπία, ὅταν ὁ κήρυξ φώναζε «ὁ Διώξιππος νικᾷ ἄνδρες», ὁ Διογένης διεμαρτυρήθη: «αὐτὸς νικᾷ δούλους», εἶπε, «ἐγὼ νικῶ ἄνδρες».

Καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀγαποῦσαν τὸν Διογένη. Ὅταν κάποιος παιδί τοῦσπασε τὸ πιθάρι, τὸ μὲν παιδί τὸ ἐμαστίγωσαν, σ’ αὐτὸν δὲ ἔδωσαν ἄλλο πιθάρι. Ὁ Διονύσιος ὁ Στωικός λέγει ὅτι μετὰ τὴν μάχη τῆς Χαιρώνειας⁸⁴, συλληφθεὶς προσήχθη ἐνώπιον τοῦ Φιλίππου· καὶ ἐρωτηθεὶς τί ἦταν, «κατάσκοπος τῆς ἀπληστίας σου», ἀπεκρίθη. Ὁ Φίλιππος, μετὰ ἀπ’ αὐτό, τὸν ἐθάύμασε καὶ τὸν ἄφησε ἐλεύθερο.

44. Ὅταν κάποτε ὁ Ἀλέξανδρος ἔστειλε μία ἐπιστολὴ στὸν Ἀντίπατρο στὴν Ἀθήνα μὲ ἓνα ποῦ ὠνομάζετο Ἄθλιος, ὁ Διογένης, ποῦ ἦταν παρὼν, εἶπε:

Ἐνας ἄθλιος ἀπὸ ἄθλιο (στέλνει ἐπιστολή)
μὲ ἄθλιο πρὸς (ἓνα) ἄθλιο.

86. Οἱ σατράπες ἦσαν Πέρσες διοικητὲς σὲ ἑλληνικὲς περιφέρειες καὶ εἶχαν φήμη ὄχι μόνον τυραννικῶν ἀλλὰ καὶ ἀκολάστων ἀνθρώπων.

85. Ὅπως συνέβαινε καὶ μὲ τὸν βασιλέα Αὐγουστο τῆς Πολωνίας ποῦ, ὅταν αὐτὸς ἔπινε, ὅλη ἡ Πολωνία ἔπρεπε νὰ εἶναι μεθυμένη (Quand Auguste buvait, la Pologne était ivre. Βλ. Balzac, Εὐγενία Γκραντέ, σελ. 170).

Περδίκκου ἀπειλήσαντος, εἰ μὴ ἔλθοι πρὸς αὐτόν, ἀποκτενεῖν, ἔφη, οὐδὲν μέγα· καὶ γὰρ κάρθαρος καὶ φαλάγγιον τοῦτ' ἂν πράξειεν” ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον ἀπειλεῖν ἠξίον ὡς “εἰ καὶ χωρὶς ἐμοῦ ζῆσαι, εὐδαιμόνως ζήσοιτο.” ἔβόα πολλάκις λέγων τὸν τῶν ἀνθρώπων βίον ῥάδιον ὑπὸ τῶν θεῶν δεδόσθαι, ἀποκεκρῦφθαι δ' αὐτὸν ζητούντων μελίπηκτα καὶ μύρα καὶ τὰ παραπλήσια. ὅθεν πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ οἰκέτου ὑποδύμενον, “οὔπω,” εἶπε, “μακάριος εἶ, ἂν μὴ σε καὶ ἀπομύξῃ· τοῦτο δ' ἔσται πηρωθέντι σοι τὰς χεῖρας.”

- 45 Θεασάμενός ποτε τοὺς ἱερομνήμονας τῶν ταμιῶν τινα φιλήλην ὑψηρομένον ἄγοντας ἔφη, “οἱ μεγάλοι κλέπτει τὸν μικρὸν ἄγονσι.” θεασάμενός ποτε μειράκιον λίθους βάλλον ἐπὶ σταυρόν, “εὗγε,” εἶπε, “τεύξῃ γὰρ τοῦ σκοποῦ”. πρὸς τὰ περιστάνα μειράκια καὶ εἰπόντα, “βλέπουμεν μὴ δάκη ἡμᾶς,” “θαρρεῖτε,” ἔφη, “παιδιά· κύων τευτλία οὐκ ἔσθιει.” πρὸς τὸν ἐπὶ τῇ λεοντῇ θρυπτόμενον, “παῦσαι,” ἔφη, “τὰ τῆς ἀρετῆς στρώματα καταισχύνων.” πρὸς τὸν μακαρίζοντα Καλλισθένην καὶ λέγοντα ὡς πολυτελῶν παρ' Ἀλεξάνδρῳ μετέχει, “κακοδαίμων μὲν οὖν ἔστιν,” εἶπεν, “ὅς καὶ ἀριστᾶ καὶ δειπνεῖ ὅταν Ἀλεξάνδρῳ δόξῃ.”

87. Τὸ φτάρνισμα ἀπὸ ἀριστερά ἐθεωρεῖτο κακὸς οἰωνός.

Σὰν τὸν ἀπειλήσε ὁ Περδίκκας ὅτι, ἂν δὲν πάῃ σ' αὐτόν, θὰ τὸν σκοτώσῃ, «τίποτε τὸ θαυμαστό», εἶπε, «γιατὶ καὶ τὸ σκαθάρι καὶ τὸ σφαλάγγι τὸ ἴδιο θάκαναν. Ἐκεῖνη ὅμως ἡ ἀπειλή, πού μᾶλλον θὰ περιμένα», προσέθεσε, «εἶναι νὰ διαβεβαίωνε ὁ Περδίκκας ὅτι θὰ μποροῦσε νὰ εἶναι ἀπολύτως εὐτυχὴς καὶ χωρὶς τὴν δική μου συντροφιὰ». Πολλὲς φορὲς ἐπέμενε νὰ διαλαλῇ ὅτι οἱ θεοὶ τὴν δημιουργήσαν εὐκολῆ τὴν ζωὴν γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ αὐτοὶ τὴν ἔσβησαν αὐτὴ τὴν μορφήν μετὰ τὸ ν' ἀποζητοῦν γλυκίσματα καὶ μύρα καὶ τὰ παραπλήσια. Γι' αὐτὸ σὲ ἐκεῖνον πού τοῦ φοροῦσε ὁ ὑπηρέτης του τὰ παπούτσια του, τοῦ εἶπε: «Δὲν εἶσαι ἀκόμη ἐντελῶς εὐτυχὴς, ἀφοῦ δὲν σοῦ καθαρίζει καὶ τὴν μύτη· αὐτὸ θὰ γίνῃ, ὅταν δὲν θὰ μπορῆς νὰ χρησιμοποιῆς τὰ χεῖριά σου».

45. Ὅταν εἶδε κάποια ἡμέρα τοὺς ἀξιωματούχους ἐνὸς ταμείου νὰ ὀδηγοῦν στὴν φυλακὴ κάποιον πού εἶχε κλέψει ἓνα κύπελλο ἀπὸ τοὺς θησαυροὺς τοῦ ταμείου εἶπε: «Οἱ μεγάλοι κλέφτες ἔπιασαν τὸν μικρό». Βλέποντας κάποια ἡμέρα ἓνα παιδί νὰ πετᾷ πέτρες ἀπάνω σ' ἓνα σταυρὸ (δηλ. σὲ μιὰ κρεμάλα), «μπράβο», τοῦ εἶπε, «θὰ τὸ πετύχῃς τὸ σημάδι (δηλ. θὰ φθάσῃς μιὰ ἡμέρα στὴν κρεμάλα). Στὰ παιδιά πού εἶχαν μαζευτῆ γύρω του κ' ἔλεγαν «νὰ προσέχωμε μὴ μᾶς δαγκώσῃ», «μὴ φοβᾶστε, παιδιά μου», τοὺς εἶπε, «τὰ σκυλιὰ δὲν τρῶνε παντζάρια». Σὲ κάποιον πού ἐκανχᾶτο γιὰ τὴν γούνα του ἀπὸ λεοντᾶρι, «σταμάτα», τοῦ εἶπε, «νὰ ντροπιάξῃς τὴν φορεσιὰ τῆς ἀνδρείας». Σὲ ἐκεῖνον πού καλοτύχιζε τὸν Καλλισθένη ὅτι ζῆ πολυτελῶς κοντὰ στὸν Ἀλέξανδρο, «δυστυχισμένος εἶναι», τοῦ εἶπε, «ὅποιος προγευματίζει καὶ δειπνεῖ ὅταν ἀρέσῃ στὸν Ἀλέξανδρο⁸⁵».

88. Τὰ Νέμεα ἦσαν ἀγῶνες πού ἐτελοῦντο στὴν Νεμέα (Νεμεακοὶ ἀγῶνες).

89. Οἱ «τυραννοκτόνοι» Ἀρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων (βλ. κατωτέρω Θ. Ζήνων ὁ Ἐλεάτης) εἶχαν ἐπιτεθῆ ἑναντίον τῶν τυράνων, υἱῶν καὶ διαδόχων

- 46 *Χρημάτων δεόμενος ἀπαιτεῖν ἔλεγε τοὺς φίλους, οὐκ αἰτεῖν. ἐπ' ἀγορᾶς ποτε χειρουργῶν, "εἴθε," ἔφη, "καὶ τὴν κοιλίαν ἦν παρατρέψαντα μὴ πεινῆν."* μειράκιον θεασάμενος μετὰ σατραπῶν ἐπὶ δεῖπνον ἀπιόν, ἀποσπάσας πρὸς τοὺς οἰκείους ἀπήγαγε καὶ ἐκέλευσε τηρεῖν. πρὸς τὸ κεκοσμημένον μειράκιον πυθόμενόν τι ἔφη οὐ πρότερον λέξειν αὐτῷ, εἰ μὴ ἀνασυράμενος *δείξειε πρότερον γυνή ἐστιν ἢ ἀνὴρ.* πρὸς τὸ κοτταβίζον ἐν τῷ βαλανεῖῳ μειράκιόν φησιν, "ὄσω βέλτιον, τοσοῦτ' ἄνευ χειρῶν." ἐν δεῖπνῳ προσερχοίτην αὐτῷ τινες ὁστάρια ὡς κυνί· καὶ ὁσ ἀπαλλαττόμενος *προσούρησεν αὐτοῖς ὡς κύων.*
- 47 *Τοὺς ῥήτορας καὶ πάντας τοὺς ἐνδοξολογοῦντας τρισανθρώπους ἀπεκάλει ἀντὶ τοῦ τρισαθλίου. τὸν ἀμαθῆ πλούσιον πρόβατον εἶπε χρυσόμαλλον. θεασάμενος ἐπὶ ἀσώτου οἰκίᾳ ἐπιγεγραμμένον "πράσιμος" ἤδειν," εἶπεν, "ὅτι οὕτω κραιπαλῶσα ῥαδίως ἐξεμέσοις τὸν κύριον." πρὸς τὸ καταιπώμενον μειράκιον τὸ πλῆθος τῶν ἐνοχλούντων, "παῦσαι γάρ," ἔφη, "καὶ σὺ τὰ δείγματα *τοῦ πασχητιῶντος* περιφέρων." πρὸς τὸ ὄντα βαλανεῖον, "οἱ*

46. "Ὄταν εἶχε ἀνάγκη χρημάτων, ἔλεγε στοὺς φίλους του ὅτι ἀπευθυνόταν σ' αὐτοὺς ὄχι γιὰ νὰ ζητήσῃ ἐλεημοσύνη, ἀλλὰ νὰ ἀπαιτήσῃ κάτι ποὺ τοῦ τὸ χρωστοῦν. *Ἀνυανιζόμενος κάποια ἡμέρα ἐν μέσῃ ἀγορᾶ, «μακάρι», εἶπε, «νὰ μπορούσαμε νὰ τρίψωμε καὶ τὴν κοιλιά μας ἔτσι ὥστε νὰ μὴ πεινοῦμε».* "Ὄταν εἶδε ἓνα παιδάκι ποὺ πήγαινε νὰ δειπνήσῃ μὲ σατράπε⁸⁶, τὸ ἀπέσπασε καὶ τὸ πήγε στοὺς δικούς του, συστήσας νὰ τὸ ἐπιτηροῦν αὐστηρά. Στὸν θηλυπρεπῶς ἐνδεδυμένον νέον ποὺ τοῦ ἔθεσε ἓνα ἐρώτημα, εἶπε, ὅτι δὲν θὰ τοῦ ἀπαντήσῃ προτοῦ σηκῶσῃ τὸ ἐνδυμά του καὶ δείξῃ ἂν εἶναι ἀγόρι ἢ κορίτσι. Στὸν νεαρὸ ποὺ ἔπαιζε «κότταβο» στὸ λουτρὸ (θηλυπρεπὲς παιγνίδι), εἶπε: «Ὅσο καλύτερα τὸ παίζεις, τόσο τὸ χειρότερο γιὰ σένα». Σ' ἓνα δεῖπνο μερικοὶ τοῦ πετοῦσαν κόκκαλα, ὅπως θὰ ἔκαναν σ' ἓνα σκύλο· κ' αὐτός, ἀφοῦ πήγε κοντὰ τους, οὔρησε κατ' ἐπάνω τους μὲ τὸν τρόπο ποὺ τὸ κάνουν οἱ σκύλοι.

47. Τοὺς ῥήτορες καὶ ὅλους ποὺ μιλοῦσαν γιὰ δόξα τοὺς ἀποκαλοῦσε «τρिसανθρώπους» καὶ ἐννοοῦσε «τρिसαθλίους». Τὸν ἀμόρφωτο πλούσιο συνήθιζε νὰ τὸν λήῃ «χρυσόμαλλο πρόβατο». Βλέποντας στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ ἐνὸς ἀσώτου τὴν ἀγγελία «Πωλεῖται», «ἤξερα», εἶπε, «ὅτι μὲ τέτοια κραιπάλη εὐκόλα θὰ ξερνοῦσες τὸν νοικοκύρη». Στὸν νεαρὸ, ποὺ τοῦ παρεπονεῖτο ὅτι πολλοὶ τὸν ἐνοχλοῦσαν μὲ τίς περιποιήσεις τους, «σταμάτα, κ' ἐσύ», τοῦ εἶπε, «νὰ περιφέρῃς τὰ σημάδια *τοῦ θηλυπρεποῦς*». Γιὰ ἓνα βρώμικο λουτρὸ εἶπε:

τοῦ Πεισιστράτου, Ἰπάρχου καὶ Ἰπλίου, καὶ ἐφόνευσαν τὸν Ἰππαρχο — ὁ Ἰππίας διέφυγε (514 π.Χ.).

90. Τύραννος τῶν Συρακουσῶν.

91. Οἱ Κένταυροι ἦσαν ἀπὸ τὴν μέση κ' ἐπάνω ἄνθρωποι, κ' ἀπὸ τὴν μέση

καὶ κάτω ἄλογα. Ὁ Χεῖρων, σοφὸς Κένταυρος ποὺ ζοῦσε στὴν Θεσσαλία, ὑπῆρξε διδάσκαλος καὶ τοῦ Ἀχιλλέως. Ἐδῶ γίνεται λογοπαίγνιο: Χεῖρων καὶ

ἐνθάδε,” ἔφη, “λουόμενοι ποῦ λούονται;” παχέος κιθαρωδοῦ πρὸς πάντων μεμφομένου αὐτὸς μόνος ἐπήνευ ἐρωτηθεὶς δὲ διὰ τί, ἔφη, “ὅτι τηλικούτος ὢν κιθαρωδεὶ καὶ οὐ ληστεύει.”

48 Τὸν κιθαρωδὸν αἰεὶ καταλειπόμενον ὑπὸ τῶν ἀκροατῶν ἠσπάσατο, “χαῖρε ἀλέκτορ”· τοῦ δὲ εἰπόντος, “διὰ τί,” “ὅτι,” ἔφη, “ἄδων πάντας ἐγείρεις.” μειρακίου διαδεικνυμένου πληρώσας τὸ προκόλιον θέρμων ἀντικρὺς ἔκαπτε τοῦ δὲ πλήθους εἰς αὐτὸν ἀφορῶντος θαυμάζειν ἔφη πῶς ἐκείνον ἀφέντες εἰς αὐτὸν ὀρώσι. λέγοντος δ’ αὐτῷ τινος ἰσχυρῶς δεισιδαίμονος, “μιᾶ πληγῇ τὴν κεφαλὴν σου διαρρήξω,” “ἐγὼ δέ γε,” εἶπε, “Πταρῶν ἐξ ἀριστερῶν τρέμειν σε ποιήσω.” Ἥγησιου παρακαλοῦντος χρῆσαί τι αὐτῷ τῶν συγγραμμάτων, “μάταιος,” ἔφη, “τυγχάνεις, ὦ Ἥγησία, ὃς ἰσχάδας μὲν γραπτάς οὐχ αἰρῆ, ἀλλὰ τὰς ἀληθινὰς ἀσκησιν δὲ παριδῶν τὴν ἀληθινὴν ἐπὶ τὴν γεγραμμένην ὀρμαῖς.”

49 Πρὸς τε τὸν ὄνειδίσαντα αὐτῷ τὴν φυγὴν, “ἀλλὰ τούτου γ’ ἔνεκεν,” εἶπεν, “ὦ κακὸδαμον, ἐφιλοσόφησα.” καὶ πάλιν εἰπόντος τινός, “Σινωπεῖς σου φυγὴν κατέγνωσαν,” “ἐγὼ δέ γε,” εἶπεν, “ἐκείνων μονήν.” ἰδὼν ποτ’ Ὀλυμπιονίκην πρόβατα νέμοντα, “ταχέως,” εἶπεν, ὦ βέλτιστε, μετέ-

«Αὐτοὶ ποῦ λούζονται ἐδῶ, ποῦ πηγαίνουν ὕστερα νὰ πλυθοῦν;». Ἦταν κάποιος σωματώδης κιθαρωδὸς ποῦ ὄλοι τὸν κατηγοροῦσαν καὶ μόνον ὁ Διογένης τὸν ἐπαινοῦσε. Γιατί; τοῦ εἶπαν. «Πατὶ ἕνας τέτοιος μεγαλόσωμος ἄνδρας παίζει κιθάρα καὶ δὲν πάει νὰ κἀνη ληστεῖες».

48. Τὸν κιθαρωδὸ, ποῦ πάντοτε τὸ ἀκροατήριό του τὸν ἐγκατέλειπε, ὁ Διογένης τὸν χαιρέτησε μὲ ἕνα «γεια σου, κόκορα», καὶ σὰν τὸν ρώτησε γιατί τὸν λέει ἔτσι, «γιατί», τοῦ εἶπε, «μὲ τὸ τραγοῦδι σου ξεσηκώνεις ὅλον τὸν κόσμον». Κάποια ἡμέρα ποῦ ἕνας νέος ἔκαμνε ἐπίδειξι εὐγλωττίας στὸ πλῆθος, ὁ Διογένης ἀφοῦ ἐγέμισε τὴν μπροστινὴ πτυχὴ τοῦ ἐνδύματός του μὲ λούπινα ἄρχισε νὰ τρώη, ἰστάμενος ἀκριβῶς ἀπέναντι ἀπὸ αὐτὸν· καθὼς δὲ ἡ προσοχὴ τοῦ κόσμου ἐστράφη πρὸς αὐτὸν ἀπορημένος εἶπε πῶς ἄφησαν τὸν ρήτορα κι ἐκοίταζαν αὐτόν. Ἕνας πολὺ δεισιδαίμων τοῦ ἔλεγε: «Μ’ ἕνα κτύπημα θὰ σοῦ σπάσω τὸ κεφάλι». «Κι’ ἐγώ», τοῦ εἶπε ὁ Διογένης, «μὲ ἕνα πτάρνισμα ἀπὸ ἀριστερὰ⁸⁷ θὰ σὲ κάνω νὰ τρέμης». Ὅταν τὸν παρακαλοῦσε ὁ Ἥγησίας νὰ τοῦ δώσῃ κάποιο ἀπὸ τὰ συγγράματά του, «εἶσαι χαμένος ἄνθρωπος Ἥγησία», τοῦ εἶπε, «ποῦ ἐνῶ δὲν προτιμᾷς τὰ ζωγραφιστὰ σῦκα ἀλλὰ τὰ πραγματικά, παραβλέπεις ὡστόσο τὴν ἀληθινὴν ἐξάσκησι καὶ θέλεις νὰ προσαρμόσῃς τὸν ἑαυτὸ σου σὲ κανόνες ἀπὸ τὰ βιβλία».

49. Σὲ ἐκείνον ποῦ τὸν περιγελοῦσε γιὰ τὴν ἐξορία του, «Ἄμ αὐτὸ ἀκριβῶς, κακομοίρη, ἐστάθη ἡ αἰτία νὰ γίνω φιλόσοφος», τοῦ εἶπε. Καὶ ὅταν κάποιος ἄλλος τοῦ εἶπε πάλι «οἱ Σινωπεῖς σὲ κατεδίκασαν νὰ φύγῃς», κι’ ἐγώ», τοῦ εἶπε, «τοὺς κατεδίκασα νὰ μείνουν ἐκεῖ». Ὅταν εἶδε κάποια ἡμέρα Ὀλυμπιονίκη νὰ βόσκη πρόβατα, «γρήγορα, λεβέντη», τοῦ εἶπε,

92. Αὐτὸ δὲν σημαίνει πὼς ἦταν ἄρρωστη, ἀλλὰ τὸ φορεῖο τότε ἦταν τὸ ἀμάξι τῆς ἐποχῆς.

93. Προφανῶς ἤθελε νὰ τοῦ πῇ ὅτι ἐμφανίζεται σὲ μέρος ποῦ κινδυνεῖ ν’

χειρῶν (χειρότερος).

βης ἀπὸ τῶν Ὀλυμπίων ἐπὶ τὰ Νέμεα.” ἐρωτηθεὶς διὰ τί οἱ ἀθληταὶ ἀναίσθητοί εἰσιν, ἔφη, “ὅτι κρέασιν ὑεῖοις καὶ βοεί-
οις ἀνωκοδόμηται.” ἦγει ποτὲ ἀνδριάντα· ἐρωτηθεὶς δὲ διὰ
τί τοῦτο ποιεῖ, “μελετῶ,” εἶπεν, “ἀποτυγχάνειν.” αἰτῶν τινα
— καὶ γὰρ τοῦτο πρῶτον ἐποίησε διὰ τὴν ἀπορίαν — ἔφη,
εἰ μὲν καὶ ἄλλω δέδωκας, δὸς κάμοί· εἰ δὲ μηδενί, ἀπ’ ἐμοῦ
ἄρξαι.”

50 Ἐρωτηθεὶς ποτε ὑπὸ τυράννου ποῖος εἴη ἀμείνων χαλ-
κὸς εἰς ἀνδριάντα, ἔφη, “ἀφ’ οὗ Ἀρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων
ἐχαλκεύθησαν.” ἐρωτηθεὶς πῶς χρῆται Διονύσιος τοῖς
φίλοις, ἔφη, ὡς θυλάκοις, τοὺς μὲν πλήρεις κρημνῶν, τοὺς δὲ
κενοὺς ὀπίστων.” νεογάμου ἐπιγράψαντος ἐπὶ τὴν οἰκίαν,

ὁ τοῦ Διὸς παῖς καλλίνικος Ἡρακλῆς
ἐνθάδε κατοικεῖ· μηδὲν εἰσὶτω κακόν·

ἐπέγραψε, “μετὰ τὸν πόλεμον ἢ συμμαχία.” τὴν φιλαργυ-
ρίαν εἶπε μητροπόλιν πάντων τῶν κακῶν. ἄσωτον θεασά-
μενος ἐν πανδοκείῳ ἐλάας ἐσθίοντ’ ἔφη, εἰ οὕτως ἠρίστας,
οὐκ ἂν οὕτως ἐδείπνεις.”

«πῆγες ἀπὸ τὰ Ὀλύμπια στὰ Νέμεα⁸⁸». Ἐρωτηθεὶς γιὰ τί οἱ
ἀθλητὲς εἶναι τόσο ἀναίσθητοι (στὸν πόνο), «Πατὶ εἶναι φτιαγ-
μένοι ἀπὸ γουρουνίσια καὶ βοδιὰ κρέατα», εἶπε. Ζητῶν ἐλεη-
μοσύνην ἀπὸ κάποιον — ὅπως ἔκαμνε στὴν ἀρχὴ λόγῳ
ἀνεχείας του — τοῦ εἶπε: «Ἐὰν ἤδη ἔχῃς δώσει καὶ σὲ ἄλλον,
δῶσε καὶ σὲ μένα· ἄλλιῶς ἄρχισε ἀπὸ μένα».

50. Ἐρωτηθεὶς κάποτε ὑπὸ τυράννου, ποῖος χαλκὸς εἶναι
καλύτερος γιὰ χύσιμο ἀνδριάντων, «ὁ χαλκὸς ποὺ χύθησαν ὁ
Ἀρμόδιος καὶ ὁ Ἀριστογείτων»⁸⁹, ἀπήντησε. Ἐρωτηθεὶς πῶς
μεταχειρίζεται ὁ Διονύσιος⁹⁰ τοὺς φίλους, «σὰν σακκούλια»,
εἶπε, «τὰ μὲν γεμάτα τὰ κρεμάει, τὰ δὲ ἄδεια τὰ πετάει». Ἐνας
νεόνυμφος εἶχε γράψει στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ του:

Ὁ γυνὸς τοῦ Διός, ὁ Ἡρακλῆς ποὺ κατήγαγε
λαμπρὸς νίκες,
κατοικεῖ ἐδῶ· κανένα κακὸ νὰ μὴ μπῆ.

Κι’ ὁ Διογένης προσέθεσε: «Μετὰ τὸν πόλεμο ἢ συμμαχία».
Ἡ φιλαργυρία, ἔλεγε, εἶναι ἡ μητέρα — πόλις, (ἢ πηγὴ) ὅλων
τῶν κακῶν. Ὅταν εἶδε ἕνα ἄσωτο νὰ τρώῃ ψωμί καὶ ἐλιές σ’
ἕνα πανδοχεῖο, «ἂν ἔτσι προγευματίζεις, δὲν θὰ δειπνοῦσες
ἔτσι», τοῦ εἶπε.

ἀνακαλυφθῆ καὶ νὰ συλληφθῆ.

94. Βλ. Ὀμήρου Ἰλιάς Κ, 343, 387.

95. Πρβλ. Ἰλιάδα Κ, 343, 387 καὶ Ε, 40, Σ. 95.

96. Διότι αὐτὰ εἶναι Ἰδέες, οἱ δὲ Ἰδέες κατὰ τὸν Πλάτωνα εἶναι τὸ ὄντως

ὄν, τὰ δὲ γήινα, τὰ ἀντιληπτά μὲ τις αἰσθήσεις ὄντα, εἶναι θολὰ εἰδωλά τους
καὶ μόνον μὲ τὴν νόησι γίνονται καταληπτές: «Τὰς δὲ ἰδέας νοεῖσθαι μὲν,
ὀρᾶσθαι δ’ οὐ» (Πολιτεία VI, 807 Β).

- 51 **Τοὺς ἀγαθοὺς ἀνδρας θεῶν εἰκόνας εἶναι** τὸν ἔρωτα σχολάζοντων ἀσχολίαν. ἐρωτηθεὶς τί ἄθλιον ἐν βίῳ, ἔφη, **“γέρον ἀπορος.”** ἐρωτηθεὶς τί τῶν θηρίων κάκιστα δάκνει, ἔφη, **“τῶν μὲν ἀγρίων συκοφάντης, τῶν δὲ ἡμέρων κόλαξ.”** ἰδὼν ποτε δύο κενταύρους κάκιστα ἐξωγραφημένους ἔφη, **“πότερος τούτων Χείρων ἐστί;”** τὸν πρὸς χάριν λόγον ἔφη μελιπίνην ἀγχόνην εἶναι. τὴν γαστέρα Χάρυβδι ἔλεγε τοῦ βίου. ἀκούσας ποτὲ ὅτι Διδύμων ὁ μοιχὸς συνελήφθη, **“ἄξιος,”** ἔφη, **“ἐκ τοῦ ὀνόματος κρέμασθαι.”** ἐρωτηθεὶς διὰ τί τὸ χρυσίον γλωρὸν ἐστίν, ἔφη, **“ὅτι πολλοὺς ἔχει τοὺς ἐπιβουλεύοντας.”** ἰδὼν γυναῖκα ἐν φορείῳ, **“οὐ κατὰ τὸ θηρίον,”** ἔφη, **“ἢ γαλαάγρα.”**
- 52 Ἰδὼν ποτε δραπέτην ἐπὶ φρέατι καθήμενον ἔφη, **“μειράκιον, βλέπε μὴ ἐμπέσης.”** ἰδὼν <μειρα> κύλλιον ἱματιο-

51. Τοὺς καλοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἀποκαλοῦσε εἰκόνες τοῦ θεοῦ, τὸν δὲ ἔρωτα δουλειὰ τῶν ἀργοσχόλων. Ἐρωτηθεὶς τί εἶναι πιὸ ὀδυνηρὸ στὴν ζωὴ, «ἀπορος γέρος», ἀπεκρίθη. Στὴν ἐρώτησι, ποιὸ ἀπὸ τὰ ζῶα δαγκώνει χειρότερα, ἀπήντησε: **«Ἀπὸ μὲν τὰ ἀγρία ὁ κακολόγος, κ' ἀπὸ τὰ ἡμέρα ὁ κόλαξ».** Σὰν εἶδε κάποια ἡμέρα δύο πολὺ ἄσχημα ζωγραφισμένους κενταύρους, εἶπε: «Ποιὸς ἀπὸ τοὺς δύο εἶναι ὁ Χείρων (καὶ χειρότερος;⁹¹)». Τὰ κολακευτικά λόγια εἶναι μέλι πού χρησιμοποιοῦν γιὰ νὰ σὲ πνίξουν. Τὴν κοιλιὰ τὴν ἔλεγε Χάρυβδι, κακοποτήρα τῆς ζωῆς (δηλ. ἕνας φαγᾶς καταστρέφεται). Ὅταν κάποτε ἄκουσε ὅτι ὁ Διδύμων ὁ αὐλητῆς κατελήφθη μοιχευόμενος, «καὶ μόνον τὸ ὄνομά του», εἶπε, «ἀρκεῖ γιὰ νὰ εἶναι ἄξιος ἀγχόνης» (**Διδύμων ἐσήμαινε ὄρχεως**). Ἐρωτηθεὶς γιὰ τὸ χρυσάφι εἶναι κίτρινο, «γιατὶ εἶναι τόσοι πολλοὶ ἐκεῖνοι πού τὸ ἐπιβουλεύονται», εἶπε. Ὅταν εἶδε μιὰ γυναῖκα νὰ τὴν μετακινοῦν ἐπάνω σὲ φορεῖο⁹², «δὲν εἶναι», εἶπε, «ὁ κλωβὸς ἀνάλογος πρὸς τὸ ἀγρίμι».

52. Βλέποντας μιὰ μέρα ἕνα δραπέτη δοῦλο νὰ κάθεται στὸ χεῖλος ἑνὸς πηγαδιοῦ, «πρόσεχε, παιδί μου», τοῦ εἶπε, «μὴ πέσης μέσα»⁹³. Βλέποντας στὰ μπάνια ἕνα παιδάκι νὰ κλέβη

97. Ἐρωτηθεὶς... μαινόμενος: ὁ Cobet διαγράφει αὐτὸ τὸ ἀνέκδοτο. Εὐρίσκεται στὸν Αἰλιανό, *Ποικ. Ἱστορία*, XIV. 33: «Εἰώθει δέ, φασίν, ὁ Πλάτων περὶ Διογένοτος λέγειν ὅτι μαινόμενος οὗτος Σωκράτης ἐστίν».

98. Ὅμηρου *Ἰλιάς*, Ε. 366 καὶ Θ. 45. Στὸν Ὅμηρο τὸ ἐλάαν εἶναι ρῆμα (ἀπαρέμφατο τοῦ ἐλαίνω): «Μαστίγωσε τ' ἄλογα γιὰ νὰ τὰ κἀνη νὰ τρέχουν» (*Μάστιξεν ἐλάαν*).

κλέπτῃ ἐν τῷ βαλανείῳ ἔφη, «ἐπ' ἀλειμματίον ἢ ἐπ' ἄλλ' ἱμάτιον;» ἰδὼν ποτε γυναικας ἀπ' ἐλαιίας ἀπηγχοισμένας, εἶθε γάρ, ἔφη, «πάντα τὰ δένδρα τοιοῦτον καρπὸν ἤνεγκεν.» Ἀξιόπιστον ἰδὼν λωποδύτην ἔφη (Ιλ. Κ 343, 387),

τίπτε σὺ ὦδε, φέριστε;
ἢ τίνα συλήσων νεκύων κατατεθνηώτων;

ἐρωτηθεὶς εἰ παιδικάριον ἢ παιδάριον ἔχει, ἔφη, οὐ·” τοῦ δὲ εἰπόντος, «ἐὰν οὖν ἀποθάνῃς, τίς σε ἐξοίσει;», ἔφη, «ὁ χορῆζων τῆς οἰκίας.»

53 Μειράκιον εὐμορφον ἀφυλάκτως ἰδὼν κοιμώμενον νύξας, «ἐπέγειραι,» ἔφη,

“μή τίς σοι εὐδοντι μεταφρένω ἐν δόρῳ πῆξῃ”.

πρὸς τὸν πολυτελῶς ὀψωνοῦντα,

“ὠκύμορος δὴ μοι, τέκος, ἔσσειαι, οἷ' ἀγοράζεις”.

Πλάτωνος περὶ ἰδεῶν διαλεγόμενον καὶ ὀνομάζοντος τραπεζότητα καὶ καθαρότητα, «ἐγώ,» εἶπεν, ὃ Πλάτων, τραπέζαν μὲν καὶ κύαθον ὀρῶ· τραπεζότητα δὲ καὶ καθαρότητα οὐδαμῶς·” καὶ ὅς, «κατὰ λόγον,» ἔφη “οἷς μὲν γὰρ κύαθος καὶ τραπέζα θεωρεῖται ὀφθαλμοῦς ἔχεις· ὃ δὲ τραπεζότης καὶ καθαρότης βλέπεται νοῦν οὐκ ἔχεις.”

99. Ὅμηρου Ἰλιάς Ε 83.

100. Ἐνῶ ὁ Χείρων ἦταν ὁ σοφώτερος καὶ καλύτερος ἀπὸ τοὺς Κενταύρους, ὁ Εὐρυτίων ἦταν ὁ πιὸ ἀκρατής. Ὁ Menagius γράφει: Eurvtion, ebriusos

ἐνδύματα, «ἀλειμματίο, (μὴ ἀλοιφούλα)», εἶπε, «εἶναι ἢ ἄλλο ἱμάτιο;» Ὅταν εἶδε κάποτε γυναικας κρεμασμένες ἀπὸ ἐλαιόδενδρα, «μακάρι,» εἶπε: «ὅλα τὰ δένδρα νᾶκαναν τέτοιους καρπούς». Ὅταν εἶδε κάποιον λωποδύτη εἶπε:

Πῶς κατὰ δῶ, λεβέντη μου;
Μήπως γὰρ νὰ γδύσῃς σώματα νεκρῶν⁹⁴;

Ἐρωτηθεὶς ἂν ἔχη ὑπρέτρια ἢ ὑπρέτη, ἀπήντησε: «᾽Οχι». «Καὶ ποιὸς θὰ σὲ θάψῃ ἅμα πεθάνῃς;», τοῦ εἶπαν. Ἐκεῖνος πού θὰ χρειάζεται τὸ σπίτι», ἀπήντησε.

53. Σὰν εἶδε ἓνα ὄμορφο ἀγόρι, πού κοιμόταν μόνο του σὲ ἐκτεθειμένη θέσι, τὸ ξύπνησε, «σῆκω», τοῦ εἶπε, «μὴ τυχὸν κανένας ἐχθρὸς σοῦ μπήξῃ κανένα δόρυ στὰ ὀπίσθια!» Σὲ κάποιον, πού ἐτοίμαζε πλουσιοπάροχο γεῦμα, εἶπε:

Ὀλιγοήμερος θὰ εἶσαι, γυνίε μου, μ' αὐτὰ πού ἀγοράζεις⁹⁵.

Ὅταν κάποτε ὁ Πλάτων συζητοῦσε γιὰ τὶς Ἰδέες καὶ διευκρινίζων τοὺς ὅρους «τραπεζότητα» καὶ «καθαρότητα», «ἐγὼ Πλάτων», τοῦ εἶπε ὁ Διογένης, «τραπέζι καὶ κύαθος (κύπελλο) βλέπω, τραπεζότητα ὅμως καὶ καθαρότητα δὲν βλέπω πουθενά». «Σωστὰ τὰ λέεις», τοῦ ἀπήντησε ὁ Πλάτων, «διότι γιὰ μὲν τὰ ὄρατὰ πράγματα ὅπως εἶναι ἢ τραπέζα καὶ ὁ κύαθος, ἔχεις μάτια γιὰ νὰ ἰδῆς, γιὰ τὶς Ἰδέες ὅμως, ὅπως εἶναι ἢ τραπεζότης καὶ ἢ καθαρότης⁹⁶, δὲν ἔχεις τὴν ἀπαιτούμενη νόησι γιὰ νὰ τὰ διακρίνῃς».

ille Centaurus.

101. Προφανῶς ὑπαινίσσεται τὰ τραγεῖα ἠθῆ τῶν Σπαρτιατῶν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν μαλθακότητα τῶν Ἀθηναίων.

- 54 [Ἐρωτηθεὶς ὑπό τινος, “ποῖός τί σοι Διογένης δοκεῖ;” “Σωκράτης,” εἶπε, “μαινόμενος.] ἐρωτηθεὶς ποῖω καιρῷ δεῖ γαμεῖν, ἔφη, “τοὺς μὲν νέους μηδέπω, τοὺς δὲ πρεσβυτέρους μηδεπώποτε”. ἐρωτηθεὶς τί θέλοι κονδύλον λαβεῖν, “περικεφαλαίαν” ἔφη. μειράκιον ἰδὼν καλλωπιζόμενον ἔφη, “εἰ μὲν πρὸς ἄνδρα, **ἀτυχεῖς**· εἰ δὲ πρὸς γυναῖκα, **ἀδικεῖς**.” ἰδὼν ποτε μειράκιον ἐρυθριῶν, “θάρρει,” ἔφη, “τοιούτον ἐστὶ τῆς ἀρετῆς τὸ χρῶμα.” δυοῖν ποτε νομικοῖν ἀκούσας τοὺς δύο κατέκρινεν, εἰπὼν τὸν μὲν κεκλοφέναι, τὸν δὲ μὴ ἀπολωλέκναι. ἐρωτηθεὶς ποῖον οἶνον ἡδέως πίνει, ἔφη, “τὸν ἀλλότριον.” πρὸς τὸν εἰπόντα, “πολλοὶ σου καταγελῶσιν,” ἀλλ’ ἐγώ,” ἔφη, “οὐ καταγελῶμαι.”
- 55 Πρὸς τὸν εἰπόντα κακὸν εἶναι τὸ ζῆν, οὐ τὸ ζῆν,” εἶπεν, “ἀλλὰ τὸ κακῶς ζῆν.” πρὸς τοὺς συμβουλευόντας τὸν ἀποδράντα αὐτοῦ δοῦλον ζητεῖν, “γελοῖον,” ἔφη, “εἰ Μάνης μὲν χωρὶς Διογένους ζῆ, Διογένης δὲ χωρὶς Μάνου οὐ δύναται.” ἀριστῶν ἐλάας, πλακοῦντος εἰσενεχθέντος, ῥάψας φησὶν (Εὐρ. «Φοίνισσαι» 40)

ὦ ξένη, τυράννοις ἐκποδὼν μεθίστασο·

54. Ἐρωτηθεὶς ἀπὸ κάποιου «τί λογῆς ἄνθρωπος νομίζεις πὼς εἶσαι Διογένη;» «ἓνας λυσσασμένος Σωκράτης», ἀπήντησε⁹⁷. Ἐρωτηθεὶς πότε πρέπει νὰ νυμφεύεται κανεὶς, «οἱ νέοι ὄχι ἀκόμα», εἶπε, «οἱ μεγαλύτεροι ποτέ». Ἐρωτηθεὶς τί θὰ ἤθελε νὰ ἔχη γιὰ νὰ προστατεύεται ἀπὸ τὰ χαστούκια, «περικεφαλαία», εἶπε. Ὅταν εἶδε ἓνα νεαρὸ νὰ καλλωπίζεται, «ἂν τὸ κἀνης γιὰ τοὺς ἄνδρες», τοῦ εἶπε, «πέφτεις ἔξω, ἂν γιὰ τίς γυναῖκες, κἀνεὶς ἀδικία».

Βλέποντας κάποτε ἓνα παιδί νὰ κοκκινίζει, «θάρρος», τοῦ εἶπε, «τέτοιο εἶναι καὶ τῆς ἀρετῆς τὸ χρῶμα». Κάποια ἡμέρα πού εἶδε δυὸ νομικοὺς νὰ μαλώνουν, τοὺς κατέκρινε καὶ τοὺς δύο, λέγοντας ὅτι ὁ μὲν ἓνας εἶχε κλέψει κι’ ὁ ἄλλος τίποτε δὲν εἶχε χάσει. Ἐρωτηθεὶς ποῖο κρασί πίνει πιὸ εὐχάριστα, «τὸ ξένο», εἶπε. Σὲ ἐκείνον πού τοῦ εἶπε ὅτι «πολλοὶ ἄνθρωποι γελοῦν εἰς βάρος σου», «ἐγὼ ὅμως δὲν κάμπτομαι», ἀπεκρίθη.

55. Σὲ ἐκείνον πού τοῦ εἶπε ὅτι κακὸ πρᾶγμα εἶναι ἡ ζωὴ, «ὄχι ἡ ζωὴ», ἀπήντησε, «ἀλλὰ ἡ κακὴ, ἡ ἐξαχρειωμένη ζωὴ». Σὲ ἐκείνον πού τοῦ ἔλεγε ν’ ἀναζητήσει τὸν δοῦλο του Μάνη πού εἶχε δραπετεύσει, «θὰ εἶναι γελοῖο», τοῦ εἶπε, «ὁ Μάνης νὰ μπορῆ νὰ κἀνη χωρὶς τὸν Διογένη κι’ ὁ Διογένης νὰ μὴ μπορῆ νὰ κἀνη χωρὶς τὸν Μάνη». Μιὰ ἡμέρα πού προγευματίζε μὲ ἐλιές καὶ τοῦ προσέφεραν ἓνα γλυκό, τὸ ἐπέταξε λέγοντας:

Παραμέρισε ξένη νὰ περάση ὁ βασιλιάς

(Ἀπὸ τίς Φοίνισσες τοῦ Εὐριπίδη, 40: μετάφρ. Ἀθ. Παπαχαρίση).

καὶ ἄλλοτε,

μάστιξεν δ' ἐλάαν.

ἔρωτηθεὶς ποταπὸς εἶη κύων, ἔφη, “πεινῶν Μελιταῖος, χορτασθεὶς δὲ Μολοττικός, τούτων οὖς ἐπαινοῦντες οἱ πολλοὶ οὐ τολμῶσι διὰ τὸν πόνον συνεξίεναι αὐτοῖς ἐπὶ τὴν θήραν οὕτως οὐδ' ἐμοὶ δύνασθε συμβιοῦν διὰ τὸν φόβον τῶν ἀλγηδόνων.”

- 56 Ἐρωτηθεὶς εἰ σοφοὶ πλακοῦντα ἐσθίουσι, “πάντα,” εἶπεν, “ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι.” ἔρωτηθεὶς διὰ τί προσαίταις μὲν ἐπιδιδόασι, φιλοσόφοις δὲ οὐ, ἔφη, “ὅτι χωλοὶ μὲν καὶ τυφλοὶ γενέσθαι ἐλπίζουσι, φιλοσοφῆσαι δ' οὐδέποτε.” φιλάργυρον ἦται τοῦ δὲ βραδύνοντος, “ἄνθρωπε,” εἶπεν, “εἰς τροφήν σε αἰτῶ, οὐκ εἰς ταφήν.” ὀνειδιζόμενός ποτε ἐπὶ τῷ παραχαράξαι τὸ νόμισμα ἔφη, “ἦν ποτε χρόνος ἐκεῖνος ὅτ' ἤμην ἐγὼ τοιοῦτος ὁποῖος σὺ νῦν ὁποῖος δ' ἐγὼ νῦν, σὺ οὐδέποτε.” καὶ πρὸς ἄλλον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὀνειδίσαντα, “καὶ γὰρ ἐνεούρουθ' ἄττον, ἀλλὰ νῦν οὐ.”

Καὶ σὲ ἄλλη περίστασι εἶπε:

Ράβδισε τὴν ἐλιά (στίχος τοῦ Ὀμήρου)⁹⁸.

Ἐρωτηθεὶς τί εἶδους σκύλος εἶναι, «ὅταν πεινάω», εἶπε, «εἶμαι Μαλτέζικος, ὅταν χορτάσω εἶμαι Μολοσσός (ἀπὸ τὴν χώρα τῶν Μολοσσῶν στὴν Ἥπειρο), ἀπὸ ἐκείνους δηλαδή πού πολλὸς κόσμος τοὺς ἐπαινεῖ, ὅμως δὲν τολμοῦν νὰ πάνε κυνήγι μ' αὐτούς, διότι φοβοῦνται τὴν κούρασι. Ἔτσι οὔτε μὲ μένα μπορεῖτε νὰ συζησετε, ἀφοῦ φοβᾶστε τὶς στενοχώριες».

56. Ἐρωτηθεὶς ἂν οἱ σοφοὶ τρῶνε γλυκίσματα, «καὶ βέβαια τρῶνε ἀπ' ὅλα τὰ γλυκίσματα», εἶπε, «ὅπως ὅλος ὁ κόσμος». Ἐπίσης ἔρωτηθεὶς γιατί ὁ κόσμος στοὺς ζητιάνους δίνει, ὄχι ὅμως καὶ στοὺς φιλοσόφους, «γιατί», εἶπε, «ἀναλογίζονται ὅτι κουτσοὶ καὶ στραβοὶ μπορεῖ νὰ γίνουν μία ἡμέρα, ποτὲ ὅμως δὲν φαντάζονται ὅτι θὰ στραφοῦν στὴν φιλοσοφία». Κάποτε ζητοῦσε ἐλεημοσύνη ἀπὸ ἓνα φιλάργυρο. Καὶ ἐπειδὴ αὐτὸς ἀργοῦσε ν' ἀπαντήση, «ἄνθρωπέ μου», τοῦ εἶπε, «γιά τὴν τροφή μου σοῦ ζητῶ κι' ὄχι γιά τὴν ταφή μου». Ὀνειδιζόμενος ἀπὸ κάποιον ὅτι εἶχε φτιάξει πλαστὰ νομίσματα, «ὑπῆρξε κάποτε ἐποχή», τοῦ εἶπε, πού ἐγὼ ἤμουν τέτοιος πού ἐσὺ εἶσαι τώρα, τέτοιος ὅμως πού ἐγὼ εἶμαι τώρα ἐσὺ δὲν θὰ εἶσαι ποτέ». Σ' ἓναν ἄλλον πού γιά τὸ ἴδιο ζήτημα τὸν ἐχλεύασε, εἶπε: «Μὰ καὶ τὴν σεξουαλικὴν πρᾶξι γρηγορότερα ἔκαμνα, τώρα ὅμως ὄχι».

102. Ὁ R. D. Hicks παρατηρεῖ: «Ἄν πραγματικὰ ἔτσι ἀπάντησε, ἀποδεικνύεται ξεκάθαρα ὅτι ὁ περιφημὸς ὄρος «κοσμοπολίτης» ἄρχισε μὲ τὸν Διογένη».

57 *Εἰς Μύνδον ἐλθὼν καὶ θεασάμενος μεγάλας τὰς πύλας μικρὰν δὲ τὴν πόλιν, ἔφη, “ἄνδρες Μύνδιοι, κλείσατε τὰς πύλας, μὴ ἡ πόλις ὑμῶν ἐξέλθῃ.” θεασάμενός ποτε πορφυροκλέπτῃν πεφωραμένον ἔφη (Ιλ. Ε 83),*

ἔλλαβε πορφύρεος θάνατος καὶ μοῖρα κραταυή.

Κρατέρου ἀξιούντος πρὸς αὐτὸν ἀπιέναι, “ἀλλὰ βούλομαι,” ἔφη, “ἐν Ἀθήναις ἄλλα λείχειν ἢ παρὰ Κρατέρῳ τῆς πολυτελοῦς τραπέζης ἀπολαύειν.” Ἀναξιμένει τῷ ῥήτορι παχεῖ ὄντι προσελθὼν, “ἐπίδος καὶ ἡμῖν,” ἔφη, “τοῖς πτωχοῖς τῆς γαστροῦ καὶ γὰρ αὐτὸς κουφισθήσῃ καὶ ἡμᾶς ὠφελήσεις.” διαλεγόμενον ποτὲ αὐτοῦ τάριχος προτείνας περιέσπασε τοὺς ἀκροατάς· ἀγανακτοῦντος δέ, “τὴν Ἀναξιμένους,” ἔφη, “διάλεξιν ὀβολοῦ τάριχος διαλέλυνκεν.”

58 *Ὀνειδιζόμενός ποτε ὅτι ἐν ἀγορᾷ ἔφαγεν, “ἐν ἀγορᾷ γάρ,” ἔφη, “καὶ ἐπείνησα.” ἔνιοι δὲ τούτου φασὶν εἶναι κάκεινο, ὅτι Πλάτων θεασάμενος αὐτὸν λάχανα πλύνοντα, προσελθὼν ἡσυχῇ εἶποι αὐτῷ, “εἰ Διονύσιον ἐθεράπευες,*

103. Πρβλ. Ὀμήρου Ἰλιάς Π. 86 ἔκδ. Ρορε, 1718. Οἱ κώδικες δὲν περιέχουν

57. Ὃταν κάποτε πῆγε στὴν Μύνδο καὶ εἶδε τὶς πύλες μεγάλες ἀλλὰ μικρὴ τὴν πόλιν, «ἄνδρες Μύνδιοι», τοὺς εἶπε, «κλείσατε τὶς πύλες γιὰ νὰ μὴ σᾶς φύγῃ ἡ πόλις». Ὃταν εἶδε κάποιον ποὺ τὸν εἶχαν πιάσει νὰ κλέβῃ πορφύρα (ὑφασμα πορφυροῦν), ἀπήγγειλε (τοὺς στίχους τῆς Ἰλιάδος):

Γρήγορα τὸν ἄρπαξε πορφυρένιος θάνατος καὶ μοῖρα παντοδύναμη⁹⁹

Ὃταν ὁ Κράτερος τὸν ἐκάλεσε νὰ πάῃ νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ, «προτιμῶ», εἶπε, «νὰ γλείφω ἀλάτι στὴν Ἀθήνα, παρὰ νὰ ἀπολαμβάνω τὰ πλουσιοπάροχα τραπέζια τοῦ Κρατέρου». Πῆγε στὸν Ἀναξιμένη τὸν ῥήτορα, ποὺ ἦταν παχὺς καὶ τοῦ εἶπε; «Δῶσε καὶ σὲ μᾶς τοὺς φτωχοὺς λίγο ἀπὸ τὴν κοιλιά σου· κί' ἐσὺ θ' ἀνακουφισθῆς κί' ἐμᾶς θὰ ὠφελήσῃς». Ὃταν πάλι κάποια ἡμέρα ὁ Ἀναξιμένης μιλοῦσε στοὺς μαθητὲς του, ὁ Διογένης ἔδειξε μιὰ ρέγγα καὶ περιέσπασε τὴν προσοχὴ τῶν ἀκροατῶν. Καὶ ἐνῶ ὁ ὁμιλητὴς ἦταν ἀγανακτισμένος, «μιᾶς δεκάρας ρέγγα», εἶπε ὁ Διογένης, «ἐχάλασε τὴν διάλεξι τοῦ Ἀναξιμένου».

58. Ὃνειδιζόμενος κάποτε ἐπειδὴ ἐκάθισε κί' ἔφαγε μέσα στὴν μέση στὴν ἀγορά. «Μὰ στὴν ἀγορὰ καὶ ἐπείνασα», εἶπε. Μερικοὶ συγγραφεῖς βεβαιώνουν ὅτι δικό του εἶναι καὶ τὸ ἐξῆς: ὅτι ὁ Πλάτων ὅταν τὸν εἶδε νὰ πλένῃ χόρτα, ἐπλησίασε καὶ τοῦ εἶπε ἡρεμα: «Ἄν περιποιόσουνα τὸν Διονύσιο (τύραννο τῶν Συρακουσῶν) δὲν θᾶπλυνες τώρα χόρτα». Κί' ὁ Διογένης μὲ τὴν ἴδια ἡρεμία τοῦ ἀπήντησε: «Κί' ἐσὺ ἂν ἔπλενες χόρτα δὲν θὰ εἶχες ἀνάγκη νὰ περιποιῆσαι τὸν Διονύσιο».

τέτοιον στίχο.

οὐκ ἂν λάχανα ἔπλυνες” τὸν δ’ ἀποκρίνασθαι ὁμοίως ἡσυχῆ, “καὶ σὺ εἰ λάχανα ἔπλυνες, οὐκ ἂν Διονύσιον ἐθεράπευες.” πρὸς τὸν εἰπόντα, “οἱ πλείους σου καταγελωσι,” “κάκεινον τυχόν,” εἶπεν, “οἱ ὄνοι ἀλλ’ οὐτ’ ἐκεῖνοι τῶν ὄνων ἐπιστρέφονται, οὐτ’ ἐγὼ ἐκείνων.” θεασάμενός ποτε μειράκιον φιλοσοφοῦν, “εὐγε,” εἶπεν, “ὅτι τοὺς τοῦ σώματος ἐραστὰς ἐπὶ τὸ τῆς ψυχῆς κάλλος μετάγεις.”

59 Θαυμάζοντός τινος τὰ ἐν Σαμοθράκη ἀναθήματα, ἔφη, “πολλῶ ἂν εἶη πλείω **εἰ καὶ οἱ μὴ σωθέντες ἀνέτιθεσαν**” οἱ δὲ τοῦτο Διαγόρου φασὶ τοῦ Μηλίου. εὐμόρφω μειρακίῳ ἀπιόντι εἰς συμπόσιον ἔφη, “χείρων ἐπανήξεις” τοῦ δ’ ἐπανελθόντος καὶ τῆ ἐξῆς εἰπόντος, “καὶ ἀπῆλθον καὶ χείρων οὐκ ἐγενόμην,” ἔφη, “Χείρων μὲν οὐ, Εὐρυτίων δέ.” δύσκολον ἦν τὸ εἰπόντος, “ἐάν με πείσης” ἔφη, “εἴ σε ἐδυνάμην πείσαι, ἔπεισα ἂν σε ἀπάγξασθαι.” ἐπανήρχετο **ἐκ Λακεδαιμόνος εἰς Ἀθήνας** πρὸς οὖν τὸν πυθόμενον, “ποῖ καὶ πόθεν;”, ἔκ τῆς **ἀνδρωνίτιδος**, εἶπεν, “εἰς τὴν **γυναικωνίτιν**”.

60 Ἐπανήει ἀπ’ Ὀλυμπίων πρὸς οὖν τὸν πυθόμενον εἰ ὄχλος εἶη πολὺς, “πολὺς μὲν,” εἶπεν, “ὁ ὄχλος, ὀλίγοι δ’ οἱ ἄνθρωποι.” τοὺς ἀσώτους εἶπε παραπλησίους εἶναι συκαῖς ἐπὶ κρημνῶ πεφυκυίας, ὧν τοῦ καρποῦ μὲν ἄνθρωπος οὐκ ἀπογεύεται, κόρακες δὲ καὶ γῦπες ἐσθίουσι.

Σὲ κάποιον ποῦ τοῦ εἶπε «πολὺς κόσμος γέλαει εἰς βάρος σου, ἀπεκρίθη: «Ἴσως εἰς βάρος των νὰ γελοῦν τὰ γαϊδούρια, ἀλλὰ ὅπως αὐτοὶ δὲν δίδουν σημασία στὰ γαϊδούρια, ἔτσι οὔτε κι ἐγὼ δίδω σημασία σ’ αὐτούς». Βλέποντας κάποτε ἓνα νέο νὰ μελετᾷ φιλοσοφία, «εὐγε, Φιλοσοφία», εἶπε, «ποῦ τοὺς θαυμαστὲς τῶν σωματικῶν θελγήτρων τοὺς μεταφέρεις στὴν ψυχικὴ ὁμορφιά».

59. Καθὼς κάποιος ἀποροῦσε γιὰ τὰ πολλὰ ἀφιερῶματα ποῦ προσφέρονται στὴν Σαμοθράκη, «θὰ ἦσαν πολὺ περισσότερα», τοῦ εἶπε, «**ἂν καὶ οἱ μὴ διασωθέντες ἔφεραν ἀφιερῶματα**». Ἄλλοι ὅμως ἀποδίδουν αὐτὴν τὴν παρατήρησι στὸν Διαγόρα ἀπὸ τὴν Μηλο. Σ’ ἓνα νεαρὸ ποῦ πήγαινε σὲ συμπόσιο, τοῦ εἶπε: «Χείρων (δηλ. χειρότερος) θὰ γυρίσης». Καθὼς τὴν ἄλλη μέρα ὁ νεαρὸς ἔλεγε στὸν Διογένη «πῆγα ἀλλὰ «χείρων» (χειρότερος) δὲν ἔγινα». «Χείρων μὲν δὲν ἔγινες», τοῦ εἶπε ὁ Διογένης, «ἔγινες ὅμως Εὐρυτίων»¹⁰⁰.

Κάποτε ποῦ ζητοῦσε ἐλεημοσύνη ἀπὸ κάποιον δύστροπο τύπο, «θὰ σοῦ δώσω» τοῦ εἶπε «ἂν μὲ πείσης». «Ἄν μποροῦσα νὰ σὲ πείσω», τοῦ ἀπήντησε ὁ Διογένης, «θὰ σ’ εἶχα κιόλας πείσει νὰ κρεμαστῆς». Γυρίζοντας κάποτε ἀπὸ τὴν Σπάρτη στὴν Ἀθήνα, τὸν ρώτησε κάποιος: «Ἀπὸ ποῦ καὶ ποῦ;». «Ἀπὸ τὰ ἀνδρῶν καὶ τὰ γυναικῶν διαμερίσματα», ἀπεκρίθη¹⁰¹.

60. Εἶχε γυρίσει ἀπὸ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες, καὶ καθὼς κάποιος ζητοῦσε νὰ μάθῃ ἂν ἦταν ἐκεῖ πολὺς κόσμος. «Ὅχλος ἦταν πολὺς», τοῦ εἶπε, «ἄνθρωποι ὅμως ἐλάχιστοι». Πὰ τοὺς ἀσώτους εἶπε ὅτι ὁμοιάζουν μὲ συκαῖς ποῦ ἔχουν φυτρώσει σὲ γκρεμούς, τοὺς καρποὺς τῶν ὁποίων οἱ ἄνθρωποι δὲν ἀπολαμβάνουν, παρὰ μόνο οἱ κόρακες καὶ οἱ γῦπες τρώγουν.

104. Ὁ θεὸς Σάραπις παριστανόταν νὰ κάθεται, ὅπως ὁ Πλούτων, ἔχοντας πλάι του ἓνα ζῶο μὲ ἐνωμένα τρία κεφάλια σκύλου, λεονταριοῦ ἢ λύκου, ὅπως ὁ τρικέφαλος Κέρβερος.

105. Δηλ. νὰ πηγαῖν ἀντίθετα στὸ ρεῦμα, νὰ μὴν εἶναι κωνφορμιστῆς γιὰ νὰ μεταχειρισθῶμε ἓνα σύγχρονο ὄρο.

Φρόνης Ἀφροδίτην χρυσὴν ἀναθείσης ἐν Δελφοῖς τοῦτον ἐπιγράψαι, **“ἀπὸ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀκρασίας.”** Ἀλέξανδρου ποτὲ ἐπιστάντος αὐτῷ καὶ εἰπόντος, “ἐγὼ εἰμι Ἀλέξανδρος ὁ μέγας βασιλεύς,” **“κἀγώ,”** φησί, **“Διογένης ὁ κύων.”** **Ἐρωτηθεὶς τί ποιῶν κύων καλεῖται,** ἔφη, “τοὺς μὲν δίδοντας σαίνων, τοὺς δὲ μὴ δίδοντας ὑλακτῶν, τοὺς δὲ πονηροὺς δάκνων.”

- 61 Ἀπὸ συκῆς ὠπώριζε· τοῦ δὲ φυλάττοντος εἰπόντος, **“αὐτόθεν πρόην ἄνθρωπος ἀπήγξατο,”** “ἐγὼ οὖν,” φησὶν, **“αὐτὴν καθαρῶ.”** ἰδὼν Ὀλυμπιονίκην εἰς ἑταίραν πυκνότερον ἀτενίζοντα, **“ἴδε,”** ἔφη, **“κρίων Ἀρεμάνιον ὡς ὑπὸ τοῦ τυχόντος κορασίον τραηγλίζεται.”** τὰς **εὐπρεπεῖς** ἑταίρας ἔλεγε θανασίμῳ μελικράτῳ παραπλησίως εἶναι. ἀριστῶντι αὐτῷ ἐν ἀγορᾷ οἱ περιεστῶτες συνεχῆς ἔλεγον, **“κύων”** ὁ δὲ, **“ὕμεις,”** εἶπεν, **“ἐστὲ κύνες, οἷ μὲ ἀριστῶντα περιεστήκατε.”** δύο μαλακῶν περικρυπτομένων αὐτὸν ἔφη, **“μὴ εὐλαβεῖσθε κύων τεῦτλα οὐ τρώγει.”**

106. Ὅμηρου Ἰλιάς, Γ 65.

Ὅταν ἡ Φρόνη (ἡ ὁμορφη ἑταίρα) ἀφιέρωσε ἓνα χρυσὸ ἄγαλμα τῆς Ἀφροδίτης στοὺς Δελφοὺς, αὐτὸς λέγουν ὅτι ἔγραψε ἐπάνω: **«Ἀπὸ τὴν ἀκράτεια τῶν Ἑλλήνων».** Ὅταν κάποτε ἦλθε ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ ἀφοῦ ἐστάθη ἀπέναντί του τοῦ εἶπε: **«Ἐγὼ εἶμαι ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ μέγας βασιλεύς».** **«Κὶ ἐγὼ εἶμαι ὁ Διογένης ὁ Κυνικός!»** τοῦ εἶπε. Ἐρωτηθεὶς γιὰ ποιὸν λόγο ἀποκαλεῖται σκύλος, **«γιατί»,** εἶπε, **«ἐκείνους ποὺ δίνουν τοὺς καλοπιάνω, ἐκείνους ποὺ δὲν δίνουν τοὺς γαυγίζω, τοὺς δὲ παλιανθρώπους τοὺς δαγκῶνω».**

61. Κάποτε ἔκοβε σῦκα ἀπὸ μιὰ συκιά, καὶ ὅταν τοῦ εἶπε ὁ φύλακας **«πρὸ ἡμερῶν κάποιος κρεμάστηκε ἀπ’ αὐτή»,** **«ἐγὼ τὴν καθαρῶς τώρα»** (ἀπὸ τὸ μίασμα), τοῦ εἶπε. Ὅταν εἶδε ἓνα Ὀλυμπιονίκη νὰ ρίχνη συχνὰ ματιᾶς σὲ μιὰ ἑταίρα, **«κύτταξε»,** εἶπε, **«ἓνα γεμᾶτο πολεμικὸ μένος κριάρι νὰ τὸ σέρνη τώρα ἀπὸ τὴν μύτη, γοητευμένο, ἓνα παλιοκόριτσο».**

Τὶς **ὁμορφες** ἑταῖρες τὶς παρωμοίαζε μὲ θανάσιμο γλυκὸ πιτό. Κάποια ἡμέρα ποὺ προγευμάτιζε στὴν ἀγορᾶ, συγκεντρώθηκαν γύρω του θεατῆς, ποὺ τοῦ ἐφώναζαν διαρκῶς: **«Σκύλε! σκύλε!».** **«Ἐσεῖς εἶστε σκύλοι»,** τοὺς εἶπε, **«ποὺ ἐπειδὴ τρώω μαζευτήκατε γύρω μου».** Καθὼς δύο δειλοὶ ἔφευγαν μακριὰ ἀπ’ αὐτόν, **«Μὴ φοβᾶστε»,** τοὺς εἶπε, **«τὰ σκυλιὰ δὲν τρῶνε σέσκουλα».**

107. Ὅμηρου Ὀδύσσεια, α 157 καὶ δ 70.

62. Περὶ παιδὸς πεπορνευκότος ἐρωτηθεὶς πόθεν εἶη, «Τεγεάτης», ἔφη. ἀφνὴ παλαιστὴν θεασάμενος ἰατρούοντα ἔφη, «τί τοῦτο; ἢ ἵνα τοὺς ποτέ σε νικήσαντας νῦν καταβάλῃς;» θεασάμενος υἱὸν ἑταίρας λίθον εἰς ὄχλον βάλλοντα, «πρόσεχε», ἔφη, «μὴ τὸν πατέρα πλήξῃς.» δείξαντος αὐτῷ παιδαρίου μάχαιραν ἣν εἰλήφει παρ' ἐραστοῦ, «ἢ μὲν μάχαιρα,» ἔφη, «καλή, ἢ δὲ λαβὴ αἰσχροῦ;» ἐπαιούντων τινῶν τὸν ἐπιδόντα αὐτῷ ἔφη, «ἐμὲ δ' οὐκ ἐπαιεῖτε τὸν ἄξιον λαβεῖν.» ἀπαιτούμενος ὑπὸ τινος τρίβωνα ἔφη, «εἰ μὲν ἐχαρίσω, ἔχω· εἰ δ' ἔχρησας, χρῶμαι.» ὑποβολμαίου τινὸς εἰπόντος αὐτῷ ὅτι χρυσὸν ἔχει ἐν τῷ ἱματίῳ, «ναί,» ἔφη, «διὰ τοῦτο αὐτὸ ὑποβεβλημένος κοιμῶμαι.»
- Ἐρωτηθεὶς τί αὐτῷ περιέγονεν ἐκ φιλοσοφίας, ἔφη, «καὶ εἰ μὴδὲν ἄλλο, τὸ γοῦν πρὸς πᾶσαν τύχην παρεσκευάσθαι.» ἐρωτηθεὶς πόθεν εἶη, «κοσμοπολίτης,» ἔφη. θυόντων τινῶν τοῖς θεοῖς ἐπὶ τῷ υἱὸν γενέσθαι, ἔφη, «περὶ δὲ τοῦ ποδαπὸς ἐκβῆ ὃν θύετε;» ἔρανόν ποτ' αἰτούμενος πρὸς τὸν ἔρανάρχην ἔφη (Ιλ. Π 82a Barnes),

62. Ἐρωτηθεὶς γὰρ κάποιο ἐκπορνευμένο ἀγόρι ἀπὸ ποῦ εἶναι, «Τεγεάτης», εἶπε, «εἶναι» (Λογοπαίγνιο μὲ τὸν Τεγεάτη καὶ τεγὸς ποῦ σημαίνει μέρος ποῦ κατοικεῖται ἀπὸ κακούς). Ὅταν εἶδε ἓνα κουτὸ παλαιστὴ νὰ κἀνῆ τὸν γιατρό, «γιατί τὸ κἀνεις αὐτό;» τοῦ εἶπε· «ἢ γὰρ νὰ ἐκδικηθῆς τώρα ἐκείνους ποῦ σὲ ἐνίκησαν κάποτε;». Βλέποντας τὸν γυιὸ μιᾶς ἑταίρας νὰ πετᾷ πέτρες στὸν κόσμο, «πρόσεχε», τοῦ εἶπε, «μὴ κτυπήσῃς τὸν πατέρα σου!».

Ὅταν ἓνα ἀγόρι τοῦ ἔδειξε ἓνα μαχαίρι ποῦ τοῦ εἶχε δωρήσει ὁ ἐραστής του, «τὸ μὲν μαχαίρι εἶναι καλό», τοῦ εἶπε, «ἢ λαβὴ του ὅμως (ἢ προέλευσις) εἶναι αἰσχροῦ». Καθὼς μερικοὶ ἐπαινοῦσαν ἐκεῖνον ποῦ εἶχε κἀνει ἓνα δῶρο στὸν Διογένη, «ἐμένα ὅμως δὲν μὲ ἐπαινοῦν», εἶπε, «ὡς ἄξιον νὰ τὸ λάβω». Ὅταν κάποιος τοῦ ζητοῦσε πίσω τὸν τρίβωνα ποῦ τοῦ εἶχε δώσει, «ἂν μοῦ τὸν ἐχάρισες», τοῦ εἶπε, «εἶναι δικό μου. Ἄν ἦταν δάνειο, τὸν χρησιμοποιοῦ». Ἐνας νόθος γυιὸς τοῦ ἔλεγε πὼς ἔχει χρυσάφι στὸ ἱμάτιό του, «ἀσφαλῶς», τοῦ εἶπε, «γὰρ αὐτὸ καὶ κοιμᾶσαι ἐπάνω σ' αὐτό».

63. Ἐρωτηθεὶς τί ἐκέρδισε ἀπὸ τὴν φιλοσοφία, «ἂν ὄχι τίποτε ἄλλο», εἶπε, «τοῦλάχιστον τὸ ὅτι εἶμαι προετοιμασμένος ν' ἀντιμετωπίσω ὅποιαδήποτε μεταβολὴ τῆς τύχης». Ἐρωτηθεὶς ποιανοῦ κράτους πολίτης εἶναι, «κοσμοπολίτης», εἶπε¹⁰². Κάποιοι γονεῖς ἔκαμναν θυσία ἐπειδὴ ἀπέκτησαν γυιὸ, «καὶ γὰρ τὸ τί ἄνθρωπος νὰ γίνῃ», τοὺς εἶπε, «δὲν κἀνετε θυσία;». Κάποτε ποῦ ζητοῦσε νὰ γραφτῆ σ' ἓνα σύλλογο, εἶπε στὸν πρόεδρο:

108. Κακόν: (παραλλαγή) κακὸς vulg.

τοὺς ἄλλους ἐράνιζ', ἀπὸ δ' Ἐκτορος ἴσχεο χεῖρας.

Τὰς ἐταῖρας ἔφη βασιλέων εἶναι βασιλίσσας· αἰτεῖν γὰρ ὃ τι ἂν δόξη αὐταῖς. ψηφισαμένων Ἀθηναίων Ἀλέξανδρον Διόνυσον, «κἀμέ,» ἔφη, «Σάραπιν ποιήσατε.» πρὸς τὸν ὀνειδίζοντα ὅτι εἰς τόπους ἀκαθάρτους εἰσίοι, «καὶ γὰρ ὁ ἥλιος,» ἔφη, «εἰς τοὺς ἀποπάτους, ἀλλ' οὐ μαιίνεται.»

- 64 Ἐν ἱερῷ δειπνῶν, μεταξὺ ὄνυπαρῶν ἄρτων παρατεθέντων, ἄρας αὐτοὺς ἔρριψεν, εἰπὼν εἰς ἱερὸν μὴ δεῖν ὄνυπαρὸν εἰσιέναι. πρὸς τὸν εἰπόντα, «οὐδὲν εἰδῶς φιλοσοφεῖς,» ἔφη, **εἰ καὶ προσποιῶμαι σοφίαν, καὶ τοῦτο φιλοσοφεῖν ἐστὶ.** πρὸς τὸν συνιστάντα τὸν παῖδα καὶ λέγοντα ὡς εὐφυνέστατος ἐστὶ καὶ τὰ ἦθη κράτιστος, «τί οὖν,» εἶπεν, «ἐμοῦ χροῖζε;» τοὺς λέγοντας μὲν τὰ σπουδαῖα, μὴ ποιῶντας δέ, ἔλεγε μηδὲν διαφέρειν κιθάρας· καὶ γὰρ ταύτην μῆτ' ἀκούειν μῆτ' αἰσθάνεσθαι. εἰς θέατρον εἰσῆει ἐναντίος

Λήστεψε τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ τὸν Ἐκτορα μὴ τὸν ἀγγίξῃς¹⁰³.

Οἱ ἐταῖρες, ἔλεγε, εἶναι βασιλίσσες τῶν βασιλέων, ἀφοῦ αὐτοὶ κάνουν ὅ,τι διατάζουν αὐτές. Ὄταν ἀνεκήρυξαν οἱ Ἀθηναῖοι τὸν Ἀλέξανδρο Διόνυσο (θεό), «κι' ἐμένα κάντε με Σάραπιν¹⁰⁴», τοὺς εἶπε. Σὲ ἐκείνον πού τὸν ἐμέμφετο ὅτι εἰσέρχεται σὲ ἀκάθαρτα μέρη, «κι' ὁ ἥλιος» εἶπε, «εἰσέρχεται στοὺς ἀποπάτους, ἀλλὰ δὲν λερώνεται».

64. Δειπνῶντας μιὰ ἡμέρα σ' ἓνα ἱερό, καθὼς ἐσερβίρισαν καὶ ψωμιὰ ὄχι καθαρὰ, τὰ πῆρε καὶ τὰ ἐπέταξε, λέγοντας ὅτι τίποτε τὸ ρυπαρὸ δὲν πρέπει νὰ εἰσέρχεται σ' ἓνα ἱερό. Ὄταν κάποιος τοῦ εἶπε «κάνεις τὸν φιλόσοφο, χωρὶς νὰ ξέρῃς τίποτε», **«καὶ τὸ νὰ ἐπιζητῶ τὴν σοφία, κι' αὐτὸ φιλοσοφία εἶναι»**, ἀπεκρίθη. Ὄταν κάποιος τοῦ ἔφερε ἓνα παιδί νὰ τὸ διαπαιδαγωγῆσιν, καὶ τοῦ ἔλεγε ὅτι εἶναι εὐφυνέστατο καὶ ἔχει ἐξαίρετο ἦθος, «τότε τί μὲ θέλει ἐμένα;» τοῦ εἶπε. Ἐκείνους πού ὀμιλοῦν γιὰ σπουδαῖα πράγματα, ἀλλὰ δὲν τὰ κάνουν, τοὺς παρωμοίαζε μὲ κιθάρα· διότι κι' ἡ κιθάρα, ὅπως κι' αὐτοί, οὔτε ἀκούει οὔτε ἀντιλαμβάνεται. Μιὰ ἡμέρα ἔμπαινε σ' ἓνα θέατρο ἀντί-

τοῖς ἐξιούσιν ἐρωτηθεῖς δὲ διὰ τί, “τοῦτο,” ἔφη, “ἐν παντὶ τῷ βίῳ ἐπιτηδεύω ποιεῖν.”

65 Ἰδὼν ποτε νεανίσκον θηλυνόμενον, “οὐκ αἰσχύνῃ,” ἔφη, “χείρονα τῆς φύσεως περὶ σεαυτοῦ βουλευόμενος; ἢ μὲν γάρ σε ἄνδρα ἐποίησε, σὺ δὲ σεαυτὸν βιάζῃ γυναῖκα εἶναι.” ἰδὼν ἄφρονα ψαλτήριον ἀρμοζόμενον, “οὐκ αἰσχύνῃ,” ἔφη, “τοὺς μὲν φθόγγους τῷ ξύλῳ προσαρμόττων, τὴν δὲ ψυχὴν εἰς τὸν βίον μὴ ἀρμόττων;” πρὸς τὸν εἰπόντα, “ἀνεπιτήδειός εἰμι πρὸς φιλοσοφίαν,” “τί οὖν,” ἔφη, “ζῆς, εἰ τοῦ καλῶς ζῆν μὴ μέλει σοι;” πρὸς τὸν καταφρονοῦντα τοῦ πατρός, “οὐκ αἰσχύνῃ,” ἔφη, “καταφρονῶν τούτου δι’ ὃν μέγα φρονεῖς;” ἰδὼν εὐπρεπῆ νεανίσκον ἀπρεπῶς λαλοῦντα, “οὐκ αἰσχύνῃ,” ἔφη, “ἐξ ἔλεφαντίνου κολεοῦ μολυβδίνην ἔλκων μάχαιραν;”

66 Ὀνειδιζόμενος ὅτι ἐν καπηλείῳ πίνει, “καὶ ἐν κουρείῳ,” φησί, “κείρομαι.” ὀνειδιζόμενος ὅτι παρ’ Ἀντιπάτρου τριβώνιον ἔλαβεν, ἔφη, (Πλ. Γ 65)

οὗτοι ἀπόβλητ’ ἐστὶ θεῶν ἐρκυδέα δῶρα.

109. Χάρπαλος κατὰ τὸν Κικέρωνα N.D. III 34, 83.

θετα πρὸς ἐκείνους ποὺ ἔβγαιναν· σὰν τὸν ρώτησαν γιατί, «αὐτὸ εἶναι ποὺ σ’ ὅλη μου τὴν ζωὴ ἐξασκοῦμαι νὰ κάνω»¹⁰⁵, εἶπε.

65. Ὅταν εἶδε κάποιον νεαρὸν θηλυπρεπῶς συμπεριφερόμενο, «δὲν ντρέπεσαι», τοῦ εἶπε, «νὰ σκέπτεσαι χειρότερα ἀπὸ τὴν φύσι γιὰ τὸν ἑαυτό σου; Διότι ἡ φύσις σ’ ἔκανε ἄνδρα κι’ ἐσύ βιάζεις τὸν ἑαυτό σου νὰ παίξῃ τὸν ρόλο γυναίκας». Ὅταν εἶδε κάποιον ἀνόητο νὰ χορδίξῃ ἓνα ψαλτήρι (μουσικὸ ὄργανο), «δὲν ντρέπεσαι», τοῦ εἶπε, «νὰ προσαρμόξῃς τοὺς φθόγγους στὸ ξύλο, ἀλλὰ τὴν ψυχὴ σου νὰ μὴ τὴν ἐναρμονίξῃς μὲ τὴν ζωή;».

Σὲ ἐκείνον ποὺ τοῦ ἐδήλωσε «εἶμαι ἀκατάλληλος γιὰ τὴν φιλοσοφία», «τότε τί ζῆς», τοῦ εἶπε, «ἀφοῦ δὲν σκοτίζεσαι γιὰ τὸ καλῶς ζῆν, γιὰ τὴν ἀπόκτησι ἀρετῆς καὶ σοφίας;». Σὲ ἐκείνον ποὺ καταφρονοῦσε τὸν πατέρα του τοῦ εἶπε: «δὲν ντρέπεσαι νὰ καταφρονῆς ἐκείνον στὸν ὁποῖον ὀφείλεις τὸ ὅτι μπορεῖς ν᾿ἄχῃς τόσο μεγάλη ἰδέα γιὰ τὸν ἑαυτό σου;». Βλέποντας ἓνα εὐπρεπῆ (ὁμορφον) νέον ἀπρεπῶς νὰ μιλάῃ «δὲν ντρέπεσαι», τοῦ εἶπε, «νὰ σύρῃς ἀπὸ μιὰν ἐξ ἔλεφαντόδοντος θήκην μία μολύβδινη μάχαιρα;».

66. Ἐπικρινόμενος ὅτι πίνει σὲ καπηλείῳ, «καὶ γιὰ τὰ μαλλιά μου σὲ κουρεῖο πηγαίνω», εἶπε. Ὅταν τὸν ἔψεξαν ὅτι ἐδέχθη ἓνα τρίβωνα ἀπὸ τὸν (βασιλέα) Ἀντίπατρο, ἀπήντησε (μὲ τὸν στίχο τοῦ Ὀμήρου):

Ποῖός θ’ ἀψηφῆσῃ τὰ λαμπρὰ τῶν ἀθανάτων δῶρα;¹⁰⁶

110. Πρβλ. καὶ τὴν κυριαρχικὴ φιλοσοφικὴ ἄποψι τοῦ Νίκου Καζαντζάκη:

Πρὸς τὸν ἐνσεΐσαντα αὐτῷ δοκόν, εἶτα εἰπόντα, “φύλαξαι,” πλήξας αὐτὸν τῇ βακτηρίᾳ, ἔφη “φύλαξαι.” πρὸς τὸν λιπαροῦντα τῇ ἐταίρᾳ, “τί θέλεις,” ἔφη, “τυχεῖν, ὃ ταλαίπωρε, οὗ τὸ ἀποτυχεῖν ἄμεινόν ἐστι;” πρὸς τὸν μυριζόμενον, “βλέπε,” εἶπε, “μὴ ἢ τῆς κεφαλῆς σου εὐωδία δυσωδίαν σου τῷ βίῳ παράσχη.” τοὺς μὲν οἰκέτας τοῖς δεσπόταις, τοὺς δὲ φαύλους ταῖς ἐπιθυμίαις δουλεύειν.

67 Ἐρωτηθεὶς διὰ τί ἀνδράποδα ἐκλήθη, “ὅτι,” φησί, “τοὺς πόδας ἀνδρῶν εἶχον, τὴν δὲ ψυχὴν ὅποιαν σὺ νῦν ὁ ἐξετάζων.” ἄσωτον ἦται μνᾶν πυθομένου δὲ διὰ τί τοὺς μὲν ἄλλους ὀβολὸν αἰτεῖ, αὐτὸν δὲ μνᾶν, “ὅτι,” εἶπε, “παρὰ μὲν τῶν ἄλλων πάλιν ἐλπίζω λαβεῖν, παρὰ δὲ σοῦ θεῶν ἐν γούνασι κεῖται εἰ πάλιν λήψομαι.” ὀνειδιζόμενος ὅτι αὐτὸς αἰτεῖ, Πλάτωνος μὴ αἰτοῦντος, “κάκεινος,” εἶπεν, “αἰτεῖ, ἀλλ’ (Οδ. α 157, δ 70)

ἄγχι σχὼν κεφαλὴν, ἵνα μὴ πευθοῖαθ’ οἱ ἄλλοι.”

ιδὼν τοξότην ἀφυῆ παρὰ τὸν σκοπὸν ἐκάθισεν, εἰπὼν, “ἵνα μὴ πληγῶ.” τοὺς ἐρωῶντας ἔφη πρὸς ἠδονὴν ἀτυχεῖν.

Ὅταν κάποιος τὸν ἐκτίναξε μ’ ἓνα δοκάρι κι’ ὕστερα τοῦ εἶπε «φυλάξου», τὸν ἐκτύπησε κι’ αὐτὸς μὲ τὸ ραβδί του και τοῦ εἶπε «φυλάξου!» Σὲ ἐκείνον ποὺ παρακαλοῦσε μιὰ ἐταίρα, «τί ζητᾶς ταλαίπωρε», τοῦ εἶπε, «νὰ ἐπιτύχῃς ἐκείνο ποὺ καλύτερα θᾶταν νὰ μὴ τὸ ἐπιτύχῃς;». Σὲ ἐκείνον ποὺ εἶχε βάλει ἀρώματα στὰ μαλλιά του, «πρόσεχε», τοῦ εἶπε, «μήπως ἢ εὐωδία τῆς κεφαλῆς σου προξενήσῃ δυσωδία στὴν ζωὴ σου». Οἱ φαῦλοι, ἔλεγε, δουλεύουν στίς ἐπιθυμίες τους, ὅπως οἱ ὑπηρετές δουλεύουν στοὺς κυρίους τους.

67. Σὲ ἐκείνον ποὺ τὸν ρώτησε πῶς βγήκε τὸ ὄνομα ἀνδράποδα, «γιατὶ αὐτά», τοῦ εἶπε, «εἶχαν πόδια ἀνδρῶν, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν τὴν εἶχαν σὰν τὴν δική σου ποὺ τώρα μὲ ρωτᾶς». Ζητοῦσε ἀπὸ κάποιον ἄσωτο μία μνᾶ, καθὼς δὲ αὐτὸς τὸν ρώτησε γιατί ἀπὸ τοὺς ἄλλους ζητᾶει ἓναν ὀβολό, κι’ ἀπ’ αὐτὸν μιὰ μνᾶ, «γιατὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἐλπίζω νὰ ξαναπάρω», τοῦ εἶπε, «ἐνῶ ἀπὸ σένα ἓνας θεὸς ξέρει ἂν θὰ ξαναπάρω». Ὅνειδιζόμενος ὅτι αὐτὸς ζητεῖ, ἐνῶ ὁ Πλάτων δὲν ζητεῖ, «κι’ ἐκείνος», εἶπε, «ζητεῖ, ἀλλὰ

*ὀλόσμά του σκύβοντας νὰ μὴ ἀκοῦνε οἱ ἄλλοι*¹⁰⁷.

Ὅταν εἶδε κάποιον ἀδέξιον τοξότη πῆγε και ἐκάθισε δίπλα στὸν στόχο λέγοντας: «Γιὰ νὰ μὴ κτυπηθῶ». Οἱ ἐρωτευμένοι, ἔλεγε, ἔχουν τίς ἠδονές τους ἀπὸ τὴν ἀτυχία τους.

«Δὲν ἐλπίζω τίποτε, δὲν φοβοῦμαι τίποτε, εἶμαι ἐλεύθερος».

111. Πρβλ. Πολύβιο, 11, 48.

- 68 **Ἐρωτηθεὶς εἰ κακὸς ὁ θάνατος, “πῶς,” εἶπε, “κακός, οὐ παρόντος οὐκ αἰσθανόμεθα;”** πρὸς Ἀλέξανδρον ἐπιστάντα καὶ εἰπόντα, “οὐ φοβῆ με;”, “τί γάρ,” εἶπεν, “εἰ; ἀγαθὸν ἢ κακόν;” τοῦ δὲ εἰπόντος, “ἀγαθόν,” “τίς οὖν,” εἶπε, “τὸ ἀγαθὸν φοβεῖται;” τὴν παιδείαν εἶπε τοῖς μὲν νέοις σωφροσύνην, τοῖς δὲ πρεσβυτέροις παραμυθίαν, τοῖς δὲ πένησι πλοῦτον, τοῖς δὲ πλουσίοις κόσμον εἶναι. πρὸς Διδύμωνα τὸν μοιχὸν ἰατρούοντά ποτε κόρης ὀφθαλμόν, “ὄρα,” φησί, “μὴ τὸν ὀφθαλμὸν τῆς παρθένου θεραπεύων τὴν κόρην φθείρῃς.” εἰπόντος τινὸς ὅτι ὑπὸ τῶν φίλων ἐπιβουλεύεται, “καὶ τί δεῖ πράττειν,” ἔφη, “εἰ δεήσει τοῖς φίλοις καὶ τοῖς ἐχθροῖς ὁμοίως χρῆσθαι;”
- 69 **Ἐρωτηθεὶς τί κάλλιστον ἐν ἀνθρώποις, ἔφη, “παρησιία.”** εἰσελθὼν εἰς διδασκάλου καὶ Μούσας μὲν ἰδὼν πολλὰς, μαθητὰς δὲ ὀλίγους, “σὺν θεοῖς,” ἔφη, “διδάσκαλε, πολλοὺς μαθητὰς ἔχεις.” εἰώθει δὲ πάντα ποιεῖν ἐν τῷ μέσῳ, καὶ τὰ Δήμητρος καὶ τὰ Ἀφροδίτης. καὶ τοιούτους τινὰς ἠρώτα λόγους· εἰ τὸ ἀριστᾶν μηδὲν εἴη ἄτοπον, οὐδ’ ἐν ἀγορᾷ ἐστὶν ἄτοπον· οὐκ ἔστι δ’ ἄτοπον τὸ ἀριστᾶν· οὐδ’ ἐν ἀγορᾷ ἄρα ἐστὶν ἄτοπον.

68. Ἐρωτηθεὶς ἂν εἶναι κακὸ¹⁰⁸ πρᾶγμα ὁ θάνατος, «πῶς μπορεῖ νᾶναι κακό», ἀφοῦ ὅταν αὐτὸς εἶναι παρὼν ἐμεῖς δὲν τὸν αἰσθανόμεσθε» (ἀφοῦ δὲν ὑπάρχομε πιά). Ὅταν ὁ (Μέγας) Ἀλέξανδρος ἐστάθη ἀπέναντί του καὶ τὸν ρώτησε, «δὲν με φοβάσαι;», «γιατί», τοῦ εἶπε, «καλὸ ἢ κακὸ πρᾶγμα εἶσαι;». Ὅταν τοῦ ἀπήντησε «καλό», «ποιός λοιπόν», εἶπε, «φοβᾶται ἓνα καλὸ πρᾶγμα;». Ἡ παιδεία, ἔλεγε, στοὺς μὲν νέους εἶναι συκρατοῦσα χάρις, στοὺς ἡλικιωμένους παρηγοριά, στοὺς φτωχοὺς πλοῦτος καὶ στοὺς πλούσιους στολίδι.

Στὸν Διδύμωνα τὸν μοιχὸ πού γιάτρευε τὸ μάτι μιᾶς κόρης, τοῦ εἶπε: «Πρόσεχε μήπως γιαιτρεύοντας τὸ μάτι τῆς παρθένου χαλάσης τὴν κόρη!». Ὅταν τοῦ ἐδήλωσε κάποιος ὅτι τὸν ἐπιβουλεύονται οἱ ἴδιοι οἱ φίλοι του, «καὶ τί πρέπει νὰ κάνουμε» τοῦ εἶπε, «ἂν χρειάζεται νὰ τρέφουμε δυσπιστία πρὸς φίλους καὶ ἐχθρούς;».

69. Ἐρωτηθεὶς ποῖο εἶναι τὸ ὠραιότερο πρᾶγμα στὸν κόσμο, «ἢ παρησιία», εἶπε. Ὅταν εἰσῆλθε σὲ αἴθουσα διδασκαλίας καὶ βλέποντας πολλὰς Μοῦσες (ἀγάλματα), ἀλλὰ λίγους μαθητές. «μαζὶ μὲ τοὺς θεοὺς δάσκαλε», εἶπε, «ἔχεις πολλοὺς μαθητές». Εἶχε τὴν συνήθεια ὅλα νὰ τὰ κάνη δημοσίᾳ, καὶ τὰ τῆς Δήμητρος καὶ τὰ τῆς Ἀφροδίτης (δηλ. φαῖ καὶ σεξουαλικὲς ἀνάγκες). Συνήθιζε δὲ νὰ προβάλλη κάτι ἐπιχειρήματα σὰν τὰ ἀκόλουθα: «Ἐὰν τὸ νὰ προγευματίζη κανεὶς δὲν εἶναι τίποτε τὸ ἄτοπο, οὔτε στὴν ἀγορὰ εἶναι ἄτοπο ἀλλὰ τὸ νὰ προγευματίζη κανεὶς δὲν εἶναι ἄτοπο. Ἄρα οὔτε ὅταν αὐτὸ γίνεται στὴν ἀγορὰ εἶναι ἄτοπο.

112. Τὸν μισὸ χρόνον τὸν περνοῦσε στὴν Κόρινθο καὶ τὸν ἄλλο μισὸν στὴν Ἀθήνα.

χειρουργῶν δ' ἐν μέσῳ συνεχές, “εἴθε ἦν,” ἔλεγε, “**καὶ τὴν κοιλίαν παρατροπῶμενον τοῦ λιμοῦ παύσασθαι**” ἀναφέρεται δὲ καὶ ἄλλα εἰς αὐτόν, ἃ μακρὸν ἂν εἴη καταλέγειν πολλὰ ὄντα.

70 Διπτὴν δ' ἔλεγε εἶναι τὴν ἄσκησιν, τὴν μὲν ψυχικὴν, τὴν δὲ σωματικὴν ταύτην καθ' ἣν ἐν γυμνασίᾳ συνεχεῖς γινόμεναι φαντασίαι εὐλυσίαν πρὸς τὰ τῆς ἀρετῆς ἔργα παρέχονται. εἶναι δ' ἀτελῆ τὴν ἐτέραν χωρὶς τῆς ἐτέρας, οὐδὲν ἦττον εὐεξίας καὶ ἰσχύος ἐν τοῖς προσήκουσι γενομένης, ὡς περὶ τὴν ψυχὴν καὶ περὶ τὸ σῶμα. παρετίθετο δὲ τεκμήρια τοῦ ῥαδίως ἀπὸ τῆς γυμνασίας ἐν τῇ ἀρετῇ καταγίνεσθαι ὁρᾶν τε γὰρ ἐν τε ταῖς τέχναις βαναύσοις καὶ ταῖς ἄλλαις οὐ τὴν τυχοῦσαν ὀξυχειρίαν τοὺς τεχνίτας ἀπὸ τῆς μελέτης πεποιημένους τοὺς τ' ἀγλήτας καὶ τοὺς ἀθλητάς ὅσον ὑπερέφρουσιν ἐκότεροι τῇ ἰδίᾳ πονήσει τῇ συνεχεῖ, καὶ ὡς οὗτοι εἰ μετήνεγκαν τὴν ἄσκησιν καὶ ἐπὶ τὴν ψυχὴν, οὐκ ἂν ἀνωφελῶς καὶ ἀτελῶς ἐμόχθουν.

71 Οὐδὲν γε μὴν ἔλεγε τὸ παράπαν ἐν τῷ βίῳ χωρὶς ἀσκήσεως κατορθοῦσθαι, δυνατὴν δὲ ταύτην πᾶν ἐκνικῆσαι. δέον οὖν ἀντὶ τῶν ἀχρήστων πόνων τοὺς κατὰ φύσιν ἐλομένους ζῆν εὐδαμμόνως, παρὰ τὴν ἄνοιαν κακοδαίμονοι. καὶ γὰρ αὐτῆς τῆς ἡδονῆς ἢ καταφρόνησις ἡδυτάτη προμελετηθεῖσα, καὶ ὡσπερ οἱ συνεθισθέντες ἡδέως ζῆν, ἀηδῶς ἐπὶ τούναντίον μετίασιν, οὕτως οἱ τούναντίον

Ἀνυανιζόμενος δημοσίᾳ, «μακάρι», ἔλεγε, «νὰ μπορούσαμε νὰ τρίψωμε καὶ τὴν κοιλία μας κατὰ τρόπον ποῦ νὰ σταματᾶ ἢ πείνα». Ἀποδίδονται καὶ ἄλλα σ' αὐτόν τὰ ὅποια θὰ καθιστοῦσαν μακρὰ τὴν ἀφήγησι ἂν τὰ ἀναφέραμε, ἀφοῦ εἶναι πολλὰ.

70. Συνήθιζε νὰ λέγη ὅτι δύο εἰδῶν εἶναι ἡ ἄσκησις, ψυχικὴ καὶ σωματικὴ. Ἡ τελευταία εἶναι ἐκείνη διὰ τῆς ὁποίας, μὲ συνεχῆ ἐξάσκησι σχηματίζονται παραστάσεις, ιδέες ποὺ ἐξασφαλίζουν ἐλευθερία κινήσεως πρὸς τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς· καὶ ὑπεστήριζε ὅτι ἡ μία εἶναι ἀτελής χωρὶς τὴν ἄλλη, καθ' ὅσον ἡ εὐεξία καὶ ἡ δύναμις, ἐφ' ὅσον εἶναι οἱ προσήκουσες, εἶναι ἐξ ἴσου βασικὲς εἴτε γιὰ τὸ σῶμα πρόκειται εἴτε γιὰ τὴν ψυχὴν.

Παρουσίαζε δὲ ἀδιαμφισβήτητες ἀποδείξεις γιὰ τὸ πόσο εἶναι εὐκόλο, ἀπὸ τὴν γυμναστικὴν ἄσκησιν νὰ φθάσῃ κανεὶς στὴν ἀρετὴ. Διότι στίς χειρωνακτικὰς τέχνες, ἔλεγε, καθὼς καὶ στίς ἄλλες, μπορούμε νὰ ἰδοῦμε ὅτι ὁ τεχνίτης διὰ τῆς ἀσκήσεως ἀναπτύσσει ἐξαιρετικὴν ἐπιδεξιότητα τοῦ χειροῦ του. Ἀκόμη ἂς λάβωμε τὴν περίπτωσιν τῶν ἀγλήτων καὶ ἀθλητῶν: τί ὑπέροχη ἐπιδεξιότης ἀποκτοῦν μὲ τὸν ἀδιάκοπο μόχθο τους· καὶ ὅτι αὐτοὶ εἶχαν μεταφέρει τίς προσπάθειές τους καὶ στὴν ἄσκησιν τοῦ νοῦ, δὲν θὰ μοχθοῦσαν ἀνώφελα κ' ἄσκοπα.

71. Τίποτε πάντως στὴν ζωὴ δὲν κατορθώνεται χωρὶς ἐντατικὴν ἄσκησιν, εἶναι δὲ αὐτὴ ἰκανὴ τὰ πάντα νὰ ἐκνικῆσῃ. Θὰ πρέπει λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι, προτιμῶντες ἀντὶ τῶν ἀχρήστων τοὺς κατὰ φύσιν κόπους, νὰ ζοῦν εὐτυχισμένοι. Ὅμως ἡ τρέλλα τους εἶναι τέτοια ὥστε προτιμοῦν νὰ εἶναι δυστυχισμένοι. Πατί, βέβαια, καὶ αὐτὴ ἡ καταφρόνησις τῆς ἡδονῆς εἶναι πολὺ ἡδονικὴ, ὅταν συνηθίσῃ κανεὶς, καὶ ὅπως ἐκεῖνοι ποὺ συνηθίσαν νὰ ζοῦν ἡδονικά, μὲ ἀηδία περνοῦν στὴν ἀντίθετη κατάστασι, ἔτσι καὶ γιὰ τοὺς ἀσκηθέντες, στὸ ἀντίθετο, εἶναι

ἀσκηθέντες ἡδίων αὐτῶν τῶν ἡδονῶν καταφρονοῦσι τοιαῦτα διελέγετο καὶ ποιῶν ἐφαίνετο, ὄντως νόμισμα παραχαράπτων, μηδὲν οὕτω τοῖς κατὰ νόμον ὡς τοῖς κατὰ φύσιν διδούς· τὸν αὐτὸν χαρακτηῖρα τοῦ βίου λέγων διεξάγειν ὄνπερ καὶ Ἡρακλῆς, μηδὲν ἐλευθερίας προκρίνων.

72 Πάντα τῶν σοφῶν εἶναι λέγων καὶ τοιούτους λόγους ἐρωτῶν οἷους ἄνω προειρηγάμεν· πάντα τῶν θεῶν ἐστί φίλοι δὲ τοῖς σοφοῖς οἱ θεοί· κοινὰ δὲ τὰ τῶν φίλων· πάντα ἄρα τῶν σοφῶν. περὶ τε τοῦ νόμου ὅτι χωρὶς αὐτοῦ οὐχ οἷόν τε πολιτεύεσθαι· οὐ γάρ φησιν ἄνευ πόλεως ὄφελός τι εἶναι ἀστεῖον· ἀστεῖον δὲ ἡ πόλις· νόμον δὲ ἄνευ πόλεως οὐδὲν ὄφελος· ἀστεῖον ἄρα ὁ νόμος. εὐγενείας δὲ καὶ δόξας καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα διέπαιζε, προκοσμήματα κακίας εἶναι λέγων· μόνην τε ὀρθὴν πολιτείαν εἶναι τὴν ἐν κόσμῳ. ἔλεγε δὲ καὶ κοινὰς εἶναι δεῖν τὰς γυναῖκας, γάμον μὴδὲ ὀνομάζων, ἀλλὰ τὸν πείσαντα τῇ πεισθείσῃ συνεῖναι· κοινὸς δὲ διὰ τοῦτο καὶ τοὺς νείας.

73 Μηδὲν τε ἄτοπον εἶναι ἐξ ἱεροῦ τι λαβεῖν ἢ τῶν ζώων τινὸς γεύσασθαι· μὴδ' ἀνόσιον εἶναι τὸ καὶ τῶν ἀνθρωπείων κρεῶν ἄψασθαι, ὡς δῆλον ἐκ τῶν ἀλλοτριῶν ἐθῶν

ἡδονικὸ τὸ νὰ καταφρονοῦν τις ἡδονές.

Τέτοια ὑπεστήριξε καὶ εἶναι ὀλοφάνερο ὅτι τὰ ἐφήρμοξε, ὄντως παραχαράσων τις ἰσχύουσες ἀξίες μὲ τὸ νὰ μὴ ἀναγνωρίζῃ στίς συμβατικότητες τὸ κῦρος πὺ ἀνεγνώριζε· στοὺς φυσικοὺς νόμους, καὶ μὲ τὸ νὰ βεβαιώνη ὅτι ὁ τρόπος ζωῆς πὺ ἐφαρμόζει εἶναι ὁμοῖος μὲ τοῦ Ἡρακλέους, μὲ τὸ νὰ θέτῃ τὴν ἐλευθερία ὑπεράνω ἀπὸ κάθε τι.

72. Ἐπὶ πλέον ὑπεστήριξε ὅτι ὅλα εἶναι περιουσία τῶν σοφῶν καὶ χρησιμοποιοῦσε ἐπιχειρήματα σὰν κ' αὐτὰ πὺ ἀναφέραμε παραπάνω: «Ὅτι ὅλα εἶναι τῶν θεῶν. Οἱ θεοὶ εἶναι φίλοι τῶν σοφῶν, κοινὰ ὅμως εἶναι τὰ τῶν φίλων. Ἄρα ὅλα εἶναι περιουσία τῶν σοφῶν. Ἐπίσης ὡς πρὸς τὸν νόμο ὑπεστήριξε ὅτι εἶναι ἀδύνατον γιὰ μιὰ κοινωνία νὰ ὑπάρξῃ χωρὶς νόμο. Διότι χωρὶς ἓνα κράτος δὲν ἢμπορεῖ νὰ προκύψῃ ὄφελος ἀπὸ ἐκεῖνο πὺ εἶναι ἐκπολιτισμένο· ὅμως τὸ κράτος εἶναι ἐκπολιτισμένο, καὶ δὲν ὑπάρχει πλεονέκτημα στὸν νόμο χωρὶς κράτος· ἄρα κάτι ἐκπολιτισμένο εἶναι ὁ νόμος. Τίς δὲ ἀριστοκρατικὲς καταγωγὲς καὶ τίς δόξες καὶ ὅλα τὰ τέτοια τὰ κοροΐδευε, ἀποκαλῶντας τα δεικτικὰ στολίδια τῆς κακίας. Ἡ μόνη ἀληθινὴ πολιτεία, ἔλεγε, εἶναι ἐκείνη πὺ εἶναι τόσο φαρδεῖα ὅσο ὁ κόσμος, ἢ οἰκουμένη. Ἀκόμη ἔλεγε ὅτι οἱ γυναῖκες πρέπει νὰ εἶναι κοινές, καὶ δὲν ἀνεγνώριζε ἄλλον γάμο παρὰ μίαν ἔνωση ἐνὸς ἀνδρὸς μὲ μιὰ γυναῖκα πὺ θὰ τὴν ἔπειθε καὶ ἢ ὅποια θὰ συγκατένευε νὰ συζήσουν. Κοινοὶ θὰ ἦσαν ὡς ἐκ τούτου καὶ οἱ γυιοί.

73. Δὲν ἔβλεπε τίποτε τὸ ἄτοπο στὸ νὰ κλέψῃ κανεὶς κάτι κ' ἀπὸ ἓνα ἱερὸ ἢ στὸ νὰ φάῃ τὸ κρέας ὅποιουδήποτε ζώου. Οὕτε θεωροῦσε ἀνόσιο ἀκόμη καὶ ἀνθρώπινο κρέας νὰ δοκιμάσῃ κανεὶς, ὅπως συνηθίζουν νὰ κάνουν μερικοὶ ἄλλοι λαοί.

καὶ τῷ ὀρθῷ λόγῳ πάντ' ἐν πᾶσι καὶ διὰ πάντων εἶναι λέγων. καὶ γὰρ ἐν τῷ ἄρτῳ κρέας εἶναι καὶ ἐν τῷ λαγάνῳ ἄρτον, καὶ τῶν σωμάτων τῶν λοιπῶν ἐν πᾶσι διὰ τινῶν ἀδήλων πόρων [καὶ] ὄγκων εἰσκρινομένων καὶ συναμιζομένων, ὡς δῆλον ἐν τῷ Θυέστη ποιεῖ, εἴ γ' αὐτοῦ αἱ τραγωδίαὶ καὶ μὴ Φιλίσκου τοῦ Αἰγινήτου ἐκείνου γνωρίζου ἢ Παισιφώντος τοῦ Λουκιανοῦ, ὃν φησι Φαβωρίνος ἐν Παντοδαπῇ ἱστορίᾳ (FHG iii. 582 sq.) μετὰ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ συγγράμην. **μουσικῆς τε καὶ γεωμετρικῆς καὶ ἀστρολογίας καὶ τῶν τοιούτων ἀμελεῖν, ὡς ἀχρήστων καὶ οὐκ ἀναγκαίων.**

74 Εὐστοχώτατος δ' ἐγένετο ἐν ταῖς ἀπαντήσεσι τῶν λόγων, ὡς δῆλον ἐξ ὧν προειρήκαμεν. καὶ πρᾶσιν ἦνεγκε γενναιώτατα· πλέων γὰρ εἰς Αἴγινα καὶ πειραταῖς ἀλὸς ὧν ἦρχε Σκίρπαλος, εἰς Κρήτην ἀπαχθεὶς ἐπιπράσκετο καὶ τοῦ κήρυκος ἐρωτῶντος τί οἶδε ποιεῖν, ἔφη, «ἀνθρώπων ἄρχειν.» ὅτε καὶ δείξας τινὰ Κορίνθιον εὐπάρυφον, τὸν προειρημένον Ξενιάδην, ἔφη, «τούτῳ με πώλει οὗτος δεσπότης χρῆζει.» ὠνεῖται δὲ αὐτὸν ὁ Ξενιάδης καὶ ἀπαγαγὼν εἰς τὴν Κόρινθον ἐπέστησε τοῖς ἐαυτοῦ παιδίοις καὶ πᾶσαν ἐνεχείρισε τὴν οἰκίαν. ὁ δὲ οὕτως αὐτὴν ἐν πᾶσι διετίθει, ὥστε ἐκεῖνος περιῶν ἔλεγεν, **«ἀγαθὸς δαίμων εἰς τὴν οἰκίαν μου εἰσελήλυθε.»**

114. Ἦκμασε κατὰ τὴν 4ῃ ἑκατονταετία π.Χ.

Ἐπίσης ὑπεστήριξε ὅτι σύμφωνα μὲ τὸν ὀρθὸ λόγον, ὅπως αὐτὸς τὸν ἐννοοῦσε, ὅλα τὰ στοιχεῖα περιέχονται σὲ ὅλα τὰ πράγματα καὶ διαχέονται σὲ κάθε τι. Διότι, βεβαίως, σὲ ψωμί ὑπάρχει κρέας καὶ στὰ χόρτα ψωμί, καὶ σ' ὅλα τὰ ἄλλα πράγματα εἰσχωροῦν διὰ μέσου ἀοράτων διαβάσεων καὶ μορίων, καὶ ἐνώνονται μὲ ὅλες τὶς οὐσίες ὑπὸ μορφὴν ἀτόμου.

Αὐτὰ τὰ διασαφηνίζει στὸν «Θυέστη», ἂν βέβαια οἱ (κατωτέρω ἀναφερόμενες) τραγωδίες εἶναι δικές του καὶ ὄχι τοῦ φίλου του Φιλίσκου τοῦ Αἰγινήτου ἢ τοῦ Παισιφώντος, γιου τοῦ Λουκιανοῦ, ὁ ὁποῖος, ὅπως λέγει ὁ Φαβωρίνος στὴν «Παντοδαπὴ ἱστορία» του, τὶς ἔγραψε μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Διογένους. Τὴν μουσική, τὴν γεωμετρία, τὴν ἀστρονομία καὶ τὶς παρόμοιες μαθήσεις πρέπει νὰ τὶς παραμελοῦμε, ἔλεγε, σὰν ἀχρηστες καὶ ὄχι ἀναγκαῖες.

74. Εὐστοχώτατος δὲ ὑπῆρξε καὶ στὶς προφορικές ἀπαντήσεις, ὅπως καταφαίνεται ἀπὸ αὐτὰ πού εἴπαμε προτύτερα.

Καὶ τὴν πώλησί του ὡς δούλου ἠρωϊκώτατα τὴν ὑπέφερε. Διότι πλέων πρὸς τὴν Αἴγινα καὶ αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ πειρατῶν μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Σκίρπαλο¹⁰⁹, μετεφέρθη στὴν Κρήτη, ὅπου ἐξετέθη πρὸς πώλησι. Καθὼς ὁ κήρυκας τὸν ρωτοῦσε τί ἤξερε νὰ κάνῃ, «νὰ κυβερνῶ ἀνθρώπους» εἶπε. Ὅποτε καὶ ἔδειξε ἓνα καλοντυμένον Κορίνθιο, τὸν Ξενιάδη, πού ἀναφέραμε καὶ προτύτερα, «σ' αὐτὸν νὰ μὲ πουλήσετε» εἶπε· «αὐτὸς χρειάζεται ἀφεντικό».

Ὁ Ξενιάδης τὸν ἀγόρασε καὶ τὸν ἔφερε στὴν Κόρινθο. Τοῦ ἀνέθεσε τὴν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν του καὶ τοῦ ἐμπιστεύθηκε τὴν διαχείρισί του σπιτιοῦ του. Καὶ αὐτὸς διεχειρίζετο τὰ πάντα κατὰ τέτοιον τρόπο, ὥστε ὁ Ξενιάδης νὰ λέγῃ: «Ἀγαθὸ πνεῦμα ἔχει μπῆ σὲ σίτι μου».

115. Γύρω στὰ 300 π.Χ.

116. Γύρω στὰ 326 π.Χ.

117. Πῆρα : σακκούλι. Ἐννοεῖ τὴν ζωὴ τῶν Κυνικῶν.

- 75 Φησὶ δὲ Κλεομένης ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ Παιδαγωγικῷ τοὺς γνωρίζουσιν λυτρώσασθαι αὐτὸν θελήσαι, τὸν δ' ἐνόηεις αὐτοὺς εἰπεῖν· οὐδὲ γὰρ τοὺς λέοντας δούλους εἶναι τῶν τρέφοντων, ἀλλὰ τοὺς τρέφοντας τῶν λεόντων. δούλου γὰρ τὸ φοβεῖσθαι, τὰ δὲ θηρία φοβερὰ τοῖς ἀνθρώποις εἶναι.
- 76 Θαυμαστὴ δὲ τις ἦν περὶ τὸν ἄνδρα πειθῶ, ὥστε πάνθ' ὄντινον ῥαδίως αἰρεῖν τοῖς λόγοις. λέγεται γοῦν Ὀνησίκρι- τὸν τινα Αἰγινήτην πέμψαι εἰς τὰς Ἀθήνας δυοῖν ὄντων υἱοῖν τὸν ἕτερον Ἀνδροσθένην, ὃν ἀκούσαντα τοῦ Διογέ- νους αὐτόθι προσμεῖναι· τὸν δ' ἐπ' αὐτὸν καὶ τὸν ἕτερον ἀποστεῖλαι τὸν πρεσβύτερον Φιλίσκον τὸν προειρημένον, ὁμοίως δὲ καὶ τὸν Φιλίσκον κατασχεθῆναι. τὸ τρίτον αὐτὸν ἀφικόμενον μηδὲν ἤττον συνεῖναι τοῖς παισὶ φιλοσοφοῦντα. τοιαύτη τις προσῆν ἕγξ τοῖς Διογέ- νους λόγοις. ἤκουσε δ' αὐτοῦ καὶ Φωκίων ὁ ἐπίκλην χρηστός καὶ Στίλπων ὁ Μεγαρεὺς καὶ ἄλλοι πλείους ἄνδρες πολιτικοί. λέγεται δὲ πρὸς τὰ ἐνενήκοντα ἔτη βιοῦς τελευτῆσαι. περὶ δὲ τοῦ θανάτου διάφοροι λέγονται λόγοι· οἱ μὲν γὰρ πολύ- ποδα φαγόντα ὤμὸν χολερικῇ ληφθῆναι καὶ ὧδε τελευτῆσαι· οἱ δὲ τὸ πνεῦμα συγκρατήσαντα, ὧν ἔστι καὶ

75. Ὁ Κλεομένης στὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Παιδαγωγικός» ἔργον του διηγεῖται ὅτι οἱ φίλοι του θέλησαν νὰ τὸν ἀπελευθερώσουν (καταβάλλοντες τὰ κανονισμένα λύτρα), ἀλλὰ αὐτὸς τοὺς εἶπε πὼς εἶναι κουτοί. Διότι οὔτε τὰ λεοντάρια εἶναι δούλοι ἐκεῖνων ποὺ τὰ τρέφουν, ἀλλὰ οἱ τρέφοντες εἶναι δούλοι τῶν λεο- νταριῶν. Διότι χαρακτηριστικὸ τοῦ δούλου εἶναι νὰ φοβάται¹¹⁰, τὰ θηρία ὅμως ἀντιθέτως προκαλοῦν τὸν φόβο στοὺς ἀνθρώ- πους.

76. Εἶχε δὲ ὁ Διογένης μιὰ τέτοια ἀξιοθαύμαστη ἰκανότητα νὰ πειθῆ, ὥστε εὐκόλα νὰ μπορῆ νὰ κατανικᾷ μὲ ἐπιχειρήματα ὅποιοιδήποτε. Λέγεται, ἐπὶ παραδείγματι, ὅτι κάποιος Ὀνησί- κριτος ἀπὸ τὴν Αἰγίνα εἶχε στείλει γιὰ δουλειὰ στὴν Ἀθήνα ἓνα ἀπὸ τοὺς δυὸ γιούς του, τὸν Ἀνδροσθένη, κί' αὐτός, ἀφοῦ παρηκολούθησε τὴν διδασκαλία τοῦ Διογέ- νους, ἔμεινε ἐκεῖ! Ὁ πατέρας στέλνει πρὸς ἀναζήτησί του τὸν ἄλλο γιὸς του τὸν μεγαλύτερο, τὸν προαναφερθέντα Φιλίσκο, ἀλλὰ κί' ὁ Φιλίσκος κατεκρατήθη κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο. Τελικὰ πῆγε ὁ ἴδιος, ἀλλὰ κί' αὐτὸς προσεικύνθη νὰ ἐπιζητῆ τὴν φιλοσοφία μαζὶ μὲ τοὺς γιούς του — τέτοια ἦταν ἡ γοητεία ποὺ ἀσκοῦσαν τὰ λόγια τοῦ Διογέ- νους.

Παρηκολούθησαν δὲ τὴν διδασκαλία του κί' ὁ Φωκίων ὁ ἐπονομασθεὶς χρηστός κί' ὁ Στίλπων ὁ Μεγαρεὺς καὶ πολλοὶ πολιτικοὶ ἄνδρες.

Λέγεται ὅτι ἐπλησίαζε τὰ ἐνενήντα, ὅταν πέθανε. Ὅσο γιὰ τὸν θάνατό του, ὑπάρχουν διαφορετικὲς ἐκδοχές. Διότι οἱ μὲν ὅτι, σὰν ἔφαγε ὠμὸ χταπόδι, κατελήφθη ἀπὸ κωλικόπονο κί' ἀπ' αὐτὸν πέθανε. Ἄλλοι ὅμως ἰσχυρίζονται ὅτι πέθανε οἰκειο- θελῶς, ἀφοῦ ἐκράτησε τὴν ἀναπνοή του. Μεταξὺ αὐτῶν

Κερκιδᾶς ὁ Μεγαλοπολίτης [ἢ Κρής], λέγων ἐν τοῖς μελιάμβοις οὕτως (Powell 1):

77 οὐ μὲν ὁ πάρος γὰρ Σινωπεὺς
τῆνος ὁ βακτροφόρος,
διπλείματος, αἰθεριβόσκας,
ἀλλ' ἀνέβα
χεῖλος ποτ' ὀδόντας ἐρείσας
καὶ τὸ πνεῦμα συνδακῶν
Ζανὸς γόνος ἧς γὰρ ἀλαθέως
οὐράνιός τε κύων.

Ἄλλοι φασὶ πολὺπονν κυσὶ συμμερίσασθαι βουλόμενον οὕτω δηγθῆναι τοῦ ποδὸς τὸν τένοντα καὶ καταστρέψαι. οἱ μέντοι γνώριμοι αὐτοῦ, καθά φησιν Ἀντισθένης ἐν Διαδοχαῖς (FGtH 508 F 7), εἶκαζον τὴν τοῦ πνεύματος συγκράτησιν. ἐτύγχανε μὲν γὰρ διάγων ἐν τῷ Κορινεῖω τῷ πρὸ τῆς Κορίνθου γυμνασίῳ. κατὰ δὲ τὸ ἔθος ἦκον οἱ γνώριμοι καὶ αὐτὸν καταλαμβάνουσιν ἐγκεκαλυμμένον· οὐ δὴ εἶκασαν αὐτὸν κοιμᾶσθαι, οὐ γὰρ ἦν τις νυσταλέος καὶ ὑπνηλός· ὅθεν, ἀποπετάσαντες τὸν τρίβωνα ἔκπνουν αὐτὸν καταλαμβάνουσι καὶ ὑπέλαβον τοῦτο πρᾶξιαι λοιπὸν βουλόμενον ὑπεξελεθεῖν τοῦ βίου.

78 Ἐνθα καὶ στάσις, ὡς φασιν, ἐγένετο τῶν γνωρίμων, τίνες αὐτὸν θάψωσιν· ἀλλὰ καὶ μέχρι χειρῶν ἦλθον.

συγκαταλέγεται κ' ὁ Κερκιδᾶς ὁ Μεγαλοπολίτης ἢ Κρητικός, ὁ ὁποῖος στοὺς μελιάμβους του λέγει τὰ ἐξῆς:

77. Δὲν ὑπάρχει πιά ὁ παλιὸς Σινωπέας,
Ἐκεῖνος ὁ ξακουστός μὲ τὸ ραβδί καὶ τὸ διπλωμένο
ροῦχο ποὺ ζοῦσε στὸ ὕπαιθρο.
Ἀνέβηκε ψηλά, ἀφοῦ ἐπίεσε ἀνάμεσα στὰ δόντια του
τὸ χεῖλος του καὶ ἐκράτησε τὴν ἀναπνοή του.
Διότι πραγματικὰ εἶχε ὀνομασθῆ
Διογένης, ἀληθινὸς γόνος τοῦ Διός, ἕνα οὐράνιο σκυλί¹¹

Ἄλλο πάλι λέγουν ὅτι θέλοντας νὰ πάρῃ κ' αὐτὸς ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὸ χταπόδι ποὺ ἔτρωγαν κάτι σκυλιά, ἐδέχθη μὰ τόσο σοβαρὴ δαγκωματιά στὸν τένοντα τοῦ ποδιοῦ ποὺ τοῦ ἐπέφερε τὸν θάνατο.

Οἱ φίλοι του ὁμως, καθὼς μαρτυρεῖ ὁ Ἀντισθένης στὶς «Διαδοχές» του, ἀπέκλιναν στὴν γνώμη ὅτι ὁ θάνατός του προῆλθε ἀπὸ τὴν συγκράτησι τῆς ἀναπνοῆς του. Διότι τότε ἔμεινε στὸ Κορινεῖον, στὸ πρὸ τῆς Κορίνθου γυμναστήριο¹². Ὅταν οἱ φίλοι του πῆγαν νὰ τὸν δοῦν, ὅπως συνήθιζαν, τὸν εὐρήκαν σκεπασμένον μὲ τὸν μανδύα του καὶ ἐνόμισαν ὅτι κοιμᾶται. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁμως δὲν τὸν ἤξεραν γιὰ κάποιον νυσταλέο καὶ ὑπνηλό. Π' αὐτὸ ἐσήκωσαν τὸν μανδύα, ὁπότε εὐρήκαν τὸν φιλόσοφο νεκρό. Καὶ ἐσχημάτισαν τὴν γνώμη ὅτι προμελετημένο ἦταν αὐτό, γιὰ νὰ ξεφύγῃ ἐφεξῆς ἀπὸ τὴν ζωὴ.

78. Καὶ τσακωμός, λένε, ἐγίνε ἐκεῖ μεταξὺ τῶν φίλων του γιὰ τὸ ποιοὶ θὰ τὸν θάψουν· μάλιστα ἦλθαν καὶ στὰ χέρια.

ἀφικομένων δὲ τῶν πατέρων καὶ τῶν ὑπερεχόντων, ὑπὸ τούτοις ταφῆναι τὸν ἄνδρα παρὰ τῆ πύλῃ τῆ φερούση εἰς Ἴσθμόν. ἐπέστησάν τ' αὐτῷ κίονα καὶ ἐπ' αὐτῷ λίθον Παρίου κύνα. ὕστερον δὲ καὶ οἱ πολῖται αὐτοῦ **χαλκαῖς εἰκόσιν** ἐτίμησαν αὐτὸν καὶ ἐπέγραψαν οὕτω (A. Pal. xvi. 334).

**γηράσκει καὶ χαλκὸς ὑπὸ χρόνον, ἀλλὰ σὸν οὔτι
κῦδος ὁ πᾶς αἰὼν, Διόγενης, καθελεῖ
μοῦνος ἐπεὶ βιοτᾶς αὐτάρκεια δόξαν ἔδειξα
θνατοῖς καὶ ζωᾶς οἶμον ἑλαφροτάταν.**

79 Ἔστι καὶ ἡμῶν ἐν τῷ προκελευσματικῷ μέτρῳ (A. Pal. vii. 116)

A. Διόγενης, ἄγε λέγε τίς ἔλαβέ σε μέρος
εἰς Ἄϊδος. Δ. ἔλαβέ με κυνὸς ἄγριον ὁδάξ.

Ἔνιοι δὲ φασὶ τελευτῶντα αὐτὸν [καὶ] ἐντείλασθαι ἄταφον ῥῆναι ὡς πᾶν θηρίον αὐτοῦ μετάσχοι, ἢ εἰς γε βόθρον συνῶσαι καὶ ὀλίγην κόνιν ἐπαμῆσαι (οἱ δέ, εἰς τὸν Ἰλισσὸν ἐμβαλεῖν) ἵνα τοῖς ἀδελφοῖς χρήσιμος γένηται.

Δημήτριος δ' ἐν τοῖς Ὀμωνύμοις φησὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας Ἀλέξανδρον μὲν ἐν Βαβυλῶνι, Διογένην δ' ἐν Κορίνθῳ τελευτῆσαι. ἦν δὲ γέρον κατὰ τὴν τρίτην καὶ δεκάτην καὶ ἑκατοστὴν Ὀλυμπιάδα.

Ἀλλά, ὅταν ἔφθασαν οἱ πατέρες τους καὶ προύχοντες, ἐτάφη ὑπὸ τὴν διεύθυνσί των κοντὰ στὴν πύλη πού ὀδηγεῖ πρὸς τὸν Ἴσθμό. Στὸν τάφο του ἔστησαν μιὰ κολῶνα καὶ πάνω σ' αὐτὴ ἔβαλαν ἓνα σκυλι ἀπὸ μάρμαρο τῆς Πάρου. Ἀργότερα δὲ καὶ οἱ συμπατριῶτες του (οἱ Σινωπεῖς) τὸν ἐτίμησαν μὲ χάλκινα ἀγάλματα, ἐπάνω στὰ ὁποῖα ἔγραψαν τὰ ἑξῆς:

Γερᾶ καὶ ὁ χαλκὸς μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου.
Ἀλλὰ τὴν δική σου δόξα, Διογένη, οὔτε ἡ αἰωνιότητα
δὲν θὰ μπορέση ν' ἀφανίσῃ.
Διότι μονάχα ἐσὺ ἔδωσες στοὺς θνητοὺς τὸ μάθημα τῆς
αὐτάρκειας,
Κι ἔδειξες τὸν δρόμο μᾶς πολὺ εὐκόλης ζωῆς.

79. Ἐπάρχει καὶ δικό μας ἐπιτάφιο σὲ προκελευσματικὸ μέτρο:

A. Ἔλα πές μου Διογένη, ποιὰ μοῖρα σ' ἔστειλε στὸν
Ἄδη;
Δ. Μιὰ ἄγρια δαγκωματιὰ σκυλιοῦ.

Μερικοὶ λέγουν ὅτι πεθαίνοντας ἔδωσε ἐντολὴ νὰ τὸν πετάξουν ἔξω ἄταφον, γιὰ νὰ μπορέση κάθε ἄγριο ζῶο νὰ τραφῇ ἀπ' αὐτόν, ἢ νὰ τὸν ρίξουν σ' ἓνα λάκκο καὶ νὰ τὸν ραντίσουν μὲ λίγη σκόνη. Κατ' ἄλλους εἶπε νὰ τὸν πετάξουν στὸν Ἰλισσὸ (ποταμὸ) γιὰ ν' ἀποβῆ χρήσιμος στοὺς ἀδελφούς του (στοὺς σκύλους).

Ὁ Δημήτριος βεβαιώνει στοὺς «Ὀμωνύμους» του ὅτι τὴν ἴδια ἡμέρα πού πέθανε ὁ Ἀλέξανδρος στὴν Βαβυλῶνα, πέθανε κι ὁ Διογένης στὴν Κόρινθο. Ἦταν δὲ γέροντας κατὰ τὴν 113ῃ Ὀλυμπιάδα (324 - 321 π.Χ.).

118. Ὑπῆρχε στοὺς ἀρχαίους ἡ συνήθεια νὰ τὸν πιάνουν ἀπὸ τὰ γόνατα ἐκεῖνον πού παρακαλοῦσαν.

80 Φέρεται δ' αὐτοῦ βιβλία τάδε· διάλογοι·

Κεφαλίων,
Ἰχθύας,
Κολοίος,
Πόρδαλος,
Δῆμος Ἀθηναίων,
Πολιτεία,
Τέχνη ἠθικῆ,
Περὶ πλούτου,
Ἐρωτικός,
Θεόδωρος,
Υψίας,
Ἀρίσταρχος,
Περὶ θανάτου.

Ἐπιστολαί.

Τραγωδίαί ἑπτὰ·

Ἑλένη,
Θυέστης,
Ἡρακλῆς,
Ἀχιλλεύς,
Μήδεια,
Χρῦσιππος,
Οἰδίπους.

Σωσικράτης δ' ἐν τῷ πρώτῳ τῆς Διαδοχῆς (FHG iv. 503) καὶ Σάτυρος ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν Βίων (FHG iii. 164) οὐδὲν εἶναι Διογένους φασί· τά τε τραγωδίαί φησιν ὁ Σάτυρος Φιλίσκου εἶναι τοῦ Αἰγινήτου, γνωρίμου τοῦ Διογένους. Σωτίων δ' ἐν τῷ ἑβδόμῳ ταῦτα μόνα φησὶ Διο-

80. Φέρονται ὡς δικά του τὰ ἑξῆς βιβλία. Διάλογοι:

Κεφαλίων.
Ἰχθύας.
Κολοίος.
Πόρδαλος.
Δῆμος Ἀθηναίων.
Πολιτεία.
Τέχνη ἠθικῆς.
Περὶ πλούτου.
Περὶ ἔρωτος.
Θεόδωρος.
Υψίας.
Ἀρίσταρχος.
Περὶ θανάτου.

Ἐπιστολές.

Ἑπτὰ τραγωδίες:

Ἑλένη.
Θυέστης.
Ἡρακλῆς.
Ἀχιλλεύς.
Μήδεια.
Χρῦσιππος.
Οἰδίπους.

Ὁ Σωσικράτης ὁμως στὸ πρῶτο βιβλίον τῶν «Διαδοχῶν» του καὶ ὁ Σάτυρος στὸ τέταρτο τῶν «Βίων» του γράφουν ὅτι κανένα γραπτὸ δὲν ἄφησε ὁ Διογένης· καὶ προσθέτει ὁ Σάτυρος ὅτι οἱ τραγωδίες εἶναι τοῦ Φιλίσκου τοῦ Αἰγινήτου, φίλου τοῦ Διογένους. Ὁ Σωτίων πάλι δηλώνει στὸ ἑβδομο βιβλίον ὅτι

γένους είναι: *Περὶ ἀρετῆς, Περὶ ἀγαθοῦ, Ἐρωτικόν, Πτωχόν, Τολμαῖον, Πόρδαλον, Κάσσανδρον, Κεφαλίωνα, Φιλίσκον, Ἀρίσταρχον, Σίσυφον, Γαννυμήδην, Χρεΐας, Ἐπιστολάς.*

- 81 *Γεγόνασι δὲ Διογένης πέντε· πρῶτος Ἀπολλωνιάτης, φυσικός· ἀρχὴ δ' αὐτῶ τοῦ συγγράμματος ἦδε (DK 64 B 1)· “Λόγου παντὸς ἀρχόμενον δοκεῖ μοι χρεῶν εἶναι τὴν ἀρχὴν ἀναμφισβήτητον παρέχεσθαι.” δεύτερος Σικυνώσιος (FGrH 503 T 1), ὁ γράψας τὰ περὶ Πελοπόννησον· τρίτος αὐτὸς οὗτος· τέταρτος στωικός, γένος Σελευκεύς, ὁ καὶ Βαβυλώνιος καλούμενος (SVF iii, p. 210, fg. 2) διὰ τὴν γειτονίαν πέμπτος Ταρσεύς, γεγραφὸς περὶ ποιητικῶν ζητημάτων ἃ λύειν ἐπιχειρεῖ.*

Τὸν δὴ φιλόσοφον Ἀθηνόδωρός φησιν ἐν ὀγδόῃ Περιπάτων ἀεὶ στυλιπνὸν φαίνεσθαι διὰ τὸ ἀλείφεσθαι.

μόνον τὰ κατωτέρω εἶναι γνήσια ἔργα τοῦ Διογένης:

*Περὶ ἀρετῆς.
Περὶ ἀγαθοῦ.
Περὶ ἔρωτος.
Πτωχός.
Τολμαῖος.
Πόρδαλος.
Κάσσανδρος.
Κεφαλίων.
Φιλίσκος.
Ἀρίσταρχος.
Σίσυφος.
Γαννυμήδης.
Χρεΐαι (Ἀστεῖα ἀνέκδοτα).
Ἐπιστολαί.*

81. Ὑπῆρξαν δὲ πέντε Διογένης: 1. Ὁ Ἀπολλωνιάτης, φυσικός, τοῦ ὁποῦ ἡ πραγματεία ἀρχίζει ὡς ἔξης: «Σὲ κάθε συζητησι πὸν ἀρχίζομε, πρέπει, νομίζω, ἡ τιθεμένη βᾶσις νὰ εἶναι ἀναμφισβήτητος». 2. Ἕνας ἀπὸ τὴν Σικυνῶνα πὸν ἔγραψε μιὰ ἔκθεσι γιὰ τὴν Πελοπόννησο. 3. Ὁ ἔξετασθεὶς φιλόσοφος. 4. Ἕνας στωικός ἀπὸ τὴν Σελεύκεια πὸν ὠνομάζετο καὶ Βαβυλώνιος, ἐπειδὴ οἱ δύο πόλεις ἦσαν γειτονικές. 5. Ἕνας ἀπὸ τὴν Ταρσὸ πὸν ἔγραψε γιὰ ποιητικὰ ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἐπιχειρεῖ καὶ νὰ λύσῃ.

Καθ' ἃ ἀναφέρει ὁ Ἀθηνόδωρος στὸ ὀγδοο βιβλίον τῶν «Περιπάτων» του, ὁ φιλόσοφος μας εἶχε πάντοτε τὸ σῶμα του γυαλιστερό, διότι χρησιμοποιοῦσε ἀλοιφές¹¹³.

120. Γύρω στὰ 300 π.Χ.

ΜΟΝΙΜΟΣ

- 82 *Μόνιμος Συρακόσιος μαθητής μὲν Διογένους, οἰκέτης δὲ τιος τραπεζίτου Κορινθίου, καθά φησι Σωσικράτης. πρὸς τοῦτον συνεχῆς ἀφικνούμενος ὁ Ξενιάδης ὁ τὸν Διογένην ἐωνημένος τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ καὶ τῶν ἔργων καὶ τῶν λόγων διηγούμενος εἰς ἔρωτα τάνδρὸς ἐνέβαλε τὸν Μόνιμον. αὐτίκα γὰρ ἐκεῖνος μανίαν προσποιηθεὶς τό τε κέρμα διερρίπτει καὶ πᾶν τὸ ἐπὶ τῆς τραπέζης ἀργύριον ἕως αὐτὸν ὁ δεσπότης παρητήσατο· καὶ ὡς εὐθέως Διογένους ἦν. παρηκολούθησε δὲ καὶ Κράτητι τῷ κυνικῷ συγγὰ καὶ τῶν ὁμοίων εἶχετο, ὅτε καὶ μᾶλλον ὀρῶν αὐτὸν ὁ δεσπότης ἐδόκει μαίνεσθαι.*
- 83 *Ἐγένετο δ' ἀνὴρ ἐλλόγμιος, ὡς καὶ Μένανδρον αὐτοῦ τὸν κωμικὸν μεμνήσθαι. ἐν τινι γούν τῶν δραμάτων ἐν τῷ Ἰπποκόμῳ εἶπεν οὕτως (Kock 249).*

*Μόνιμός τις ἦν ἄνθρωπος, ὃ Φίλων, σοφός,
ἀδοξότερος μικρῶ δ'. Β. ὁ τὴν πῆραν ἔχων;
Α. πῆρας μὲν οὖν τρεῖς· ἀλλ' ἐκεῖνος ῥῆμά τι*

121. Γύρω στὰ 300 π.Χ.

3. ΜΟΝΙΜΟΣ

82. Ὁ Μόνιμος¹¹⁴ ἀπὸ τῆς Συρακοῦσες ἦταν μαθητὴς τοῦ Διογένους καὶ ὑπηρέτης, κατὰ τὸν Σωσικράτη, ἐνὸς Κορινθίου τραπεζίτη. Στὸν τραπεζίτη αὐτὸν πῆγαινε τακτικά ὁ Ξενιάδης, αὐτὸς ποὺ εἶχε ἀγοράσει τὸν Διογένη καὶ τοῦ διηγεῖτο γιὰ τὴν καλωσύνη τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ στὰ ἔργα καὶ στὰ λόγια του, πράγμα ποὺ διήγειρε στὸν Μόνιμο ἕνα γεμάτον πάθος θαυμασμὸ γιὰ τὸν Διογένη. Διότι ἐν συνεχείᾳ, προσποιούμενος τὸν τρελλό, πετοῦσε τὰ κέρματα καὶ ὅλα τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα ἀπὸ τὸ τραπέζι τοῦ τραπεζίτη, ὥσπου ὁ κύριός του ἀναγκάστηκε νὰ τὸν διώξη. Ὅποτε αὐτὸς πῆγε κατ' εὐθείαν στὸν Διογένη καὶ ἔγινε ἀφωσιωμένος ὁπαδὸς του. Προσεκολλήθη δὲ πολλές φορὲς καὶ στὸν Κράτη τὸν κυνικό, καὶ ἐνεκολπώθη παρόμοιες ἐπιδιώξεις. Ὅποτε, βλέποντάς τον νὰ κάμῃ αὐτὰ ὁ κύριός του, ὀλοένα καὶ περισσότερο ἐπέιθετο ὅτι εἶναι τρελλός.

83. Ὑπῆρξε ὡσὸς ἐπιφανέστατος ἄνδρας, τόσο ὥστε νὰ τὸν μνημονεύῃ καὶ ὁ Μένανδρος, ὁ κωμικὸς ποιητής. Σ' ἕνα τοῦλάχιστον δράμα του, τὸν «Ἰπποκόμο», ἐξεφράσθη ὡς ἀκολούθως:

*Κάποιος Μόνιμος, Φίλων, ὑπῆρξε σοφὸς ἄνθρωπος,
ὄχι ὅμως καὶ τόσο ξακουστός. Α. Ἐκεῖνος μὲ τὸ σακ-
κούλι; Β. Ὅχι ἕνα ἀλλὰ τρία σακκούλια. Ὅμως αὐτός,*

122. Στίχος τοῦ Εὐριπίδου στίς *Βάκχες*, 1236.

ἐφθέγξατ' οὐδὲν ἐμφερές, μὰ τὸν Δία,
τῷ γνῶθι σαυτὸν, οὐδὲ τοῖς βοωμένοις
τούτοις, ὑπὲρ δὲ ταῦθ' ὁ προσαιτῶν καὶ ῥυπῶν·
τὸ γὰρ ὑποληφθὲν τῷφον εἶναι πᾶν ἔφρη.

Οὗτος μὲν ἐμβροθέστατος ἐγένετο, ὥστε δόξης μὲν
καταφρονεῖν, πρὸς δ' ἀλήθειαν παρορμᾶν.

Γέγραφε δὲ παίγνια σπουδῇ ληληθιᾶ μεμιγμένα καὶ
Περὶ ὁρμῶν δύο καὶ Προτρεπτικόν.

ΟΝΗΣΙΚΡΙΤΟΣ

84 Ὀνησίκριτος τοῦτον οἱ μὲν Αἰγινήτην, Δημήτριος δ' ὁ
Μάγνης Ἀστυπάλαια φησὶν εἶναι. καὶ οὗτος τῶν ἐλλογίμων
Διογένους μαθητῶν. ἔοικε δὲ τι ὅμοιον πεπονθέναι πρὸς
Ξενοφῶντα. ἐκεῖνος μὲν γὰρ Κύρου συνεστράτευσεν, οὗτος
δὲ Ἀλεξάνδρῳ· καὶ κεῖνος μὲν Παιδείαν Κύρου, ὁ δὲ πῶς
Ἀλέξανδρος ἤχθη γέγραφε· καὶ ὁ μὲν ἐγκώμιον Κύρου, ὁ
δὲ Ἀλεξάνδρου πεποιήκε. καὶ τῇ ἐρμηνείᾳ δὲ παραπλήσιος,
πλὴν ὅτι ὡς ἀπόγραφος ἐξ ἀρχετύπου δευτερεύει.

Γέγονε καὶ Μένανδρος Διογένους μαθητής, ὁ ἐπικαλού-
μενος Δρυμός, θαυμαστής Ὀμήρου, καὶ Ἠγησίας Σινωπεὺς
ὁ Κλοιὸς ἐπίκλην, καὶ Φιλίσκος ὁ Αἰγινήτης, ὡς προειρηγά-
μεν.

μὰ τὸν Δία, δὲν εἶπε τίποτε σὰν τὸ «Γνῶθι σαυτὸν» καὶ τὰ
τέτοια περιβόητα. Ἀλλὰ προχώρησε πρὸ πέρα αὐτὸς ὁ
ἐπαίτης καὶ ρυπαρὸς, κηρύττοντας ὀλότελα μάταιη κάθε
γνώμη τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ Μόνιμος πραγματικά ὑπῆρξε ἐμβροθέστατος ἠθικολόγος,
τόσο πρὸς καταφρονοῦσε τὴν ἀπλή γνῶμη καὶ ἐπιζητοῦσε
μόνον τὸ ἀληθινό.

Ἐκτὸς δὲ ἀπὸ κάποιες παιγνιώδεις συνθέσεις του μὲ
ἐπίφασι σοβαρότητας, μᾶς ἄφησε καὶ δύο βιβλία «Περὶ ὁρμῶν»
καὶ ἓνα «Προτρεπτικὸν» (παρόρμησι στὴν φιλοσοφία).

4. ΟΝΗΣΙΚΡΙΤΟΣ

84. Πὰ τὸν Ὀνησίκριτο¹⁵ μερικοὶ συγγραφεῖς λέγουν πὼς
ἦταν Αἰγινήτης, ὁ Δημήτριος ὅμως ὁ Μάγνης ἰσχυρίζεται ὅτι
ἦταν ἀπὸ τὴν Ἀστυπάλαια. Κι' αὐτὸς ὑπῆρξε ἓνας ἀπὸ τοὺς
ἐπιφανεῖς μαθητὲς τοῦ Διογένους. Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ σταδιο-
δρομία του ὑπῆρξε παρόμοια μὲ τοῦ Ξενοφῶντος. Διότι ἐκεῖνος
συνεξεστράτευσε μὲ τὸν Κύρο καὶ τοῦτος μὲ τὸν Ἀλέξανδρο.
Ἐκεῖνος ἔγραψε τὴν «Κύρου Παιδεία» καὶ τοῦτος ἔγραψε πῶς
ἀνετράφη ὁ Ἀλέξανδρος. Ὁ ἓνας ἔπλεξε τὸ ἐγκώμιον τοῦ
Κύρου κι' ὁ ἄλλος τοῦ Ἀλεξάνδρου. Καὶ στὸ λεκτικὸν τοὺς ὅπως
ἀκόμα παρουσιάζουν ὁμοιότητα, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ὁ Ὀνησίκριτος,
ὡς μιμητής, ὑπολείπεται τοῦ προτύπου του.

Μαθητὴς τοῦ Διογένους διετέλεσε κι' ὁ Μένανδρος ὁ
ἀποκαλούμενος Δρυμός, μεγάλος θαυμαστής τοῦ Ὀμήρου, κι'
ὁ Ἠγησίας ἀπὸ τὴν Σινώπη ὁ προσονομασθεὶς Κλοιός, καθὼς
καὶ ὁ Φιλίσκος ὁ Αἰγινήτης, ὅπως εἶπαμε καὶ προηγουμένως.

ΚΡΑΤΗΣ

- 85 Κράτης Ἀσκώνδου Θηβαῖος. καὶ οὗτος τῶν ἐλλογίμων τοῦ κυνὸς μαθητῶν. Ἰππόβοτος δέ φησιν οὐ Διογένης αὐτὸν μαθητὴν γεγονέναι, ἀλλὰ Βρύσσωνος τοῦ Ἀχαιοῦ. τούτου Παίγνια φέρεται τάδε (PPF 10 B 4).

*Πήρη τις πόλις ἐστὶ μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι τύφῳ,
καλὴ καὶ πείρα, περίρρυπος, οὐδὲν ἔχουσα,
εἰς ἣν οὔτε τις εἰσπλεῖ ἀνήρ μωρὸς παράσιτος,
οὔτε λίχνος πόρνης ἐπαγαλλόμενος πνυγῆσιν·
ἀλλὰ θύμον καὶ σκόρδα φέρει καὶ σῦκα καὶ ἄρτους,
ἐξ ὧν οὐ πολέμοισι πρὸς ἀλλήλους περὶ τούτων,
οὐχ ὄπλα κέκτηνται περὶ κέρματος, οὐ περὶ δόξης.*

- 86 Ἔστι καὶ ἐφημερὶς ἢ θρυλουμένη οὕτως ἔχουσα (PPF 10 B 13).

*τίθει μαγείρῳ μναῖς δέκ, ἰατρῷ δραχμὴν,
κόλακι τάλαντα πέντε, συμβούλῳ καπνόν,*

123. Γύρω στὰ 250 π.Χ.

5. ΚΡΑΤΗΣ

85. Ὁ Κράτης¹¹⁶ τοῦ Ἀσκώνδου ἦταν ἀπὸ τὴν Θήβα. Κι' αὐτὸς ὑπῆρξε ἓνας ἀπὸ τοὺς φημισμένους μαθητὲς τοῦ Κυνικοῦ. Ὁ Ἰππόβοτος ὁμῶς ἰσχυρίζεται ὅτι δὲν ἦταν μαθητὴς τοῦ Διογένης, ἀλλὰ τοῦ Βρύσσωνος τοῦ Ἀχαιοῦ. Δικαί του θεωροῦνται οἱ ἀκόλουθοι παιγνιδιάρικοι στίχοι:

*Ἐπάρχει μιὰ πόλις Πήρα¹¹⁷ στὴν μέση ἀτμοῦ ἀπὸ σκο-
τεινὸ κρασί,
Ὅμορφη, καρπερὴ καὶ βρώμικη γύρω - γύρω, ποὺ
τίποτε δὲν ἔχει οὔτε εἰσπλεῖ σ' αὐτὴ κανένας μωρὸς καὶ
παράσιτος,
Οὔτε κανένας λαίμαργος ποὺ ἀναγαλλιάζει μὲ τοὺς
γοφούς
πόρνης,
Ἀλλὰ μονάχα ἔχει θυμάρι, σκόρδα, σῦκα καὶ ψωμί,
Γὰ τὰ ὅποια δὲν πολεμοῦν ἀναμεταξύ τους οἱ ἄνθρωποι,
Καὶ δὲν ἔχουν σ' αὐτὴν ὄπλα γιὰ λεφτὰ καὶ δόξα.*

86. Ἐπάρχει καὶ τὸ εὐρέως κυκλοφορῆσαν πρόχειρο βιβλίον του, μὲ περιεχόμενα, ὅπως τὸ ἀκόλουθο:

*Δίνε γιὰ τὸν ἀρχιμάγειρο δέκα μναῖς, γιὰ τὸν γιατρὸ μιὰ
δραχμὴ,
Γιὰ τὸν κόλακα πέντε τάλαντα, γιὰ τὸν σύμβουλο καπνόν,*

124. Ὁ Τσέλλερ παρατηρεῖ ἐν προκειμένῳ τὰ ἐξῆς, κατὰ μετάφρασι Χαρ.

πόρνη τάλαντον, φιλοσόφω τριώβολον.

Ἐκαλεῖτο δὲ καὶ Θυρεπανοίκτης διὰ τὸ εἰς πᾶσαν εἰσιέναι οἰκίαν καὶ νουθετεῖν ἔστιν αὐτοῦ καὶ τότε (PPF 10 B 8).

ταῦτ ἔχω ὅσθ' ἔμαθον καὶ ἐφρόντισα καὶ μετὰ Μουσῶν σέμν' ἐδάην· τὰ δὲ πολλὰ καὶ ὄλβια τῦφος ἔμαρψεν.

καὶ ὅτι ἐκ φιλοσοφίας αὐτῷ περιγένοιτο (PPF 10 B 18)

θέρωμων τε χοῖνιξ καὶ τὸ μηδενὸς μέλειν.

φέρεται δ' αὐτοῦ κάκεινο (PPF 10 B 14).

*ἔρωτα παύει λμῖός, εἰ δὲ μή, χρόνος·
ἐὰν δὲ τούτοις μὴ δύνῃ χρῆσθαι, βρόχος.*

87 *Ἦκμαξε δὲ κατὰ τὴν τρίτην καὶ δεκάτην καὶ ἑκατοστήν Ὀλυμπιάδα.*

Τοῦτόν φησιν Ἀντισθένης ἐν ταῖς Διαδοχαῖς (FGrH 508 F 8) θεασάμενον ἔν τινι τραγωδίᾳ Τήλεφον σπυριδίον

*Γὰ τὴν ἀργυρόνητη καλλονὴ ἓνα τάλαντο, γιὰ τὸν φιλόσοφο
ἓνα τριώβολο!
(Θέλει νὰ πῆ σὲ ποιὰ πράγματα δίδει περισσότερη σημασία
καὶ σὲ ποιὰ λιγώτερη ὁ πολὺς κόσμος).*

Τὸν ἔλεγε δὲ καὶ «Θυρανοίκτη», διότι εἶχε τὴν συνήθεια νὰ εἰσέρχεται σὲ κάθε σπίτι καὶ νὰ νουθετῇ. Ὑπάρχει καὶ ἓνα ἄλλο δεῖγμα τῶν συνθέσεών του:

*Ἐκεῖνα ἔχω πὸν ἔμαθα καὶ σκέφθηκα
Τὰ εὐγενῆ μαθήματα πὸν διδάχθηκα ἀπὸ τῆς Μοῦσης.
Διότι τὰ πλούτη, πὸν συσσωρεύουν, γίνονται βορὰ τῆς
ματαιοδοξίας.*

Ἀκόμα ἔλεγε ὅτι τὸ κέρδος του ἀπὸ τὴν φιλοσοφία εἶναι

Ἐνα κιλὸ λούπινα καὶ τὸ νὰ μὴ σκοτίζεται γιὰ τίποτε.

Ἐπίσης φέρεται ὡς δικό του καὶ τὸ ἀκόλουθο δίστιχο:

*Τὸν ἔρωτα τὸν σταματάει ἢ πεῖνα, κ' ἂν ὄχι, ὁ χρόνος.
Καὶ σὲ περίπτωσι ἀποτυχίας κ' αὐτῶν, ὁ βρόγχος (ἢ
θηλειά).*

87. Ἦταν σαράντα ἐτῶν (ἦκμαξε) κατὰ τὴν 113ῃ Ὀλυμπιάδα (328 - 324 π.Χ.).

Σύμφωνα μὲ ὅσα ἀναφέρει ὁ Ἀντισθένης στὶς «Διαδοχές» του τὴν πρώτη παρόρμησι πρὸς τὴν Κυνική φιλοσοφία τὴν ἔλαβε σὰν εἶδε σὲ κάποια τραγωδία τὸν Τήλεφο νὰ κρατῇ ἓνα

ἔχοντα καὶ τᾶλλα λυπρὸν ᾗξει ἐπὶ τὴν κυνικὴν φιλοσοφίαν ἐξαργυρισάμενόν τε τὴν οὐσίαν — καὶ γὰρ ἦν τῶν ἐπιφανῶν — ἀθροίσαντα πρὸς τὰ [ἑκατὸν] διακόσια τάλαντα, τοῖς πολίταις ἀνεῖναι ταῦτα. αὐτὸν δὲ καρτερῶς οὕτω φιλοσοφεῖν ὡς καὶ Φιλήμονα τὸν κωμικὸν αὐτοῦ μεμνησθαι. φησὶ γοῦν (Kock 146):

καὶ τοῦ θέρους μὲν εἶχεν ἱμάτιον δασύ,
ἴν' ἐγκρατῆς ἦ, τοῦ δὲ χειμῶνος ῥάκος.

φησὶ δὲ Διοκλῆς πείσαι αὐτὸν Διογένην τὴν οὐσίαν μηλόβοτον ἀνεῖναι καὶ εἴ τι ἀργύριον εἶη, εἰς θάλατταν βαλεῖν.

88 Καὶ Κράτητος μὲν, φησὶν, ὁ οἶκος ὑπ' Ἀλεξάνδρου, Ἰππαρχίας δὲ ὑπὸ Φιλίππου. πολλάκις τε τῇ βακτηρίᾳ τῶν συγγενῶν τινας προσιόντας καὶ ἀποτρέποντας ἐδίωκε, καὶ ἦν γενναῖος. φησὶ δὲ Δημήτριος ὁ Μάγνης τραπεζίτη τινὶ παρακαταθέσθαι τὰργύριον, συνθέμενον, εἰ μὲν οἱ παῖδες ἰδιῶται γενηθεῖεν, αὐτοῖς ἀποδοῦναι· εἰ δὲ φιλόσοφοι, τῷ δήμῳ διανεῖμαι μηδενὸς γὰρ ἐκείνους δεήσεσθαι φιλοσοφούντας. Ἐρατοσθένης (FGtH 241 F 21) δὲ φησιν ἐξ Ἰππαρχίας, περὶ ἧς λέξομεν, γενομένου παιδὸς αὐτῷ ὄνομα Πασικλέους, ὅτ' ἐξ ἐφήβων ἐγένετο, ἀγαγεῖν αὐτὸν ἐπ' οἴκημα παιδείας καὶ φάναι τοῦτον αὐτῷ πατρῶον εἶναι τὸν γάμον· τοὺς δὲ τῶν μοιχευόντων τραγικούς, <οὓς> φηγὰς τε καὶ φόνους ἔχειν ἔπαθλον· τοὺς τῶν ἐταίραις προσιόντων κωμικούς· ἐξ ἀσωτίας γὰρ καὶ μέθης

μικρὸ κύνιστρο καὶ νὰ εὑρίσκειται σὲ ὄλοσχερῶς ἄθλια κατάστασι. Ἐρευστοποίησε τότε τὴν περιουσία του — ἦταν ἀπὸ περίβλεπτη οἰκογένεια — καὶ τὰ 200 περίπου τάλαντα, πού συγκέντρωσε, τὰ διένειμε στοὺς συμπατριῶτες του. Αὐτὸς δὲ τόσο σθεναρὰ ἐπεδόθη στὴν φιλοσοφία πού τὸν μνημονεύει κ' ὁ Φιλήμων ὁ κωμικὸς ποιητής. Πάντως λέγει γιὰ κάποιον:

Τὸ καλοκαίρι φοροῦσε χοντρὸ ἔνδυμα
γιὰ νὰ εἶναι ὅμοιος μὲ τὸν Κράτη,
καὶ τὸν χειμῶνα κουρέλι.

Ἄλλοτε Διοκλῆς πάλι λέγει ὅτι τὸν ἔπεισε ὁ Διογένης ν' ἀφήσῃ τὰ χωράφια νὰ βόσκουν τὰ πρόβατα, κ' ἂν εἶχε τίποτε χρήματα, νὰ τὰ πετάξῃ στὴν θάλασσα.

88. Στὸ σπῆτι τοῦ Κράτητος εἶχε μείνει, λέγουν, ὁ Ἀλέξανδρος, ὅπως ἄλλοτε ὁ Φίλιππος στῆς Ἰππαρχίας. Πολλὲς φορὲς τοὺς κνηγοῦσε μὲ τὸ ραβδί του μερικὸς συγγενεῖς του πού πήγαιναν νὰ τὸν δοῦν καὶ νὰ τὸν ἀποτρέψουν, καὶ παρέμενε ἀκλόνητος. Ὁ δὲ Δημήτριος ὁ Μάγνης (ἀπὸ τὴν Μαγνησία) διηγεῖται ὅτι κατέθεσε τὰ χρήματά του σ' ἓνα τραπεζίτη ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ τὰ δώσῃ στοὺς γιουὺς του, ἂν γίνουν συνήθεις ἄνθρωποι. Ἄν ὅμως γίνουν φιλόσοφοι, νὰ τὰ διανεῖμῃ στὸν κόσμον, γιατί ἐκεῖνοι δὲν θὰ ἔχουν ἀπὸ τίποτε ἀνάγκη ἂν φιλοσοφήσουν.

Ἄλλοτε Ἐρατοσθένης γράφει ὅτι, ὅταν ὁ γιουὸς του ὁ Πασικλῆς, πού ἀπέκτησε ἀπὸ τὴν Ἰππαρχία, ἐγένετο ἐφηβός, τὸν πῆρε καὶ τὸν πῆγε σ' ἓνα χαμαιτυπεῖο καὶ τοῦ εἶπε ὅτι τέτοιο γάμο εἶχε κάνει ὁ πατέρας του (δηλ. ἐσύχναζε στὰ χαμαιτυπεῖα). Ὁ δεσμός τῶν μοιχευόντων, ἔλεγε, ἀνήκει στὴν τραγωδία, διότι ἐξορίες καὶ φόνους ἔχει ὡς ἀνταμοιβή. Ἐνῶ οἱ σχέσεις μὲ τὶς ἐταῖρες δίδει ὑλικὸ στὴν κωμωδία, ἀφοῦ ἡ ἀσωτία

μανίαν ἀπεργάζεσθαι.

- 89 Τούτου γέγονε Πασικλῆς ἀδελφός, μαθητῆς Εὐκλείδου. Χάριεν δ' αὐτοῦ Φαβωρίνος ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Ἀπομνημονευμάτων (FHG iii. 579) φέρει. φησί γάρ· παρακαλῶν περὶ του τὸν γυμνασίαρχον, τῶν ἰσχύων αὐτοῦ ἤπτετο· ἀγανακτοῦντος δέ, ἔφη, “τί γάρ; οὐχὶ καὶ ταῦτα σά ἐστι καθάπερ καὶ τὰ γόνατα;” ἔλεγέ τ' ἀδύνατον εἶναι ἀδιάπτωτον εὐρεῖν, ἀλλ' ὥσπερ ἐν ῥοιᾷ καὶ σαπρὸν τινα κόκκον εἶναι. Νικόδρομον ἐξερεθίσας τὸν κιθαρωδὸν ὑπωπιάσθη προσθεῖς οὖν πιπτάκιον τῷ μετώπῳ ἐπέγραψε, “Νικόδρομος ἐποίει.”
- 90 Τὰς πόρνας ἐπίτηδες ἐλοιδόρει, συγγυμνάζων ἑαυτὸν πρὸς τὰς βλασφημίας. Δημήτριον τὸν Φαληρεά πέμψαντα αὐτῷ ἄρτους καὶ οἶνον ὠνείδισεν εἰπὼν, “εἴθε γὰρ αἱ κροῆναι καὶ ἄρτους ἔφερον.” δῆλον οὖν ὡς ὕδωρ ἔπινεν. ὑπὸ τῶν Ἀθήνησιν ἀστυνόμων ἐπιτιμηθεὶς ὅτι σινδόνα ἠμφέστο, ἔφη, “καὶ Θεόφραστον ὑμῖν δείξω σινδόνα περιβεβλημένον” ἀπιστούντων δέ, ἀπήγαγεν ἐπὶ κουρεῖον καὶ ἔδειξε κειρόμενον.

καὶ ἡ μέθη τὴν τρέλλα ἀπεργάζονται.

89. Εἶχε κ' ἓνα ἀδελφὸ Πασικλῆ λεγόμενον, μαθητὴ τοῦ Εὐκλείδου.

Ὁ Φαβωρίνος πάλι στὸ δεύτερο βιβλίο τῶν “Ἀπομνημονευμάτων” του διηγεῖται ἓνα χαριτωμένο ἀνέκδοτο γιὰ τὸν Κράτη. Παρακαλῶντας κάποτε ἓνα διευθυντὴ γυμναστηρίου γιὰ κάτι, τὸν εἶχε πιάσει χαϊδευτικὰ ἀπὸ τὴν μέση. Ὅταν αὐτὸς ἐθύμωσε, «γιατί», τοῦ εἶπε, «δὲν εἶναι κ' ἡ μέση δική σου, ὅπως τὰ γόνατά σου;»¹¹⁸.

Συνήθιζε νὰ λέγη ὅτι εἶναι ἀδύνατο νὰ ὑπάρξῃ κάτι ἐντελῶς ἄψογο, ἀλλὰ συμβαίνει ὅπως μὲ τὸ ρόδι ὅπου πάντοτε θὰ ὑπάρχη κ' ἓνας σάπιος κόκκος. Ὅταν ἐξερεθίσε κάποτε τὸν Νικόδημο τὸν κιθαρωδὸ, κτυπήθηκε ἀπὸ αὐτὸν στὸ πρόσωπο. Ὅποτε ἔβαλε μιὰ πινακίδα στὸ μέτωπό του ποῦ ἔλεγε «ὁ Νικόδημος τὸ ἔκανε αὐτό».

90. Λοιδοροῦσε ἐπίτηδες τὶς πόρνες γιὰ νὰ προκαλέσῃ τὶς βρισιές τους κ' ἔτσι νὰ συνηθίζῃ σ' αὐτές.

Τὸν Δημήτριο τὸν Φαληρεά ὁ ὁποῖος τοῦ ἔστειλε ψωμιὰ καὶ κρασί, τὸν ὠνείδισε, λέγοντας: «Μακάρι ν'ἀβγαζαν καὶ ψωμιὰ οἱ βρύσες». Πρᾶγμα ποῦ δείχνει καθαρὰ ὅτι ἔπινε μόνον νερό. Ὅταν στὴν Ἀθήνα οἱ ἀστυνομικοὶ τοῦ ἔκαναν παρατήρησι γιὰτὶ βγήκε ἔχοντας, μόνον ἓνα σεντόνι ἐπάνω του, «ἔτσι εἶναι ντυμένος κ' ὁ Θεόφραστος» τοὺς εἶπε. Καὶ καθὼς ἐκεῖνοι δὲν ἐπίστευαν, τοὺς πῆγε σ' ἓνα κουρεῖο καὶ τοὺς ἔδειξε τὸν Θεόφραστο νὰ κόβῃ τὰ μαλλιά του (καὶ φυσικὰ τὸν εἶχαν τυλίξει μ' ἓνα πανί).

μογῆς καὶ τὴν ὑποταγὴ (τὸ παρὸν εὔ θέμενος, Λουκιανὸς στὴν *Νεκρομαντεία* 21). Ὁ Μελέαγρος ἀπὸ τὰ Γάδαρα (1ος αἰώνας π.Χ.) ἀκολούθησε στὶς σάτυρες τοῦ τὸν Μένιππο (βλ. ἓνα ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ *Συμπόσιό* του στὸν Ἀθήναιο, 502 C).

ἐν Θήβαις ὑπὸ τοῦ γυμνασιάρχου μαστιγωθείς — οἱ δέ, ἐν Κορίνθῳ ὑπ' Εὐθυκράτους — καὶ ἐλκόμενος τοῦ ποδὸς ἐπέλεγεν ἀφροντιστῶν (Ιλ. Α 591),

ἔλκε ποδὸς τεταγῶν διὰ βηλοῦ θεσπεσίῳ.

- 91 Διοκλῆς δέ φησιν ἐλχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ Μενεδήμου τοῦ Ἐρετρικοῦ. ἐπειδὴ γὰρ εὐπρεπῆς ἦν καὶ ἐδόκει χρησιμεύειν Ἀσκληπιάδῃ τῷ Φλιασίῳ, ἀψάμενος αὐτοῦ τῶν μηρῶν ὁ Κράτης ἔφη, “ἔνδον Ἀσκληπιάδης.” ἐφ' ᾧ δυσχεράναντα τὸν Μενέδημον ἔλκειν αὐτόν, τὸν δὲ τοῦτο ἐπιλέγειν.

Ζήνων δ' ὁ Κιτιεὺς ἐν ταῖς Χρειαῖς καὶ κώδιον αὐτὸν φησὶ ποτε προσράψαι τῷ τρίβωνι ἀνεπιστρεπτοῦντα. ἦν δὲ καὶ τὴν ὄψιν αἰσχρὸς καὶ γυμναζόμενος ἐγελᾶτο. εἰώθει δὲ λέγει ἐπαίρων τὰς χεῖρας, “θάρρει, Κράτης, ὑπὲρ ὀφθαλμῶν καὶ τοῦ λοιποῦ σώματος· τούτους δ' ὄψει τοὺς καταγελῶντας, ἤδη καὶ συνεσπασμένους ὑπὸ νόσον καί σε μακαρίζοντας, αὐτοὺς δὲ καταμειφομένους ἐπὶ τῇ ἀργίᾳ.”

- 92 Ἐλεγε δὲ μέχρι τούτου δεῖν φιλοσοφεῖν, μέχρι ἂν δόξωσιν οἱ στρατηγοὶ εἶναι ὀνηλάται. ἐρήμους ἔλεγε τοὺς μετὰ κολάκων ὄντας ὥσπερ τοὺς μόσχους ἐπειδὴν μετὰ λύκων

125. Πρβλ. Κιζέρονος Brut. 91, 315 καὶ Στράβωνα XVI 660.

126. Κατὰ τὸν 3ο αἰῶνα π.Χ.

Στὴν Θήβα μαστιγωθείς ἀπὸ τὸν διευθυντὴ τοῦ γυμναστηρίου — κατ' ἄλλους στὴν Κόρινθο ἀπὸ τὸν Εὐθυκράτη — καὶ συρόμενος ἀπὸ τὰ πόδια, ἀπήγγελλε ἀτάραχος (τοὺς στίχους τοῦ Ὀμήρου):

Τὸν ἔπιασε καὶ τὸν ἔσερνε ἀπὸ τὰ πόδια στὸ θαυμάσιο οὐράνιο κατώφλι¹²⁹.

91. Ὁ Διοκλῆς ὁμοῦς λέγει ὅτι ὁ Μενέδημος ὁ Ἐρετρικὸς ἦταν ἐκεῖνος ποὺ τὸν ἔσυρε ἔτσι. Διότι ἐπειδὴ ἦταν ὁμορφος (ὁ Μενέδημος), καὶ ἐλέγετο πὼς ἦταν ἐρώμενος (ἐρωμένος) τοῦ Ἀσκληπιάδου τοῦ Φλιασίου, ὁ Κράτης τὸν εἶχε πιάσει ἀπὸ τοὺς μηρούς καὶ τοῦ εἶχε πῆ «ἐκεῖ εἶναι ὁ Ἀσκληπιάδης». Ὁ Μενέδημος σφόδρα ἐξωργισμένος τὸν ἔσερνε, ὁπότε καὶ ξεφώνισε τὰ παραπάνω.

Ὁ Ζήνων πάλι ὁ Κιτιεὺς διηγεῖται στὰ “Ἀνέκδοτά” του ὅτι, χωρὶς νὰ σκοτίζεται, εἶχε προσαρμόσει ἐπάνω ἀπὸ τὸν τρίβωνά του ἓνα δέρμα ἀπὸ πρόβατο. Ἐπὶ πλεόν ἦταν καὶ ἄσχημος καὶ τὸν περιγελοῦσαν, ὅταν γυμναζόταν. Συνήθιζε δὲ νὰ λέγη: «Κουράγιο Κράτη, διότι πρόκειται γιὰ τὸ καλὸ τῶν ματιῶν σου καὶ τοῦ ὑπολοίπου σώματός σου. Τούτους δὲ πού τώρα γελοῦν, σύντομα θὰ τοὺς ἰδῆς νὰ κατατρώχονται ἀπὸ ἀρρώστιες καὶ νὰ σὲ μακαρίζουν καὶ νὰ μέμφονται τὸν ἑαυτό τους γιὰ τὴν νωθρότητα ποὺ ἐπέδειξαν».

92. Ἐπίσης ἔλεγε ὅτι ἡ σπουδὴ τῆς φιλοσοφίας πρέπει νὰ προχωρῇ, ὥσπου νὰ καταδειχθῇ ὅτι οἱ στρατηγοὶ δὲν εἶναι παρὰ ὀδηγοὶ γαῖδουριῶν. Ἐκεῖνοι ποὺ συζοῦν μὲ κόλακες, ἔλεγε, εἶναι τόσο ἔρημοι ὅσο τὰ μοσχάρια ἀνάμεσα στοὺς

127. Βλ. Ὀμήρου Ὀδύσεια, δ. 392.

ᾧσιν· οὔτε γὰρ ἐκεῖνοι τοὺς προσήκοντας οὔτε τούτοις
συνεῖναι, ἀλλὰ τοὺς ἐπιβουλεύοντας. συναισθανόμενος ὅτι
ἀποθνήσκει, ἐπῆδε πρὸς ἑαυτὸν λέγων (PPF 10 B 9),

στεῖχες δὴ, φίλε κυρτών,
[βαίνεις] εἰς Αἶδαο δόμους [κυφὸς ᾧρην διὰ γῆρας]

93 Πρὸς Ἀλέξανδρον πυθόμενον εἰ βούλεται αὐτοῦ τὴν
πατρίδα ἀνορθωθῆναι, ἔφη, «καὶ τί δεῖ; πάλιν γὰρ ἴσως
Ἀλέξανδρος ἄλλος αὐτὴν κατασκάψει». ἔχειν δὲ πατρίδα
ἀδοξίαν καὶ πενίαν ἀνάλωτα τῇ τύχῃ καὶ Διογένους εἶναι
πολίτης ἀνεπιβουλεύτου φθόνῳ. μέμνηται δὲ αὐτοῦ καὶ
Μένανδρος ἐν Διδύμαις οὕτως (Kock 117, 118)·

συμπεριπατήσεις γὰρ τριβῶν' ἔχουσ' ἐμοί,
ὥσπερ Κράτητι τῷ κυνικῷ ποθ' ἢ γυνή,
καὶ θυγατέρ' ἐξέδωκ' ἐκεῖνος, ὡς ἔφη
αὐτός, ἐπὶ πείρα δούς τριάκονθ' ἡμέρας.

Μαθηταὶ δ' αὐτοῦ·

λύκουσ. Διότι οὔτε ἐκεῖνοι οὔτε αὐτὰ ἔχουν κανένα νὰ τοὺς προ-
στατεύῃ, παρὰ μόνον ἐκείνους ποὺ τοὺς ἐπιβουλεύονται. Συναί-
σθανόμενος ὅτι ἐπλησίαζε τὸ τέλος τοῦ τραγουδοῦσε ἀπευθυνό-
μενος πρὸς τὸν ἑαυτό του ὡς ἐξῆς:

Φεύγεις λοιπὸν ἀγαπητὲ καμπούρη, καὶ πᾶς στοῦ
Ἄδη τὸ σπίτι, κυρτωμένος ἀπὸ τὰ γερατεῖα.

Διότι πραγματικὰ εἶχε καμπουριάσει κάτω ἀπὸ τὸ βάρος
τοῦ χρόνου.

93. Στὸν Ἀλέξανδρο ποὺ τὸν ρωτοῦσε ἂν θέλῃ ν' ἀνοικοδο-
μηθῇ ἢ πατρίδα του (ἢ Θήβα) τοῦ εἶπε: «Τί τὸ ὄφελος; Μπορεῖ
πάλι κάποιος Ἀλέξανδρος νὰ τὴν καταστρέψῃ». Πατρίδα,
ἐδήλωνε, εἶχε τὴν ἀφάνεια καὶ τὴν πενία ποὺ καμμιά δύναμις
δὲν θὰ μποροῦσε νὰ κυριεύσῃ.

Ἦταν, ἔλεγε, συμπατριώτης τοῦ Διογένους ποὺ ἀψηφοῦσε
κάθε ἐπιβολὴ φθόνου. Τὸν μνημονεύει κι' ὁ Μένανδρος στίς
“Δίδυμές” του στοὺς κάτωθι στίχους:

Θάρθης περίπατο μαζί μου φορῶντας ἓνα τριβῶνα,
ὅπως πῆγε κάποτε μὲ τὸν Κράτη τὸν Κυνικὸ ἢ γυναικα
του.

Αὐτόν, ποὺ τὴν κόρη του, ὅπως ὁ ἴδιος εἶπε, τὴν
πάντρεψε,
μὲ δοκιμὴ γιὰ ἓνα μῆνα.

Ἄς ἔλθωμε τώρα στοὺς μαθητές του.

128. Πρβλ. Εὐριπίδου Ἀντιόπη, Ἀπόσπασμα 205 Dind.

129. Ἔνιοι (διορθ.): οἱ κώδικες ἀναγράφουν ἔνιοί τε.

130. Ἡ ἠθικὴ τῶν Κυνικῶν εἶναι πολὺ ἀπλῆ. Ἡ βασικὴ τῆς ἔννοια διατυ-
πώνεται στὴν πρότασι: μόνο ἢ ἀρετὴ ἀγαθό, μόνο ἢ κακία εἶναι κακό, ὅλα τὰ

πώνεται στὴν πρότασι: μόνο ἢ ἀρετὴ ἀγαθό, μόνο ἢ κακία εἶναι κακό, ὅλα τὰ
ἄλλα εἶναι ἀδιάφορα (οὐδέτερα). Διότι ἀγαθό (κτῆμα) γιὰ τὸν ἄνθρωπο
μπορεῖ νὰ εἶναι μόνο ἐκεῖνο ποὺ τοῦ ἀνήκει (οἰκτεῖον) καὶ τέτοιο εἶναι μόνον ἢ

ΜΗΤΡΟΚΛΗΣ

94 *Μητροκλῆς, ἀδελφὸς Ἰππαρχίας, ὅς πρότερον ἀκούων Θεοφράστου τοῦ περιπατητικοῦ τοσοῦτον διέφθαρτο ὥστε ποτὲ μελετῶν καὶ μεταξὺ πως ἀποπαρδὼν ὑπ' ἀθυμίας οἴκοι κατάκλειστος ἦν, ἀποκατερεῖν βουλόμενος. μαθὼν δὴ ὁ Κράτης εἰσήλθε πρὸς αὐτὸν παρακληθεὶς καὶ θέρμους ἐπίτηδες βεβρωκῶς ἔπειθε μὲν αὐτὸν καὶ διὰ τῶν λόγων μηδὲν φαῦλον πεποιηκέναι τέρας γὰρ ἂν γεγονέναι εἰ μὴ καὶ τὰ πνεύματα κατὰ φύσιν ἀπεκρίνετο· τέλος δὲ καὶ ἀποπαρδὼν ἀνέρωσεν αὐτόν, ἀφ' ὁμοιότητος τῶν ἔργων παραμυθησάμενος. τοῦντεῦθεν ἤκουεν αὐτοῦ καὶ ἐγένετο ἀνὴρ ἰκανὸς ἐν φιλοσοφίᾳ.*

95 *Οὗτος τὰ ἐαυτοῦ συγγράμματα κατακαίων, ὡς φησιν Ἐκάτων ἐν πρώτῳ Χρειῶν (Gomoll, fig. 23), ἐπέλεγε (N² Adesp. 285)·*

τάδ' ἔστ' ὄνειρων νεοτέρων φαντάσματα,

[οἶον λῆρος]· οἱ δ', ὅτι τὰς Θεοφράστου ἀκροάσεις καταφλέγων ἐπέλεγε,

Ἦφαιστε, πρόμολ' ὦδε, πόλις νύ τι σεῖο χατίζει.

διανοητική του ιδιοκτησία. Ὅλα τὰ ἄλλα, περιουσία, τιμή, ἐλευθερία, υἰγεία, ἡ ζωὴ ἢ ἴδια δὲν εἶναι καθεαυτὰ ἀγαθὰ. Φτώχεια, ντροπὴ, δουλεία, ἀρρώστια, θάνατος, δὲν εἶναι καθεαυτὰ κακὰ. Πολὺ λιγώτερο ἐπιτρέπεται νὰ θεωρήσωμε τὴν ἡδονὴν γιὰ ἀγαθὸν, τὸν κόπο καὶ τὴν δουλειὰν γιὰ κακὸν, ἀφοῦ ἐκείνη (ἡ

6. ΜΗΤΡΟΚΛΗΣ

94. Ὁ Μητροκλῆς¹²⁰ ἦταν ἀδελφὸς τῆς Ἰππαρχίας. Αὐτὸς, παρακολουθῶν τὰ μαθήματα τοῦ Θεοφράστου τοῦ περιπατητικοῦ, εἶχε τόσο ἀδυνατίσει πού κάποτε, κατὰ τὴν διάρκεια ἐρευνῶν, δὲν κατώρθωσε νὰ συγκρατήσῃ τὸν ἀέρα του μὲ ἀποτέλεσμα νὰ καταληφθῇ ἀπὸ ἀπελπισία καὶ νὰ κλεισθῇ στὸ σπίτι του γιὰ νὰ πεθάνῃ ἀπὸ τὴν πείνα.

Ὅταν τὸ ἔμαθε αὐτὸ ὁ Κράτης πῆγε νὰ τὸν ἰδῇ, ὅπως εἶχε παρακληθῆ νὰ τὸ κάμῃ, ἀφοῦ ἐπίτηδες εἶχε φάει πρωτύτερα λούπινα, καὶ προσπαθοῦσε μὲ ἐπιχειρήματα νὰ τὸν πείσῃ ὅτι δὲν εἶχε κάνει τίποτε τὸ κακὸ. Διότι θὰ ἦταν τερατῶδες, τοῦ ἔλεγε, τὸ νὰ μὴ εἶχε χρησιμοποιήσει τοὺς φυσικοὺς τρόπους γιὰ ν' ἀνακουφισθῇ.

Στὸ τέλος, ἀφοῦ ἔκαμε κ' αὐτὸς τὸν ἀέρα του, ἐπέτυχεν νὰ τοῦ ἀνυψώσῃ τὸ ἠθικόν, παρηγορῶντας μὲ τὸ ἐπιχείρημα ὅτι κ' αὐτὸς τὸ ἴδιο κάνει. Ἀπὸ ἐκείνη τὴν στιγμή ὁ Μητροκλῆς ἄρχισε νὰ παρακολουθῇ τὴν διδασκαλία του κ' ἔγινε ἕνας ἐμπειρὸς φιλόσοφος.

95. Ὁ Ἐκάτων στὸ πρῶτο βιβλίον τῶν “Ἀνεκδότων” του διηγεῖται ὅτι ἔκαμε τὶς συνθέσεις του λέγοντας:

Φαντάσματα εἶναι τοῦτα ὄνειρων τοῦ κάτω κόσμου.

Ἄλλοι λέγουν ὅτι καίοντας τὶς σημειώσεις ἀπὸ τὰ μαθήματα τοῦ Θεοφράστου, ἀπήγγελλε:

Ἔλα ἐδῶ Ἦφαιστε, ἡ Θέτις τώρα σὲ θέλει.

ἡδονή), ὅταν ἐξουσιάζῃ τὸν ἄνθρωπο, τὸν διαφθείρει, ἐνῶ αὐτὰ τὸν παιδα-

οὗτος ἔλεγε τῶν πραγμάτων τὰ μὲν ἀργυρίου ὠνητὰ εἶναι, οἷον οἰκίαν· τὰ δὲ χρόνον καὶ ἐπιμελείας, ὡς παιδείαν. τὸν πλοῦτον βλαβερόν, εἰ μὴ τις ἀξίως αὐτῷ χρῶτο.

Ἐτελεύτα δὲ ὑπὸ γήρωσ ἐαυτὸν πνίξας.

Μαθηταὶ δ' αὐτοῦ Θεόμβροτος καὶ Κλεομένης, Θεομβρότου Δημήτριος ὁ Ἀλεξανδρεὺς, Κλεομένους Τίμαρχος Ἀλεξανδρεὺς καὶ Ἐχεκλῆς Ἐφέσιος· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Ἐχεκλῆς Θεομβρότου διήκουσεν, οὗ Μενέδημος, περὶ οὗ λέγομεν. ἐγένετο καὶ Μένιππος Σινωπεὺς ἐν αὐτοῖς ἐπιφανής.

ΙΠΠΑΡΧΙΑ

⁹⁶ Ἐθιράθη δὲ τοῖς λόγοις καὶ ἡ ἀδελφή τοῦ Μητροκλέους Ἰππαρχία. Μαρωνεῖται δ' ἦσαν ἀμφοτέρω.

Καὶ ἦρα τοῦ Κράτητος καὶ τῶν λόγων καὶ τοῦ βίου, οὐδενὸς τῶν μνηστευομένων ἐπιστρεφόμενη, οὐ πλούτου, οὐκ εὐγενείας, οὐ κάλλους· ἀλλὰ πάντ' ἦν Κράτητος αὐτῆ. καὶ δὴ καὶ ἠπέλπει τοῖς γονεῦσιν ἀναιρήσειν αὐτήν, εἰ μὴ τούτω δοθείη. Κράτητος μὲν οὖν παρακαλούμενος ὑπὸ τῶν

Διαιροῦσε τὰ διάφορα πράγματα σ' ἐκεῖνα ποῦ ἀγοράζονται μὲ χρήματα, ὅπως ἓνα σπίτι ἐπὶ παραδείγματι, σ' ἐκεῖνα ποῦ ἀπαιτοῦν χρόνο καὶ ἐπιμέλεια, ὅπως ἡ παιδεία, ἡ μόρφωσις, τὸν πλοῦτο τὸν θεωροῦσε βλαβερό, ἐὰν ἡ χρῆσις δὲν εἶναι ἀνταξία πρὸς αὐτόν.

Πέθανε σὲ βαθιὰ γερατειά, ἀφοῦ προσεκάλεσε ὁ ἴδιος τὸν θάνατό του διὰ ἀποπνιγμοῦ.

Μαθητὲς του ὑπῆρξαν ὁ Θεόμβροτος ὁ Ἀλεξανδρεὺς καὶ ὁ Κλεομένης. Καὶ ἐν συνεχείᾳ τὴν διδασκαλία τοῦ Θεομβρότου παρηκολούθησε ὁ Δημήτριος ὁ Ἀλεξανδρεὺς, τοῦ δὲ Κλεομένους ὁ Τίμαρχος ὁ Ἀλεξανδρεὺς καὶ ὁ Ἐχεκλῆς ὁ Ἐφέσιος. Ἀλλὰ καὶ τοῦ Θεομβρότου τὴν διδασκαλία παρηκολούθησε ὁ Ἐχεκλῆς καὶ εἶχε μαθητὴ τὸν Μενέδημο περὶ τοῦ ὁποίου θὰ ὁμιλήσωμε. Φημισμένος μεταξὺ αὐτῶν ὑπῆρξε καὶ ὁ Μένιππος ὁ Σινωπεύς.

7. ΙΠΠΑΡΧΙΑ

96. Ἀπὸ τῆς διδασκαλίας του αἰχμαλωτίσθηκε καὶ ἡ ἀδελφή τοῦ Μητροκλέους Ἰππαρχία¹²¹. Ἦσαν δὲ καὶ οἱ δύο ἀπὸ τὴν Μαρωνεῖα. Ἡ Ἰππαρχία ἦταν ἐρωτευμένη μὲ τοὺς λόγους καὶ τὴν ζωὴ τοῦ Κράτητος, καὶ δὲν γύριζε νὰ κυττάξῃ κανένα ἀπὸ ἐκείνους ποῦ τὴν ζητοῦσαν κ' ἄς ἦσαν πλούσιοι, ἀριστοκράτες ἢ ὄμορφοι. Ὅλα γι' αὐτὴν ἦταν ὁ Κράτης. Μάλιστα ἀπειλοῦσε τοὺς γονεῖς της ὅτι θὰ αὐτοκτονήσῃ, ἂν δὲν τὴν δώσουν σ' αὐτόν. Οἱ γονεῖς της εἶχαν παρακαλέσει τὸν Κράτη ν' ἀπο-

γωγοῦν στὴν ἀρετή.

γονέων αὐτῆς ἀποτρέψαι τὴν παιδα, πάντ' ἐποίει, καὶ τέλος μὴ πείθων, ἀναστάς καὶ ἀποθέμενος τὴν ἑαυτοῦ σκευὴν ἀντικρὺ αὐτῆς ἔφη, “ὁ μὲν νυμφίος οὗτος, ἡ δὲ κτῆσις αὕτη, πρὸς ταῦτα βουλευόμενος οὐδὲ γὰρ ἔσσεσθαι κοινωνός, εἰ μὴ καὶ τῶν αὐτῶν ἐπιτηδευμάτων γενηθείης.”

- 97 Εἶλετο ἡ παῖς καὶ ταῦτὸν ἀναλαβοῦσα σχῆμα συμπεριφέρει τὰνδρὶ καὶ ἐν τῷ φανερωῷ συνεγίνετο καὶ ἐπὶ τὰ δεῖπνα ἀπῆει. ὅτε καὶ πρὸς Λυσίμαχον εἰς τὸ συμπόσιον ἦλθεν, ἔνθα Θεόδωρον τὸν ἐπίκλην Ἄθεον ἐπήλεγξε, σοφισμα προτείνασα τοιοῦτον· ὁ ποιῶν Θεόδωρος οὐκ ἂν ἀδικεῖν λέγοιτο, οὐδ' Ἰππαρχία ποιῶσα τοῦτο ἀδικεῖν λέγοιτ' ἂν· Θεόδωρος δὲ τύπτων ἑαυτὸν οὐκ ἀδικεῖ, οὐδ' ἄρα Ἰππαρχία Θεόδωρον τύπτουσα ἀδικεῖ. ὁ δὲ πρὸς μὲν τὸ λεχθὲν οὐδὲν ἀπήντησεν, ἀνέσυρε δ' αὐτῆς θοιμάτιον· ἀλλ' οὔτε κατεπλάγη Ἰππαρχία οὔτε διεταράχθη ὡς γυνή. Ἀλλὰ καὶ εἰπόντος αὐτῆ, “αὕτη ἐστὶν (Εὐρ. «Βάκχαι» 1236)

ἡ τὰς παρ' ἰστοῖς ἐκλιποῦσα κερκίδα;”,

“ἐγώ,” φησὶν, “εἰμὶ, Θεόδωρε· ἀλλὰ μὴ κακῶς σοι δοκῶ βεβουλεῦσθαι περὶ αὐτῆς, εἰ, τὸν χρόνον ὃν ἔμελλον ἰστοῖς προσαναλώσειν, τοῦτον εἰς παιδείαν κατεχρησάμην;” καὶ ταῦτα μὲν καὶ ἄλλα μυρία τῆς φιλοσόφου.

τρέψη τὸ κορίτσι ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀπόφασιν, κ' ὁ φιλόσοφος ἔκανε τὰ πάντα γιὰ νὰ τὴν μεταπεισῆ, ἀλλὰ, ὅταν δὲν τὰ κατάφερε, στὸ τέλος σηκώθηκε ὄρθιος, κ' ἀφοῦ ἔβγαλε τὰ ροῦχα του μπροστά της, τῆς εἶπε: «Αὐτὸς εἶναι ὁ γαμπρὸς κ' αὐτὴ ἡ περιουσία του· σκέψου τί κάνεις. Γιατὶ δὲν θὰ εἶσαι σύντροφός μου ἂν δὲν συμμερισθῆς τὸν τρόπο ζωῆς μου».

97. Ἡ κοπέλλα ἔκαμε τὴν ἐκλογή της καὶ ἀφοῦ ντύθηκε κ' αὐτὴ σὰν κ' αὐτόν, τὸν ἀκολουθοῦσε παντοῦ, ἔκαμε δημοσίᾳ τὰ συζυγικά της καθήκοντα καὶ πήγαινε μαζί του καὶ στὰ δεῖπνα. Ἔτσι ὅταν πῆγε στὸ συμπόσιον ποῦ εἶχε δώσει ὁ Λυσίμαχος ἀπεστόμωσε τὸν Θεόδωρον τὸν ἀποκαλούμενον Ἄθεον, μὲ τὸ ἔξις σοφισμα: Ἄν ὁ Θεόδωρος ἔκανε κάτι μὲ τὸ ὅποιο δὲν θὰ ἀδικοῦσε κανέναν, καὶ ἡ Ἰππαρχία κάνοντας τὸ ἴδιο κανένα δὲν θὰ ἀδικοῦσε. Λοιπὸν ὁ Θεόδωρος κτυπώντας τὸν Θεόδωρον κανένα δὲν ἀδικεῖ. Αὐτὸς δὲν ἀπήντησε, ἀλλὰ τῆς ἐσήκωσε τὸ ἱμάτιον. Ὅμως οὔτε ξαφνιασθηκε ἡ Ἰππαρχία οὔτε ταράχθηκε σὰν γυναικα.

98. Ἀλλὰ καὶ ὅταν τῆς εἶπε (τὸν στίχον τοῦ Εὐριπίδου):

Τούτη εἶναι ποῦ παράτησε κ' ὑφάδια καὶ στημόνια κ' ἀργαλειὸ καὶ χτένι;¹²²

«Ἐγὼ εἶμαι, Θεόδωρε», ἀπεκρίθη. Μήπως ὁμως νομίζεις ὅτι κακῶς σκέφθηκα γιὰ τὸν ἑαυτό μου, ποῦ τὸν χρόνο, ποῦ θὰ διέθετα στὸν ἀργαλειό, τὸν ἐχρησιμοποίησα γιὰ μόρφωσι;». Αὐτὰ καὶ χίλια - δυὸ ἄλλα λέγονται γιὰ τὴν φιλόσοφον.

Φέρεται δὲ τοῦ Κράτητος βιβλίον Ἐπιστολαί, ἐν αἷς ἄριστα φιλοσοφεῖ, τὴν λέξιν ἔστιν ὅτε παραπλήσιος Πλάτωνι. γέγραφε καὶ τραγωδίας ὑψηλότατον ἔχουσας φιλοσοφίας χαρακτηῖρα, οἷόν ἔστι κάκεινο (N² pp. 809 sq).

οὐχ εἷς πάτρας μοι πύργος, οὐ μία στέγη,
πάσης δὲ χέρσον καὶ πόλισμα καὶ δόμος
ἔτομος ἡμῖν ἐνδαιτυῖσθαι πάρα.

Ἐτελεύτησε δὲ γηραιὸς καὶ ἐτάφη ἐν Βοιωτία.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

99 Μένιππος, καὶ οὗτος κυνικός, τὸ ἀνέκαθεν ἦν Φοῖνιξ, δοῦλος, ὡς φησιν Ἀχαιῖκός ἐν Ἠθικοῖς. Διοκλῆς δὲ καὶ τὸν δεσπότην αὐτοῦ Ποντικὸν εἶναι καὶ Βάτων καλεῖσθαι. ἀτηρότερον δ' αἰτῶν ὑπὸ φιλαργυρίας ἴσχυσε Θηβαῖος γενέσθαι.

Φέρει μὲν οὖν σπουδαῖον οὐδέν· τὰ δὲ βιβλία αὐτοῦ πολλοῦ καταγέλωτος γέμει καὶ τι ἴσον τοῖς Μελεάγρου τοῦ

Ἐπὶ ἀποφασιστικὸν ἐστὶν ἔργον τοῦ Κράτητος μὲ τὸν τίτλον “Ἐπιστολαί”, ποῦ περιέχει ἐξαίρετη φιλοσοφία, σὲ λεκτικὸ ὕφος παραπλήσιο κάποτε μὲ τοῦ Πλάτωνος. Συνέθεσε καὶ τραγωδίες ποῦ φέρουν τὴν σφραγίδα πολὺ ὑψηλοῦ εἴδους φιλοσοφίας. Ὅπως ἐπὶ παραδείγματι τὸ ἀκόλουθο χωρίον:

Δὲν ἔχω γὰρ πατρίδα μὰ καὶ μόνη πόλι, ἓνα μόνον σπίτι.

Ὅλη ἡ γῆ καὶ κάθε χώρα καὶ κατοικία εἶναι γὰρ μένα καὶ πατρίδα.

Πέθανε σὲ βαθιὰ γηρατειὰ καὶ τὴν ἔθαψαν στὴν Βοιωτία.

8. ΜΕΝΙΠΠΟΣ

99. Ὁ Μένιππος¹²³, κυνικός κ' αὐτός, Φοῖνιξ ἐκ καταγωγῆς, ἦταν δοῦλος, ὅπως λέγει ὁ Ἀχαιῖκός στὴν «Ἠθική» του. Ὁ Διοκλῆς μᾶς πληροφορεῖ ἐπὶ πλέον ὅτι ὁ κύριός του ἦταν Πόντιος καὶ ὠνομάζετο Βάτων. Καθὼς ὅμως ἡ φιλαργυρία του τὸν ἔκαμνε πολὺ ἀποφασιστικὸ στὴν ἐπαιτεία, κατώρθωσε νὰ γίνῃ πολίτης τῶν Θηβῶν (δηλ. συγκέντρωσε χρήματα καὶ ἐξαγοράσθηκε).

Δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ σπουδαῖο σ' αὐτόν. Τὰ βιβλία του ὅμως εἶναι γεμάτα ἀπὸ σάτυρες καὶ παρωδίες σὰν ἐκεῖνες τοῦ

κατ' αὐτὸν γενομένου.

Φησὶ δ' Ἑρμῆς (FHG iii. 45) ἡμεροδανειστὴν αὐτὸν γεγονέναι καὶ καλεῖσθαι καὶ γὰρ ναυτικῶ τόκῳ δανεῖζειν καὶ ἐξενεχυριάζειν, ὥστε πάμπλειστα χρήματα ἀθροίζειν· τέλος δ' ἐπιβουλευθέντα πάντων στερηθῆναι καὶ ὑπ' ἀθυμίας βρόχῳ τὸν βίον μεταλλάξαι. καὶ ἡμεῖς ἐπαίξαμεν εἰς αὐτὸν (App. Antn. v. 41).

100 Φοίνικα τὸ γένος, ἀλλὰ Κρητικὸν κύνα,
ἡμεροδανειστὴν — τοῦτο γὰρ ἐπεκλήζετο —
οἶσθα Μένιππον ἴσως.
Θήβησιν οὗτος ὡς διωρύγη ποτὲ
καὶ πάντ' ἀπέβαλεν οὐδ' ἐνόει φύσιν κυνός,
αὐτὸν ἀνεκρέμασεν.

Ἔνιοι δὲ τὰ βιβλί' αὐτοῦ οὐκ αὐτοῦ εἶναι, ἀλλὰ Διονυσίου καὶ Ζωπύρου τῶν Κολοφωνίων, οἱ τοῦ παίξεν ἔνεκα συγγράφοντες ἐδίδοσαν αὐτῷ ὡς εὖ δυναμένῳ διαθέσθαι.

συμπατριότη του Μελεάγρου¹²⁴.

Ὁ Ἑρμῆς ἀναφέρει ὅτι ἐτόκιζε χρήματα μὲ τὴν ἡμέρα, γι' αὐτὸ τὸν ἔλεγαν καὶ ἡμεροδανειστή. Συνήθιζε νὰ δίνει δάνεια στὴν ναυτιλία μὲ ἐνέχυρα, κι' ἔτσι ἐκέρδιζε πάμπολλα χρήματα. Στὸ τέλος ἔπεσε θῦμα συνωμοσίας, τὰ ἔχασε ὅλα, καὶ καταβληθεὶς ὑπὸ ἀθυμίας ἀπηγχονίσθη. Τὸν παρωδήσαμε κι' ἐμεῖς μὲ τοὺς ἀκόλουθους στίχους:

100. Ἴσως σοῦ εἶναι γνωστὸς ὁ Μένιππος,
Φοίνικας ἀπὸ καταγωγή, ἀλλὰ Κρητικὸς σκύλος.
Ἔνας ἡμεροδανειστὴς — ἔτσι τὸν ἔλεγαν.
Στὴν Θήβα, ὅταν μιὰ ἡμέρα κατεστράφη ἡ ἐπιχείρησός
του, καὶ τὰ ἔχασε ὅλα, κι' οὔτε καταλάβαινε τί θὰ πῆ
Κυνικός, αὐτὸς ἀπηγχονίσθη.

Μερικοὶ συγγραφεῖς ἰσχυρίζονται ὅτι τὰ ἀποδιδόμενα σ' αὐτὸν βιβλία δὲν εἶναι δικὰ του, ἀλλὰ τοῦ Διονυσίου καὶ τοῦ Ζωπύρου ἀπὸ τὴν Κολοφῶνα, πού τὰ ἔγραφαν, γιὰ νὰ διασκεδάσουν κι' ἔβαζαν τὸ δικό του ὄνομα, ἀφοῦ αὐτὸς μποροῦσε νὰ τὰ διαθέσει ἐπωφελῶς.

101 *Γεγόνασι δὲ Μένιπποι ἕξι· πρῶτος ὁ γράψας τὰ περὶ Ἀυδῶν καὶ Ξάνθου ἐπιτεμόμενος (FGrH 765 T 7), δεύτερος αὐτὸς οὗτος, τρίτος Στρατονικεὺς σοφιστής, Κὰρ τὸ ἀνέκαθεν τέταρτος ἀνδριαντοποιός, πέμπτος καὶ ἕκτος ζωγράφοι μέμνηται δ' ἀμφοτέρων Ἀπολλόδωρος (FGrH 244 F 81).*

Τὰ δ' οὖν τοῦ κυνικοῦ βιβλία ἐστὶ δεκατρία,

Νέκνια,

Διαθήκαι,

Ἐπιστολαὶ κεκομψευμένα ἀπὸ τῶν θεῶν προσώπου,

*Πρὸς τοὺς φυσικοὺς καὶ μαθηματικοὺς καὶ γραμματι-
κούς καὶ*

Γονὰς Ἐπικούρου καὶ

Τὰς θρησκευομένας ὑπ' αὐτῶν εἰκάδας.

καὶ ἄλλα.

MENEΔΗΜΟΣ

102 *Μενέδημος Κωλώτου τοῦ Λαμψακηνοῦ μαθητής. οὗτος, καθά φησιν Ἰππόβοτος, εἰς τοσοῦτον τερατείας ἤλασεν ὥστε Ἐρινύς ἀναλαβὼν σχῆμα περὶεῖ, λέγων ἐπίσκοπος ἀφῖχθαι ἐξ ἄδου τῶν ἀμαρτανομένων, ὅπως πάλιν κατιῶν ταῦτα ἀπαγγέλλοι τοῖς ἐκεῖ δαίμοσιν. ἦν δὲ αὐτῷ ἢ ἐσθῆς αὕτη· χιτῶν φαιὸς ποδήρης, περὶ αὐτῷ ζώνη*

101. Ὑπῆρξαν δὲ ἕξι Μένιπποι: 1. Ἐκεῖνος ποὺ ἔγραψε *Ἱστορία τῶν Ἀυδῶν* καὶ μιὰ ἐπιτομὴ τοῦ Ξάνθου. 2. Ὁ Μένιππος ποὺ ἐξετάσαμε. 3. Ἐνας σοφιστὴς ἀπὸ τὴν Στρατονίχεια καὶ Κάρρας ἐκ καταγωγῆς¹²⁵. 4. Ἐνας ἀνδριαντοποιός. 5. καὶ 6. Ζωγράφοι ποὺ μνημονεύονται ἀπὸ τὸν Ἀπολλόδωρο.

Ἐπιτομή, τὰ συγγράμματα τοῦ Μένιππου τοῦ κυνικοῦ εἶναι δέκα τρία τὸν ἀριθμὸν:

Νέκνια (Νεκρομάντις).

Διαθήκαι.

Ἐπιστολὲς τεχνικὲς σὰν νὰ τίς συνέταξαν οἱ θεοί.

*Ἀπάντησις στοὺς φυσικοὺς, μαθηματικοὺς καὶ γραμματι-
κούς.*

Ἐνα βιβλίον γιὰ τὴν γέννησι τοῦ Ἐπικούρου.

Πὰ τίς τελετουργίαι τῆς Σχολῆς τὴν 20ὴν κάθε μηνός.

Καὶ ἄλλα ἔργα.

9. MENEΔΗΜΟΣ

102. Ὁ Μενέδημος¹²⁶ ἦταν μαθητὴς τοῦ Κωλώτου τοῦ Λαμψακηνοῦ. Αὐτός, σύμφωνα μ' ὅσα λέγει ὁ Ἰππόβοτος, εἶχε φθάσει σὲ τέτοιο βαθμὸ τερατωδίας ὥστε κυκλοφοροῦσε ντυμένος σὰν Ἐρινύς, λέγοντας ὅτι εἶχε ἔλθει ἀπὸ τὸν Ἄδη γιὰ νὰ λάβῃ γνῶσι τῶν διαπραττομένων ἀμαρτημάτων γιὰ νὰ τ' ἀναφέρῃ κατεβαίνοντας πάλι, στοὺς ἐκεῖ ἄρχοντες. Ἦταν δὲ ντυμένος ὡς ἐξῆς: φοροῦσε ἓνα ποδήρη φαιὸν χιτῶνα καὶ στήν

φοινικῆ, πῖλος Ἀρκαδικὸς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχων ἐνυφασμένα τὰ δώδεκα στοιχεῖα, ἐμβάται τραγικοί, πάγων ὑπερμεγέθης, ῥάβδος ἐν τῇ χειρὶ μειλίνη.

103 Καὶ οὗτοι μὲν οἱ βίοι τῶν κυνικῶν ἐκάστου. προσυπογράφουσι δὲ καὶ τὰ κοινῇ ἀρέσκοντα αὐτοῖς, αἴρεσις καὶ ταύτην εἶναι ἐγκρίνοντες τὴν φιλοσοφίαν, οὐ, καθά φασιν, ἔνστασις βίου. ἀρέσκει οὖν αὐτοῖς τὸν λογικὸν καὶ τὸν φυσικὸν τόπον περιαιρεῖν, ἐμπερὶς Ἀρίστωνι τῷ Χίῳ, μόνῳ δὲ προσέχειν τῷ ἠθικῷ. καὶ ὅπερ τινὲς ἐπὶ Σωκράτους, τοῦτο Διοκλῆς ἐπὶ Διογένοῦς ἀναγράφει, τοῦτον φάσκων λέγειν, “Δεῖ ζητεῖν (Οδ. δ 392)

ὅτι τοι ἐν μεγάροισι κακὸν ἢ ἀγαθὸν τε τέτυκται.”

παραιτοῦνται δὲ καὶ τὰ ἐγκύκλια μαθήματα. γράμματα γοῦν μὴ μαθάνειν ἔφασκεν ὁ Ἀντισθένης (Mullach 40) τοὺς σώφρονας γενομένους, ἵνα μὴ διαστρέφονται τοῖς ἀλλοτρίοις. περιαιροῦσι δὲ καὶ γεωμετρίαν καὶ μουσικὴν καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα.

104 Ὁ γοῦν Διογένης πρὸς τὸν ἐπιδεικνύοντα αὐτῷ ὠροσκοπεῖον, “χρήσιμον,” ἔφη, “τὸ ἔργον πρὸς τὸ μὴ ὑστερεῖν δειπνῶν.” πρὸς τὸν ἐπιδεικνύοντα αὐτῷ μουσικὴν ἔφη (N² Eur. 200).

μέση μὲν κόκκινη ζώνη, ἓνα Ἀρκαδικὸ καπέλλο στὸ κεφάλι μὲ ἐνυφασμένα τὰ 12 σύμβολα τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, μπότες τραγωδίας (κοθόρονες), ὑπερμεγέθη γενειάδα καὶ μιὰ μαγκούρα ἀπὸ φλαμουριά στὸ χέρι.

103. Τέτοια λοιπὸν ὑπῆρξε ἡ ζωὴ καθενὸς ἀπὸ τοὺς Κυνικούς. Θὰ πρέπει ὅμως νὰ προσαρτήσωμε καὶ τὶς διδασκαλίαις ποὺ ἀπὸ κοινοῦ ὑπεστήριζαν, θεωροῦντες (ἡμεῖς — ὁ Λαέρτιος) καὶ τὸν Κυνισμὸ ὡς μία φιλοσοφικὴ κατεύθυνσις καὶ ὅχι ἀπλῶς, ὅπως λέγουσι μερικοὶ κριτικοί, ὡς ἓνα τρόπο ζωῆς.

Ἀρέσκονταν λοιπὸν αὐτοί, ὅπως καὶ ὁ Ἀρίστων ὁ Χίος, νὰ κάνουν πέρα τὰ θέματα τῆς Λογικῆς καὶ τῆς Φυσικῆς, καὶ νὰ ἀφοσιώνουν ἐξ ὀλοκλήρου τὴν προσοχὴν τοὺς στήν ἠθικὴν. Κι' αὐτὸ ποὺ κάποιοι τὸ ἀποδίδουν στὸν Σωκράτη, ὁ Διοκλῆς τὸ ἀποδίδει στὸν Διογένη, παρουσιάζοντάς τον νὰ λέγη (τὸν στίχο τοῦ Ὀμήρου): Πρέπει νὰ ἐξετάζωμε

“Ὅ,τι καλὸν καὶ ὅ,τι κακὸν στὸ σπιτικὸν σου γίνῃ”¹²⁷.

Παρητοῦντο δὲ καὶ ἀπὸ τὰ ἐγκύκλια μαθήματα (γραμματικὴ, ρητορικὴ, γεωμετρία, ἀριθμητικὴ, ἀστρονομία, μουσικὴ). Ὁ Ἀντισθένης τοῦλάχιστον συνήθιζε νὰ λέγη ὅτι δὲν πρέπει νὰ μαθαίνουν γράμματα ὅσοι ἔγιναν ἤδη σώφρονες γὰρ νὰ μὴ διαστραφῶν ἀπὸ ξένες ἐπιδράσεις. Ἔτσι καταργοῦν καὶ τὴν γεωμετρίαν καὶ τὴν μουσικὴν καὶ ὅλα τὰ τέτοια.

104. Πάντως ὁ Διογένης σὲ ἐκεῖνον ποὺ τοῦ ἐπεδείκνυε ἓνα ρολόγι, «χρήσιμο», τοῦ εἶπε, «εἶναι τὸ ὄργανο αὐτὸ γὰρ νὰ μὴ καθυστερῆς ἀπὸ ἓνα δεῖπνο (γλέντι)». Σ' ἓναν ἄλλον, ποὺ τοῦ ἐπεδείκνυε μιὰ μουσικὴ συναυλία, τοῦ εἶπε (παραφράζοντας στίχους τοῦ Εὐριπίδου):

γνώμαις γὰρ ἀνδρῶν εὖ οἰκοῦνται πόλεις,
εὖ δ' οἶκος, οὐ ψαλμοῖσι καὶ τερετίσμασιν.

Ἀρέσκει δ' αὐτοῖς καὶ τέλος εἶναι τὸ κατ' ἀρετὴν ζῆν, ὡς Ἀντισθένης φησὶν ἐν τῷ Ἡρακλεῖ (Mullach 1), ὁμοίως τοῖς στωικοῖς· ἐπεὶ καὶ κοινωνία τις ταῖς δύο ταύταις αἰρέσεσιν ἐστίν. ὅθεν καὶ τὸν κυνισμόν εἰρήκασιν σύντομον ἐπ' ἀρετὴν ὁδόν. καὶ οὕτως ἐβίω καὶ Ζήνων ὁ Κιτιεύς.

105 Ἀρέσκει δ' αὐτοῖς καὶ λιτῶς βιοῦν, αὐτάρκεισι χρωμένοις σιτίοις καὶ τρίβωσι μόνοις, πλούτου καὶ δόξης καὶ εὐγενείας καταφρονοῦσιν. ἔνιοι γοῦν καὶ βοτάναις καὶ παντάπασιν ὕδατι χρῶνται ψυχρῶ σκέπαις τε ταῖς τυχούσαις καὶ πίθους, καθάπερ Διογένης, ὃς ἔφασκε θεῶν μὲν ἴδιον εἶναι μηδενὸς δεῖσθαι, τῶν δὲ θεοῖς ὁμοίων τὸ ὀλίγων χρῆζειν.

Ἀρέσκει δ' αὐτοῖς καὶ τὴν ἀρετὴν διδακτὴν εἶναι, καθά φησιν Ἀντισθένης ἐν τῷ Ἡρακλεῖ (Mullach 2), καὶ ἀναπόβλητον ὑπάρχειν ἀξιέραστον τε τὸν σοφὸν καὶ ἀναμάρτητον καὶ φίλον τῷ ὁμοίῳ, τύχῃ τε μηδὲν ἐπιτρέπειν. τὰ δὲ μεταξὺν ἀρετῆς καὶ κακίας ἀδιάφορα λέγουσιν ὁμοίως Ἀρίστωνι τῷ Χίῳ.

Καὶ οὗτοι μὲν οἱ κυνικοὶ μετιτέον δ' ἐπὶ τοὺς στωικούς, ὧν ἤρξε Ζήνων, μαθητῆς γενόμενος Κράτητος.

Μὲ γνῶμες ἀνδρῶν διοικοῦνται καλὰ τὰ κράτη καὶ τὰ σπιτικά, κ' ὄχι μὲ τρέμουλα λύρας καὶ τρῖλλιες κιθάρας¹²⁸.

Ὑπεστήριζαν ἀκόμα ὅτι «τὸ κατ' ἀρετὴν ζῆν» πρέπει νὰ εἶναι ὁ ἐπιζητούμενος τελικὸς σκοπὸς στὴν ζωὴ, ὅπως λέγει κ' ὁ Ἀντισθένης στὸν “Ἡρακλεῖ” του συμφωνῶντας μὲ τοὺς Στωικούς. Διότι πραγματικά ὑπάρχει μιὰ στενὴ συγγένεια μεταξὺ τῶν δύο σχολῶν. Π' αὐτὸ καὶ εἶπαν ὅτι ὁ Κυνισμὸς εἶναι ἕνας σύντομος δρόμος γιὰ νὰ φθάσῃ κανεὶς στὴν ἀρετὴ. Καὶ ὅτι κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο ζοῦσε κ' ὁ Ζήνων ὁ Κιτιεύς (ἰδρυτῆς τοῦ Στωϊκισμοῦ).

105. Εὐχάριστοῦντο ἐπίσης νὰ ζοῦν λιτά, χρησιμοποιοῦντες τὰ τρόφιμα μόνον γιὰ νὰ συντηροῦνται, καὶ φοροῦσαν ἕνα μόνον φτωχικὸ ἔνδυμα (τρίβωνες). Πλοῦτο καὶ δόξα καὶ ἐπιφανῆ καταγωγή τὰ καταφρονοῦσαν. Μερικοὶ μάλιστα¹²⁹ ἔπιναν μόνον κρύο νερὸ καὶ κατοικοῦσαν ὅπου ἐτύχαινε, ἀκόμη καὶ σὲ πιθάκια, ὅπως ὁ Διογένης ποῦ συνήθιζε νὰ λέγῃ ὅτι ἴδιον τῶν μὲν θεῶν εἶναι νὰ μὴ ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ τίποτε, τῶν δὲ ὁμοίων πρὸς αὐτοὺς νὰ χρειάζονται λίγα.

Ὑπεστήριζαν ἀκόμη ὅτι ἡ ἀρετὴ τυγχάνει διδακτὴ, ὅπως λέγει ὁ Ἀντισθένης στὸν “Ἡρακλεῖ” του, καὶ ὅτι ἅπαξ ἀποκτηθεῖσα εἶναι πᾶ ἀναφαίρετη. Ὅτι ὁ σοφὸς τυγχάνει ἄξιος ν' ἀγαπᾶται, εἶναι ἀλάθητος καὶ φίλος στὸν ὁμοίον του. Καὶ ὅτι τίποτε δεν πρέπει νὰ ἐμπιστεύεται στὴν τύχη.

Ὅσα δὲ εὐρίσκοντο μεταξὺ ἀρετῆς καὶ κακίας (δὲν εἶναι δηλ. οὔτε ἀρετὴ οὔτε κακία) τὰ κηρύττουν, μαζί μὲ τὸν Ἀρίστωνα τὸν Χίῳ, ἀδιάφορα δηλ. οὐδέτερα¹³⁰.

Τέτοιοι λοιπὸν ὑπῆρξαν οἱ Κυνικοὶ. Τώρα ὅμως θὰ πρέπει νὰ περάσωμε στοὺς Στωικούς, ἀρχηγέτης τῶν ὁποίων ὑπῆρξε ὁ Ζήνων, μαθητῆς τοῦ Κράτητος.